

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

פרשת שלח | גיליון 180 | סיון תשפ"א

אם הישיבות

תולדות בית אולפנא רבתי דוולאז'ין
דברי ימי היווסדה
ופרקים בפרשת גדולתה
לרגל יובל המאתיים לסילוקו
של רבינו **חיים מוולאז'ין** זצלה"ה
סיון תשפ"א

השבוע ב"אוסף גיליונות"

פניני הלכה

- בענין הברכה על שלית קטן כשטובל במקוה קודם התפילה
- לחמניות מזונות שנתערבו בלחמניות המוציא מה ברכתן
- אם מותר להאמין לסיפור לשה"ר בלי לקבל גנות על חבירו

תוספת שבת

דברי חיזוק בענין תוספת שבת מוקדם ובמעלת
חיזוק לימוד התורה בימי שישי שבת

מתורתו של מרן רה"י הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל
במלאות עשור להסתלקותו

מקדשי תיראו

עלון לחיזוק קדושת ביהכ"נ

שמונה בפרשה

עלון שבועי לעידוד העיון והבקיאות בפרשת השבוע

ועד ליל שבת

- עשה לך רב - אל תהי צדיק הרבה
- סוף כל אדם למיתה
- מתוך מספר על רבי מרדכי רובינשטיין זצ"ל
שנספה באסון קרלין

מגיד דבריו ליעקב

יקרת ומעלת מצות הציצית

מתוקים מדבש

"ולא תתורו" - הלקח מ"התרים את הארץ"

תמצית הש"ס

סיכומי הדף היומי - גיליון 200

עומק הפשט

שיעור בגד לשלית קטן

חשבתי דרכי | בנתיבות יצחק | שיעור חומש | שיעורי בינה | נחל אליהו | עשרת השבת | יעלת חן | עינינו גל | שעורי דעה
| יסודות אמונה בין בתרי הפרשה | פניני פרשת השבוע | אז נדברו | הפרשה המחכימה | לענין הלכה | לקראת שבת - דרשו

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית מהוסאקוב ע"ה תנצב"ה

הוצאה לאור **צוף** | 02-6504055

הוצאה לאור **צוף**

סולם יעקב
ספנת זמא
הוצאת בני יעקב יהודה דאוויד שלישי

דיני ושיעורי בקצה
הלכות שמיטה בקצה לתלמידים
הוצאת בני מנחם אביסר שלישי

חכמה לנפשך
התמודדות ומדינות
מול הנשיית האישיות
הוצאת בני אליהו אורלנסקי שלישי

אהלי יעקב - תמיא
בחדר - זכרים
הוצאת בני יעקב מאיר פרבנשיין שלישי

סטודיו ברק

**בעקבות ההתעוררות העצומה לתיקון
חטא שנאת חנם ולשה"ר והתחזקות
במצוות אהבת ישראל**

הננו להודיע כי

**בע"ה נפתח קו מיוחד
להשתתפות במבחנים שבועיים
וחודשיים לקובעים לימוד יומי
בספרים**

**'חפץ חיים' או
'אהבת חסד'**

**בין המשתתפים
יוגרו סכומי כסף גדולים**

"לדעת"

**סיכומי 'תמצית'
ומבחנים**

073-7289669

A0527692282@gmail.com

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

גיליונות נבחרים
בהלכה ובאגדה
וסביב פרשת השבוע

ברכות מאליפות

הננו לברך מעומקא דליבא את מעלת ידידינו היקרים
ברוכי הכישרון והמעש

בעל מחבר גיליונות וחברות 'תמצית' ו'לדעת' שליט"א

השוקד בעמל נפשו על תקנת הכלל במפעליו היחודיים
מדביץ תורה לאלפים ומנחיל את ידיעת התורה ההלכה והמוסר בכלל ישראל
בהריצות בשקידה ובענוות חן מיוחדת
ממייסדיו ומעמידיו וממעצבי דמותו ודרכו של ה'אוסף'
ונושא בעולו במסירות בכל עת ובכל שעה
לדגל הופעת גיליון המאתיים של 'תמצית הדף היומי'

הרה"ג שמואל פולק שליט"א

בעל מחבר הגיליונות הנפלאים והמבוקשים
אז נדברו – שלהבת
המדכים דעת ותבונה בכל שדרות קהל יראי ה'
ומחברים בין ישראל לאביהם שבשמים באופן מופלא ומיוחד
לדגל הולדת ביתנו שתחי'
יזכו ההודים לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים
בשאיפתם הטוהרה

הרה"ג צבי יוספי שליט"א

המסור בכל ליבו להפצת ה'אוסף' ולהצלחתו
ועמל על יעולו ותקונו והעמדתו על תילו בחכמה יתרה ובנפש הפצה
לדגל נישואי בנו החתן החשוב הי"ו
יתן ה' שיזכו לריוות רוב נחת דקדושה מהבית הנבנה ומכל יוצאי חלציהם
מתוך שמהה וטוב לבב כל הימים

בברכה מרובה
הרב נתן פלדמן
וחברי מערכת אוסף גיליונות

"ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד"

'אוסף גיליונות' מבית צוף הוצאה לאור מופץ באלפי עותקים

ניתן לפרסם מודעות ב'אוסף גיליונות'

לפרסום, נקודות הפצה, הוספת גיליונות, תרומות, חסויות והנצחות,
ניתן לפנות לטלפון 050-4102061 (בשעות בין הסדרים) או באמצעות דוא"ל.

ניתן לתרום וכן לשלם עבור קניית גיליונות

בעמדות "נדירים פלוס" או "קהילות" בחיפוש קופת "אוסף גיליונות"

תרומה טלפונית בנדירים פלוס: 03-7630543 מס' 1335

תרומה טלפונית בקהילות: 073-2757000 מס' 9641

ניתן להצטרף לרשימת תפוצה לקבלת 'אוסף גיליונות' ושאר גיליונות במייל
יש לשלוח בקשת הצטרפות לכתובת המייל של ה'אוסף' ולפעול לפי ההנחיות

מערכת 'אוסף גיליונות'
9518479@gmail.com

ראש המערכת:

הרב נתן פלדמן שליט"א

חברי המערכת:

הרב צבי קנול שליט"א

הרב חיים וכסלר שליט"א

הרב משה הכהן שליט"א

הרב יוסף בן יהודה שליט"א

הרב עקיבא יוסף לוי שליט"א

הרב יוסף שלמה בייפוס שליט"א

הרב בנימין יודלביץ שליט"א

הרב אליעזר וייס שליט"א

מבית 'צוף'
הוצאה לאור

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

שיעורי דעה | 53

מתוך שיעורי הג"ר **גרשון מלצר** שליט"א

יסודות אמונה בין בתרי הפרשה | 55

תובנותיו של הרה"ג **מרדכי דוד נויגרשל** שליט"א

פניני פרשת השבוע | 57

מאת מגיד השיעור הרה"ג **אשר קובלסקי** שליט"א

אז נדברו | 59

מחשבות לבני הישיבות

תוספת שבת | 65

מעלת השבת וקדושתה

מקדשי תיראו | 67

גליון בעניני קדושת בית הכנסת

הפרשה המחכימה | 69

לקחים מעשיים ואקטואליים מפרשת השבוע

לענין הלכה | 71

הערות הלכתיות מעשיות

לעורר לב המעיין

שמונה בפרשה | 73

עלון לבני הנעורים

לעידוד העיון והבקיאות בפרשת השבוע

"אם הישיבות" | 76

תולדות בית אולפנא רבתא דוולאזין

דברי ימי היווסדה

ופרקים בפרשת גדולתה

לרגל יובל המאתיים לסילוקן

של **רבינו חיים מוולאזין** זצלה"ה

סיון תשפ"א

לקראת שבת | 80

לקט נבחר מתוך הגיליון הנפלא של "דרשו"

עם הספר | 94

חישבתי דרכי | 7

נקודות אור במשנתו של

הגאון הגדול רבי **משה שפירא** זצ"ל

בנתיבות יצחק | 11

הגאון רבי **יצחק זיסמן** זצ"ל

שיעור חומש | 13

מאת הגאון הגדול רבי **חיים פיינשטיין** שליט"א

ראש ישיבת "עטרת שלמה"

שיעורי בינה | 15

שיעורים על סדר המצוות

מאת הגאון הגדול רבי **ישראל בונם שרייבר** שליט"א

ועד ליל שבת | 17

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מפי הגאון הגדול רבי **ישראל בונם שרייבר** שליט"א

ראש ישיבת "נתיב הדעת"

מגיד דבריו ליעקב | 19

מאת הגאון רבי **יעקב חיים סופר** שליט"א

ראש ישיבת כף החיים

נחל אליהו | 25

משיעורי הגאון רבי **אליהו דיסקין** שליט"א

על פרשת השבוע ועניני דיומא

מתוקים מדבש | 27

ליקוט נטפי לקח מפרשיות השבוע

מאת הגאון רבי **יעקב ישראל הכהן בייפוס** שליט"א

בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

עטרת השבת | 29

שיעורי הגאון רבי **עקיבא מדלוב** שליט"א

שיעורי סעודות שבת

עומק הפשט | 43

דיוני הלכה אקטואליים

פניני הלכה | 47

מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר

פרסומים, מודעות וכתבות שונות מבית 'צוף' הוצאה לאור ועוד

ניתן להשיג את "אוסף גיליונות" בימי חמישי בהיכלי התורה כדלהלן:

בית הכנסת "בני הישיבות" רמת אשכול
"גל פז" רח' מלכי ישראל

מודיעין עילית

ישיבת "מיר"
כולל "עשרת שלמה"
כולל "יששכר באהלך"
כולל "כתר תורה" (הרב אברמוב)
כולל "מגדל עוז" (הרב אתרוג)
בית הכנסת "בית תפילה"
בית הכנסת "אילת השחר"
בית הכנסת "חניכי הישיבות" רשב"י
בית הכנסת "אהל תורה" יהודה הנשיא
בית הכנסת "קהילת רבי עקיבא"
בית הכנסת "זכרון משה" קרית ספר
בית הכנסת "היכל יצחק" קרית ספר
בית הכנסת "בני הישיבות" גרין פארק
בית הכנסת "חזון דוד"
בית הכנסת "משובב נתיבות"
בית הכנסת "אהל אברהם" חפציבה
בית הכנסת "נאות הפסגה" המרכזי

נתיבות

בית המדרש "משכן התורה"
בית הכנסת "בית יצחק"

פתח תקוה

ישיבת "לומזא"
בית הכנסת "אבי עזרי"
בית הכנסת "אהל אברהם" גני הדר
בית הכנסת "הבעש"ט" גני הדר

ראשון לציון

ישיבת "עשרת שלמה" שדה חמד

רחובות

בית הכנסת "כולל בר שאול"

רכסים

בית המדרש "בית יצחק" גבעה ב'
בית הכנסת "שבת אחים" גבעה ב'

תל אביב

מלון דבורה רח' בן יהודה 87 קומה ב'
רחוב רבי ישראל מסלנט 15 (מכולת רחל)

תל ציון

בית כנסת החסידי

רחוב סוקולוב 46 (מינימרקס ברכת השם)

בת ים

רחוב ויצמן 36 (מכולת פיצהלך)

גבעת זאב החדשה

בית הכנסת "בית אליהו"
בית הכנסת "בני הישיבות"

זכרון יעקב

בית הכנסת "מסילת ישרים"

שלזסטון

בית הכנסת "קהילת בני תורה"

יסודות

בית הכנסת המרכזי

ירושלים

ישיבת "מיר"
ישיבת "חברון" גבעת מרדכי
ישיבת "יד אהרן"
ישיבת "אהבת שלום"
ישיבת "תורה אור"
ישיבת "הר"ן" - רמות ד'
בית הכנסת "מנחת שלמה" בית וגן
בית הכנסת "מנין אברכים" בית וגן
בית הכנסת "חניכי הישיבות" נוה יעקב
בית הכנסת "אהל יוסף" רמת שלמה
בית הכנסת "המרכזי" רמת שלמה
בית הכנסת "חזון איש" רמת שלמה
בית הכנסת "ערוך לנר" רמת שלמה
בית הכנסת "באר שמואל" רח' סורוצקין
בית הכנסת "חניכי הישיבות" זכרון יעקב
בית הכנסת "ברכת יוסף" גבעת שאול
בית הכנסת "משכן באב"ד" גבעת שאול
בית הכנסת "אמרי שפר" הר נוף
בית הכנסת "בוסטון" הר נוף
בית הכנסת "ויז'ניץ" הר נוף
בית הכנסת "קהילת בני תורה" הר נוף
בית הכנסת "שערי תבונה" רמות א'
בית הכנסת "משכן שרגא" רמות א'
בית הכנסת "זכרון אברהם" רמות ג'
בית הכנסת "צא"י" רמות ג'
בית הכנסת "שומרי החומת" רמות ד'
בית הכנסת "אהל יוסף" רמות פולין
בית הכנסת "בני הישיבות" סנה"מ

אלעד

בית הכנסת "מאור שרגא"
כולל "ישיבת הר"ן"
ישיבת "תורה בתפארתה"

אופקים

בית הכנסת "שיויתי"

בית שמש

ישיבת "אור לישרים"
בית הכנסת "היכל אברהם" קריה
בית הכנסת "לב אליהו" רמה א'
בית הכנסת "חניכי הישיבות" רמה א'
בית הכנסת "משאת מרדכי" רמה א'
בית הכנסת "פני שמואל" רמה א'
בית הכנסת "אהבת תורה" רמה ג'
בית הכנסת "הכולל"

ביתר עילית

בית הכנסת "באר אברהם" גבעה A
בית הכנסת "ישיבת הר"ן" גבעה A

בני ברק

כולל "פוניבז"
כולל "חזון אי"ש"
כולל "בית הלל"
כולל שעל ידי "בית הכנסת הגדול"
ישיבת "אורחות תורה"
ישיבת "בית מדרש עליון"
ישיבת "תפארת ציון"
ישיבת "סלבודקא"
ישיבת "גאון יעקב"
בית הכנסת "יד אהרן" רמת אהרן
בית הכנסת "תפארת נחמן" כולל הרב קלאר
בית הכנסת "המרכזי" שיכון ה'
בית הכנסת "נחלת משה"
בית הכנסת "רמת אלחנן"
בית הכנסת "משכנות יעקב"
בית הכנסת "נאות יוסף"
בית הכנסת "בית אריה"
בית הכנסת "צא"י" נחלת סירוקה
בית הכנסת "לדרמן"
בית הכנסת "הליכות חיים"
בית הכנסת "דרכי איש"
בית הכנסת "צעירים" רח' האדמו"ר מצאנז
"גל פז" רחוב רבי עקיבא 88

חשבת דרכי

נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

פרשת שלח תשפ"א | גליון מס' 176

לעילוי נשמת האשה בלה בת ר' מנחם הלל לוינ' ע"ה

י-ה יושיעך מעצת מרגלים – י-ה זה שם של חיים – שמכוחו "ענני במרחב י-ה"

פועל עתיד. כגון היה – יהיה, עשה – יעשה, הלך – ילך, היינו, האות י' תמיד הופכת עבר לעתיד, היא מעדת כל פועל ופועל.

כך אנו מוצאים ששירת הים פותחת "אז ישיר משה ובני ישראל", ולכאורה היה צריך לכתוב 'אז שר משה', אומר על כך רש"י "מצינו בכל מקום שהי' על שם המחשבה נאמרה", י' תמיד נאמרת על שם דבר שהוא ברעיון, דבר שהוא במחשבה, והכוונה ב"אז ישיר משה ובני ישראל", שעלה בלבו של משה רבנו שיאמר שירה.

[באמת, צריך להבין מה מתכוונים לומר בזה, הלא כך הוא בדרך כלל, בר דעת לא עושה שום פעולה בלי שהפעולה תעלה בליבו תחילה, אם כן, ודאי, אם משה רבינו עשה משהו הדבר עלה בליבו תחילה ואחר כך הוא ביצע אותו, איזה דבר מיוחד נאמר בשירה הזאת שצריך להשתמש כאן בלשון עתיד כדי לבאר לנו שעלה בליבו שיאמר שירה ואמר שירה, ויש להאריך בזה, על כל פנים למדנו שי' זו אות של מחשבה].

עניינה של המחשבה הוא שהדבר כרגע נמצא בתכנית. הוא לא נמצא בפועל, אי אפשר להצביע עליו ולהראות אותו, אכן, הוא נמצא במחשבה. זו הכוונה עתיד. כאשר אומרים עתיד, אין הכוונה למה שיהיה אז, אלא הכוונה היא שהדבר ידוע עכשיו שזה יבוא. כאשר אנו משתמשים עכשיו באות י', אנו אומרים עכשיו שהדבר הזה יגיע בעתיד.

עתה, כשם שהאות י' היא אות של עתיד, היינו, של מחשבה, כאשר בינתיים הדבר הזה נעלם, לא קיים, ולא ניתן להצביע עליו, כך האות ה', היא אות של דבר ידוע ומפורסם. ה' מידעת, כשמוסיפים ה' הדבר הוא ידוע. ה', מתפרשת כמשמעה בפסוק, כפי שאמר יוסף "הא לכם זרע וזרעתם את האדמה" (בראשית מ"ז כ"ג). כשרוצים להראות משהו שהוא גלוי ונמצא, אומרים הא לכם, קחו לכם. כשאדם נותן משהו מיד ליד הוא אומר הא לך, הנה הדבר לפניך.

בי-ה ה' צור עולמים – הצירוף של שני העולמות

נמצא, אם כן, הצירוף של שתי האותיות האלה, י' ואחר כך ה', הוא חיבור של העולם הזה, 'הזה', היינו, דבר שאפשר להצביע עליו, הוא נמצא לפנינו וקיים פה איתנו עכשיו, והעולם הבא, שהוא בעצם ענינו 'הבא', היינו, עתיד. כשאנחנו נמצאים פה, העולם הבא נקרא כך, הוא העולם הבא, העולם העתיד שהוא הבא אחרי העולם הזה.

"כי בי-ה ה' צור עולמים", הכוונה בזה, כך ברא בורא העולם את הבריאה. הוא ברא את הבריאה באות ה' שהיא העולם הזה, בצירוף עם האות י' שהיא העולם הבא. הצירוף של שתי האותיות האלה מעביר את 'הזה' שיש לפנינו, ומצרף אותו לעתיד, והוא עצמו, היינו, אותו 'הזה' שאני יכול להצביע לפניו והוא נמצא גלוי לפני, קשור ומכוון לאותו עתיד, ואותו עתיד נמצא פה.

בשם י-ה משתמשים רק החיים ולא המתים

על הפסוק "ויקרא משה להושע בן נון יהושע", כותב רש"י "התפלל עליו יה יושיעך מעצת מרגלים", משה רבנו התפלל בדווקא בשם הזה, שהוא זה שיושיעו מעצת המרגלים.

כתוב בספר ישעיהו (פרק ל"ח) "בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבוא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר ה' צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה. ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה'. ויאמר אנא ה' זכר נא את אשר התהלכתי לפניך באמת ובלב שלום והטוב בעיניך עשיתי ויבך חזקיהו בכי גדול", ומיד נאמר לו "ויהי דבר ה' אל ישעיהו לאמר, הלךך ואמרת אל חזקיהו, כה אמר ה' אלקי דוד אביך, שמעתי את תפלתך, ראיתי את דמעתך, הנני יוסף על ימיך חמש עשרה שנה. ומכף מלך אשור אצילך וגו'".

בהמשך אותו פרק כתוב "מכתב לחזקיהו מלך יהודה בחלותו ויחי מחליו. אני אמרתי בדמי ימי אלכה בשערי שאול פקדתי יתר שנותי. אמרתי לא אראה י-ה, י-ה בארץ החיים, לא אביט אדם עוד עם יושבי חדל", ומפרש רש"י "אמרתי לא אראה י-ה, לא אשתמש עוד בשם של י-ה. בארץ החיים, חיים משתמשין בו אבל המתים אינם רשאים, שנאמר לא המתים יהללו י-ה, חק למתים שאין מזכירים שם בן שתי אותיות לעולם", היינו, המתים יכולים להזכיר את כל השמות, אבל השם הזה, שם י-ה, יש בו משהו מיוחד, שהוא חק למתים שהם לעולם לא מזכירים אותו.

עלינו להבין מה מיוחד בשם הזה שהוא שם של חיים בלבד, ויש איזה שהוא חוק למתים שאת השם הזה הם לא יכולים להזכיר, ומתוך כך נבוא להבין בפרשתנו את עניין תוספת ה' שהוסיף משה רבנו להושע בן נון, כאשר הכוונה היתה שהשם הזה הוא זה שיושיעו מעצת המרגלים.

תפילתו של משה היתה בדווקא בשם הזה, והשם הזה יש בו משהו מיוחד, החיים משתמשים בו, והמתים, יש להם חק שהם אינם יכולים להשתמש בו "לא המתים יהללו י-ה". ננסה להבין קצת, עד כמה שאפשר, לפי ערכנו.

אות י' היא אות של מחשבה ואות ה' היא

הגילוי

הגמרא במנחות (כ"ט ע"ב) דורשת על הפסוק "כי בי-ה ה' צור עולמים", ששני העולמים, העולם הזה והעולם הבא, נבראו בשתי האותיות האלה, באות י' נברא העולם הבא, ובאות ה' נברא העולם הזה. צור פירושו מקור, וכך, כי בי-ה ה' צור עולמים, היינו, מכאן, משתי האותיות האלה, מקור שני העולמים, העולם הזה והעולם הבא.

האות י' בלשון הקודש, היא אות של עתיד, אות של מחשבה, זו אות שמעדת כל דבר. היינו, כל פועל, כשמוסיפים י' בראשו, הוא הופך להיות

הצירוף של שני הדברים האלה, הצירוף של העתיד, שהוא הנקרא העולם הבא, שמצטרף למה שאנחנו עושים בחיינו פה, בעולם הגלוי בעולם שנמצא לפנינו, כשאנו מצרפים לעולם שלנו את המימד של העתיד, יחד, או אז אנו נמצאים בעולם הזה שמכוון לעולם הבא, ואנו יכולים להיות בני עולם הבא, כשאנו נמצאים פה בעולם הזה.

[וננוסיף עוד. בלשון הקודש, כשמדברים על עתיד, אומרים על דבר מסוים שהוא 'יהיה'. יהיה פירושו, שמכפילים את ה' ואחריה ה', היינו, שהדבר הזה כבר היה מוחלט במחשבה, ומה שיוצא לפועל זה מה שכבר היה קודם, וזה ברור שכך יהיה העתיד. כשאני מבטיח ואומר על דבר מסוים שהוא אמנם יהיה, פירוש הדבר שאין כאן אלא הכפלה של אותו חיבור של ה' ואחריה ה', ה' ה' היתה במחשבה, וזה מוכפל, ומתגלה בפועל במעשה, בפועל בעולם, זה פירוש המילה יהיה].

חיים זה חיבור נשמה וגוף – זה הצירוף של י' וה'

הגדרת המושג חיים, כידוע, עניינה, דוגמת מעיין מים חיים. ישנה נביעה נסתרת אשר קיימת רק לעצמה, היא לא מתגלה לאף אחד אחר, אבל הנביעה הזאת היא נביעה פנימית עמוקה שנמצאת שם באיזה מקום שהוא, עמוק עמוק, היא יוצאת מהתהומות, אכן, הנביעה הזאת כשלעצמה אינה עושה מעין מים חיים, אלא רק בזמן שהיא מתגלה כלפי חוץ, ובחזוץ מתגלה שיש נביעה בפנים, ואותה נביעה, היא זאת שמנביעה את כל מה שיוצא כלפי חוץ. כל מה שיוצא החוצה נובע מאותה נביעה, והצירוף של אותה נביעה בפנים ואותו גילוי בחוץ יוצר את מה שנקרא מעין מים חיים. היינו, היציאה עצמה, הגילוי עצמו, הוא גילוי של אותם חיים, שנמצאים בפנים, אבל החיים ההם לא היו נקראים חיים, אם לא היו מתחברים להתגלות כלפי חוץ.

מכיון שכל חיים, בעצם הגדרתם, הם חיבור של נשמה וגוף, הרי שפירוש המושג חיים זה הצירוף של י' ואחריה ה', היינו, רק הצירוף של אותם דברים שנבראו בה', הדברים הגלויים שנמצאים לפנינו וניתן להצביע עליהם, להראות אותם, ולומר עליהם הנה 'זה', הדבר הזה עצמו, בה' הידיעה, הא לכם, יחד עם ה' של העולם הבא, הוא זה שיוצר את מה שנקרא חיים.

אם חלק החוץ נמצא לבדו, ותו לא, אם יש רק אותו, אלו לא חיים, משום שאין לזה שום קשר לשום מקור, על אלו שחיים רק בה', שהיא העולם הזה, נאמר שבחיים הם קרויים מתים (ברכות י"ח ע"ב), ומאידך, אם המקור נמצא והוא לא מתגלה ולא חל על שום דבר שנגלה לעין, הוא לא בוקע ויוצא ומתגלה בחוץ, הרי שאף העולם הבא בלי העולם הזה, גם אלו לא חיים. בשני המקרים האלה אין כאן חיים, לא זה נקרא חיים ולא זה נקרא חיים. החיים הם הצירוף של שני הדברים האלו ביחד. המתים חיים רק בעולם ההוא, המתים נמצאים רק שם, והרשעים בחיים קרויים מתים, נמצאים רק פה, בשני המקרים הדבר הזה לא נקרא חיים.

חיים, הם רק הצירוף של שני הדברים האלה יחד. היינו, הנביעה, מקור החיים, אותו שורש חיים שהוא עצם חיי עולם הבא, והוא עיקר בריאתו של אדם, כמו שפותח המסילת ישרים את ספרו, שהאדם לא נברא אלא בשביל מצבו שבעולם הבא, שם עיקר החיים, שם המציאות עצמה, שם נמצאת כוונת הבורא שברא את האדם כדי שהוא ימצא שם, אבל אחר שהשם הזה הוא תמיד רק עתיד, הרי שהדרך כדי להגיע לשם לא יכולה להיות כלל, בשום אופן שהוא רק דרך הווה.

מעתה, הצירוף של חיים, בעצם, מחייב את הצירוף של שתי האותיות האלה. והצירוף של שתי האותיות, זה החיים עצמם.

נמצא שאלו הדברים שכותב רש"י "חק למתים שאין מזכירים שם בן שתי אותיות לעולם", המתים לעולם אינם משתמשים בשם י-ה, משום שעצם המות הוא הניתוק שבין שתי האותיות האלה.

כשאדם מסתלק מהעולם, הוא בעצם מסתלק רק מהחלק הגלוי, מחלק ה', ועתה הוא עובר, והקיום שלו קעת הוא במימד של העתיד, 'הבא', מה שבא אחרי העולם הזה.

שם י-ה זה שם החכמה שהיא המחשבה המתגלית

כך אנו מוצאים בדברי חז"ל, המחלקים את שמותינו יתברך לפי המידות, מידותיו של בורא העולם, וכפי שאומרים חז"ל בשמות רבה (ג' ו') "אמר ליה הקב"ה למשה, שמי אתה מבקש לידע, לפי מעשי אני נקרא" עיי"ש, היינו,

כל שם ושם מגלה את אחת ממידותיו יתברך, מידה מסוימת נקראת כך והאחרת נקראת כך, אלו הן המידות. המידה, ששם י-ה הוא השם של אותה מידה, בכל מקום, זו מידת החכמה, חכמתו יתברך.

בפסוק בקהלת (ד' י"ב) נאמר "החכמה תחיה בעליה", ואנו מוצאים ש'חכם' עולה בגימטריה חיים. פירוש הדבר, החכמה תחיה בעליה, משום שזה הדבר שנותן חיים. עצם עניינה של החכמה זו המחשבה שמתגלה ויוצאת לפועל, שמכוונת לצאת לפועל ולהתקיים. עניינה של החכמה, שמה שמתחייב מהחכמה צריך להתקיים. במידת החכמה מונח הפסוק שנאמר על בורא העולם "כולם בחכמה עשית", הכוונה בזה, שכל המעשה שנעשה, נובע ויוצא מתוך החכמה. בתרגום ירושלמי בתחילת התורה מתרגם את המילה "בראשית", "בחכמתא", היינו, מכאן, מה"בחכמתא", הכל נובע, מכאן הכל מתגלה. "כולם בחכמה עשית", הכל נובע מאותה בראשית, "גופא בתר רישא גריר", משם הכל יוצא ומתגלה. לכן, זה השם של המידה הזאת, שממנה הכל יוצא.

כי הנה, בורא העולם, בבריאת העולם, כביכול, לא ברא מציאויות, הוא לא ברא נמצאים, בורא העולם ברא רק חיים, כמו שכתוב במפורש "אתה הוא ה' לבדך, אתה עשית את השמים שמי השמים וכל צבאם, הארץ וכל אשר עליה, הימים וכל אשר בהם, ואתה מחיה את כולם", הבריאה היא כולה חיים, בורא העולם נקרא אלקים חיים, זה הפירוש כולם בחכמה עשית, "החכמה תחיה", החכמה מחברת את החכמה עם הפועל, החכמה מחברת את ה' על שם המחשבה, עם ה' על שם המעשה, על שם הגלוי, על שם מה שנמצא ופרדש בפנינו, שעליו אומרים 'הא לך'.

"חק למתים שאין מזכירין שם בן שתי אותיות לעולם", השם הזה כשלעצמו, זה השם של חיים. השם הזה, הוא שורש "כי עמך מקור חיים", הוא מקור החיים, הצירוף של שתי האותיות האלה הוא המקור של כל ה"ואתה מחיה את כולם", כולם בחכמה עשית.

טענת ה' שהחכם מכל אדם ביטל את העתיד שבה

איתא בשמות רבה (ו' א'), בתחילת פרשת ורא ויידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה' ורא אל אברהם ואל יצחק ואל יעקב, הדא הוא דכתיב, ופניתי אני לראות חכמה והוללות וסכלות כי מה האדם שיבוא אחרי המלך את אשר כבר עשהו, הפסוק הזה נאמר על שלמה ועל משה, על שלמה כיצד, כשנתן הקב"ה תורה לישראל נתן בה מצוות עשה ומצוות לא תעשה, ונתן למלך מקצת מצוות שנאמר לא ירבה לו סוסים וכסף וזהב וגו', ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו, עמד שלמה המלך והחכים על גזירתו של הקב"ה, ואמר, למה אמר הקב"ה לא ירבה לו נשים, לא בשביל שלא יסור לבבו, אני ארבה ולבי לא יסור, אמרו רבותינו, באותה שעה עלתה י' שבירבה ונשתתחא לפני הקב"ה, ואמרה, ריבון העולמים לא כך אמרת אין אות בטלה מן התורה לעולם, הרי שלמה עומד ומבטל אותי, ושמה היום יבטל אחת ולמחר אחרת עד שתבטל כל התורה כולה, אמר לה הקב"ה, שלמה ואלף כיוצא בו יהיו בטלים וקוצה ממך איני מבטל".

לכאורה, יש כאן משהו מאד לא מובן, מדוע רק האות י' שב"ירבה" באה ונשתתחא לפני הקב"ה, הלא שלמה המלך עבר על כל הפסוק כולו שבו נאמר "לא ירבה לו נשים", והפסוק כולו נשאר במקום, הוא לא בא ונשתתחא לפני הקב"ה.

אמנם, לפי האמור הדברים מובנים. כי הנה, ודאי, כאשר אדם עובר עבירה, הפסוק לא בא להשתתח לפני הקב"ה, כשמישהו, גדול ככל עובר עבירה, הפסוק ישאר במקומו, והוא זה שבסופו של דבר ישתתח לפני הקב"ה.

אכן, י' שב"ירבה", היא ה' שנאמרה על שם המחשבה, ב' הזאת כתוב שהתורה קבעה כאן עתיד, שהוא עתיד ודאי, "ולא ירבה לו נשים" – ולא יסור לבבו", זו עובדה שב"ירבה" כתוב "יסור", אם ירבה, יסור, כך הדבר מתחייב. ה' הזאת, היא ה"כולם בחכמה עשית", היא זו שמחייבת את ה' שתבוא אחר כך. כשהתורה אומרת י', התורה אומרת שכך הדבר מתחייב, זה מה שיבוא, זה מה שיגיע, זה מה שיצא מהמעשה הזה. התורה קבעה פה עתיד, והוא מתחייב מהחכמה, אותה "החכמה תחיה בעליה" שהיא השורש, וכל מה שמתגלה אחר כך החכמה מחייבת שכך יתגלה, זה הקשר שבין האות י', לבין העתיד הודאי, זה עניינה של חכמה. "כולם בחכמה עשית", בורא העולם

ברא את העולם כך שהחכמה מחייבת את מה שיבוא, וכל מה שקורה אחר כך, הוא פועל יוצא מאותה י' שהיתה במחשבה.

עתה, כשכב שלמה המלך, שבעצם עניינו נקרא החכם מכל אדם, כך הוא נקרא בתורה עצמה (מלכים א' ה' י"א), והוא אומר שהדבר הזה לא מחויב המציאות, היינו, העתיד הזה הוא לא עתיד ודאי, אני ארבה ולבי לא יסור, דווקא כאן באה הי' ומשתטחת לפני הקב"ה, ואומרת שלמה המלך מבטל אותי. לא משום שהוא עובר על הציווי, לא משום העבירה שבדבר, אלא משום קביעת העתיד שבדבר, מהמחשבה, מהעובדה שכך יהיה.

כמובן, ישנם הרבה אנשים שאינם שמים לב לעתיד הודאי שהתורה מדברת, אבל האנשים האלה אינם חכמים. אבל כשכב אדם שנקרא חכם בתורה עצמה, והאדם הזה עוקר את מה שמתחייב מחכמתה של תורה, החיבור של י' ואחריה ה', זה החיבור של מידת החכמה, וכשהאדם הזה עושה את הדבר הזה, יש כאן פגיעה בעצם הי', אותה י' שעל שם המחשבה נאמרה, על שם העתיד, כאן נפגעה המחשבה, שמחייבת את העתיד.

"אמר לה הקב"ה שלמה ואלף כמותו יבטלו", יבטלו, הכוונה היא, הם וחכמתם. הוא ישאר דבר חסר חשיבות, חסר ערך, שלמה עצמו בטל ומבוטל כלפי חכמתה של תורה, "קוצה נמך לא תתבטל".

כששרי הזפכת לשרה המחשבה יוצאת לגילוי

המשך דברי המדרש שם "ומנין שביטל אותה מן התורה וחזר לתורה שנאמר שרי אשתך לא תקרא שמה שרי כי שרה שמה, והיכן חזר, ויקרא משה להושע בן נון יהושע", מנין לנו שהייתה פעם אחת שבזאת העולם ביטל את האות י' וחזר והחזיר אותה לתורה, מהפסוק שנאמר בשרי שאמר הקב"ה לאברהם לקרוא לה שרה, כאן נשארה האות י' של שרי מבוטלת, באפס מעשה, והיא חזרה ב"ויקרא משה להושע בן נון יהושע" שם נמצא לה שימוש.

הדברים ידועים, ורש"י מביא זאת (בראשית י"ז ה'), אכן, כמובן, אלו דברים סתומים, עלינו לנסות להבין, לפי ערכנו, מה פשר הדברים.

בפסוק נאמר "ויאמר אליקים אל אברהם שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה. וברכתי אותה וגם נתתי ממנה לך בן וברכתיה והיתה לגוים מלכי עמים ממנה יהיו" (בראשית י"ז ט"ז), וברש"י שם "לא תקרא את שמה שרי דמשמע שרי לי ולא לאחרים, כי שרה סתם שמה, שתהא שרה על כל". וכך אומרת הגמרא בסוף פרק קמא דברכות ("ג ע"א) על ההבדל בין שרי לשרה "שרי היא שרה, בתחלה נעשית שרי לאומתה ולבסוף נעשית שרה לכל העולם כולו", שרי, היינו, שרה שלי, ואילו שרה, זה לכל באי עולם. שרי, זה לשון שררה, אבל רק כלפי עצמנו, שלי או שלנו, היא היתה רק לאומתה שלה, אכן, כאשר היא היתה לשרה, היא נהייתה שרה לכל העולם כולו, כאן היא קיבלה מלכות על כל העולם כולו, היא קיבלה שררה בעצם.

פירוש הדברים, כל דבר שנמצא רק איתי ולא מתגלה כלפי חוץ, היינו, לא יוצא לפועל כלפי כולם, כלפי אחרים, כשהוא מתגלה רק כלפי, רק בי, זה נקרא שהדבר הוא במחשבה, זה נקרא שהדבר הוא עדיין בי, שעל שם המחשבה נאמרה. זה נקרא שרי, שלי, היינו, אותו כח שררה שהיה לשרה על כל העולם כולו, היה עדיין בכח, זה לא נתגלה, זה לא יצא לפועל, היינו, זה היה בסוד י', לפני שהגיעה אותה ה' שצריכה לבוא אחריה. שרי, זה שלי, מה שנמצא כאן זו האות י', היינו, הדבר עדיין במחשבה, הדבר עתיד, הוא עדיין לא נתגלה.

כששרה נהייתה שרה, חוץ מהמשמעות שהיא שרה בעצם, וממילא היא שרה בגלוי על כולם, אבל ההבדל הוא, שהדבר עבר מאותו העלם שבאות י', לגילוי שבאות ה'. שרה, היא על כל, היינו, יצא לפועל ונתגלה אותו כח שררה ושלטון, אותו כח של "וברכתי אותה וגם נתתי ממנה לך בן, וברכתיה והיתה לגוים מלכי עמים ממנה יהיו". כאן, במקום הזה, באותה ברכה שנתברכה שרה ונשתנה שמה משרי בי' לשרה בה', כאן בעצם היה השרש של כלל ישראל, כאן היתה היציאה לפועל של כלל ישראל מן המחשבה למעשה, מן המחשבה לגילוי בפועל.

אברהם אבינו היה כל הבכח כולו של כלל ישראל, הוא היה האב, וכמו שבכל מקום, אצל אב ואם, האב נושא בתוכו את כל הבכח, את כל הי' של הולד, והאם נושאת בתוכה את כל הי' של הולד, את הגילוי בפועל, את

האפשרות להצביע ולהראות עליו, את האפשרות להגיש אותו ולומר 'הא לך'. האב נושא בתוכו תמיד את הי', והאם נושאת בתוכה את הה'.

כל זמן ששרי היתה עקרה ואין לה ולד, היא היתה רק שייכת לאברהם, ואז היא היתה רק בסוד אות י' ולא יותר, אבל בזמן שהובטח ששרה אמנו תהיה אם, בזמן שכלל ישראל קיבל אם, "וברכתי אותה וגם נתתי ממנה לך בן", ו"מלכי עמים ממנה יהיו", באותו רגע, בהכרח, היא עברה מהאות י' לאות ה'. וכדרך, שבסדר העולם, מי שמוציא את הדבר לפועל, תמיד, זו האם. היא זו שנותנת לו את הה', את הגילוי, את האפשרות להראות עליו, על ידה הוא נעשה דבר ידוע שאפשר להצביע עליו ולאחוז בו, לומר עליו, זה. זה עניינה של האם לתת לדבר קיום, להוציא אותו אל הפועל. להוציא את כל מה שטמון ונמצא בסוד מחשבה, ולהעבירו לאות ה', זה מה שקרה פה.

אכן, עתה, הרי כאמור, האות ה' בעצמה, כשהיא לא מחוברת לי', גם היא לא חיים. אם יש אך ורק את הגילוי, ואין נקודת חיבור בין אותו גילוי למקור שממנו הגילוי הזה מגיע, גם זה לא חיים. אם כן, אותה י' שהתבטלה, שנלקחה משרי, ונשארה באיזה מקום, היכן מצאנו שכל מה שהיה מונח באות י' של שרי הוחזר לתורה. כל מה שהיה מונח באות י' של שרי, כאמור, זה כל הבכח של כלל ישראל, כל החיבור, שכל מה שיוצא לפועל מחובר למקור של אותה אות י', כאן נמצאים, באותה אם שנותנת חיים. והחיים האלה אינם חיים אם אך ורק הה' מתגלה שם ולא מתגלה החיבור לי'. בכל מקום שאיננו מוצאים שהגילוי בפועל מחובר למקור הפנימי ביותר, איננו מוצאים שם חיים. החיים נמצאים רק במקום שהי', ואחריה ה', מחוברים חיבור שלם, זה השם שמשמשים בו החיים, רק זה נקרא חיים.

על כך אומרים חז"ל, שאת אותה י' שנלקחה, החזירה התורה, ב"ויקרא משה להושע בן נון יהושע", וכפי שנבאר.

טענת המרגלים – בדרך הטבע זה בלתי אפשרי

בתחילה נקדים לבאר בפרשת המרגלים. כשהמרגלים באו לארץ, ראו מה שראו, אמרו מה שאמרו, והוציאו דיבת הארץ רעה, כתוב בפסוק שהם אמרו "כי חזק הוא ממנו", ועל כך אומרת הגמרא בסוטה (ל"ה ע"א) "אמר רבי חנינא בר פפא, דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה, כי חזק הוא ממנו אל תקרי ממנו אלא ממנו, כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם", הם אמרו זאת, חלילה וחלילה, כלפי מעלה. שאלה הנמצאים ויושבים בארץ, אותם אלה שצריכים לכבוש ולהכניע, כל אלו הם חזקים כביכול, מה שאין הפה יכול לדבר. כי חזק הוא ממנו.

והנה, כמובן, כאן מדובר בראשי אלפי ישראל, והלא צריך להיות שוטה כדי להגיד דברים כאלה. אבל פירוש הדברים הוא, הם באו ואמרו שאין שום מהלך בדרך הטבע להתגבר עליהם, בכל דרכי הטבע הדבר הזה הוא בלתי אפשרי.

כי הנה, כפי שכבר מעירים כאן, המרגלים ידעו דבר שמשא רבינו לא ידע. המרגלים ידעו את הנבואה של אלדד ומידד, שמשא מת ויהושע מכניס, משה לא יכניס את כלל ישראל לארץ ישראל. משה רבינו לא ידע זאת, משה רבינו עוד התעסק לאחר מכן בתפילות כמנין ואתחנן, והתפלל "אעברה נא ואראה את הארץ הטובה", זה היה בסוף הארבעים שנה. אבל המרגלים ידעו, שהנהגה של דור המדבר, אותה הנהגה שהיא מחוץ לדרכי הטבע, נגמרה כבר, ומכאן ואילך ההנהגה מתלבשת אך ורק בתוך דרכי הטבע, [א.ה. היינו, כי אילו משה רבינו היה מכניס את כלל ישראל הייתה ממשכה ההנהגה הניסית, כמבואר בדבר רבותינו] לכן הם אמרו "כי חזק הוא ממנו", היינו, במידות שהן נוהגות כדרכי טבע, לא כדרכי ניסים, הרי שהם חזקים יותר, ואין שום אפשרות בדרכי הטבע להתגבר. זאת הייתה הטענה, זה הפירוש "כי חזק הוא ממנו".

אז, באותה שעה, כאשר הבינו המרגלים שכעת ההנהגה עוברת ממה שנקרא י' למה שנקרא ה', ההנהגה של דור המדבר היתה ההנהגה הפנימית שכולה בעצם לא שייכת להווה, לעולם הזה, אלא כולה הנהגה של לעתיד לבוא, אבל כעת כשנכנסים לארץ ההנהגה עוברת להנהגה גלויה, וכעת האות ה' תהיה שלטת, באותה שעה היה חשש מאותה עצת מרגלים, זו היא בעצם עומק עצת מרגלים.

"כי חזק הוא ממנו", הכוונה בזה, שבהנהגה שתהיה מכאן ואילך לא תהיה הנהגה של ניסים, כפי ההנהגה של דור המדבר, שהייתה הנהגה שכולה נס, כולה מחשבה, כולה פנים, כולה בעצם דבר שצריך להתגלות רק לעתיד

לבוא, זה כבר לא יהיה, זה לא יתגלה, ממילא, כך היתה עצת מרגלים, אנחנו אבודים, משום שמכאן ואילך מתגלה הנהגה חדשה, הנהגה גלויה.

הי' של שרי אצל יהושע-חיבור למקור של אברהם

עתה, על זה אמר משה רבינו ליהושע, י-ה, היינו, י' ואחריה ה', יושיעך מעצת מרגלים. כאשר משה רבינו קרא ליהושע בן נון יהושע, זה בדיוק היה המכוון, לחבר אליו את אותה י' של שרי, שהיא היתה שורש השורשים של כלל ישראל, במקור. המקור הראשון של כלל ישראל, זו הי' של שרי, ואחר שזה עבר להיות גלוי, הרי שעל שם זה היא נקראה שרה, אבל כדי ללמדנו שאין הפירוש, חלילה, שעל ידי הגילוי של ה' ניתק הקשר עם אותו מקור, עם אותו מקור המקורות שבאותה י' של שרי, לכן משה רבינו הוסיף ליהושע את האות י', זה מה שחז"ל מגלים פה.

כאשר אמר משה ליהושע י-ה יושיעך מעצת מרגלים, והוסיף לו את האות י', הוא נתן לו את האות י' של שרי, היינו, חיבר אותו לאותו מקור המקורות שהוא הי' שהוא הפנים שבפנים, מקור המקורות של כלל ישראל. זו י' של שרה אמנו, כשהיא עוד היתה שרי, היינו, כשכל הדבר הזה עוד היה רק בתוך הבית של אברהם, כלל ישראל כמו שהוא היה נראה אצל אברהם אבינו, התחבר ליהושע בן נון, שכעת בא לעשות מכלל ישראל עם בין יתר העמים, אשר נמצא בעולם ומתנהג בדרך הטבע. זה יהושע בן נון, שהוא זה שהנחיל את העם.

חז"ל מגלים לנו פה, שאותו יהושע בן נון שהנחיל את הארץ, צריך היה בשביל ההנחלה, שתינתן לו האות הזאת שהיא האות של שרי. אותו כח של אברהם אבינו, לחבר את כל מה שממשיך וקורה בכלל ישראל עם אותו אברהם אבינו, עם אותה י' שהיא עדיין כלל ישראל בחינת מחשבה, צריך היה להינתן ליהושע בן נון.

בכח שם י-ה יוצאים מן המייצר למרחב

יש פרק שלם בתהילים, מן המצר קראתי י-ה ענני במרחב י-ה, פעמיים נאמרת בפסוק זה י' ואחריה ה', וכך בכל הפרק הזה כולו, בהמשך כתוב כאן שוב הפסוק שכתוב גם בתורה, בשירת הים, עזי וזמרת י-ה, לאחר מכן, לא אמרת כי אחיה ואספר מעשי י-ה, יסר יסרני י-ה, פתחו לי שערי צדק אבוא בם אודה י-ה, כל הפרק הזה כולו, עניינו, כפי שנתבאר.

מן המצר קראתי י-ה, ענני במרחב י-ה, זה מובן יותר. המצר תמיד נמצא בחלק המתגלה בפועל, בחלק הזה, שם צר המקום. אכן, במערכת הפנימית יותר, שם נמצא המרחב, ענני במרחב י-ה.

מן המצר קראתי י-ה, היינו, כשצר לו לאדם, כאן המקום שצריך להשתמש בשם הזה, ואז, ענני במרחב י-ה. כשצר לו לאדם, הוא צריך לחבר ולצרף את עצמו לאותו מקור, שבמקור ההוא, שם כל המרחב. כשהדבר בשורשו, כשהדבר במציאות העליונה והפנימית יותר שלו, שם הוא נמצא בכל ההרחבה האפשרית. בפועל, אפשר לסבול צרות, כשהדבר יוצא לגילוי בפועל, כאן נמצאים עוד דברים, ודבר אחד מיצר לדבר שני, אבל כשהדבר נמצא לעצמו, כשהדבר נמצא במערכת היותר פנימית, שם כל דבר ודבר נמצא לחוד, שם אין דבר מיצר לדבר. אין שם מציאות כזאת. מעתה, מן המצר, כשצר, כשמעיק משהו, כשכואב משהו, היינו, הדברים לא מסתדרים, אבל הרי תמיד הדברים לא מסתדרים רק במערכת החיצונית, המערכת של האות ה', או אז, מן המצר קראתי י-ה, ואז, ענני במרחב י-ה. זה השם שממנו הנביעה הגדולה של החיים, החיים משתמשים בו, המתים לא משתמשים בו. יסר יסרני י-ה ולמות לא נתנני. בזמן שהיסר יסרני מתחבר לשם הזה, שהוא שם של חיים, אז למרות כל היסורים כולם, מה שלא יהיה, אבל השם הזה הוא שם של חיים. כאן נמצא החיבור לחיים.

רק בכח שם י-ה נינצל מאותה עצת מרגלים

כל הצרות שכלל ישראל סובל, מאז חטא המרגלים, ועד עצם היום הזה, כל צרותינו הן בגין אותו חטא. אז, באותו לילה, הקב"ה קבע לנו את הבכיה לדורות. כל החורבנות כולם, עד אחד, כולל מלחמות העולם, הכל נקבע שם, באותו לילה של "אתם בכיתם בכיה של חינום". כל הצרות שאנחנו סובלים, כל ה"מן המצר שלנו", הכל נמצא שם, שם במרוכז נמצאים כל הצרות של כלל ישראל עד הסוף. "וישא ידו להם להפיל אותם במדבר, ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות" (תהלים ק"ו). אז באותה שעה, נשבע הקב"ה להפיל

אותם במדבר, ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות, היינו, כל הצרות, כל הגלויות כולן, כל הצרות כולן, כל מה שאנחנו סובלים, הכל הכל.

זאת היתה עצת מרגלים. הרפואה היחידה שמשה רבינו מצא, אותה הקדמת רפואה למכה של עצת מרגלים, היתה תוספת הי' לשמו של יהושע. זה הדבר היחיד, שמשה רבינו עשה, כשהוא שלח את המרגלים. היינו, כשם ששם בעצת מרגלים, שם נמצאים כל הצרות שלנו, כך, באותה עצה של משה רבינו, העצה להציל מעצת מרגלים, "ויקרא משה להושע בן נון יהושע", שם מונחת כל הרפואה הקודמת למכה, אותה הרפואה שקודמת למכה, היא, י-ה, יושיעך מעצת מרגלים. כאן משה רבינו חיבר וצרף את יהושע בן נון, שהוא זה שהנחיל את הארץ, לאותו מקור, שמאותו מקור הארץ הזאת הובטחה. לאברהם אבינו הובטחה הארץ, לאברהם אבינו נשבע הקב"ה "לזרעך נתתי את הארץ הזאת וגו'" (בראשית ט"ו י"ח). עם אברהם אבינו נכרתה ברית, ויהושע בן נון, על ידי הי' הזאת של שרי, הוא היה זה שגילה את ה' שבאה אחרי הי' הזאת של שרה.

כדרך, שכל ה"מן המצר" שלנו, נמצא שם, באותה עצת מרגלים. כך, כל המרחב שלנו, נמצא באותה רפואה שמשה רבינו הקדים. ענני במרחב י-ה. אותו י-ה יושיעך מעצת מרגלים, שמשה רבינו אמר ליהושע, זאת הרפואה שקודמת למכה.

אין רפואה אחרת. אין וגם לא שייך שתהיה רפואה אחרת. הרפואה האחת והיחידה לכל הצרות כולן, תהייתה איזה שתהייתה, כל צרה שהיא שכלל ישראל סובל, כל הצרות כולן מקורן באותו לילה של בכיה של חינום. שם, באותו לילה של בכיה של חינום, כביכול, נשבע הקב"ה על כל הצרות של כלל ישראל. הרפואה לכל זה, היא לחבר, לזכור, לדעת, ולצרף את עצמנו לחיים שהם מן המקור, לאותו מקור מים חיים.

אנו חייבים לחזור ל"מקור מים חיים"

בתחילת התוכחות, בתחילת נבואות החורבן של ספר ירמיהו, אומר הנביא ירמיהו בשם ה' (ירמיהו ב' ג') "אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם פארות פאלת נשברים אשר לא יכלו המים", מהעדיבה הזאת, של מקור מים חיים, מכאן כל הדברים.

למעשה, כל אחד יודע, כל לב יודע מרת נפשו, עד כמה אנחנו נתרחקנו ממקור חיינו, מהמקור שהוא "כי עמך מקור חיים" (תהלים ל"ו י').

הדברים ברורים לגמרי, וזה מובטח, אין אפשרות אחרת. מן המצר קראתי י-ה, ענני במרחב י-ה. השם הזה, זה שם, שעד כמה שנחזור אליו, אנחנו נייענה בתפילה. כתוב כאן בפירוש, אין שם אחר שעונה בעת צרה, אין שם אחר שמחבר חזרה לחיים, יסר יסרני י-ה ולמות לא נתנני, בזמן שזה בא מהשם הזה.

זה בעצם ההבדל, שבינינו, ובין רשעים, שבחייים קרויים מתים. עליהם נאמר "לא המתים יהללו י-ה ולא כל יורדי דומיה", אבל, "ואנחנו נברך י-ה מעתה ועד עולם", וזה סוף הפסוק. הדברים ברורים לגמרי, אנחנו מחכים לעתיד, העתיד תמיד יהיה, העתיד, בין אם יהיה בעוד דקה, בעוד יום, בעוד חודש, או ב"ש מחר לאחר זמן", הוא תמיד יהיה. ואף פעם לא יבוא דבר שלא קשור ב"י והה' הראשונים. העתיד תמיד יהיה, אבל לעולם הוא לא יגיע, אם הוא לא באופן של "יהיה". רק באופן כזה הוא יגיע.

זאת הרפואה היחידה שנשארה לנו, הדבר היחיד שהוא הקדמת רפואה למכה מחטא המרגלים, שהוא המכה של כל המכות שלנו. שם נמצאים כל מכותינו וכל צרותינו כולם, ושם ישנה רפואה אחת, להוסיף י'. הי' של שרי שנוספה לשמו של יהושע, היא התרופה לכל המכות שלנו כולן.

בשבוע זה חל יום תענית כ' סיון, פעם היו מתענים ביום זה, היום נשתכח הדבר מכלל ישראל. מאז שאנו כבר לא כלל ישראל, הדבר הזה נשתכח, אבל לפנים, היום הזה היה יום תענית, ואמרו סליחות, ביום הזה היו גזירות נוראות, בתקופה שאחר חז"ל, תקופת הראשונים, וקבעו בו תענית. זאת בעצם התענית האחרונה שנתקנה בכלל ישראל על ידי רבותינו, והחמירו בה מאד מאד. כשמסתכלים בפוסקים, זה מבהיל, כי אנו אפילו איננו יודעים מזה.

אנחנו, במצבנו שלנו, ראוי לנו לפחות לזכור זאת. אנחנו מוכים, ואיננו יוצאים מזה רק משום שאיננו מקיימים את "מן המצר קראתי י-ה". אילו היינו מקיימים את "מן המצר קראתי י-ה" באמת, או אז היה מתקיים בנו, בשלימות, "ענני במרחב י-ה", במהרה בימינו.

עבדי כלב

נגדם לבחור בטוב, ותיקן כל מידותיו וכחותיו בשלמות כרצונו יתברך מעצמו, כמבואר באור החיים עה"פ (דברים ל"ג א') "משה איש האלוקים" שכתב "עוד נתכוון במאמר זה להעיד עליו, כי כל התעצמו במדות הטובות הידועות לו, לא היו אלא לצד יראתו מאלוקיו, לא שהיה טבעו מסייעו אל הדבר וכו', והן האיש משה יש מקום לחשוב שהיה עניו מטבעו והיה בכללן סבלן מטבעו, לזה העידה התורה עליו שכל התעצמותו ותגבורתו הרמוז בתיבת איש, לצד האלקים היה ירא, והוא אומר איש האלקים".

אמנם, אע"פ שלא היה למשה נסיון כמו שהיה לכלב בן יפונה בנסיון המרגלים, מ"מ דרגתו ודאי היתה יתרה מדרגת כלב, וצריך להבין הטעם, שלכאורה היה ראוי שאם דרגת עבד ה', נקבעת לפי ערך המלחמה והגבורה על כחות ההסתה לרע, אזי כמה שיש יותר כחות הסתה לרע, כל תגדל יותר מדרגת העבדות, וא"כ כלב שהיה הנסיון שלו גדול יותר ממשה, משום שההסתה לכוחות הרע היו אצלו בשיעור רב יותר ממשה, א"כ גם מדרגת העבדות שלו היתה צריכה להיות יותר גדולה ממשה רבינו, וכמו"כ נראה פשוט שהאבות הקדושים שנקראו ג"כ עבדים לה', וכדכתיב (דברים ט' כ"ז) "זכר לעבדיך לאברהם ליצחק וליעקב", בודאי היתה דרגתם יתרה ממדרגת כלב, וזהו אף שהמשיכה לכחות הרע שלהם היתה קטנה משל כלב וצ"ב החילוק.

וביאור הענין הוא, שאותה מדרגת גבורה שהתגבר כלב על יצרו בנסיון המרגלים, שהכניסו למדרגה כה גבוהה שיקרא בתורה הק' עבד ה', [שזהו נכתב רק על האבות הק' ומרע"ה, אף שבחינות מסוימות השייכות לזה ודאי היו אצל עוד רבים, אך בחינת עבד ה' בדרגה העליונה ביותר היתה אצל האבות הק' ואצל משה רבינו], נכנס כלב להשתייך בבחינה העליונה של עבד ה' רק פעם אחת, וכבחינת "קונה עולמו בשעה אחת", אך אצל האבות הקדושים ואצל מרע"ה דרגת עבדותם לה' היתה תמידית, ועל כן אף שבחינת נסיונם וגבורתם היתה פחותה מנסיונו של כלב כמשנ"ת, מ"מ עלתה מדרגתם למעלה ממדרגת כלב בזה שדרגת עבדותם לה' היתה תמידית.

ומצינו שהתורה הק' ביארה את מעלתו של משה רבינו בלשון "עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא" (במדבר י"ב ז'), שזהו מעלה יתרה במדרגת עבדותו, שלא רק שהוא עבד ה', אלא מעלת עבדותו היא בכך ש"בכל ביתי נאמן הוא", וכמבואר בלשון אנשי כנה"ג בתפילת שחרית דשב"ק "ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו", [כמפורש בראשונים שמקור הדברים הוא בלשון הפסוק הנ"ל], הרי מבואר שמדרגת עבדותו דמשה רבינו חלקה לה שם בפנ"ע להיות בשם "עבד נאמן".

ופירוש הדבר מבואר ברשב"ם בפירוש התורה עה"פ "בכל ביתי נאמן הוא", שכתב לבאר "קבוע ומיוסד כל שעה ביום, וכמוהו וותקעתי יתד במקום נאמן" יתד התקוע במקום חזק אינו ממהר ליפול". ומבואר שמעלתו של משה רבינו היא בכך שעבדותו לא היתה זמנית, אלא "קבוע ומיוסד כל שעה ביום". [וע"ע מש"כ הרוח חיים (ו' א') בדי"ה "צדיק חסיד ישר נאמן" ודו"ק].

ע"י ההתגברות על היצה"ר זוכה להקרא עבד ה'

"ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחריו" (במדבר י"ד כ"ד), כתב האור החיים "צריך לדעת למה לא הזכיר אלא כלב ולא יהושע וכו', אכן פירוש הכתוב הוא על זה הדרך, 'ועבדי כלב' וטעם שאני קורא אותו 'עבדי', הוא 'עקב' פירוש שכר אשר 'היתה רוח אחרת עמו', שהגם שיהושע גם כן לא ניאץ ה' עם המרגלים, אעפ"כ זה היה לו סיבה, תפילת משה אשר הצילתו מיצר הרע ומכוחותיו שהם המרגלים לכל יטעוהו, משא"כ כלב שנכנס בגדר סכנת יצה"ר וחברתו הרשעה ותחל רוח רעה לפעמו וכו', והוא אמרו 'רוח אחרת עמו', ואעפ"כ 'וימלא אחריו' פירוש השלים אחר רצונו יתברך וכו', וזה אינו ביהושע, כי לא היתה רוח אחרת עמו להטעותו מדרך השכל כי משה מנעו וכו', אשר על כן זכה כלב שיקרא עבד ה' כמשה רבינו ע"ה". מבואר בדבריו שמדרגת "עבד" לה' היא בכח הגבורה שאדם מתגבר על כחות היצה"ר המסיתים אותו מהטוב.

ובגמ' איתא (סנהדרין לא:) "שלחו ליה למר עוקבא לדזיו ליה כבר בתיה שלם", שהיה למר עוקבא אור בפניו מעין האור שהיה על פני משה רבינו ע"ה [שהוא כבן בתיה בת פרעה שגידלתו] שקרן עור פניו, וכתב שם רש"י (ד"ה לדזיו ליה) "ומצאתי בספר הגדה שהיה מר עוקבא בעל תשובה, שנתן עינו באשה אחת והעלה ליבו טינא (עי' סנהדרין עה:) ונפל בחולי, ואשת איש היתה, לימים נצרכה ללוות ממנו ומתוך דוחקה נתרצית לו, וכבש יצרו ופטרם לשלום ונתרפא, וכשהיה יוצא לשוק היה נר דולק בראשו מן השמים, ועל שם כך קרי ליה ר' נתן צוציטא במסכת שבת (דף נו:), הכא נמי להכי כתבו ליה הכי על שם האור שהיה זורח עליו".

מבואר בדבריו שכח ההתגברות על היצה"ר הוא סיבה לאור פנים זה, אשר ע"כ נראה דגם אצל משה רבינו ע"ה הסיבה שקרן עור פניו, היה זה מחמת שהיה בעל כח זה של התגברות על היצה"ר, וכמו שהתבאר בדברי האוה"ח הנ"ל שדרגת עבד ה', הוא כמי שהוא בעל כח גבורה זה, ומשה רבינו ע"ה נקרא עבד ה' כמפורש בתורה (במדבר י"ב ז') "עבדי משה", הרי שהיתה בו גבורה זו, ויבואר עוד להלן בס"ד.

וכע"ז כתב רבינו יונה (שערי תשובה שער ג' אות ז') "כי הגזירה מהתיחד עם אשה מפחדו פן יכשל בעון וכו' הלא זה מאשר זרח על נפשו אור יראת אלוקים יתברך".

ועל הכתוב (במדבר י"ב ח') "ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה" אמרו חז"ל (מדרש תנחומא פרשת צו סימן י"ג) "שהוא עבדי, ועבד מלך מלך", ובגמ' (שבועות מז:) איתא "שמעון בן טרפון אומר קרב לגבי דיהנא ואידהן [אם נגעת במשוח בשמן תהא גם משוח בנגיעתו - רש"י], דבי רבי ישמעאל תנא עבד מלך כמלך", ונראה שענינו אחד, שכמו הנוגע בשמן שנמשח בו המלך, עי"ז הוא ממשיך על עצמו מהמשיחה שמשה בה המלך, כמו כן מי שיש בו עבדות להשי"ת, "עבד מלך כמלך" שע"י העבדות הוא נדבק בהשי"ת, ועי"ז ממשיך על נפשו אור מאורו יתברך.

עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא

והטעם שמשה רבינו ע"ה נקרא עבד ה', זהו ג"כ מחמת שהתגבר מעצמו על כחות רעים שהיו בקרבן, והסיתוהו לבחור ברע, והתעצם

וראייתם אותו – למען תזכרו ועשיתם

ובכדי שנעורר ליכנו ודעתנו לקבוע כנפשנו שייכות למדרגת העבדות התמידית נתן לנו השי"ת בתורתו הקדושה את מצות ציצית, שזהו עניינה וכמו שיבואר.

על דברי הכתוב (במדבר ט"ו ל"ט) "והיה לכם לציצית וראיתם אתו", כתב האור החיים "אין ידוע מכוון מאמר זה שיהיה לציצית, ולדברי התוס' שכתבו במס' מנחות (דף מג:) בדברי רבי מאיר שאמר שם גדול עונשו של לכן יותר מעונשו של תכלת, משל למלך שאמר לשני עבדיו וכו', כתבו התוס' (שם בד"ה חותם) מה שמדמה חותם של טיט לציצית, שכך עושים לעבדים, והציצית מעיד על ישראל שהם עבדי הקב"ה כדאיתא במס' שבת כבלא דעבדא תנן ע"כ, ירצה במאמר "והיה לכם לציצית", לצד שהם עבדים לה', והעבד עושה כבלא, יהיה לכם סימן זה לכבלא דעבדא.

ואמר "וראייתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'", פירוש כשיביטו בסימן עבדותם יתנו לב שאינם בני חורין לעשות כחפצם כמאכלם במלבושם בדיבורם ובכל מעשיהם, כעבד שאימת רבו עליו, ולעמוד בשעה שהאדון מצווה לעמוד, ולעשות כל מלאכות אשר ציוה ה' לעשות", עכ"ל האוה"ח.

וכתב השו"ע (סימן ח' סעיף י"א) "עיקר מצות טלית קטן ללבוש על בגדיו כדי שתמיד יראהו ויזכור המצוות". וכתב ע"ז הגר"א בכיאוורו "כמו"ש וראיתם וכו', ועי' תוס' דמנחות מג: ד"ה חותם כו' שצריך להראות בחותם שהוא עבד".

עוד איתא בשו"ע (שם סעיף ח') "יכוין בהתעטפו שציונו הקב"ה להתעטף בו כדי שזכור כל מצוותיו לעשותם". וכתב ע"ז הגר"א "עי' סעיף יא, וכמו"ש בנדרים עשה דברים לפעלם כו', ולא יהא מאותן שנא' עליהם ותהי יראתם וכו'" וע"ע במשנ"ב (שם ס"ק י"ט) דמבואר בדבריו שכוונה זו מחויבת מעיקר דין דמצוות צריכות כונה [אלא שאי"ז לעיכובא].

ובדבריהם ז"ל מבואר הביאור היותר פשוט כמה שמבואר בתורה הק' שראיית הציצית מביאה לזכירת כל המצוות, שאין הכוונה לזכרון ענין כל מצוה ומצוה, אלא שטבע האדם לחיות בהרגל ולקיים מצוות כמצות אנשים מלומדה, ולא ביראה הראויה, כדברי הכתוב (ישעיה כ"ט י"ג) "כפיו ובשפתיו ככדוני ולבו רחק ממני ותהי יראתם אותי מצוה אנשים מלומדה", ופעמים האדם אף עובר לגמרי על מצוות התורה, וראיית הציצית מזכירה לאדם שהוא עבד קנוי לה', ואינו ברשות עצמו, ומכח זה מעורר דעתו וליבו לעבדו יתברך בלבב שלם.

ואף גם זאת כלול בציווי של 'למען תזכרו' שכתחילת קיום המצוה, בשעת העיטוף, יכוין במיוחד לכך, וזה יביאו לכך שראיית הציצית תזכירנו ענין עבדותו להשי"ת, וכך גם ביאר מהר"מ אלשיך הק' בפירושו לתורה (שם) שכתב "וענין הכתוב, אם תאמר נא ישראל כי הלא איך תאמר אלי שבראותי אזכור כל המצוות, והלא הנני לובש ציצית יום יום ורואה אותם ואיני זוכר כל מצוות ה', לזה אמר 'והיה לכם לציצית' וגו', והוא משל אל מה שדרך אנשים, שלזכור דבר מאשר ירצו לעשות, קושרים חוט באחד מאצבעותיו לראות ולזכור כל ישכח ממנו, ואם יקרה שאיש אחד קשר לו חוט באצבעו שלא בכוונת מזכרת על שום דבר, ויהי היום אשר היה החוט ההוא קשור באצבעו והיה לו חפץ שהיה צריך לזכרו ושכחו, ויתמה ויאמר איך שכחתי הדבר ההוא, ולא שווה לי החוט הקשור שבאצבעי לזכור אשר חפצתי לעשות, והנה נגד פניו נבונים, ויאמרו לו הלא אתה סכל ואין לב, כי על מה אתה נאנה כי לא זכרת חפצך עודנו החוט קשור באצבעך, כי אחר שלא קשרת אותו בכוונת מזכרת חפץ זה, איך על ידו זכור תזכור את הדבר הזה.

והנה בדמות ובצלמו הוא הדבר הלזה באומרו הוא יתברך הנה ידעתי תאמרו לי, הננו ועשינו ציצית על ארבע כנפות כסותנו, אך מה נעשה כי נראה הציצית ולא יעלה על לבנו זכרון כל מצוות ה', על כן הנני

כא להעיר אזניכם למען תדעו כמה תכשלו, והוא כי אילו בעשותכם הציצית תכווננו יהיה לכם סימן להציץ בו לזכור כל המצוות, אז כאשר תראו אותו תזכרו אותם, כאדם הקושר חוט באצבעו לזכור להביט בו דבר פלוני, אך אם תעשה הציצית מצות אנשים מלומדה שלא בכוונת הציץ בו לזכור, אז ודאי כי כאשר וראיתם אותו לא תזכרו מצוות ה'.

וזהו אומרו 'והיה לכם לציצית', לומר כאשר יהיה לכם לציצית שהוא כדי להציץ בו לזכור, אז כאשר וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות השם, משא"כ אם לא יהיה לכם לציצית, שלא יהיה לכם להציץ בו לזכור, כי אז איך יהיה לכם למזכרת, עכ"ל האלשיך.

וע"ע בס' חרדים (פרק י') שכתב שאחד ממצוות עשה מן התורה התלויות בעיניים היא "להסתכל בציצית, דכתיב "וראייתם אתו וזכרתם", ראייה מביאה לידי זכירה וזכירה מביאה לידי עשייה". ומבואר שיש אפשרות לקיים מצות עשה דאורייתא זו בכל עת, ע"י ראיית הציצית המביאה לכך, והיינו מתוך כוונה לזכירת עבדות ה' כמשנ"ת.

עבדות כפור מרע

ומצאנו בחינת עבדות גם בסור מרע בדבר המצוי מאוד, דהנה כתב הגר"א באיגרתו "וכל רגע ורגע שהאדם חוסם זוכה בשבילו לאור הגנוז שאין מלאך ובריה יכולים לשער", ולהמתבאר נראה שזהו מחמת שבחתימת הפה מקיים עבדות לה', מתוך יראה, ובוה מאיר על נפשו אור יראת אלוקים, וזהו שטח עבודה מיוחד במידת העבדות בשמירת הפה מדברים שאינם ראויים.

וכתב רבינו יונה (שערי תשובה שער ג' אות ר"א) "על כן נחשב המספר לשה"ר כאילו כופר בעיקר, לפי שאומר בליבו כי שפתיו ברשותו מפני שאין בהם מעשה, וכי הוא השליט על לשונו, וגמר בדעתו כי אין לו לכלוא את רוח שפתיו מדבר העולה על רוחו, וכי האברים המה לבדם אינם ברשותו לחטוא בהן, כענין שנאמר "אשר אמרו ללשונו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו", ולא אמר איה אלוקי עושי אשר כל תנועות יצירתנו נתונות נתונות המה לו, אחת מהנה לא נעדרה, כלם לעשות רצונו משועבדות". והדברים נוראים, שאף מי שכבר קיבל עבדות להשי"ת והמליכו בכל אבריו וגידיו חוץ מפיו הוא "כופר בעיקר".

עבדות בבחינה קלה

והנה אע"פ שכודאי שלמות מדרגת עבדות כנאמנות לה' נשגבה מאיתנו, מ"מ גדולי רבותינו בבית קלם הנהיגו עבודה מיוחדת בבחינות קלות בענין, וראו שזה מרומם את האדם למעלות נשגבות לאין ערוך, כמבואר בספר כתבי הסבא מקלם (פנקס הקבלות סימן ט"ז עמוד ל"ח קבלה מיוה"כ) "ויצאנו מגדר העבדות לו יתברך, כי גדר העבד איננו רק כשירצה, אלא בין ברצונו ובין שלא ברצונו, הן אמת כי חוק התשובה הוא לקבל עליו לשמור כל התורה כולה, אבל בעוה"ר אנחנו רואים כי רחוקים אנחנו עדנה משמירת כל התורה כפרטיה ובדקדוקיה כחוט השערה, על כן עלינו לראות שני דברים כוללים נשגבים מאוד מאוד לבוא בבחינת התשובה, האחת לבוא בבחינת עבד, היינו לקבל על עצמנו כל"נ איזה ענינים בחוק ולא יעבור כל"נ, להקרא בבחינת עבדי ה' יתברך".

עוד כתב שם (סימן כ"ז אות י' עמוד ס"ט קבלה מהוש"ר) "לקבוע ענין אחד בחוק ולא יעבור, למען יזכיר את עצמו תמיד גדר העבדות".

ולפי ערכנו, ראוי לכל החפץ להשתייך לדרגה עליונה ונשגבה זו הנקראת עבדות ונאמנות לה', בבחינה קלה לפי ערכו, לקבל הנהגה תמידית של חיזוק במידת העבדות, מתוך כוונה ורצון לזכות בשייכות למדרגה זו, כגון ללמוד סדר קטן של כמה דקות מחוץ לסדרי הישיבה משניות או ח"ח וכדו', וזהו דבר קטן ופריז רב.

וע"י בחינת העבדות הן בהנהגה קבועה בבחינה של עשה טוב, והן בהנהגה קבועה בבחינה של סור מרע, זוכים להקרא עבד ה', ושיאיר על נפשו אור יראת אלוקים יתברך.

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עטרת שלמה

פרשת שלח תשפ"א

והדבר מבואר להדיא בכתוב שיהושע וכלב בן יפונה אמרו לישראל ואתם אל תראו את עם הארץ כי לחמנו הם, וכתב רש"י 'נאכלם כלהם', היינו שאכילת לחם אינה צריכה מלחמה, ואמר להם שהאומות הם לחם בשביל ישראל, ואין צריך לילחם עמהם, אלא אפשר ליכנס לארץ ולאכלם כלהם, הרי שמלכתחילה היו צריכין לירש את הארץ בלא שיצטרכו למלחמה ולכלי זיין כלל.

והרי רש"י בריש פר' בראשית הביא דא"ר יצחק, אם יאמרו אומות העולם לישראל ליסטים אתם שכבשתם את הארץ, הם אומרים להם, כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לישר בעניו, ברצונו נתנה להם, וברצונו נמלה מהם ונתנה לנו, הרי דישראל אינם נוטלים את הארץ מעצמם, אלא מקבלים אותה מאת ה', ועל כן אין מעם שיהיו צריכין לדרכי מלחמה בשביל לזכות בה.

ועל זה אמרו חז"ל כי מה שהוצרכו לירש את הארץ על ידי מלחמה והוצרכו לכלי זיין היה זה רק משום ששלחו מרגלים, היינו משום דשליחת מרגלים לתור את הארץ ולבדוק אם חזק הוא או הרפה, אם במהנים הוא או במבצרים הוא רק בלא לירש ע"י מלחמה, אבל מי שבא לזכות במתנת שמים למה צריך הוא מרגלים, ומה הנפק"מ לו אם חזק הוא או במבצרים הוא, שדברים אלו הם מעלות בדרכי המלחמה, והם הרי באים לזכות במתנת שמים ולא בדרכי המלחמה כלל, וכיון ששלחו מרגלים גילו בדעתם שהם רוצים לזכות בארץ בדרכי מלחמה, ולא באופן של מתנת שמים, והייתה ההנהגה עמהם שכאשר אמרו כן יהיה, וכפי שמצינו כן גם בגזירה על דור המדבר שנאמר להם (י"ד, כ"ח) 'כאשר דברתם באזני כן אעשה לכם', ועל כן ע"י ששלחו מרגלים הופקעה מהם הזכיה באופן של מתנת שמים והוצרכו לזכות בארץ בדרכי המלחמה, ולכן הוצרכו לכלי זיין, וזהו שאמרו חז"ל שע"י שליחת המרגלים הוצרכו לכלי זיין, כי בזה קבעו שזכיותם תהיה בדרכי מלחמה ולא במתנת שמים.

ולפי"ז יש לומר דזה הייתה טענת כלב שהן אמנם אמת בפיהם כי עז העם היושב בארץ, ומצד השבון דרכי המלחמה אי אפשר להם ליכבוש את הארץ, אבל כל זה הוא רק אם יורשים את הארץ בדרכי מלחמה, אבל כיון שהם יורשים את הארץ במתנת שמים, על כן אין הם צריכים לדרכי מלחמה כלל, וממילא אין נפק"מ כלל בכל הפרטים האלו, ולחמנו הם שבלא מלחמה אנו יורשים את הארץ, והנה בפרשת דברים (ב', י"ד) כתוב 'עד תום כל הדור ההוא אנשי המלחמה, וכן להלן שם (פסוק ט"ז) 'יהיה כאשר תמו כל אנשי המלחמה, הנה קרא אותם הכתוב 'אנשי המלחמה, וברש"י כתב

והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי בכורי ענבים.

תרגום יונתן מפרש והתחזקתם, 'זתעבדון הוקתא', דיעשו קנין חוקה בארץ, ולפי"ז המושך הכתוב זלקחתם מפרי הארץ, מתפרש דע"י לקיחת הפירות הוא דיהא להם קנין חוקה בארץ, וזהו כשיטת הרמב"ם בהלכות מכירה דאכילת פירות מהני לקנין חוקה. והנה לגבי חוקת ג' שנים אמרינן בכ"ב דף ל"ז דאכלה שחת שעדיין לא גדלה התבואה אינה חוקה, ויש לדון דה"ה דגם באכילה הבאה בשביל קנין חוקה, נמי לא יתני באכלה שחת.

ולפי זה יש לומר, דזהו שהוסיף הכתוב ד'הימים ימי בכורי ענבים, לומר דלכן אכילת הפירות לא תהא אכילת שחת, שאינה מועלת לחוקה, אלא תהא אכילת פירות גמורים המועלת לקנין חוקה.

ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ וגו'. אפס כי עז העם היושב בארץ וגו' עמלק יושב בארץ הנגב וכו'. ויהם כלב את העם וגו' כי יכול נוכל לה. (י"ג, כ"ז-ל')

הנה באמת טענות המרגלים היו דברים כהוייתן, וכבר כתב הרמב"ן כי אמת אמרו בדבריהם, וכל דבריהם כי הערים בצורות גדולות מאוד וילידי הענק שם, אם יבואו דרך הנגב, העמלקי שם, אם מן ההר החיתי והאמורי והיבוסים שם, מן הים, הכנעני יושב על הים, באופן שמכל צד הארץ סגורה בפניהם, וא"כ צריך להבין באיזה טענה הסה אותם כלב, ומה יש לו להשיב לטענות המרגלים, ועל סמך מה אמר 'עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה', והנה ברש"י בפרשת דברים (א', ח') על הפסוק ראה נתתי לפניכם את הארץ בואו ורשו את הארץ וגו', כתב רש"י בואו ורשו, אין מערער בדבר ואינכם צריכים למלחמה, אלו לא שלחו מרגלים לא היו צריכין לכלי זיין.

ובספרי שם איתא דאילו לא היו שולחים מרגלים לא היו צריכין ז' שנים של כיבוש, אלא מיד כשהיו נכנסין לארץ היו הולקין אותה. ולכאורה צריך להבין למה שליחת המרגלים גרמה שיהיו צריכין לכלי זיין ומלחמה לכבוש את הארץ, ואמו גם זה הוא חלק מהגזירה שנגזרה על ישראל בעוון המרגלים.

ונראה לכאור בזה כי באמת רצון הקב"ה היה ליתן את הארץ במתנת שמים, ולקבל המתנה מאת ה' אין צריך לזה מלחמה ואין מקבלין אותה על ידי כיבוש, אלא היו מקבלין את הארץ בלא שיצטרכו שום פעולה מצד ישראל, רק היו נכנסין לארץ בשופי ומתיישבין בה.

דהיינו מבין עשרים היוצאים בצבא. אכן לדברינו יש לומר שנקראו כן, כי הם רצו לקבל את הארץ בדרכי מלחמה ולא במתנת שמים, על כן הם נקראים 'אנשי המלחמה'.

ואולם הי אני וגו' כי כל האנשים וגו' וכל מנאצי לא יראוה ועבדי כלב וגו'. וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר וגו' אם אתם תבאו אל הארץ וגו' כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון וגו'. (י"ד, כ"א ל"ח).

הנה לכאורה נכפל ענין הגזירה שתי פעמים, ונאמרה בשתי פרשיות, דבתחילה כתוב 'ואולם הי אני וגו' כי כל האנשים וגו', וכל מנאצי לא יראוה', שבפסוקים אלו נאמרה הגזירה שלא יכנסו לארץ, ואח"כ בפסוק כ"ו, 'שוב חזר הכתוב על הגזירה ואומר 'אמר עליהם הי אני נאום ה' וגו' במדבר הזה יפלו פגריכם וגו', וצריך ביאור למה נכפלה ונכתבה הגזירה בשתי פעמים.

והן אמנם דבפעם השניה נתפרש יותר כל הפרטים על מי נגזרה הגזירה, וכמפורש בפסוק כ"ט ובדברי רש"י שם, שהגזירה היתה על אותם שנמנו, ולאפוקי שכמו של לוי וכו', אבל עדיין אינו מובן מדוע נאמר כן בחזרה מיוחדת על כל ענין הגזירה.

עוד צריך ביאור מאי טעמא בפרשה הראשונה הכתוב מוציא מן הכלל רק את כלב, כדכתיב בפסוק כ"ד 'ועבדי כלב עקב היתה רוח אהרת עמו וגו', ואילו בפרשה השניה הכתוב מוציא מהכלל גם את כלב בן יפונה, וגם את יהושע בן נון, כמפורש בפסוק ל'.

ונראה בביאור הדברים עפ"י מה דאיתא במדרש (מדרש תנחומא י"ג), דמבין עשרים שנה ומעלה, בין שהיה עמהם בעצה, בין שלא היה עמהם בעצה, לא נכנס לא"י, אבל פחות מבין עשרים שנה והביא שתי שערות רק אם היה עמהם בעצה לא נכנס. הרי מבואר דהיו כאן שתי גזירות נפרדות, גזירה על כל מבין עשרים ומעלה, וזה היה בין היה עמהם בעצה, ובין לא היה עמהם בעצה, וגזירה נפרדת היה על מי שהיה עמהם בעצה, גם אם הוא פחות מבין עשרים (והביא שתי שערות). ועיין בחידושי מרן ר"ז הלוי מה שביאר לפי דברי המדרש הא דכתיב 'וכל מנאצי לא יראוה', דבא לרבות גם הפחותים מבין עשרים, אם הם בכלל מנאצי, אז הם בכלל הגזירה שלא יראוה, וזהו כונת הכתוב 'וכל מנאצי'.

מעתה יש לומר, דלכך נכפלה הגזירה ונכתבה בשתי פרשיות

חלוקות, דבאמת היו כאן שתי גזירות נפרדות, וכל אחת נכתבה בפרשה בפני עצמה, דבפרשה הראשונה נאמרה הגזירה על מי שהיה עמהם בעצה, וכמו שנאמר שם, 'כי כל האנשים וגו', וגזירה זו היא גם על פחות מבין עשרים, וזהו שסיים הכתוב 'וכל מנאצי לא יראוה', דר"ל גם הפחותים מבין עשרים, אם היו עמהם בעצה, והיו בכלל המנאצים, ה"ה בכלל הגזירה, ואח"כ נכתבה עוד פרשה נוספת בפני עצמה, שכל מבין עשרים ומעלה, לא יכנס לארץ ישראל, שזהו גזירה נוספת בפני עצמה על כל מבין עשרים, בין היה עמהם בעצה ובין שלא היה עמהם בעצה, וזהו הפרשה השניה, שחזר הכתוב ואמר, 'אמר עליהם הי אני נאום ה' וגו' במדבר הזה יפלו פגריכם וגו', שבוזה נאמרה הגזירה על כל מבין עשרים, גם אם לא היה עמהם בעצה, וכמו שכתוב בסוף פרשה זו בפסוק כ"ט 'במדבר הזה יפלו פגריכם וכל פקודיכם לכל מספרכם מבין עשרים שנה ומעלה'.

ולפי זה נראה לבאר, הא דבפרשה שניה הוזכרו גם כלב בן יפונה וגם יהושע בן נון, ובפרשה הראשונה נזכר רק כלב, דהגזירה שבפרשה השניה הייתה על כל מבין עשרים ומעלה, גם מי שלא היה עמהם בעצה, על כן הוצרך הכתוב להוציא מכלל הגזירה גם את כלב, וגם את יהושע, אבל בפרשה הראשונה שגזירה זו הייתה רק לאותם שהיו עמהם בעצה, בגזירה זו אין צריך להוציא את יהושע, שהוא הרי לא היה עמהם בעצה, וממילא אינו שייך לגזירה זו כלל, אבל כלב בן יפונה, כתב ברש"י שהיו לו שתי רוחות, אחת בפה, ואחת כלב, למרגלים אמר אני עמכם בעצה, ובלבו היה לומר האמת, עכ"ד רש"י, ואם כן נמצא דבפיו היה עמהם בעצה, על כן היה צריך להוציא מכלל הגזירה של מי שהיו עמהם בעצה, וגם נתן הכתוב טעם לזה, 'עקב היתה רוח אהרת עמו', דאע"פ דבפיו היה עמהם בעצה, מכל מקום בלבו היתה רוח אהרת, ולא היה עמהם בעצה, על כן אינו בכלל הגזירה.

ויכרם ויכתובם עד חרמיה. (י"ד, מ"ח).

וכתב רש"י, מכה אחר מכה. יש לומר בזה דהנה משה אמר להם 'למה זה אתם עוברים את פי ה' והיא לא תצלח', ומבואר דאמר להם שדרכם זו לא תצלח. ויש לומר דלכך הוכו מכה אחר מכה, להפקיע כל צד של הצלחה, שיתקיים בהם 'לא תצלח' בשלימות.

'מי ילד לי את אלה'

קטע מתוך דברים בכינוס פרוייקט 'כנסת ישראל' בבתי הספר של רשת 'שובו' - סיון תשפ"א

הלב מתרוגן ומלא התרגשות ושמחה לראות איך רבים מנערי ישראל מתקרבים אל צור מחצבתם, וזוכים לטעום מנועם צוף התורה ולהתקרב לאבינו שבשמים. כתוב בתהלים 'פיקודי ה' ישרים משמחי לב', התורה נותנת שמחה ואושר, מי שלומד תורה מתמלא בשמחת הנפש ובאושר פנימי, וזאת מפני כי נשמת איש ישראל חצובה מכסא הכבוד, וכמאמר הכתוב שהיא רוח העולה למעלה, אין לה סיפוק ואין לה מנוח משום ענין מענייני העולם הזה, שום דבר מחיי העולם אינו שייך בכלל לנשמה אין לנשמה קשר לזה, רק לימוד התורה הוא דבר השייך לה, ולכן על ידי זה באים לידי שמחה ואושר ומנוחת הנפש. נשמה של איש ישראל השורש שלה ומקור היניקה והחיות שלה הוא מהתורה, הגאון ורבי חיים מוואלוז'ין אומרים שיש בתורה ששים ריבוא אותיות כנגד ששים ריבוא נשמות ישראל, ולכל איש ישראל יש אות אחת בתורה, השורש שלנו זה מהתורה, היניקה שלנו מהיכן אנו שואבים את החיות שלנו, מאותה אות אחת שיש לנו בתורה, כשאנו מחוברים לאותו שורש, יש לנו חיים, וככל שאנו מתחברים יותר כך אנו מתמלאים יותר בחיות, ובלי זה אז ח"ו מתנתקים מהחיים, בלי זה אין מהיכן לינוק חיות, ואין לנשמה מהיכן לשאוב חיים. כל העוסקים במלאכה שמוסרים נפשם על המפעל הגדול והקדוש הזה, דעו כי משיח צדקנו שיבא במהרה בימינו יאמר לכם 'ישר כח', הוא יכיר לכם טובה על זה, על זה נאמר בכתוב בישיעה 'אמרתם בלבבך מי ילד את אלה ואני שכולה וגלמודה גולה וסורה, ואלה מי גדל, הן אני נשאתי לבדי אלה איפה הם, אתם אלו מילדים לציון את כל אותם הנערים, אתם אלה המגדלים אותם להיות מבני ציון היקרים המסולאים בפז.

מצוה קי

להיות הטהרה מן הצרעת בין צרעת אדם בין צרעת בית
בעץ ארז ואזוב ושני תולעת ושתי צפרים ומים חיים
שנאמר זאת תהיה תורת המצורע

מצוה קיא

להיות המצורע מגלח כל שערו
שנאמר והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו וכו'

סדר טהרת המצורע ודיניו

טהרת המצורע שטמאו הכהן ונחלט לטומאה כשרואה אותו הכהן והנה נרפא הנגע, נעשית בשני שלבים - מתחילה צריך להביא שני צפורים ושני תולעת ואזוב, ומגלח את כל שערו וטובל במים ככל הסדר האמור בפרשת מצורע, ולאחריהם יבוא אל המחנה וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים שבהם אסור באשתו ואלו 'ימי ספירו' כלשון המשנה. בתום שבעת הימים מגלח שנית את כל שערו, טובל במים ונטהר.

דיני המצורע בימים אלו - המצורע מטמא בביאה, דהיינו שכניסתו לבית מטמאה את כל אשר בבית, ומטמא משכב ומושב, ודינו לישב בדד מחוץ לג' מחנות. אחר תגלחת ראשונה אינו מטמא בביאה ולא במשכב ומושב אבל הוא טמא באב הטומאה כשרץ. אחר ימי ספירו ותגלחת שניה נחשב לטבול יום עד הלילה, ובהערב שמשו מותר בתרומה, ולמחרת אסור בקדשים עד שיביא את כל קרבנותיו ככל מחוסר כיפורים ואח"כ נטהר לגמרי.

חלוקת טהרת המצורע לג' מצוות

הרמב"ם במנין המצוות מחלק את דיני המצורע לג' מצוות - מצות הבאת הקרבנות (מצוה עז) ועוד ב' מצוות אלו של סדר טהרתו - מצות הטהרה הראשונה בעץ ארז וכו' ומצות טהרה שניה. ומבאר הרמב"ם (במצוה קיא) דהא דנמנו כב' מצוות נפרדות מאחר והם ב' טהרות נפרדות, בתחילה נטהר מטומאת צרעת ובתגלחת שניה נטהר מטומאת שרץ שהוא אב הטומאה, והמניעה מאכילת קדשים שייכת להבאת הקרבנות כשאר מחוסרי כיפורים ואינה שייכת לעצם הטהרה.

ויש לדקדק בלשונו של הרמב"ם שבכל המקומות שהזכיר את טהרת המצורע, הן בסה"מ והן במנין הקצר והן במנין המצוות שקודם הלכות טומאת צרעת, העמיד את ב' המצוות של טהרת המצורע כמצוות טהרה ומצוות תגלחת. וצ"ב דהא התגלחת והטבילה שוות בשתייהן ומפני מה החשיב את התגלחת הראשונה כמצוות טהרה ואת השניה כמצוות תגלחת. ואדרבה מסברא היה לו לומר להפך - דבתגלחת ראשונה לא נטהר הצורע לגמרי ותיקרא המצוה מצוות תגלחת, ותגלחת שניה שיצא בה מטומאתו ונטהר תיקרא מצוות טהרה.

ספקו של הרמב"ם בקיום מצות טהרת המצורע בזמן הזה

מאידיך כתב הרמב"ם בפיה"מ בסוף נגעים (פי"ד מ"ג) דאחר שמצות עשה של תגלחת המצורע דוחה מצות לא תעשה של הקפת הראש והזקן, יש מקום ספק ועיון אם מגלח המצורע אף בזמן הזה, שהרי בזה"ז טהרת המצורע אינה נשלמת מאחר ואינו יכול להביא את קרבנותיו וישאר מחוסר כיפורים אף אחר שיעשה את כל סדר הטהרה, ושמא אם אין העשה של טהרה מתקיים לא ידחה את הל"ת

של גילוח, או דלמא דאף קיום חלקי של העשה ידחה את הל"ת. והיה מקום לשאול שלכא' אפשר לפשוט את ספקו של הרמב"ם ולומר דאחר שהטהרה והבאת הקרבנות הם מצוות נפרדות שנמנו כ"א לעצמה, אין שייכות ביניהם וידחה דתגלחת את הל"ת הגם שאין המצורע יכול לקיים את העשה של הבאת הקרבנות. אך לק"מ היות ואין מנין המצוות קובע לענין עשה דוחה ל"ת, אלא כל חלקי טהרת המצורע הם נושא אחד שענינו הטהרה, וכשלא נשלמה הטהרה אין העשה מתקיים בשלימות. עכ"פ חזינן מדברי הרמב"ם שכל חלקי המצוה ענינם לטהר את המצורע, וצ"ב מפני מה החשיב את החלק השני של הטהרה כמצוות תגלחת ולא כמצוות טהרה.

ב' צדדים בדרגת הטומאה בימי ספירו של המצורע

ויש לברר את דרגת הטומאה של המצורע בין טהרה ראשונה לטהרה שניה. דברמב"ם מפרש (פי"א מהל' טומאת צרעת ה"א) שבימי ספירו אינו מטמא בביאה ואינו מטמא משכב ומושב, אבל במנחת חינוך (מצוה קעב) נסתפק אם יש למצורע בימי ספירו מעיינות כזב ומצורע בימי חלוטו ורוקו ש"ז ומ"ר מטמאים או לא. וביאור שורש הספק הוא האם בימי ספירו נחשב עדיין מצורע וטומאתו טומאת מצורע אלא שהיא טומאה קלושה יותר, או שנטהר מטומאת מצורע וכעת טמא טומאה חדשה כטומאת שרץ. ובוודאי שאין כאן שרץ שטימאו אלא היא טומאה בדרגת אב הטומאה כטומאת שרץ.

הנפק"מ בין הצדדים, דנסתפקה הגמ' בכמה מקומות (נזיר מה. כריתות ז. ועוד) אם טומאתו של טבול יום דזב היא כטומאת זב או לא, וביארו בתוס' (זבחים יז. לב:) דנפק"מ לענין פסח הבא בטומאה שאסור לזבית ולכל מי שטומאה יוצאת מגופו ומותר לטמאים, דאם טבול יום הוא כזב, אסור. ולפי"ז יש להסתפק כה"ג גבי מצורע בימי ספירו אם מותר בפסח הבא בטומאה או לא, דאם הוא טמא טומאת מצורע אסור בפסח ואם היא טומאה חדשה מותר.

וכעין זה יש לומר דנפק"מ לענין תרומת חו"ל דאמר שמואל (בכורות כז.) "אין תרומת חוצה לארץ אסורה אלא במי שהטומאה יוצאה עליו מגופו", ואם נחשב כמצורע אסור בה, ואם לאו מותר.

מצורע בימי ספירו מותר לבוא במחנה לוי

ויש להוכיח מדברי התוס' כהצד הב', דאמרו (פסחים סז. יומא ל.) שהמצורע בימי ספירו מותר לבוא אף במחנה לוי, והנה אי אמרי' דטומאתו טומאת מצורע בדרגה פחותה, מובן דדינו שאינו מחויב לשבת בדד ומותר לבוא במחנה ישראל, אך עדיין טמא בדרגה פחותה כמי שטומאה יוצאה מגופו משתלח חוץ לשני מחנות. אבל לדברי התוס' מותר לבוא אף במחנה לוי, וחזינן לדבריהם טומאתו אחר טהרה ראשונה היא טומאה חדשה שאינה שייכת לטומאת מצורע.

ג' חלקי הטהרה לדעת הרא"ש ולדעת הגר"א

ועוד נראה לומר כהצד הב'. דבסוף נגעים (פי"ד מ"ג) אחר שהביאה

המשנה את כל פרטי סדר טהרת המצורע, שנינו "נמצאו ג' טהרות במצורע" ולא נתפרשו במשנה מהם אותם שלושה. הרא"ש (שם) מפרש דהם טבול יום, הערב שמש ומחוסר כיפורים, דאחר שטבל הותר בחולין, בהערב שמש הותר בתרומה ובהבאת קרבנותיו הותר בקדשים, ומפרש דאין למנות את הטהרה הראשונה בתוך ג' הטהרות משום דאכתי הוא אב הטומאה כשרץ. אבל הגר"א (ב"א ר' בנגעים שם) מפרש באופן אחר דג' הטהרות הם טהרה ראשונה שנטהר מלטמא בביאה וטהרה שניה כשהותר לאכול בתרומה בהערב שמש וטהרה שלישית בהבאת הקרבנות. ואי נימא כהצד הב' דטומאה השניה היא טומאה חדשה שבאה אחר שנטהר מטומאת מצורע, אפשר לומר דלהכי לא חשיב הרא"ש את הטהרה הראשונה כאחת מג' הטהרות, דבמתני' עסקינן בטהרה הסופית מכל טומאה, ובה יש ג' חלקים, אבל טהרה הראשונה אינה ענין לטהרת המצורע. וזאת כוונת הרא"ש במש"כ דאכתי טמא טומאת שרץ, דהטהרה הראשונה עומדת לעצמה.

בשיטמ"ק (ב"מ לא.) הביא בשם הרא"ש שהמצורע שנטהר מותר באשתו אחר ימי ספירו החל מהערב שמש, ולכאן יש לתמוה דההיתר לאשתו אמור להיות תלוי בהיתרו לחולין או בגמר הטהרה אחר הבאת הקרבנות, ומה ענין אכילה בתרומה להיתר באשתו. ונמצא כתוב בדברי הרא"ש דטומאת צרעת נגמרת בהערב שמש, ויתכן דטעמו מאחר ואין הטומאה נגמרת בטבילה הראשונה אלא נחלשת עד הערב שמש וכהצד הא'.

דין נוסף נאמר בטהרת המצורע שתגלחתו צריכה להיעשות ע"י כהן (רמב"ם פ"א מהל' טומאת צרעת ה"ה). ובתוס' בשבועות (ג.) דנו מפני מה התירו הקפת הראש בגילוח שער נזיר הא אפשר לגלח ע"י אשה או קטן או נכרי, וכתבו התוס' דמירי כשלא מצא מהם. ויש שהקשו על דב' התוס' הא בעינן גילוח ע"י כהן והיאך רצו להתיר לגלח ע"י נכרי. וי"א דאה"נ ואין הגילוח ע"י כהן מעכב, וקשה לומר כן דבכה"ג שאין חובה לעשות באופן מסוים, מדוע ידחה העשה את הלא תעשה של הקפת הראש. ועוד דקשה לומר דהתוס' פליגי בזה על הרמב"ם שכתב שהגילוח בכהן מעכב.

הטהרה הראשונה מפקיעה שם מצורע

והנראה בזה, דהמצורע מלבד טומאתו יש עליו שם מצורע, כדחזינן דחובת המצורע לישב בדד אינו מצד טומאתו אלא מצד שמו, שהמצורע מחויב לישב חוץ מג' מחנות. דכשם שאת האבנים המנוגעות בצרעת הבית מחויבים להוציא מחוץ לעיר אפילו מעיר שאינה מוקפת חומה, דכיון שהם טמאות מוציאם מחוץ לג' מחנות. ואילו מצורע חייב לצאת מחוץ לעיר שהיא מוקפת חומה דבזה מתקיים דין 'בדד ישב'. ובאמת ב' חלקים אלו של טהרת המצורע לא באו רק להפקיע את הטומאה ממנו, אלא החלק הראשון בא להפקיע ממנו את שם המצורע וחלק השני מטהרו לגמרי. וממילא אחר תגלחת ראשונה פקע ממנו שם מצורע לענין דיני מקום ישיבתו, ומותר לבוא אף למחנה לויה, אך עדיין לא פקעה ממנו הטומאה. ואהכי אין עליו דיני טבול יום דזב מאחר והטבילה הראשונה אינה מטהרתו מטומאת צרעת אלא מפקיעה שם מצורע ממנו.

אחר שטבל והתגלח ראשונה, מתחילים ימי ספירו, ודיני איסורו באשתו בימים אלו אינם שייכים לשם מצורע דאיכא למ"ד (ריש מו"ק) שמצורע מותר באשתו בימי חלוטו ואיסורו רק בימי ספירו, אלא האיסור הוא מצד הטומאה שלו בשבוע זה. ולפי"ז כתב הרא"ש דהטומאה סרה לגמרי בהערב שמש, דאז נגמרה טומאת ימי ספירו, ואח"כ הוא רק מחוסר כיפורים ואינו טמא.

הטהרה השניה מטהרת לגמרי

הטהרה השניה, מטהרת את המצורע מטומאתו לגמרי. ומתוך דברי הרמב"ם יש ללמוד שחלוקה הטהרה זו מהטהרה הראשונה, דהרמב"ם לא הסתפק לענין תגלחת ראשונה דפשיטא שמתגלח בזמן הזה אלא הספק אם המצורע מתגלח תגלחת שניה בזה"ז. ומוכח דהתגלחת הראשונה אינה מטהרתו ואינה שייכת כלל לקרבנות שאינם באים בזה"ז אלא ענינה רק להפקיע ממנו שם מצורע. אמנם התגלחת השניה היא המטהרת עם הקרבנות ובזה הסתפק הרמב"ם אם היא חלק מהבאת הקרבנות או שעומדת לעצמה. מש"ה נקט הרמב"ם בלשונו בכל מקום דהמצוה הראשונה היא הטהרה והמצוה השניה היא התגלחת. דהמצוה הראשונה היא להפקיע שם מצורע, וכיון שהיא מצוה להיטהר משם מצורע צריכה להיעשות ע"י כהן.

ומש"כ בתוס' בשבועות נתבאר (במצוה קא) דאין הכוונה שהכהן הוא שצריך לגלח בעצמו אלא שעליו מוטלת החובה והאחריות לדאוג לטהרת המצורע ויכול לשם כך לשלוח נכרי לגלחו. והטעם פשוט דאין ענין המצוה לגלח אלא להפקיע את שם המצורע ולשם כך עליו לדאוג לכל סדר הטהרה.

המצוה השניה היא התגלחת בעצמה, ויש להביא ראיה דאינה מצוה להיטהר כמו המצוה הראשונה, ממה דמנה הרמב"ם את הבאת הקרבנות במצוה נוספת וא"כ אין מצוה זו כוללת את כל סדר הטהרה של המצורע. ועוד, דהמצורע מביא קרבנות שאינם שייכים לכהן. ואעפ"כ הסתפק הרמב"ם על גילוח בזה"ז, מאחר וסו"ס המטרה של המצוה היא הטהרה הסופית שמא בכה"ג לא אמרי' שידחה העשה של הטהרה את הל"ת של הקפת הראש כאשר אין הטהרה מתקיימת בשלימות. ויתכן לומר דאיכא נפקותא לדינא, ויש אחרונים שטוענים כך ללא חשבון זה, שיתכן שרק בתגלחת ראשונה סברו התוס' דאי"צ כהן, אבל תגלחת שניה היא רק ע"י כהן.

אכן יפה העיר הרה"ג ר' עקיבא דרזי שליט"א דבלשון הרמב"ם במצוה צ"ג נראה דמה שחילקם לשני מצוות אין כוונתו לחלק טהרה ראשונה מטהרה שניה, אלא דמצוות טהרה לחודא ומצוות תגלחת לחודא, ושני התגלחות מצוה אחת הם, ואם הוא כן אזי גדר הדבר הוא כעין הנ"ל באופן אחר, דכל מעשה הטהרה הוא דין שלו שהוא צריך ליטהר, והכהן הוא זה שמבצע, אבל תגלחת היא מצוה המוטלת על הכהן.

נמצא - התגלחת הראשונה היא להפקיע מהמצורע שם מצורע, והשניה לטהרו מטומאתו לגמרי, ולאחמ"כ הוא מחוסר כיפורים עד שיביא קרבנותיו.

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות
מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמרו בישיה"ק

ענין עשיית רב, ו"אל תהי צדיק הרבה"

אמרה שכך נוכל לברר את המעשה אשר נעשה, גם אם לא תמיד מוכרח שהפסק אמת.

כי אכן התורה רחבה מני ים ולא תמיד ודאי שהאדם יידע הכל, כמו כן הטעות בכל אדם מצויה הוא ולעולם אינו ברור שהכל יציב ונכון, אולם בלי שתהיה צורה לפסוק את דיני התורה האדם לא יוכל לברר מהי האמת, ובדיני התורה עצמם נקבע שהפסק יוכרע על פי שכלם של חכמים, כשם שפוסקים בבית דין של מטה כך יהיה מוכרעים בבית דין של מעלה.

על כן כותב רבינו יונה ש"עשה חברו רב וישאל ממנו ספקותיו, ויעשה ההוראה על פי אפי' אם הדבר הוא פשוט אליו, ואפילו להתר, אף שאינו גדול כמותו בחכמה, משום שהתורה לא נמסרה דוקא לחכמים כאלו שוודאי יידעו אותה על בוריה, הלא היא למעלה מהשגת אנוש, אלא כל חכם שלמד כל צרכו ויש לו כוח פסק יש לו גם את הכוח להכריע בדיניה ולהורות את חוקיה.

'ואל תרבה לעשר אומדות'

פירש רבינו יונה "שלא יעשר מאומד פירותיו ורצה לעשר בענין יפה מה שמדד יותר מן העשירית נמצא שהוא טבל שאינו מעושר עד שיתן ענינו לעשר אותו והוא לא חשב עליו ונמצא שיש קלקול במעשר הזה".

יסוד גדול נשנה לנו במשנתנו זו, אשר אין ענינו דוקא למעשרות ודומיהן אלא לכל מלאכת עבודת הבורא, וכעין שכתב רבינו יונה בהמשך דבריו – "וזה הדבר הוא משל מענין הסברה שאין לאדם לעשותה מאומד אלא על דרך העיקר ושירד לסוף הדעת... והמבין יבין..."

במשנה זו רואים שאדם יכול לעשות דברים שלפי מחשבתו הם תיקון, תוספת חומרא או הידור, אך למעשה נמצא שאינו אלא מקלקל. האדם חושב שטוב וראוי אם הוא יוסיף ויחשוש וידקדק, אך אינו יודע שלעיתים אין לך קלקול גדול מזה.

במה דברים אמורים, שהנה כידוע ישנם שני ענינים שונים הרחוקים זה מזה כרחוק מזרח ממערב אך משום מה יש המחליפים ביניהם, והם 'ספיקות' ו'חששות'. ה'ספיקות' מצד אחד, הם דבר טוב ונכון, הואיל ופעמים ההלכה אכן אינה מוכרעת, וכדי לצאת מידי הספק צריכים להחמיר, אולם מן הצד השני יש את ה'חששות', שהם לחצים בעלמא הנוגדים את צורת האדם, והם פסולים בתכלית הפסלות, בטלן ומבוטלן לא שרירין ולא קיימין.

כך קיבלתי מפי מו"ר הגרא"מ שך זצ"ל, ש'והיית משוגע' אינה קללה, אלא העבירה הגדולה ביותר בתורה... אדם שמלא חששות על ימין ועל שמאל, לא מצוה הוא מקיים בזה, כי אם שגוען.

וכיצד יידע האדם אם ב'ספיקות' הוא עוסק או שמא ב'חששות', הבדיקה הברורה לזה היא האם הוא נכנס ללחץ ולהרגשת כפייה (המכונה 'נערווען'), או שמא הוא נותר רגוע ושלו בדיוק כפי שהיה בתחילה. ה'ספיקות' הם ספיקות אמיתיות התחומות בגדרי הנורמה, דברים שבאמת יש בהם סבירות לכאן ולכאן, ואינן אמורות להוציא את האדם משלוות נפשו כי הוא זה, לעומת זאת החששות וה'נערווען' למיניהם הם לחצים העשויים ממגדלים הפורחים באויר, והאדם הלוקה בהם לא יכול למצוא מנוח לנפשו מרוב דמיונות ותילי תילים של סברות והמצאות. על זה נא' "אל תהי צדיק הרבה".

מעשים שבכל יום שניגשים אלי בחורים עם שאלות משאלות שונות, כאשר ניכר מתוך השאלה עצמה שאין כאן ספק אמיתי אלא מין חשש, שנובע מלחץ בעלמא, 'נערווען' וגוזמא יתירה. פעם אף ניגש אלי מאן דהו עם חשש שמא החסידי הברה בסוף התפילה, עד שמחמת כן לא הסכים להפסיק בדיבור והגיש לו את שאלתו בכתב... עניתי מיד שוודאי וודאי לא החסיר ולא כלום, והסברתי לו – אם אכן שמת לב בשעת התפילה שהחסרת הברה, מדוע לא השלמת אותה כבר אז?... על כרחך שהכל הבל ורעות רוח, לא יראת שמים יש כאן, לא מחשבה עמוקה ולא דקדוק הלכה, כי אם רגשות של לחץ המביאות את האדם להחמיר סתם כך בכל נושא וענין, אם זה בנטילת ידיים וכדו' ואם בכל מילתא אחריתא, והאדם צריך להרחיק את נפשו מכונן דא ולדעת שאין בין זה ובין יראת ה' ולא מידי. על דברים כאלו לא ניתן לטעון את הטענה המוכרת ש'אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ושעה' – וכיון שהמצוות שוות לנו מאלפי זהב וכסף עלינו באופן טבעי לבדוק כל הזמן אם קיימנום כראוי, כי הרי התורה 'דרכיה דרכי נעים', ואין שום הגיון שהתורה חייבה את האדם להיות שרוי כל הזמן בלחצים ובדאגות אימתי יבוא לידו ויקיימנו.

פרק א' משנה ט"ז. "רבן גמליאל אומר עשה לך רב והסתלק מן הספק ואל תרבה לעשר אומדות".

'עשה לך רב'

כתב רבינו יונה: "עשה לך רב והסתלק מן הספק – ר"ל שיקבל חברו לרב אף על פי שלא יהיה חכם יותר ממנו, ואפי' אם לא השיג את חכמתו, כדי שיתחיל מן הספק. ובירושלמי אומר זיל איתי לי זקן מן השוק דאיסמוך עליה ואישרי לך. שפעמים החכם יסתפק בהוראה ואינו יודע למה לומר אם יתיר ושמא הוא אסור ותארע תקלה על ידו, ואם יאסור המותר נמצא מפסיד ממנו של ישראל והתורה חסה עליו. על כן יעשה חברו רב וישאל ממנו ספקותיו. ויעשה ההוראה על פי אפי' אם הדבר הוא פשוט אליו, ואפילו להתר, אף שאינו גדול כמותו בחכמה. וכן אמרו הגאונים ז"ל כל היכא דלמור מספקא ליה ולמור פשיט ליה הלכתא כמאן דפשיט ליה. ואפילו תלמיד לפני הרב".

מבואר בדברי רבינו יונה שיש לאדם לעשות על עצמו רב אפילו אם הוא פחות ממנו, ואפילו את חברו יכול לעשות עליו לרב היכא דמספקא ליה מילתא, כדי שיוכל עי"ז לפשוט את ספיקותיו. גם שאר הראשונים כאן הביאו את דברי הגמ' (סנהדרין ז'), "רב הונא כי הוה אתי דינא לקמיה מיכניף ומייתי עשרה רבנן מבי רב, אמר כי היכי דלימטיין שיבא מכשורא, רב אשי כי הוה אתי טריפתא לקמיה מיכניף ומייתי להו לכולהו טבחי דמתא מחסיא, אמר כי היכי דלימטיין שיבא מכשורא". ולכאן יש להבין, היאך אדם הפחות ממנו יוכל לפשוט את הספק יותר טוב מאשר הוא עצמו, וכיצד רב אשי פשט את ספיקותיו על ידי הטבחים של מתא מחתיא, שללא ספק לא התקרבו אליו ברמת גדלותם.

אכן קודם לכן עלינו לברר את עצם הענין של 'עשה לך רב', וכי האם לאחר הבירור אצל הרב מובטח לו לאדם שלא תעלה טעות בידו, הרי כשם שהוא יכול לטעות כך גם הרב, ומנין יוכל להיות סמוך ובטוח שזהו הפסק.

וביאור הדברים מצינו ברמב"ם בתחילת ספרה"מ שכתב שכן היא דרכה של תורה, אכן לעולם אין בירור ודאי שהאמת היא כדברי הרב, אך הא גופא אמרה תורה, לא תסור מן הדבר אשר יורוך, הדרך לדעת את רצון הקב"ה היא על ידי השמיעה לחכמים וכך היא הצורה לשמור את מוצא פי ה'.

ושם מבואר שזוהי הסיבה שעלינו ללכת אחרי דברי המרובים, וזקן החולק על הסנהדרין נחשב זקן ממרא, לא מפני שברי לן שהוא הטועה והמרובים הם הצודקים, אלא מפני שאחרת לא נוכל לדעת לעולם מה עלינו לעשות. הלכתא כמר או הלכתא כמר, והתורה פסקה עבורנו שהמשפט אשר נעשה יהיה לפי הצורה אותה היא קבעה, לעשות לנו רב ואחרי רבים להטות.

ולא זו בלבד כתבו הראשונים, אלא שהמציאות מחייבת שיש דינים שנפסקים דוקא על ידי הדורות האחרונים ולא על ידי הראשונים, שכן חדשים לבקרים מתחדשים מקרים שלא היו דוגמתם בדורות קודמים, ועל כרחך שהתורה נתנה כוח גם לחכמים פחותים משנים קדמוניות לפסוק לפי אותה דור, ואין לך אלא שופט שבימך, על אף שלגבי אותם שלפניו הוא כאצבע בקירא לסברא.

ועוד מצינו בחז"ל שאף הקב"ה עצמו אינו פוסק אלא לפי פסק החכמים שבאותו הדור, לא בשמיים היא, אין משגיחין בבת קול ואין לדיין אלא מה שענינו רואות, ואף פסקו כוותיה דרבה בר נחמני בשעה שכל מתיבתא דרקייעא אמרה להפך (ב"מ פו:), (כל זה כמובן רק אם אין וודאות שטעות היא בידם).

כענין זה אמר החזו"א לאאמו"ר זצ"ל. שכן הנה כידוע באירופה בדורות הקודמים היו פזורות אלפי אלפי עיירות קטנטנות על פני היבשת, בלי שיהיה קשר ממשי ביניהם של קוי טלפון וכדו', אלא רק חלופת מכתבים שארכה זמן רב (אאמו"ר עצמו גר בילדותו בירוסלב, שהיתה נחשבת עיירה גדולה, בה בשעה שהכילו כמה עשרות משפחות אלפים נפשות. לידה היו עוד הרבה עיירות קטנות שהכילו כמה עשרות משפחות וכו' לא). פעם שאל מן החזו"א את אאמו"ר היאך יתכן שבדורות עברו יכלו כולם לפסוק את ההלכה האמיתית, הלא מפאת המרחקים הגדולים והניתוק בין העיירות, נזקקה כל אחת מהן לרב בפני עצמה שיפסוק עבורה את כל העולה על הפרק בכל ד' חלקי השו"ע, ולכאן רחוק הוא לומר שכל אותם אלפי רבנים של כל אותן עיירות ידעו את כל הלכות התורה כולה ויכלו לפסוק בכל מקום בו יישאלו.

כששמע אאמו"ר את השאלה תמה גם הוא ושאל, אכן כן, מה באמת התשובה, ואמר לו החזו"א, אין הכי נמי, לא מוכרח שכולם ידעו הכל ממש, אך בהכי חייבה חמנא, צורת הפסיקה שנבקעה לנו מדורי דורות היא לשאול את הרב, והתורה

מעיקרא לא כוון דעתיה ולבסוף כוון דעתיה, אולם ניתן לומר דהא גופא תירוצי הגמ', "חברותא כלפי שמיא מי איבא, אי לא כוון דעתיה מעיקרא מחינן ליה במרוצתא דנפתא עד דמכוין דעתיה"... אין דבר כזה לחשוש כל הזמן שמא לא עלתה בידו הכוונה, דבר כזה הוא לזלזל כלפי שמיא, התורה ניתנה לאדם כדי לעסוק בה בנחת ובצורה מיושבת, ואין לקיימה בצורה של דאגה וטרדה ולחשוש שוב ושוב ללא הרף).

ויתכן דהיינו טעמא דמאן דאמר בש"ס יש ברירה, דהיינו שכאשר החיל האדם חלות שאינה מבוררת היא יכולה להתברר מלמפרע - למרות שבשעת ההחלה לא היתה לו כל ידיעה היאך לברר את הספק, וכגון באיזו שארצה אגרש (גיטין כד), והטעם משום שאם באמת התחדשה לו אח"כ ידיעה מפורשת שלא היתה קודם לכן אין ברירה, וכל מה שיש ברירה הוא בהיות שודאי התכוון מעיקרא למה שעשה ולבסוף. דהיינו, שאם לא התחדשה לאדם שום ידיעה נוספת ובכל זאת עשה את מה שעשה, סימן שמלכתחילה זה היה רצונו, וכל הלבטים שהיו מנת חלקו הם רק בלבולים שונים שעיקבו ממנו מלראות את הדבר הנכון, כאשר סרו אותם מפריעים ממילא התגלה אצלו הכח להכריע...

וכך זה בכל נושא וענין. לא רק בעניינים רוחניים, הלכות ופסקי דינים, אלא בכל ספק שעולה בלב האדם. על האדם מוטל להבין, שכל המושג 'ספק' יכול להתקיים רק כששני הצדדים שקולים לגמרי, אך אם יש וולו אחוז בודד לטובת הצד האחד, עליו לעשות כמותו ולדעת שכבר אין זה ספק, הרי כך היושר מחייב לעשות ומה לו להטריד את ראשו 'מה היה אם היה עושה אחרת', או 'אולי עדיין לא הכריע כמו שצריך'. ההיגיון מורה ומכריח שצריך לעשות כמו הצד האחד, וברגע שגמרה הדין אין יותר להתעסק באילו ואולי, לחשוש להסתפק ולדאוג. כי לקח טוב נתתי לכם, דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, שמעו שמוע אלי ואכלו טוב ותתענג בדשן נפשכם.

וכאן מתקשר נושא זה לנושא הקודם שעליו דיברנו, שגם אם לעיתים נראה לאדם שבאמת אין זה ברור אם יצא ידי חובתו, ואין לו וודאות שקיים את חיובו, מכל מקום אם הדבר מביא אותו אל הלחץ האמור - עדיף שיישאר במקומו בשב ואל תעשה ולא יקיים כלום, מאשר ייכנס ללחץ ויחשוש בכל זאת. והטעם הוא כדלעיל, שהלחץ הנפשי הלזה נוגד מכל וכל את דרך התורה, התורה אינה מחייבת וגם אינה רוצה שנפש האדם תתפס במלכוד של חששות ובלבולים, ואם הוא בכל זאת נכנס לכך על כרחך דבהכי לא חייבה רחמנא, ועליו לצאת מיד מכל הענין. התורה ניתנה 'לטוב לך', להתענג על ה' בזה ובבא, וכל דבר הסותר את העונג הלזה הרי הוא כסותר את התורה, לא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל. השכל מחייב שגם אם אליבא דאמת אותו אדם שרצה לכוון - לא יעזוב בפסוק ראשון של קריאת שמע, או האדם שניסה לכוון את התפילין - לא הצליח להניחם בין העיניים, מכל מקום לא רביע עליה חיוב כי הוא זה להמשיך ולנסות, הוא את שלו עשה והתורה אינה חפצה שליבו יהיה טרוד מך. יכולני להעיד, שהכרתי רבים רבים מגדולי ישראל, רובם כבר אינם בין בחיים, ולא היה וולו אחד מהם שהיה לו לחץ כל שהוא מעשיית המצוות. האוירה סביב גדולי ישראל היתה ועודנה אוירה טובה ושלוה, אוירה של קיום המצוות בשמחה ובטוב לבב, אוירה כזו שלא נוגע אליה מכל סוגי ה'נעדרוען' ודומיו.

ובאמת אם האדם יתבונן הוא יגלה שחששותיו היתרות לא נובעות משכל ישר אלא מתכונות רעות שמושכות אותו להלחץ ולחשוש יתר על המידה. וכאן היא נקודת ההבדל בין ספיקות אמיתיות לבין חששות שונות, שאינן נובעות מן השכל אלא מתחושת לחץ. (ניתן להמליץ בנושא זה את מאמר חז"ל ש'הקורא את שמע וכופלה הרי זה מגונה'... (ברכות לג:), שהרי באמת יש להקשות כקושיית הגמ' שם - "ודילמא

"סוף כל אדם למיתה"

שיחת חיוק והתעוררות לאור האסונות האחרונים, מתוך הספד שנאמר על הר"ר מרדכי רובינשטיין זללה"ה שנספה באסון בקרלין

כלה חדשה. הקב"ה שש ושמש על נפש נקי וצדיק, בשמיים יש שמחה גדולה על נפש נקי וצדיק, אבל כאן יש כאב גדול, זה כלה חדשה, פה יש כאב גדול. אנחנו לא יודעים חשבונות שמיים, אנחנו לא יודעים למה ומה, אבל דבר אחד ברור, כשר' הידש לוינסון חתנו של החפץ חיים נפטר בקיצור ימים ושנים, האלמנה - הבת של החפץ חיים שאלה את אבא שלה "לא היה לקב"ה מישוהו אחר לקחת רק את הירש'ל שלי?" אמר לה החפץ חיים "מה רצית שהוא יקח חצי עולם?" עכ"ד. יש מצב שיש גזירה גדולה, גזירה גדולה מאד, ויש שתי אופציות, או חצי עולם או ר' הירש'ל. אז מה רצית שהוא יקח חצי עולם. כתוב בחז"ל שמידת הדין 'מתפיסת' ונרגעת כשהקב"ה לוקח צדיק, שכביכול זה גורם צער גדול לשכינה, וזה מרגיע את מידת הדין. ואז אותו אחד שנלקח במקום חצי עולם עולה לשמיים בזכות של מחזיק העולם, בזכותו העולם ניצל.

אין ספק שאברכים כאלה, שככה נלקחים באופן פתאומי, זה היה במקום מי יודע מה, זה היה במקום מי יודע כמה גזירות וכמה דברים נוראים שהצער השכינה שיש כשצדיקים כאלה נפטרים זה מכפר על הרבה גזירות. וכל זה יזקף לזכותם.

אנחנו צריכים למלא את ימינו, לא לבזבז את הזמן, לנצל כל רגע, ימים הולכים וימים באים, הזמן מלבין יום אחד נגמר העסק, אין חכמות, סוף כל אדם למיתה, ולא לבזבז ולדחות למחר ולמחרתיים ולשנה הבאה ועוד שנתיים - מה שלא יהיה עכשיו לא יהיה גם שנה הבאה ומה שלא תעשה כעת אף פעם לא תעשה, מאותה סיבה שלא עשית את זה היום. צריך לראות מה שקורה סביבנו, אנשים מסתובבים עם הרגשה שיש חזקת חיים, כל העסק הזה לא קשור אליו, אבל הנה ככה פתאום בן אדם סוגר את הדיים, וזה קרה הרבה פעמים לאחרונה הפתאום הזה. אנחנו כבר שנה וחצי חיים עם הפתאום הזה. צריך לפתוח את העיניים ולהבין שאנחנו לא חיים במקום אחר, זה שייך לכולנו, אם היו באים למישהו ואומרים לו ש50 אחוז שהוא עומד ללכת מהעולם הוא היה נראה אחרת. אף אחד לא יודע וה' יעזור לכולם אבל אף אחד לא יודע מה מחכה לנו ומתי מחכה לנו, אבל להתעלם מזה זה טיפשות גמורה, כי יום אחד זה מגיע, ולא יודעים מתי זה יגיע, וכשזה מגיע כבר אין מה לעשות, אין מה לתקן. צריך לנצל את הזמן כמו שצריך, כל אחד במה שהוא וכפי שהוא, הרי אם נחשב אחרה את כל השטותי שבזבזנו עליהם את החיים אתמול, שלשום, שנה שעברה, "הכל חולף ואבד" אומר המאירי בתחילת ברכות "ותורה ושכרה עומדים לעד", כדי להחליף את התורה ושכרה בהכל חולף ואבד צריך להיות שוטה גמור, איזהו שוטה המאבד מה שנותנים לו, ונותנים לך חיים, כל דקה זה נצח, מה אתה מתעסק עם עוד איזה דבר חולף ואבד. הקב"ה שלח לנו בשנה האחרונה מדי פעם "אזעקות", טלטולים הוא עשה לנו. שנזכור קצת היכן אנו קיימים, שום דבר לא בטוח כאן בעולם, "מצודה פרוסה על כל החיים" - והוא המוות, לאף אחד אין חזקות, לאף אחד אין 'ביטוח חיים', צריכים תמיד להיות עם הרגשה שזהו היום האחרון, ה' יעזור שזה לא יהיה חלילה, אבל זו צריכה להיות ההרגשה, אם לא עכשיו אימתו, לחטוף עוד ועוד, וכמה שנתעורר נוסף זכויות לנפטר, והקב"ה יעזור שנזכה במהרה לה"מחה ה' דמעה מעל כל פנים".

הגמ' אומרת בברכות (י"ז ע"א) 'רבי יוחנן כי הוה מסיים ספרא דאיוב אמר הכי סוף אדם למות סוף בהמה לשחיטה והכל למיתה הם עומדים, אשרי מי שגדול בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו'. סוף אדם למיתה וסוף בהמה לשחיטה והכל למיתה הם עומדים, רבי יוחנן דיבר על אדם ודיבר על בהמה, אדם מת ובהמה נשחטת, מה זה והכל למיתה הם עומדים, מי עוד מת חוץ מאדם ובהמה? אדם בהמה והכל, מי זה הכל? ומה הפשט סוף בהמה לשחיטה, הרי רוב הבהמות לא נשחטות, רוב הבהמות מתות. מה כתוב כאן. 'סוף' הכוונה היא לתכלית, התכלית של האדם זו המיתה, אי' בחז"ל ש"והנה טוב מאד" זה המוות, המוות זה טוב מאד, המוות זה התכלית. התכלית של הבהמה הוא להישחט ולהיאכל בכשרות, ותכלית האדם זה המיתה, שהוא הולך להתענג על ה' ולהיות מזוי שכינתו.

אבל לא כל אדם הסוף והתכלית שלו זה המיתה. אמנם יש בנ"א שכשהם מתים עליהם נאמר "והנה טוב מאד זה המוות", כי אצלם המיתה זה התכלית, אבל יש בנ"א ש"הכל למיתה הם עומדים", יש אנשים שאצלם המיתה זו לא התכלית, הם לא מגיעים עכשיו לתכלית אלא עכשיו רק מתחילים את הצרות שלהם, יש 'סוף אדם למיתה' ויש 'הכל למיתה עומדים'. אמר רבי יוחנן, מי הוא זה שזוכה להגיע ל'סוף אדם למיתה' שזהו התכלית שלו, שמתקיים אצלו והנה טוב מאד זה המוות, - "אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה", מה זה גדל בתורה ועמלו בתורה, עמלו בתורה זה פשוט, אך מה זה גדל בתורה. לכאן יש פה כפילות. כתוב ברמ"א (יו"ד סי' ט') שבהמה שנתפטה כל ימיה במאכלות אסורות היא אסורה בהנאה ובאכילה, למה היא אסורה באכילה, כיוון שבהמה שכל המגדל שלה, כל המצמיח שלה וכל המקיים שלה היה משקצים ומשמים - אז היא בעצמה נהיית שקצים ומשמים. "אשרי מי שגדל בתורה", יש אחד שעמלו בתורה אבל הוא לא גדל בתורה, הוא גדל גם ע"י דברים אחרים שמהנים אותו ומעניינים אותו, כל התאוות וכל השטויות, המגדל שלו זה לא רק תורה, זה עדין לא 'אשרי'. אשרי מי שגדל בתורה, שכל החיות שלו וכל ההנאה שלו זה בתורה. אצלו נאמר והנה טוב מאד זה המוות. משום שהוא מגיע לנצחיות, הוא מגיע ליהנות מזיו ה', הוא הולך ישר לשם.

הנפטר חי חיים קצרים, אבל חיים מלאים בגדל בתורה, החיות שלו והמהווה שלו היו ע"י התורה, יש סיפורים נפלאים ונוראים על רבים מקרבנות הציבור, אין שחיו כל ימיהם ע"ד התורה, והנפטר הזה שחי כל ימיו עם התורה ונבמידות טובות - זהו "אשרי מי שגדל בתורה", זהו "הנה טוב מאד זה המוות", כי אחד כזה שגדל בתורה, הוא הגיע לתכלית שלו, והקב"ה יודע תאנה מתי הגיע זמן לקיטתו, אבל הנספים עשו את התפקיד שלהם וסיימו אותו בשלימות והלכו ליהנות מזיו השכינה.

ר' איסר זלמן אמר, כתוב שהקב"ה שמח על נפש נקי וצדיק "ככלה חדשה", מה זה כלה חדשה, הרי כל כלה היא חדשה, אמר רא"ז, כלה חדשה הכוונה לזיווג שני, אדם מתחתן, יש לו כמה ילדים ואז אשתו נפטרה, הוא מנסה לגדל אותם לבד אבל זה לא הולך, אז הוא צריך להתחתן עם אשה שניה. כמגיע יום החתונה - כולם שמחים, אבל הוא נכנס לחדר ובוכה, מה יהיה עם הילדים, היא תהיה אמה טובה או לא, זה

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר הפרשיות

כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמרו במקהלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "בף החיים"

להערות והארות
וההצטרפות לרשימת התפוצה
במייל:
8542164@gmail.com

פרשת שלח לך

– בשעה שהקב"ה מזדחח חמה להאיר לארץ ולדרים עליה, ויוצאים אותם עובדי אלילים ומשתחווים ועובדים לחמה, אז הקב"ה כועס. הלא ה' מוציא את השמש בכל יום כדי להועיל לברואים, והם במקום להודות ולשבח לאחד יחיד ומיוחד שמנהיג ברחמי ורוב חסדיו את הבריאה, הם הולכים ומשתחווים לשמש? אז הקב"ה כועס, ואז היא אותה עידנא דריתחא.

'ציצית' הוא מלשון 'מציץ' מן החרקים, כי המצוה הזו מיועדת להזכיר לאדם את תר"ג המצוות! משל למה הדבר דומה? אדם יתאר לעצמו

לימוד תר"ג המצוות

תר"ג המצוות כוללים רמ"ח מצוות עשה ושמ"ה מצוות לא תעשה, אבל לדאבוננו לא נשאר לנו בזמננו זה אחרי חורבן הבית וגלות ישראל מעל אדמתם, הרבה מאלו. החפץ חיים בכל ימיו היה מרעיש על קיום המצוות שנתתו בידינו.

החפץ חיים כתב למעלה משלשים ספרים, והספר האחרון שהוא כתב בעת זקנותו כשהיה חולה, הוא 'ספר מצוות קצר', שעניינו ללקט ולכתוב בקצרה את המצוות שנשארו לנו שנוכל לקיים אותם בזמננו, מתוך כל התר"ג מצוות.

כמה נשארו לנו? מתוך הרמ"ח מצוות עשה נשארו לנו רק שבעים ושבע מצוות, ומתוך השמ"ה לאוין, נותרו לנו רק מאה השערים וארבע מצוות לא תעשה. כך שלא נשארו לנו הרבה מצוות, ואם אדם יבדוק כמה מתוכם הוא באמת מקיים תמיד, אולי ימצא שיש בידו רק אחת, מצוות ברכת המזון... כי תמיד הוא אוכל! וגם בזה יש להסתפק אם הוא מקיים אותה כדבעי.

על כל פנים, אחר רוב המצוות אין לנו אפשרות לקיים אותם בזמן שלנו, צריך שאדם ישתדל ללמוד ולהתחיל בעניינם של אותם המצוות, שהרי אמרו בגמרא (מנחות ק). שאדם שעוסק בפרשת עולה כאילו הקריב עולה, ואם עוסק בפרשת טהאת כאילו הקריב טהאת. ולכן אם אדם יעסוק בלימוד כל התר"ג מצוות, הרי זה יחשב לו כאילו קיים את כל התר"ג מצוות והגיע אל השלימות. [עיי' בן איש חי שנה א' (פרשת נצבים) וכן על ידי השתוקקות לקיום תר"ג מצוות, ע"ש].

היה גדול אחד בירושלים, רבי מוטל דיין, שהיו מכנים אותו רבי מוטל סלונגמער, והיה מנהגו לחזור בכל יום יום בעל פה על כל התר"ג מצוות, לפני התפילה. שאלו אותו פעם, ילמדנו רבינו, למה אתה חוזר דווקא על התר"ג מצוות? תחזור על פרקי תהלים או על דף גמרא! אמר להם אותו גדול, דעו לכם, כי כל המטרה של התפילה היא להראות שהוא נכנע לפני בוראו, ובא ומבקש ממנו כמו עבד שבא לבקש מרבו שיתן לו את צרכיו. ואם כן שבשעת התפילה אני נגש לה' יתברך כמו עבד הנגש לרבו, הרי שמוכרח אני מקודם לדעת את החיובים המוטלים עלי כעבד המשמש את רבו. וכי יתכן שישאלו עבד מה אתה צריך לעשות לרבו? והוא יגיד 'לא יודע'? ומהם החיובים שלי כעבד לבורא יתברך? אלו התר"ג מצוות, ולכן אני חוזר דווקא עליהם קודם התפילה.

כך זה אצל מי שמרגיש שהוא בא לתפילה כעבד לפני רבו המבקש מאת ה' יתברך שיעשה אתו חסד ורחמים. אבל הרבה פעמים אדם מגיע לתפילה, ובמקום לבקש הוא דורש! תן לי את זה ותן לי את זה, שוכח שהוא עבד ומרגיש עצמו כאילו הוא אדון.

לכן פותח הרמח"ל את ספר מסילת ישרים 'סוד החסידות ושורש העבודה התמימה שיתברר והיאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו. שורש יסוד הכל שהאדם יתברר לו והיה מוחשי אצלו שהוא עבד לה' יתברך, והוא זה שחייב ולא אחרים חייבים לו.

הוא יפתח לבנו בתורתו

רבי מוטל דיין היה גם רגיל לומר, על מה שאנחנו מבקשים 'הוא יפתח לבנו בתורתו'. בכל יום אנחנו מבקשים שה' יתברך יפתח לנו את הלב, כי לא מספיקה ידיעת השכל, שהרי את זה כולם יודעים שהם חייבים בתר"ג מצוות וצריכים לעשות נחת רוח לבורא יתברך, אלא העיקר הוא פתיחת הלב, ורחמנא לבא בעי' (סנהדרין קו).

יקרת ומעלת מצוות הציצית

בעזרת ה' יתברך, נתבונן בכמה הערות שבפרשת השבוע, פרשת שלח.

בסוף הפרשה (במדבר טו, לו): ויאמר ה' אל משה לאמר. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדורותם ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת. והיה לכם לציצית וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם. למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים לאלהיכם, אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני ה' אלהיכם.

פרשת ציצית היא פרשה קטנה בתורה, אבל הרבה גופי תורה תלויים בה. יש שאינם מכירים את פרטי המצוה ואת רום מעלתה, וסבורים בשיבוש שמצוות ציצית היא מצוה שאינה מחוייבת, כי לדעתם מצוות ציצית היא מצוה רק כשיש לאדם בגד של ארבע כנפות שאז הוא מחוייב להטיל בבגד את חוטי הציצית, ואם אין לו בגד של ארבע כנפות אין לו חיוב במצוה הזו.

כך יש שסבורים, ולא היא. בתלמוד במסכת מנחות (מא.) מובא המעשה בחכם אחד שראה אותו המלאך שאינו לובש ציצית. שאל אותו המלאך, למה אתה לא לובש ציצית? בחודף אתה לובש סרבלא, בגד מסוג כזה שפטור מציצית, ובקיץ אתה לובש סדין שפטור מציצית, מצוות ציצית מה תהא עליה? אמר לו אותו חכם, 'וכי בשמים מענישים על מצוות עשה? הרי זו לא מצוות עשה מחוייבת כמו מצוות תלמוד תורה או מצוות תפילין או ברכת המזון. ציצית היא מצוות עשה שאין בה חיוב, אלא רק אם יש את הגתונים שהתורה גדרה בהם את המצוה, אז יש חובה ומקיים בזה מצוה, אבל אם אין לי בגד של ארבע כנפות שמחוייב בציצית, וכי יענישו אותי על זה בשמים?'

אמר לו המלאך, אכן, תדע שמענישים בשמים על זה. מתי? בעידנא דריתחא. בזמן שמידת הדין מתוחה, מענישים את האדם גם על שלא קיים מצוות כאלו, שאינם מחוייבות. ומדוע באמת מענישים על זה? – הטעם לדבר כדברי החסיד רבינו יונה (שערי תשובה שער שלישי כב): על שלא חמד יופי המצוה. האדם צריך שתהיה לו ערנה וחמדה צמאון והשתוקקות למצוה, ולכן מוטל עליו להביא את עצמו לידי החיוב במצוה ולסגל ולקנות לעצמו עוד ועוד מצוות, וכאשר הוא לא עושה את זה, זה סימן שהמצוות לא כל כך יקרות וחשובות לו, ולכן הוא נענש על זה.

מתי זה עידנא דריתחא? הגמרא אומרת בברכות (ו.) על הכתוב (תהלים ז, יב) 'אל זועם בכל יום', כי בכל יום ויום הקב"ה כועס. מתי?

שראה מלך בשד ודם את מעשיו הטובים ומצא חן בעיניו, והעניק לו מדליה יקרה, חצי קילו משקלה. כמה שמח אותו אדם במדליה הזו! כל יום מצחצח אותה ומנקה אותה מכל פירור של אבק, ולא מסיח את הדעת ממנה לרגע. כך בדיוק צריכה להיות מצות הציצית, שהיא מדליה יקרה ונפלאה שקבלנו מאת הקב"ה כדי להזכיר לנו את תר"ג המצוות.

ולכן צריך להוציא מדעתם של טועים, שמסתפקים בלבישה של הטלית עם התפילין בתפילה בבוקר, וצריכים להקפיד ללבוש את הטלית קטן במשך כל היום כפי שנהגו כלל ישראל מדורי דורות.

ויש לדעת את גדרי ההלכה ופרטיה, שלא יהיה אחד קונה ציצית שמתאימה לבובה, מחמת השיעור הקטן שלה... זו אינה ציצית אלא 'זכר לציצית', וצריך לשים לב כשקונה ציצית שיהיה בה שיעור כפי ההלכה. עוד משהו, שלדעת מרן ז"ל בשלחן ערוך בגד שיש בו חיוב מדאורייתא הוא רק בגד צמר, וצריך לדאוג שבגד הציצית יהיה מצמר. איך אפשר שאומרים אנשים, 'בקין חם, קשה לנו עם בגד צמר, ונוכל להקל בבגד אחר'! הרי אם אדם היה אוהב את המצוה ומייקר כל פרט ופרט בה לא היה מעלה את זה על דעתו בכלל.

גדולי ישראל בכל הדורות היו לובשים את הציצית בכל מצב. הגר"א זצ"ל, שנפטר כידוע בחול המועד סוכות, קודם פטירתו ישב ובכה. שאלו אותו התלמידים, אדוננו ורבינו, על מה אתה בוכה? הרי אתה עוד מעט תעלה לעולם העליון ושם יהיה לך נחת רוח שאין לתאר ואין לשער! ובאמת בודאי הגר"א שכל חייו היו מקשה אחת של תורה ויראה ולא ביטל רגע אחד מחייו לבטלה, אין לו מה להצטער כשהוא נפטר מזה העולם השפיל. אדרבה, עכשיו הוא מגיע למקום חייתו האמיתי, להתענג על זיו השכינה.

תפס הגר"א את הציציות שלו, ואמר לתלמידיו, 'הנה, על זה אני בוכה'. כאן בזה העולם אדם יכול בכמה קופיקות, בפרוטות בודדות, לקנות ציצית ולקיים בה אלפי מצוות ביום! בכל רגע שאדם לבוש בציצית הוא מקיים בזה מצוה, ולא חומרא או מידת חסידות, אלא מצות עשה גמורה מדאורייתא, ומצוה זו היא גדולה ויקרה ושכרה מבואר בגמרא (מנחות מג): שזוכה ומקבל פני שכינה, ועכשיו שאהיה בעולם העליון הכי אוכל לקיים את המצוה הזו? ישם ינחו יגיעי כח. 'היום לעשותו ומחר לקבל שכר' (עבודה זרה ג). על זה אני בוכה.

חיבה יתירה צריכה להיות לנו אל מצוות הציצית שמקדשת את האדם ומזכירה לו את תר"ג המצוות, ושומרת עליו מחטא ועוון וכמו שאומר הפסוק 'זלא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', וכמו שמספרת הגמרא (מנחות מד): על זה מעשה נורא (כדאי לעיין בגמרא שם המעשה). לכן, אין לאף אחד לתרוץ תירוץ, 'חם לי, ולמה צריך דווקא בגדל הזה, או בסוג הזה, וכיוצא בזה. אם היו מציעים לאדם ללבוש בגד מסויים, ותמורת כל יום שהוא לבוש בו הוא יקבל אלף דולר, יש לנו שאלה מה הוא היה עושה? הוא היה לובש עשר בגדים כאלו אחד על גבי השני, גם בקיץ ביום הכי לוהט. למה? הרי חם לך? אתה הולך למוזת...? כי אתה מקבל אלף דולר. וכי מצות ציצית פחותה מזו? 'נאמן בעל מלאכתך שישלם שכר' (אבות ב, יד), ותקבל על כל טרחה שלך יותר ויותר מזה. מעולם הקב"ה לא קיפה שכר

כל בריה, ולא רק בריה שעשתה מעשה טוב לכבוד הבורא, אלא אפילו אם רק חשבה לעשות מעשה טוב לכבוד ה' יתברך, הקב"ה נתן ושילם לה את שכרה הטוב בשני עולמות.

הנפש היא העליונה והגוף תחתון

נראה על ענין מצות הציצית, ממה שכותב בספר החינוך (מצוה שפו). ואמר רבינו החינוך: שורש המצוה נגלה בכתוב. אנחנו לא צריכים לחפש ולמצוא טעמים למצוה, כי הפסוק בעצמו מסביר את טעם ושורש המצוה, למען נזכור את כל מצוות ה' תמיד ואין לך דבר בעולם יותר טוב לזכרון כמו מי שנושא את חותם אדוניו קבוע בכסותו אשר יכסה בה תמיד. מי שהוא עבד, כשרוצים להביע שהוא עבד, חוקקים לו בכסותו איזה חותמת וסימן להודיע שהוא עבד. וגם הציצית, היא כעין החותמת שלנו להראות שאנחנו עבדים לה' יתברך, ובכל מקום שאנחנו הולכים הולכת אתנו החותמת הקבועה הזו.

כאשר אנחנו הולכים עם החותמת הזו, עיניו ולבו עליו כל הימים. היות והאדם נושא אתו את הציצית לכל מקום, הרי זה מזכיר לו את עבודתו לבורא. וזהו שאמר בו הכתוב 'זכרתם את כל מצוות ה', ואמרו רבותינו (מדרש תנחומא קרח יב), כי מילת ציצית רומזת לתר"ג מצוות, וכמו שמביא רש"י, ציצ"ת בגמטריא שש מאות, וביחד עם עוד שמונה חוטיין וחמישה קשרים הגענו לשש מאות ושלוש עשרה המכוונים כנגד תר"ג מצוות.

אמנם, מוסיף בעל החינוך, חוץ ממה שגילה לנו הכתוב בענין המצוה הזו, עוד אומר לי לבי שיש בו רמז וזכרון. יש כאן עוד ענין במצוה, כי גופו של האדם ונפשו הכל לה' ברוך הוא. במצוה הזו לימדה אותנו התורה: דע כי אתה לא אדון לעצמך, אלא עבד לבורא, הן בגופך והן בנפשך. היכן זה רמז? במה שאומרת התורה שצריך לתת בחוטי הציצית הלבנים, חוט תכלת?

כי חוטי הלבן רומזים לגוף שהוא מן הארץ שנבראה מן השלג שהוא לבן, כמו שאמרו בפרקי דרבי אליעזר (פ"ג). הארץ מהיכן נבראת, מהשלג שתחת כסא הכבוד, והחוטים באים לרמזו לנו אל הגוף כמו שאמרו (נדה כה): שתחילת בריאת הגוף הוא כעין חוטיין.

זה הלבן אשר מרמז על הגוף. והתכלת, אשר עינו דהיינו צבעו, כעין הרקיע ירמז לנפש שהיא מן העליונים, וזהו שרמזו באמרו (מנחות מג): מה נשתנה התכלת מכל מיני צבעונין, למה לצבוע בתכלת ולא באדום או שחור? אלא שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע והרקיע דומה לכסא הכבוד. וממילא אדם שלוקח את הלבן והתכלת בעצם לוקח ביד שלו את הגוף ואת הנפש, ואמרו (מנחות לט): שכורכין את חוט התכלת על הלבן, ללמדנו שהנפש היא העליונה והגוף תחתון. זה בא לומר לנו שגם הנפש וגם הגוף צריכים להיות משועבדים לבורא יתברך. לא רק הנשמה, אלא גם הגוף, גם הוא צריך להיות עבד נאמן לבורא, ותמיד הנפש צריכה להיות על הלבן, על הגוף, לשלוט בו ולשעבד אותו לעבודת ה'.

אדם לא מכיר את הכוחות העצומים שיש בו

ואמרו רבותינו שמצות הציצית היא זו שיכולה לסייע לאדם שלא להכשל בחטא ועוון, ולכן הפסוק מזהיר כאן 'זלא תתורו אחרי

2. וכך היו עושים בוסן חכמי התלמוד, שהיה להם את החלזון, והיו מפיקים ממנו את צבע התכלת וצובעים בו חוט אחד או שני חוטיין, ושמים אותו יחד עם חוטי הלבן. אנחנו שנמצאים כבר בגלות הרבה שנים ונתקנו ממקומנו איבדנו את התכלת ואין לנו ידיעה ברורה מה היא.

אמנם היה גדול אחד בדור הקודם שאמר שהוא מצא את התכלת, אבל מכל מקום זה לא התפשט כל כך.

לכן אומר הפסוק (דברים ז, טז), 'ידעת היום', אבל אל תסתפק בזה, אלא 'השבות אל לבבך', זהו העיקר, שתשיב ותכניס ותתקע את הדברים בלב.

אמר רבי מטול דיין, כולם מבקשים 'הוא יפתח לבנו בתורתו', והפשט הפשוט הוא שאנו מבקשים שהלב שלנו יהיה בית קיבול לתורה, ואנו מתחננים שנוכה לאגוד ולשמור את התורה בלבנו. אבל הוא פירש עוד להיפך, הוא יפתח לבנו – בתורתו. אם אדם רוצה לפתוח לו את הלב לדעת ויראת ה', מה הוא המפתח לפתיחת הלב? – בתורתו. התורה היא שתוכל לבקוע את שערי הלב ולהפוך את לבו של האדם להיות לב חי בעבודת ה'.

לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם.

וּכְתַב הַחִינוּךְ (מצוה שפ"ז), שבמצוה זו הצטוונו שלא נתור אחר מחשבת הלב וראיית העינים. הרבה פעמים כשאדם שומע את המצוה הזו, הוא נאנח. הוא אומר לעצמו, אלי המצוה הזו לא שייכת, ואני כבר לא שייך אליה עוד.

זו טעות. כל אדם צריך לדעת שיש בו כחות גנוזים וכמוסים, שפעמים הרבה הוא עצמו לא יודע ולא מכיר בהם. לפעמים אדם שומע דיבור אחד או משפט אחד שמעורר אותו מה שבמשך שנים היה רדום ולא עשה כלום, כי תמיד חשב שאין לו יכולת ואין לו כוחות, ולפתע הוא מגלה אותם.

שמעתי מעשה, על שאירע לפני כמאה שנה. היום מי שרוצה להגיע ממקום למקום ברחבי תבל בחצי יום טיסה הוא עושה את זה, אבל אז מי שרצה לעלות לארץ ישראל, היתה העליה שלו כרוכה במסירות נפש של ממש. חוץ מסכנות הדרכים, היו גם הרבה טלטולים ותלאות, היה צורך לחצות מדבריות ולהפליג בים שבועות, ועוד ועוד, אך עם כל זאת היו גדולי ישראל מפקירים את הכל ובאים במסירות נפש לארץ ישראל.

אחד מאלו היה הגאון רבי ישעיה ברדקי זצ"ל, חתנו של רבי זונדל מסלנט. הוא יצא עם בנו ובתו הקטנים והפליג אתם לארץ ישראל. עברו את כל הדרך, ואז כשכבר היו סמוכים לארץ ישראל, בערך חצי קילומטר מנמל יפו, טבעה האניה. כל הנוסעים הצילו את עצמם, כל אחד את עצמו. אמנם הממון הלך לאיבוד אבל הנפשות היו לשלל, שכן בגלל שכבר היו קרובים לחוף כל אחד יכל לשחות ולהגיע לשם. דא עקא רבי ישעיהו לא היה לבד, אלא היו אתו בנו ובתו הרכים, שלא יכלו לשחות. לקח רבי ישעיה את בנו ובתו על כתפיו והתחיל לשחות לכיוון החוף.

כך שחה רבי ישעיה, אבל למרות שהיו די קרובים אל החוף, מכל מקום לשחות יחד עם בן ובת על הכתפיים זה קשה, ואחרי שחיה ממושכת הוא התחיל להרגיש איך שכוחותיו אוזלים ואינו יכול להמשיך עוד.

פנה רבי ישעיה לבתו ואמר לה, בתי היקרה, אוי לי, אבל אני מוכרח לומר לך משהו. יש לנו משנה בסוף מסכת הוריות (יג.) שמלמדת אותנו, שאם יש פיקוח נפש לאיש ולאשה, מצילים קודם את האיש. מדוע? – כיון שהאיש מצווה בתר"ג מצוות עשה, ואילו האשה פטורה מהרבה מצוות, כל מצוות עשה שהזמן גרמן? וכיוון שאני לא יכול עוד להחזיק מעמד ולקחת את שניכם, אני מוכרח לוותר על אחד מכם, או עלייך או על האח שלך, אחרת כולנו נטבע. לכן אני מבקש ממך שתודי כדי שלכל הפחות אוכל להציל את עצמי ואת הבן.

אמרה לו הבת, שהיתה חכמה מופלגת, אבא! אתה צודק. אכן משנה שלימה שנית שאם צריך להציל את האיש או את האשה צריכים להציל את האיש כי הוא מחוייב ביותר מצוות. אבל זאת לא כתוב במשנה שאני מחוייבת לרדת מהכתפיים שלך ולקפוץ למים! אם אתה רוצה, תזרוק אותי למים. ובכן אבא, תזרוק אותי למים!

כיוון ששמע רבי ישעיה כך את המשפט הזה 'אבא תזרוק אותי', הרגיש שיש לו כוחות מחודשים, התחיל שוחה במאמצים גדולים עד שהגיע ליבשה, יחד עם בנו ובתו.

3 וזה הטעם שתקנו את הברכה 'שלא עשני אשה', כי איש מחוייב ביותר מצוות מן האשה. יש אחד שאומר את הברכה הזו בקול, 'שלא עשני אשה! כדי שאשחית תשמע ותתרגן... אבל עליך לזכור שכל המעלה הזו היא כי יש לך יותר מצוות, אז אם אתה באמת מקיים אותם מילא, אבל אם אתה לא מדקדק במצוות אז אדרבה, היא עדיפה עליך...

איך זה? הלא קודם לכן הוא הרגיש שאין לו עוד כוחות, והוא ויותר על הבת שלו כי הוא באמת לא יכל עוד, אז איך זה שפתאום יכול היה? אך הם הם הדברים. בכל אחד יש כוחות עצומים גנוזים וכמוסים בו שהוא עצמו לא מכיר ולא יודע מהם, ואדם צריך את המילה או את המחשבה שתבקע את כל השערים ותכנס לעומק לבבו ותוציא את כוחותיו אל הפועל.

אלא מאי? אם אדם מראש מתיימש, ומראש הוא מגיע ברפיון ידיים ואומר לך שהוא לא מסוגל, באמת אין לו תקומה ואין לו תקנה. אבל אם אדם לא מפקיר את המערכה, עומד כגיבור ואומר אני אעשה כל מה שביכולתי, לעתים יתפרצו ממנו הכוחות העצומים שיש בקרבו והוא יוכל להגיע אתם למעלה למעלה. זה נכון בכל מצוה ומצוה, ובפרט במצוה הזו של 'לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', שהיא יסוד גדול בעבודת ה'.

קביעת הדעת והמחשבה בדרכי התורה

זהו לשון החינוך: שלא לתור אחר מחשבת הלב וראיית העינים, שנאמר 'לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם'. זונים פירושו טועים. ענין לאו זה, אומר החינוך, שנמנענו שלא נייחד מחשבותינו לחשוב בדעות שהם היפך הדעת שהתורה בנויה עליו, לפי שאפשר לבוא מתוך כך למינות, אלא אם יעלה על לבו רוח לחשוב באותם הדעות הרעים יקצר מחשבתו בהם וישנה אותם לחשוב בדרכי התורה האמיתיים והטובים.

הפסוק אומר (ירמיהו יז, ט): עקוב הלב מכל ואנוש הוא מי ידענו. נקרא הלב 'פתלתול'. ובספר בינה לעיתים ח"א (דרוש לר"ה) בשם הקדמונים, כי יש כלל בלשון הקדש שאם הפועל חוזר על עצמו, כמו 'אדםדם' או 'ירקרק', או אצלנו 'פתלתול', זה אומר שהוא כפול, כלומר, שהוא פתל שבנפתל ועקום שבעקום (והוא בספר הכתב והקבלה בראשית י"ג י"א). ולא די בזה, אלא שגם הוא עיקש. ולכן מזהיר הכתוב 'לא תתור', תזהרו שלא ללכת בנפתולי הלב ובהטעותיו, ושלא לחשוב מחשבות שהם היפך דעת התורה.

אסור שאדם יגיד, 'מה יש? אני קורא קצת בספרים האלו, ואני לא קורא אותם כדי להסכים אתם אלא רק מסתכל, מתעניין'. אומר לך החינוך, תזהר עם זה! אם אתה מתחיל לחשוב מחשבות שהם היפך דעת התורה, מיד תוכל להגיע למינות.

ואם, אומר החינוך, הגיע לאדם מחשבה כזו, יסיח את הדעת ממנה למחשבות בדרכי התורה האמיתיים והטובים. כבר אמרו הקדמונים שאין אפשרות כזו במציאות שאדם בשעה שהוא ער, יהיה פנוי ממחשבה. ואם יש רגעים שהוא לא חושב, אז זה בגלל שהוא חושב אז שלא לחשוב, חזו גם כן מחשבה היא... והואיל וכן הוא, לימדו אותנו הקדמונים, אם נקלעה לך לראש מחשבה אסורה ופסולה, עליך לדחות אותה. איך תדחה אותה? – על ידי שתחשוב מחשבה אחרת. כי אי אפשר במציאות שאדם יחשוב שני מחשבות בבת אחת. וככתוב בספר פלא יועץ (ערך הסח דעת) ועוד.

4 זו הסיבה שתקנו לקרוא קריאת פרשת ציצית גם בקריאת שמע של הלילה. ולכאורה למה לקרוא פרשת ציצית בלילה, הלא דרשו (מנחות מו.) 'וראיחם אותו – פרט לכסות לילה, שאין מצוות ציצית נוהגת בלילה? – אלא לפי שבפרשה זו יש הרבה יסודות גדולים ועצומים בעבודת ה'. הראשון, הוא האמונה בבורא יתברך, כמו שנאמר 'אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים', ואמרו רבותינו (ספרי כאן) 'על מנת כן הוצאתי אתכם שאחיה גזר ואתם מקיימים'. לשם מה הוציא אותנו הבורא ממצרים? על מנת שנעשה טיולים? – על מנת שנהיה עבדים נאמנים לבורא יתברך. והענין הזה שיעלינו לזכור שהקב"ה הוציא אותנו ממצרים על מנת כן שנעשה את רצונו, נוהג בין ביום ובין בלילה.

כך גם הענין הזה שמדגישה התורה 'לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', נוהג בין ביום ובין בלילה, ולכן קוראים אנו את הפרשה הזו גם בערב.

והטובים, וממילא תפטר מכל המחשבות הפסולות ותנצח בזה את היצר הרע.

רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל לימד אותנו, שהרבה פעמים כשאדם יוצא למלחמה חזיתית מול היצר הרע, לא עולה בידו. אך מוטל עלינו לחבל תחבולות ולהלחם ביצר באותם השיטות שלו עצמו, כמו שאמר הכותב (ההלים קיט, צח) 'מאויבי תחכמני'. ואם היצר הרע דרכו להפיל את האדם על ידי שמסיה את דעתו של האדם מדרכי התורה והמצוות ומשכיח ממנו את חובתו בעולמו, כך אנחנו צריכים לשלם לו באותו המטבע, לקבוע את הדעת בדרכי התורה.

עצימת העין חציצה בפני התאוה

וכמו כן, ממשיך החינוך, שלא ירדוף האדם אחר מראה עיניו. רבינו יונה ז"ל בספר היראה (וכן הוא בספר חסידים סימן ט') הביא שאין חציצה בפני התאוה כעצימת העינים. וזהו כלל גדול בתורה, שאם אדם מציץ ומסתכל לכל עבר ועיניו משוטטות בכל מקום, הרי הוא מוכרח שייכשל במראות נגעים, ויהיה בבחינת מציץ ונפגע כי אחר מראה העינים באה חמדת הלב (במדבר רבה י, ב).

ובכלל זה מונח שלא ירדוף אחר תאוות העולם הזה, כי אחריתם רעה וכדי בזיון וקצף. העולם הזה הוא עולם כוזב, ולפעמים נראה לאדם שאפשר להרוויח כאן ולהנות כאן בעולם הזה, אבל הכל דמיונות ורעות רוח. הגאון מוילנא זצ"ל כותב באגרתו המפורסמת, שהעולם הזה דומה לשותה מים מלוחים שנדמה לו שמרווה, אבל באמת נעשה צמא יותר. אדם שצמא ומבקש לשותה, ומביאים לו מים ששמו בתוכם מלח, אמנם הוא שותה את המים והוא חושב שבשתיה הזו הוא פטר את צמאונו, אבל לא היא. להיפך, הצמאון עכשיו יגדל ויתגבר עוד, כידוע. כך גם מי שמחפש להנות מהעולם הזה, הוא אומר, 'אני דווקא מסתפק במועט, לא מבקש הרבה, רק דירה עם חמישה חדרים ושתי מכוניות, אחת בשרית ואחת חלבית... אחרי שיהיה לי את זה לא אחפש עוד כלום'. אבל תדע שאין כדבר הזה. בעולם הזה אף פעם לא תשיג את מה שאתה מבקש, ותמיד תרצה יותר. וכמה שתקבל יותר, כך תרצה יותר, כמו שאמר רבותינו 'יש לו מנה רוצה מאתיים' (קהלת רבה א, לד).

לכן אומר החינוך, הענינים האלו של העולם הזה, אחריתם רעה וכדי בזיון וקצף. וזהו שאמר רבותינו ז"ל, לא תתורו אחרי לבבכם זו מינות, ואחרי עיניכם זו הזנות. אלו שני הדברים שהקב"ה מקפיד עליהם, ואשר הוזהרו עליהם כאן. המינות והזנות. זו המצוה הזו של 'לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', להזהר ממחשבות פסולות ומחשבות מינות, ואם הם באות, להסיח מהם את הדעת אל מחשבות בדרכי התורה. וכן להזהר ולהשמר ממראית העין, שלא תביא את האדם לידי מכשולות ולידי רדיפה אחר תענוגי העולם הזה.

ההרגל על כל דבר שלטון

זו המצוה, ומה טעמה? אומר החינוך, שורש מצוה זו נגלה. כלומר, טעם המצוה הזו פשוט וידוע, כי בזה ישמר האדם מלחטוא לה' יתברך כל ימיו. אם אדם שומר על העין ועל הלב כמו שצריך, בוודאי הוא יהיה שמור ונקי מכל חטא ועוון כל חייו. והמצוה הזו באמת יסוד גדול בדת, היא יסודית ובסיסית בתורה, כי המחשבות הרעות הם אבות הטומאה והמעשים ילדיהם. הגמרא אומרת (יומא כט.) 'הרהורי עבירה קשים מעבירה'. וצריך לבאר את זה, איך יתכן שהרהורי עבירה קשים יותר מהעבירה עצמה? והקדמונים ביארו

וכך הוא גם לשון הרמב"ם (הלכות אסורי ביאה פכ"ב הכ"א): אין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב הפנוי מן החכמה. כשהלב פנוי מהחכמה, אז יש מקום ליצר הרע להכנס, ולהיפך, אם הלב עסוק בתורה ויראה, אז אין מקום למחשבות ולדעות אחרות לחול. לכן רבותינו בשעה שהיו עסוקים בלימוד לא היו שמים לב למה שקורה מסביבם כי כל הדעת שלהם היתה מרוכזת בלימוד ולא יכלו להרגיש בדברים אחרים, וכמעשה של האמורא הקדוש רבא במסכת שבת (פ"ה א) ע"ש.

סיפרו ספור על רבי זלמלא, אחיו של רבי חיים מוולוז'ין. הוא היה שקדן מופלג מה שאין לתאר ואין לשער, ודי לנו במעשה הידוע שפעם אחת נרדם רבי זלמלא על השולחן של הגר"א, והגר"א הכניס את שתי ידיו הקדושות מתחת לראשו של רבי זלמלא, והיה אומר, 'כל התורה כולה מונחת עכשיו על כפות ידי'. כל התורה כולה – בבלי וירושלמי, מכילתא ותוספתא, ספרי וספרא, מדרשים וחר הקדוש וכו', הכל מונח כאן. וכמו שבאמת יראה מי שרואה בספר תולדותיו כמה היתה ידיעתו הנוראה בתורה הקדושה.

מכל מקום סיפרו, שפעם אחת חיתן אחיו רבי חיים משישו מהמשפחה שלו, ושאל את אחיו רבי זלמלא, 'אמור לי, האם אתה רוצה שאבקש מהכלי זמר שקודם שמגיעים אצלי לחתונה יבואו אליך לחדר שאתה לומד וינגנו לפניך וישמחו אותך במנגינות קדושות וטהורות?! אמר רבי זלמלא, 'למה לא? שיבואו'. כיון שכך, אמר רבי חיים לאנשי תזמורת, כמה רגעים קודם שאתם מגיעים אלי לחתונה, תלכו לחדר של אחי רבי זלמלא ותנגנו לו קצת כדי לשמח את לבו.

וכך היה. באו כל כלי הזמר, זה בא בתוף וזה בא בחצוצרה, הגיעו לחדרו של רבי זלמלא, וראו אותו יושב בלי כל ספר והוגה בתורה. כיון שראו שאינו מעיין בספר, אמרו לעצמם, בטח הוא מחכה לנו, נעמדו שם ופתחו בקונצרט גדול. זה מריע זה מתופף, עד שסיימו. לאחר שגמרו, ראו את הרב יושב באותה תנוחה, כמו שישב כשנכנסו. חשבו לעצמם שכנראה הוא שמח ונהנה, והלכו.

אחרי זה בא רבי זלמלא לחתונה של אחיו, ושאל אותו, 'אחי, הבטחת לי תזמורת, היכן היא? למה לא הגיעו? אמר רבי חיים, 'איך יכול להיות שלא הגיעו, הרי ביקשתי מהם שיגיעו אליך'. שאל אותם ואמרו לו, לא רק שהגענו אלא גם הרענו ותקענו ועשינו שם קונצרט שלם! אבל רבי זלמלא לא הרגיש בבואם ובצאתם. (וכתוב בספר תולדות אדם ח"ג, ראה שם נפלאות, זיע"א).

מה הביאור בזה? – כשהדעת של האדם תפוסה עמוקות במחשבה מסוימת, הוא לא ירגיש ולא ידע בכלום. מה הראיה? – תראו את הסוחרים בשעה שסוגרים את החנות בערב, מגיפים את הדלת וסופרים את הפדיון היומי. תנסו להציץ ולראות את הסוחר, כשהוא מוציא את כל האדומים, הירוקים והכחולים, וסופר את הכסף. תבואו ותנסו לדבר אתו, הרי גם אם תתקעו לו בשופר, אין עם מי לדבר. הוא עסוק עכשיו בכסף. רק כשיגמור את הספירה הוא יתעורר לחיים מחדש...

יש כאלו שאפשר לראות את זה אצלם, כשהם אוכלים. וכמו שאמר אותו אחד, 'בשעה שאני אוכל, כולם מתים... אל תשאל אותי ואל תדבר איתי כלום, כי עכשיו אני עסוק בצלחת.

אז יש כאלו שאצלם זה מתבטא בעסקים או באוכל, אבל אצל חכמי ישראל זה היה מתבטא בעסק התורה, שכאשר היו תפוסים במחשבתם בעסק התורה, לא היה להם כלום חוץ מזה. וזהו שאומר החינוך, תכניס בעצמך את העיסוק בדרכי התורה האמיתיים

בזה, כי כל עבירה שהאדם עושה, הוא מטמא את עצמו באותו החלק שעשה בו את האיסור. אם אדם אכל מאכל איסור, הוא פגם בכלי האכילה שלו, בפה, בלשון, בקנה בווישט ועוד. אדם שנגב וגזל בידים שלו, טימא ופגם בעבירה הזו בידים שלו. אולם כשאדם מהרהר בעבירה, הוא לא פוגם בידים או בפה, אלא פוגם את הדבר שהוא הכי נעלה אצל האדם, את המחשבה. לכן 'הרהורי עבירה קשים מעבירה, יען בעבירה עצמה הוא פוגם ומקלקל את כלי המעשה, אבל בהרהורי עבירה הוא פוגם את הדבר הכי חשוב שיש לאדם, שבו הוא נבדל מבהמות וחיות, הדעת. (עיין בספר מורה נבוכים ח"ג פ"ח, ובספר כד הקמת ערך מדרשות, וערך חילול ה', וערך ראש השנה).

זהו שאומר החינוך, התבונן ותראה כי המחשבות הרעות הם אבות הטומאה, והמעשים, מה שאדם מוציא את מחשבתו אל הפועל ומוציא את העבירה בפועל, זו התוצאה וזו התולדה של המחשבה. ואם ימות האדם טרם יוליד, אם אדם מת בלי בנים, למרות שהיה לו כח להוליד, מכל מקום כיון שמת בלי להוליד, הרי לא הוציא את כח המחשבה אל הפועל ואין זכר לבנים. וגם בענינו אם אדם מנע מעצמו לחשוב במחשבות של איסור, ממילא אין עוד אפשרות שיהיו אלו המעשים הרעים יוצאים לפועל, כי הוא עקר את השורש, את המחשבות שמהם נפעלים המעשים הרעים.

ודע בני ותהיה מרגלא בפומך, תהיה רגיל לשגן ולחזור את הדברים, מה שאמרו רבותינו ז"ל במסכת אבות (ה) 'עבירה גוררת עבירה ומצוה גוררת מצוה'. כשאדם חלילה נכשל באיסור הוא פותח פתח ליצר, הוא מוקף בטומאה ויכול להכשל בעוד איסור ומי יודע עד היכן יגיע. וכן להיפך כשמקיים מצוה, הרי הוא מקדש את עצמו ושורה עליו רוח טהרה שמקדשת אותו ומקרבת אותו לבוראו וממילא יש לו חשק ותאוה לקיים עוד ועוד מצוות, כי 'אחר הפעולות נמשכות הלבבות' (ספר החינוך מצוה ס"ז).

אם תשיית דעתך, אם תשים את דעתך, למלא תאוותך פעם אחת, אדם אומר לעצמו דק פעם אחת אני אעשה את מה שאני רוצה, ואחרי זה אני אהיה צדיק עולם. רק פעם אחת. אומר החינוך, דע לך שאין מציאות כזו. תמשך אחריה כמה פעמים. ולהיפך - אם תזכה להיות גבור בארץ, לכבוש יצרך ולעצום עיניך מלראות ברע פעם אחת, לא מבקשים ממך הרבה! פעם אחת תהיה גבור כארי ותעצום עיניך מלראות ברע, יקל בעיניך לעשות כן פעמים הרבה. מדוע? כי התאוה תמשוך הבשר כמשוך היין אל שותיו כי הסובאים לא תשבע נפשם לעולם ביין אבל יתאוו אליו תאוה גדולה, אלו שרגילים ושטופים בשתיית יין יכולים לשתות יקב שלם, ועדיין הם לא יסתפקו וירצו עוד.

יש סיפור ידוע במדרש (תנחומא פרשת שמיני ס"א), על אחד שהיה לקוי בתאוה הקשה הזו של שתיית יין. היה שותה כל הזמן, בבוקר כדי שיהיה לו כח ביום ולבילה כדי שיהיה לו כח בלילה. וכמהג השתיינים, אחרי שהיה שותה ומשתכר כלוט, היה עושה מעשים אשר לא ייעשו, כיוון שבשכרותו אדם לא יודע ולא מרגיש. וכמו שאומר המדרש (תנחומא פרשת נח ס"ג), שכשאדם שותה כוס אחת עדיין דעתו עליו. כאשר הוא שותה שתי כוסות הוא אומר 'הרי אני גיבור כארי, הוא מרגיש שיש לו כח להרוג את כל העולם כולו. שותה שלוש כוסות, וכבר הוא נהיה כמו קוף, שקופץ ומרקד מכאן לשם ומשם לכאן. ארבע וחמש כוסות, נהיה כמו חזיר. מקיא ומקיא ארבעים סאה. כך השתיין דגן, היה שותה ושותה ואז מאבד את דעתו ועושה מה שעושה בלי דעת ובלי שכל.

הבנים של אותו אחד התביישו מאד שכך אבא שלהם עושה, וישבו

לטכס עצה מה אפשר לעשות אתו. החליטו שהם ילמדו אותו לקח. מה יעשו? - יקחו אותו פעם אחת כאשר הוא לא שתי, ויראו לו איך נראים אלו השיכורים המתגוללים בקיאם, ואולי מזה הוא ילמד ויבין כמה קשה וכמה בושה יש למי ששותה כל כך. חיכו עד שמצאו פעם אחת את אבא שלהם בעת רצון, כשהוא לא שתי, ואמרו לו 'אבא, בא תראה את החברותא שלך'. לקחו אותו והראו לו את החבר שלו ששתה לשכרה, והוא שוכב שם בקיא שלו, מלוכלך ומטונף. הציץ האבא שלהם ואמר, אתם צודקים, באמת מגעיל. ומיד ובתוך כדי דיבור התכופף אל השיכור ושאל אותו, 'תגיד, איפה קנית את היין המשובח הזה?!'...

הוא שאומר החינוך, מי ששקוע בתאוה הזו לא תשבע נפשו לעולם. ביין הוא שבוי בתאוה הזו והוא לא יכול להתנתק ממנה. כך, אומר החינוך, מי שפעם אחת נמשך אחרי התאוה שלו, עלול להשתקע בהם ולהיות שבוי בהם, ולעולם לא יבוא על סיפוקו. ומוסיף החינוך, ולפי הרגלים נפשם בו תחזק עליהם תאוותם. כמה שאנשים יותר רגילים בתאוה, כך יותר ויותר הם יחפשו עוד ועוד תאוות, ולעולם לא יגיעו למנוחה, שיאמרו, 'הנה, השגנו מה שרצינו'.

כל איש בהרגלו בתאוות ובהתמידו בהן, אם חלילה אדם התרגל בתאוה, יחזק עליו יצרו הרע יום יום. ההרגל על כל דבר שלטון (פירוש רבינו זונה למשלי י"א א, כ"א כ"ט, כ"ב ו, ושערי תשובה ש"ב אות ל ועוד). בכל דבר ההרגל שולט, הן בדברים של קדושה, והן להיפך חלילה.

אלו שהרגילו את עצמם בעניי קדושה, מתגברת אצלם החמדה לקדושה וטהרה יותר ויותר ולא מעניין אותם חוץ מזה כלום. היה גדול אחד בירושלים, עני מרוד, אבל עם כל עניוהו היה שקדן מופלג עצום וגורא, ומנהגו היה לעשות בכל שנה סיום ש"ס בערב פסח, לפטור את התענית בכורות. לא כמו שאנחנו עושים שלומדים מסכת קטנה של עשרים דף, וגם אותה אנחנו לומדים מהר כדי להספיק. הוא היה עושה סיום על כל הש"ס עם השלחן ערוך ארבעת החלקים. פעם אמר על עצמו, מה התענוג הכי גדול שאני מבקש שיהיה לי בעולם הבא? - שלשה דברים. סטנדד, גמרא, וכוס תה... זו התאוה שלי, ויותר מזה אני לא צריך ליותר.

ולהיפך, ההרגל שולט גם בסטרא דטומאה. אדם שכל כולו מונח בתאוות העולם הזה, אזי 'הנפש לא תמלא' (קהלת ו, ז). כמה שתתן לו הוא ירצה עוד ועוד והוא לא יכול להתנתק מהמעגל הזה שהוא נתון בו, כי הוא הרגיל את עצמו בתאוות עד שהם שולטים בו.

בעבודה קבועה אדם יכול לשבור את הרגליו הרעים

ולכן, אומר החינוך, מה יעשה אדם? אחד שכבר שקוע בתאוות והוא מורגל בהם, איך יצא מזה? במה תבוא הישועה שלו? - ימנע את עצמו ממה שייכול, ובהמנעו מהם ישמח בחלקו תמיד. גם אם אדם שקוע בתאוות שלו, יתגבר ולפחות פעם אחת לא יעשה מה שלבו חפץ. אל לו לאדם לזלזל ולומר, 'מה הועלתי בכך שפעם אחת נמנעתי, מה כבר שווה פעם אחת? - אומר החינוך, גם פעם אחת זה רווח גדול, כי החלשת את היצר בנקודה הזו. ולפי הכלל שלנו ש'מצוה גוררת מצוה', 'הבא ליטהר מסייעין בידו' (יומא לה), כך על ידי נצחון אחד יגרר לבוא לעוד נצחון עד שיוכל במשך הזמן להתנתק לגמרי מההרגל הרע שלו, ואדרבה, להרגיל את עצמו בעניי הקדושה.

אחד עושה מעשים אשר לא כדת ומכעים הרבה את בוראו, למה שיתנו לו? לא מגיע לו.

כל זה נכון רק בבקשות גשמיות שאדם מבקש, אבל בבקשות רוחניות זה לא כך, כי בקשה רוחנית נשמעת תמיד. אם אדם עומד לפני ה' ומפציר בתפילה ובתחנונים, 'דבוננו של עולם, תעזור לי שאהיה שלך, תעזור לי שאעשה נחת רוח לפניך ולא אכשל בדבר איסור', מובטח שיעזור לו מן השמים.

הזהירות מפגעי הרחוב בזמננו

זו הדרך שלנו להשמר מפגעי הרחוב, שאנחנו יודעים כמה מזיקים וכמה נסיונות יש שם. בפרט בדברים האלו שדברנו עליהם, שהם יסוד גדול בדת כמו שאמר החינוך, מחשבות הלב ושמירת העינים. ולכן כלל גדול בידינו, שאדם שלא מוכרח לצאת לרחוב, שלא יצא. אחד אומר, 'אני מוכרח קצת לצאת ולשאוף אוויר'. איזה אוויר יהיה לך שם? אוויר ארץ העמים, כל אותם דעות כחבות וכל אותם הנסיונות. וגם אם אחד מוכרח לצאת, לא ילך ברחוב ראשי שבו יש כל מראות נגעים, אלא עליו להיות חכם ולחבל תחבולות, באיזה רחובות ובאיזה שעות אוכל ללכת שיהיו יותר נקיים.

אם אדם לא ישמור את עצמו ולא ישים את דעתו על הדברים האלו, אזי כמו שכותב החינוך הוא ישקע יותר ויותר וירגיל וישליט בעצמו את התאוות. ונהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות. זו לא מצוה ששייכת רק בזמן שבית המקדש קיים או בזמן שישראל שרויים על אדמתם, אלא בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ובנקבות. יש נשים שאומרות, 'בעלי צריך ללמוד תורה אז הוא צריך לשמור על עצמו מדעות פסולות, אבל אני אקרא איזה עיתון שארצה'. חלילה! אשה כשרה מגדלת את בניה לתורה ומצוות ומדריכה אותם על ברכי התורה, ואיך יתכן שתלעיט את עצמה בדעות זרות ומזרות אשר סופן מי ישורנו?!

ולכן על האדם להשגיח גם כן בתוך ביתו, שלא יכנסו אלו הדעות הזרות. בדור הקודם מי שרצה להביא חומר קריאה לבית שלו, מה היה מוצא? שום דבר. אולי כיפה אדומה. בזה תחנך את הבית שלך? כך תרגיל אותם לקדושה וטהרה?! אבל ברוך ה' הדור שלנו זכה שהוא מוצף בספרי קדש ראויים וטובים שכל אחד יכול להביא לביתו, וספרי קריאה נפלאים על רבותינו ועל אבותינו, מחכמי התלמוד ועד גאוני הדורות האחרונים. אחד אמר לי שהוא קונה ומביא לבית ספרונים לילדים של סיפורים על חכמי התלמוד, אבל הוא אמר לי – תדע שאני לא קונה את זה בשביל הילדים, אלא בשביל אשתי. למה? כשהם הולכים לישון היא יושבת ומקריאה להם את הספרונים האלו, והדברים שהיא מקריאה נכנסים גם אל לבה. היא רואה איך שאשתו של רבי עקיבא מסרה נפש על לימוד התורה של בעלה, ורואה איך שהתנאים והאמוראים היו מפקירים את עצמם על תורה ומצוות ומוותרים על כל הכסף שלהם לקניית אתרוג, וזה בשבילי עיקר הרווח.

אלו דברים פשוטים, שאסור להכניס לבית חומרי קריאה ששייכים לרחוב ואשר מלאים בדעות פסולות. ומי שאיננו מבין את חומר הדבר, זה בגלל שהוא כבר מקולקל בדבר. אם אחד אומר לך, 'מה יש', 'אם אראה שם מראות נגעים אני אשים את היד שלי ואכסה את זה ואמשיך הלאה', דע שכבר נכנס אליו הארס ופעפע בו.

אנחנו חייבים לעמוד בפרץ, ואשרי ואשרי חלקו של מי שיעמוד על המשמר בזמנים האלו, ויהיה מסוגף למחנה הקדוש והטהור של יראי ה', ובוודאי שכרו אותו ופעולתו לפניו, ה' יזכנו.

וכבר היה לעולמים, שאנשים שהיו שקועים בטומאה בכל מכל כל, ורגלים בתאוות העולם הזה מאד מאד, הצליחו ויצאו מזה על ידי עבודה ועל ידי שנלחמו ונצחו את היצר פעם בפעם, עד שהכריעו את המערכה וקנו בעצמם את ההרגלים הטובים. וראה כמה שהאלהים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים ללא תועלת. הקב"ה ברא את האדם ישר, אלא שאנחנו מעוותים ומסלפים את הדרך הנכונה.

וכך עשה רבי עקיבא, שהיה בן ארבעים שנה ולא עסק בתורה, ולא די שלא עסק בתורה אלא שלא יכל לסבול את עוסקי התורה, וכמו שאמר על עצמו שאמר 'מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור' (פסחים מט:). ממה הוא התעורר ואיך הוא התהפך? מפעם אחת שהלך בדרך וראה את הטפטוף של המים שבקע ועשה חוד באבן. התעורר רבי עקיבא וחשב, איך יתכן שנעשה החוד הזה באבן? – על ידי המים שטפטפו עוד ועוד עד שחוררו את האבן. וזהו דבר שלכאורה הוא לא מובן, וכי מים יכולים לעשות חוד באבן? אלא, למד רבי עקיבא, ההתמדה היומיומית שטפטפו המים יום יום טיפה אחר טיפה, היא שיכלה לאבן ועשתה בו את החוד.

מזה למד רבי עקיבא, שגם אם אדם יהיה לבו לב אבן, מכל מקום אם הוא לא יתייאש ויגיד לעצמו, 'אין מה לעשות אני כבר אבד', אלא יתאמץ וישתדל בדבר, אפילו אם בכל פעם זה יהיה רק טפטוף אחד, אבל אם זה יהיה בטפטוף מתמיד שבכל פעם יתגבר על היצר ויעזוב את התאוה עוד פעם ועוד פעם, אזי מובטח לו שבמשך הזמן יצליח לבקוע את שערי לבבו ולהפוך אותו ללב חי לעבודת ה'.

הוא שאמרנו, אומר הכתוב 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', ואל לו לאדם לומר לעצמו, אני כבר לא בפרשה הזו, אני כבר שקוע בזה ולא יכול להתנתק מזה. אם תעבוד ותתגבר אפילו פעם אחת על היצר, נצחון לנצחון מצטרף.

לעולם יקדים אדם תפילה

ויחד עם העבודה הזו אל לו לאדם לשכוח את עבודת התפילה, לבכות ולהתחנן לבורא יתברך שיעזור לו בדבר הזה.

וכך אמר רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל על מחשבת הלב וראיית העינים, שהישועה בזה תבוא לאדם על ידי התפילה. כשאדם בא לצאת מפתח ביתו בבוקר, יעמוד לדגוע על יד הדלת ויתפלל מעומקא דלבא, 'דבוננו של עולם, אני יוצא עכשיו לשדה מוקשים, לרחוב, ומי יודע מה אראה ומי אחשוב'. הן הרחוב מלא היום בדעות פסולות וכחבות, אם בעתונים, אם במכשירי הרדיו או בשאר המכשירים, והאדם סופג לעצמו מה שהוא רואה ושומע. אדם לא יכול להגיד 'אני רק רואה, אבל לא מקבל'. לא היא. אדם קורא פעם אחת כאן, ושומע פעם אחרת ממקום אחר, ובסוף הדברים נכנסים אליו ומדעילים את נפשו והוא מת. גופו חי, אבל נפשו מתה! אנחנו הלא יודעים כמה התנגדות יש וכמה דעות כחבות יש על ה' ועל משיחו, ואם אדם מטה אוזן ושומע הוא מושפע! לכן אדם צריך להקדים תפילה, 'דבוננו של עולם, אני יוצא למקום מסוכן, הן על מחשבת הלב והן על ראיית העינים, תעזור לי שלא אכשל'.

וכשאדם מתפלל כזו תפילה מעומק הלב, מובטח לו שלא תשוב תפילתו ריקם. שהרי כלל גדול בידינו (רבינו יהודה הסייד בספר חסידים, ושורש הדברים בדברי רבותינו בתנחומא), כי על בקשה גשמית שאדם מבקש, עושים חשבון בשמים. פותחים את הספר, ורואים כמה זכויות יש לאותו אדם וכמה עבירות. אם רואים שאותו אחד מקיים תורה ומצוות כדבעי, ממלאים את מבוקשו. אבל אם מוצאים שאותו

נחל אליהו

טעם נפלא לשם יהושע במקום הושע

ויקרא משה להושע בן נון יהושע (יג, טז).

וכד חמא משה ענוותנותיה קרא משה להושע בר נון יהושע (תרגום יונתן).

מה הפשט בדברי התרגום? ומה הקשר בין הדברים, שבגלל שהוא ראה את הענווה של הושע לכן הוא קרא לו יהושע? בגלל שהוא ראה שהוא עניו לכן הוא קרא לו יהושע?

חשבתי לבאר בזה, ואח"כ ראיתי שהאוהב ישראל אומר את זה וכוונתי לדבריו: סיפר לי יהודי שהיה פעם אצל ר' חיים קניבסקי, והיה תור ארוך של אנשים, ולפתע הגיע שם ר' אברהם גניחובסקי והכניסו אותו בלי תור, האנשים שהמתינו שם שאלו את ר' חיים דרך הנכד שלו למה הכניסו אותו בלי תור?

אמר להם ר' חיים: יש מדרש מענין, שבתחיית המתים יקראו לאנשים והם יקומו לפי סדר האל"ף בי"ת, אבל מי שיש לו ענוה - מי שהוא עניו יעמוד ראשון! 'לענוים יתן חן'! אמר להם ר' חיים: לכן אפילו שיש תור, ואנשים ממתנים, אבל מי שעניו אפשר להקדים אותו לפני התור! ועל פי זה אפשר לבאר, שמשה רבינו רצה לקרוא לקרוא להושע בן נון יהושע, להוסיף לו אות על שמו, אבל הוא חשש שזה יזיק לו, שהרי אם קוראים לו הושע הוא יהיה באות ה"א, ואם יקראו לו יהושע הוא יהיה באות יו"ד, והוא יתאחר לקום בתחיית המתים, אבל "כד חמא משה ענוותנותיה דהושע בן נון" כשהוא ראה את הענווה שלו, שמחמתה ממילא הוא יהיה מחוץ לתור - יקדימו אותו, קרא לו יהושע - אפשר לקרוא לו יהושע.

ההסתכלות על גשמיות חלק מחטא המרגלים

וראיתם את הארץ מה היא ואת העם היושב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אם רב, ומה הארץ אשר הוא יושב בה הטובה היא אם רעה ומה הערים אשר הוא יושב בהנה הבמחנים אם במבצרים, ומה הארץ השמנה היא אם רזה היש בה עץ אם אין (יג, יח-ט).

נראה לומר על דרך דרוש: כמה שאלות משה שלח אותם לבדוק? שש שאלות כפולות - כל שאלה היא כפולה, החזק הוא הרפה, המעט הוא אם רב, הטובה היא אם רעה, הבמחנים אם במבצרים, השמנה היא אם רזה, היש בה עץ אם אין - יש פה שש שאלות כפולות!

ולאיזו מהשאלות התייחסו יהושע וכלב? רש"י אומר: מה זה היש בה עץ? אם יש בהם אדם כשר שיגן עליהם.

ומה אמרו יהושע וכלב? "אך בה' אל תמרדו ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם סר צילם מעליהם וה' איתנו אל תיראום" (יד, ט), מה הפירוש 'סר צילם מעליהם'? אומר רש"י: צילם - מגינם וחזקם, כשרים שבהם מתו איוב שהיה מגן עליהם בזכותו.

הרי לנו, ש'סר צילם מעליהם' שאמרו יהושע וכלב, הוא תשובה לשאלה ששלח משה לשאול 'היש בה עץ אם אין' - אם יש בהם אדם כשר שיגן עליהם. ויש להוסיף בזה רמז ש'צילם' עולה בגימטריא 'עץ' ש'סר צילם' הוא תשובה ל'היש בה עץ'.

ומעתה נראה:

כל השאלות היו שאלות של טבע, כמה טילים?! כמה טנקים?! כמה מטוסים?! "החזק הוא הרפה" "הבמחנים אם במבצרים", שאלה אחת!

היתה יותר של רוחניות, האם יש אדם כשר או אין אדם כשר! ויתכן לומר: שכל זוג מהרגלים ענה על שאלה אחת ממה ששלח אותם משה לבדוק, היו שם שש זוגות של מרגלים, וחמש זוגות מתוכם התייחסו לשאלות של טנקים, מטוסים, "הטובה היא אם רעה" "השמנה היא אם רזה" "הבמחנים אם במבצרים" וזוג אחד התייחסו לשאלה של רוחניות - יהושע וכלב, הם בחרו לבדוק את השאלה: יש אדם כשר או אין אדם כשר - סר צילם מעליהם!

זאת אומרת, שבכלל החטא של המרגלים היה שהם התייחסו לחלק הגשמי, כמה טילים, כמה טנקים, כמה מטוסים, ומה הם אמרו? אפס כי עז העם היושב בארץ, והערים בצורות גדולות מאד, וגם ילידי הענק ראינו שם, עמלק יושב בארץ הנגב - הכל ענינים שבגשמיות שהם חזקים וגדולים. ומה אמרו יהושע וכלב? סר צילם! אך בה' אל תמרדו! הם התייחסו לחלק הרוחני.

חטא המרגלים שערערו את מידת הבטחון של כלל ישראל

וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר, עד מתי לעדה הרעה הזאת אשר המה מלינים עלי שמעתי, אמור עליהם חי אני נאום ה' אם לא כאשר דיברתם באזני כן אעשה לכם, במדבר הזה יפלו פגריכם וכל פקודיכם לכל מספרכם מבן עשרים שנה ומעלה אשר הלינותם עלי, אם אתם תבואו אל הארץ אשר נשאתי את ידי לשכן אתכם בה כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון, וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה והביאתי אותם וידעו את הארץ אשר מאסתם בה, ופגריכם אתם יפלו במדבר הזה (יד, טז-לב).

האבן עזרא בפרשת בשלח (שמות יד, יג) אומר: למה דור המדבר לא נכנסו לארץ? מפני שבשביל להיכנס לארץ היו צריכים לעשות מלחמות, וצריך לכבוש ולבנות, והדור היוצא ממצרים למד מנעוריו לסבול עול מצרים ונפשו שפלה, והיו ישראל נרפים ולא היו מלומדי מלחמה, ולפיכך ה' לבדו, כי הוא עושה גדולות (איוב ה, ט) לו נתכנו עלילות (שמואל א ב, ג), סיבב שמתו כל העם היוצא ממצרים הזכרים, שלא היה בהם כוח להילחם בכנענים, עד שקם דור המדבר, שלא ראו גלות והיתה להם נפש גבוהה, עד כאן דבריו. ויש בדבריו לכאורה תימה רבה, וכי האבן עזרא לא למד חומש?! הלא אצלנו בפרשה כתובה פרשה שלימה שלא נכנסו לארץ בגלל חטא המרגלים, ואיך כתב האבן עזרא שלא נכנסו מפני שהיו נרפים ולא היו מלומדי מלחמה? זה קושייה אחת. וקושייה שניה: אף לדבריו, היד ה' תקצר? הרי ממצרים הם יצאו בלי שום מלחמה - ה' ילחם לכם ואתם תחרישון, והקב"ה יכול לעשות שיכנסו לארץ ישראל בלי מלחמה? ומדוע לא נכנסו מפני שלא היה בהם כוח להילחם בכנענים?

במדת הבטחון יש הנהגה מיוחדת של מדה כנגד מדה

ולעניות דעתי נראה ברור, שהאבן עזרא לא בא לומר טעם חדש מדוע לא נכנסו לארץ, אלא הוא בא להסביר את המהלך של העונש על חטא המרגלים - העונש של חטא המרגלים זה לא סתם עונש, אלא זה פועל יוצא של מעשיהם, ולהבין את דבריו צריך לדעת הקדמה, הקדמה גדולה: במידת הביטחון, ההנהגה עם האדם היא כפי שהוא מעמיד את עצמו! שכך דרשו חז"ל (עי' נפש החיים שער א פרק ז מהמדרש כעין זה) מהפסוק (תהלים קכא, ה): ה' צלך על יד ימינך, מה הצל הזה אתה מראה לו אצבע - אצבע,

שנים - שנים, חמש - חמש, כך כשאדם בוטח בהקב"ה כפי בטחונו כך הוא רואה את ההנהגה של הקב"ה איתו, אדם שלא בוטח בהקב"ה ומרבה לעשות השתדלות - באמת זורקים אותו למקרי הטבע. וזה הביאור בלשון הכתוב (ירמיה יז ז): ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו, שלכאורה זה נראה כפילות לשון? 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' - ושוב 'והיה ה' מבטחו' זה לכאורה כפילות לשון? אלא הפשט הפשוט הוא - מי שבוטח בה', ההנהגה איתו היא של והיה ה' מבטחו! וכן מצאתי שביאר כוונת הכתוב בחובות הלבבות שער הבטחון.

ההשתדלות הנדרש מהאדם תלוי במדת בטחונו

ויסוד הדברים מבואר ברמב"ן בפרשת שמות (ה, א) שמשה רבינו אומר להקב"ה: והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקולי כי יאמרו לא נראה אליך ה', ומביא הרמב"ן מהמדרש (שמות רבה ג, טו): אותה שעה דיבר משה שלא כהוגן, הקב"ה אמר לו (שמות ג, יח): ושמעו לקולך, והוא אמר: והן לא יאמינו לי, מיד השיבו הקב"ה בשיטתו ונתן לו אותות לפי דבריו.

מה כתוב פה? שמי שהולך על בטחון הוא לא צריך השתדלות, אבל מי שיש לו פחות בטחון הוא כבר נהיה זקוק להשתדלות!!

ועל פי זה מתבארים דברי הרמב"ן בפרשת לך לך (בראשית יב, י) על מה שנאמר שם: ויהי רעב בארץ וירד אברהם מצרימה לגור שם... ויאמר אל שרי אשתו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את, והיה כי יראו אותך המצרים... אמרי נא אחותי את למען ייטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך. שכתב הרמב"ן: ודע כי אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה, שהביא אשתו הצדקת במכשול עוון מפני פחדו פן יהרגוהו, והיה לו לבטוח בה' שיציל אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו, כי יש באלוקים כוח לעזור ולהציל, גם יציאתו מן הארץ שנצטווה עליה בתחילה מפני הרעב עוון אשר חטא, כי האלוקים ברעב יפדנו ממות, ועל המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביד פרעה, במקום המשפט שמה הרשע והחטא.

והקשה המהר"ל על דברי הרמב"ן, שאם כדבריו שהיה בזה חטא גדול ועל כך נגזר על זרעו הגלות, מדוע חזר אברהם שוב על מעשה זה אצל אבימלך בפרשת וירא (בראשית כ, ב) שנאמר שם: ויאמר אברהם אל שרה אשתו אחותי היא, וכן אצל יצחק מצאנו בפרשת תולדות (בראשית כו, ז) ששאלו אנשי גרר על אשתו, ויאמר אחותי היא כי ירא לאמר אשתי פן יהרגוני אנשי המקום על רבקה, ומדוע עשה אף הוא כן כשעל מעשה כזה נענש אברהם. כך שואל המהר"ל.

ועל פי דברי הרמב"ן בפרשת שמות ומה שנתבאר במהלך של מידת הבטחון יש ליישב את דברי הרמב"ן מקושיית המהר"ל, שבאמת אברהם אבינו בדרגה שלו לא היה צריך לעשות השתדלות זו של אמרי נא אחותי את, וכשעשה כן בפעם הראשונה חטא בשגגה ע"פ דרגתו, ואם אברהם אבינו לא היה אומר בפעם הראשונה אחותי את אלא הוא היה הולך בדרגה של בטחון כמו שנדרש מאברהם אבינו, הוא באמת לא היה צריך להגיע להשתדלות הזאת, אבל אחרי שפעם אחת הוא כבר עשה את ההשתדלות של אמרי נא אחותי את, מכאן ואילך הוא כבר נהיה מחוייב בהשתדלות הזאת, ולכן אח"כ אצל אבימלך הוא גם עשה כך, וכן יצחק ממשיך בדרגה של אברהם ועשה כמעשיו.

יש מעשה ידוע, הזכרנו אותו הרבה פעמים, הסבא מנובהרדוק היה חזק מאד במידת הביטחון, באו אליו תלמידים ואמרו לו: רבינו, אנחנו רואים שאם עושים השתדלות - מרויחים, יש פרנסה, ואם לא עושים השתדלות - אין פרנסה. אמר להם הסבא מנובהרדוק: משל למה הדבר דומה, היה פעם זוג צעיר, שאחרי החתונה היה ביניהם נידון במה לעבוד, ממה להתפרנס, הוא רצה להיות סנדלר, והיא רצתה שהוא יהיה שען, החליט הבעל לשמוע בקול אשתו ופתח חנות שעונים - לתיקון שעונים, וכך הם התפרנסו בכבוד עד זקנה ושיבה. כשהגיעו לגיל שבעים, שמונים, הם ישבו פעם לארוחת ערב, ואמרה לו אשתו: יענק'ל יענק'ל נס ששמעת בקולי, אתה זוכר שרצית להיות סנדלר? אם היית סנדלר, חלילה היינו גוועים ברעב! כל יום היו באים פה עשרות אנשים עם שעונים, ובעצמך

ראית שאף פעם לא הגיעו לפה עם נעליים! אמר לה בעלה: מה את לא מבינה!?! אם היה פה סנדלריה היו מגיעים עם נעליים, עכשיו שיש פר שען מגיעים עם שעונים!! אמר ר' יוד'ל, הסבא מנובהרדוק לתלמידיו: מ שמחליט שהפרנסה שלו תבוא מנעליים - הצינור שלו לפרנסה זה נעליים ומי שמחליט שיתפרנס משעונים - הצינור זה שעונים, ומי שמחליט להיות דבק במידת הביטחון - יש לו צינור ישיר מהקב"ה!!

זהו עומק דברי האבן עזרא:

רש"י בתחילת פרשת דברים על הפסוק (א, ה) "ראה נתתי לפניכם את הארץ בואו ורשו את הארץ" אומר: בואו ורשו - אין מערער בדבר, ואינכם צריכים למלחמה, אילו לא שלחו מרגלים לא היו צריכים כלי זין. דהיינו שאלמלא חטא המרגלים היו יורשים את הארץ מיד בלי מלחמה, לא היו צריכים כלי זין, רק בגלל חטא המרגלים היו צריכים כלי זין לעשות מלחמה זה מה שאומר האבן עזרא, הוא לא אומר טעם חדש, אלא הוא מסבין מה היה המהלך של העונש על חטא המרגלים, אם לא היה את חטא המרגלים, כלל ישראל היו בדרגה גבוהה של בטחון, ואז הם היו נכנסים לארץ בלי מלחמה בכלל, כמו יציאת מצרים, וממילא גם דור של עבדי יכולים להיכנס לארץ. אבל בגלל שהיה את חטא המרגלים, והם נפל במידת הביטחון, מעכשיו גם ההנהגה איתם היא הנהגה שצריך יתו השתדלות טבעית, וצריך מלחמה, וממילא דור של עבדים שנפשו שפילד לא יכולים לנהל מלחמות, והיה נצרך שימותו במדבר ורק בניהם אחריהם - דור המדבר, שלא ראו גלות והיתה להם נפש גבוהה, יזכו להיכנס לארץ ולהילחם בכנענים.

מדת הרחמים שבמדת פורענות

במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום יום לשנה יום לשנה תשאו את עונותיכם ארבעים שנה (יד, לד).

תוס' בסוטה (יא, א ד"ה מרים) שואלים, שאצל מרים מצאנו שהמתין למשה שעה אחת, ולפיכך נתעכבו לה ישראל במדבר שבעה ימים, והר מדה טובה מרובה ממידת פורענות, ומדוע פה במרגלים נפרע מהם יום לשנה יום לשנה? ולכאורה רואים כאן שמידת פורענות מרובה ממידת טובה, שבפורענות משלמים על כל יום שנה? פלא עצום! ובכלל צריך להבין מדוע באמת נגזר עליהם עונש חמור כל כך על כל יום שנה שלמה במדבר? איפה מידת הרחמים? שיהיה פורענות מידה כנגד מידה אבל מדוע לשלם על כל יום שנה?

וביאר בזה התו"ט (סוטה פ"א מ"ט), שבאמת היה כאן מידה טובה, שהי צריכים כולם למות מפני הגזירה, וכדי שלא ימותו כולם ולא ימותו אחז מהם פחות מבן שישים, לכן האריך להם הקב"ה שיהיו ארבעים שנה במדבר, ובמשך הזמן הזה ימותו כולם כשהיו בני שישים, וזו היא המידה טובה בגזירה זו.

הכלי יקר מרחיב יותר, ור' איצ'ל מרחיב עוד יותר: שהפסוק כולו רחמי וצריך לקרוא אותו כך: 'במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום - העונש הוא לא ארבעים שנה אלא ארבעים יום, כמספר הימים אשו תרתם את הארץ כך הוא מנין הימים של העונש, אבל הארבעים יום האל לא יהיו בבת אחת, שהרי מתי מתו כל שנה? בתשעה באב! יום אחד שב הם מתו! הקב"ה לקח את הארבעים יום האלה ושתל אותם 'יום לשנה יום לשנה תשאו את עונותיכם ארבעים שנה' - הקב"ה ברחמיו לקח את הארבעים יום האלו ופיזר אותם יום לשנה יום לשנה במשך ארבעים שנה ובזכות זה לא מתו כולם בארבעים יום, אלא נשארו לחיות ואף אחד לא מת מתחת גיל שישים.

ויש להוסיף על זה בעזר ה': שזה מאד מדויק לפי כללי הלשון, שלפי אין שלומדים פשוט שעל כל יום נענשו שנה איך היה צריך להיות כתוב יום לשנה או שנה ליום? שנה ליום! ולמה כתוב יום לשנה? אבל לפי דבריהם לשון הכתוב מאיר מאד: 'במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום' - הארבעים יום האלו התחלקו והיו מפוזרים 'יום לשנה יום לשנה'!

מתוקים מדבש

נטפי לקח מפרשיות השבוע
מאת הגאון רבי **יעקב ישראל הכהן בייפוס** שליט"א
בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

"ולא תתורו" - הלקח מ"התרים את הארץ"

חטא המרגלים והשלכותיו לבני דור המדבר, זכורים לנו מאז ומתמיד כאחד הנסיונות הקשים והכאובים אשר עמדו בפני בני הדור ההוא. יחד עם זאת מקננת בנו תחושה שיש בה הרגעה מסוימת, האומרת "לי זה לא יקרה". הגר"י סרנא זצ"ל מתריע בספרו "דליות יחזקאל", על כך שנסיונות מסוג זה פוקדות אותנו חדשים לבקרים, ועלינו ללמוד היטב פרשה זו לבל נילכד בפח שטומן לנו היצר.

בסוף הפרשה אנו קוראים "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". אומר הספרי זוטא: "אל יהיה ליבך אלילך, פירוש מרגלך, כי מרגלים בלשון התרגום זה "אליליא", ואזהרה זו מה היא". הדברים צריכים ביאור.

מדברי חז"ל אנו כבר רואים שענין המרגלים הוא אינו נחלת העבר, שאין לנו מה ללמוד ממנו. אלא ההיפך הוא הנכון, תורה שלימה היא בעבודתנו להנחות את לבבנו ללכת בדרך הישרה. מענין לערוך השוואה בין פרשת המרגלים ששלח משה, לבין הידוע לנו על המרגלים ששלח יהושע. לכשנתבונן בדבר נראה ענין שיש בו פלא גדול.

המרגלים ששלח משה לתור את הארץ, אכן תרו אותה באופן יסודי, איש לא עמד בפניהם, והם ניצלו זאת ללכת לאורכה ולרוחבה. הם גם כרתו אשכול ענבים גדול ופירות נוספים, ושהו בארץ ארבעים יום בלי שהיה מישהו שפצה פיו נגדם. הכל היה כמובן בדרך ניסית, כמבואר בחז"ל שהקב"ה עשה שהעם היושב בארץ יהיה טרוד בלוויות במשך כל אותם ארבעים יום. עי"ז הוסחה הדעת מהמרגלים, ואילו היתה למרגלים עין טובה ונכונה, היו רואים את יד ה' בכל דבר. וזה היה מביאם למסקנה המתבקשת, כי ה' עמהם לשמרם בדרך. והיו מסיקים מזה את המסקנות הנכונות, שכך יהיה גם בבוא ישראל אל הארץ בנסים ובנפלאות מיד ה' הטובה.

למעשה המצב היה הפוך, הם ראו את הכל בעין רעה, וכאנשי תהפוכות הפכו כל דבר טוב לרע. והוציאו את דיבת הארץ רעה, ואמרו: "ארץ אוכלת יושביה היא". ונתבעו על כך במיוחד, כמבואר במדרש רבה.

לעומת זאת, מהלך המאורעות שהיה מנת חלקם של מרגלי יהושע, היה שונה לחלוטין! הם באו חרש כמרגלים ממש, היראים לנפשם פן ייתפסו ע"י יושבי הארץ. הם באו רק עד בית רחב, אשר בחומה היא היתה יושבת. כלומר, הם לא זזו מהחומה, ולא פסעו אף לא פסיעה אחת אל תוכי הארץ. גם שהייתם בביתה היתה אפופה אימת מוות, והיא נאלצה להעלותם הגגה ולכסותם בפשתי העץ. כאשר ראתה שנפתחה אפשרות להימלט משם, אמרה להם: הרהר לכו פן יפגעו בכם הרודפים, ונחבאתם שם שלושת ימים עד שוב הרודפים, ואח"כ תלכו לדרככם.

אחרי "חוויות" כאלו, היינו מצפים לשמוע מפיהם, כאשר חזרו אל מחנה בני ישראל, דברים מלאי פחד ואימת מוות. היה מסתבר שהם יתארו כיצד לא העיזו לחדור את תוכי הארץ, ועל הדרך הקשה שבה הצליחו למלט את נפשם. ומכאן היתה מתבקשת המסקנה, שהם ימליצו

שלא להעיז להתגרות בעם העז הזה. למעשה, ראינו את ההפך הגמור! הם ציטטו את דברי רחב שאמרה להם: "ידעתי כי נתן ה' לכם... כי שמענו את אשר הוביש... ונשמע ונמס לבבנו". הם לא הזכירו את מאורעות הפחד שחזו על בשרם, והפיחו בעם תקוה והביאו ישועה לישראל.

כנגדם, המרגלים ששלח משה הפכו, כאמור, את הקערה על פיה, והמיטו אסון שלא היה כדוגמתו, על ישראל. דבריהם הקשים הולידו את ה"בכיה של חינום", והיא היתה שורש כל החורבנות והגלויות. כבר מאז נקבע יום זה של תשעה באב, ליום מר וחשוך לישראל, עד היום הזה.

עלינו ללמוד מזה, שלא הנסיבות הן הגורמות לאדם להעבירו על דעתו, או להחלש בשמירת המצוות וקיום דבר ה' בתורה. שכן למרגלי משה היו את כל הנסיבות המופלאות, להתעודד ולעודד בראיית השגחת ה' ואהבתו לעמו. אלא שליבם הוא שהטעה אותם! ואת ההיפך הגמור אנו מוצאים אצל המרגלים ששלח יהושע, כל הנסיבות הסביבתיות היו נגדם, ובנקל היו עלולים להילכד ברשת היצר שנפרסה לרגליהם, ולהגיע למסקנה שונה מזו שהגיעו אליה.

מה גרם להם שדעתם תישאר ישרה ועינם תהיה עין טובה? התשובה היא: המבט הנכון והישר, שדרכו בחנו את הכל בהסתכלות נכונה וישרה. כך ראו בכל מה שעבר עליהם, רק חסדים. ואל דברי רחב הם התייחסו כאל בת קול הקוראת להם משמים ללכת ולרשת את הארץ. הרי שלא הנסיבות עשו את מרגלי משה למוציאי דיבה, ואת מרגלי יהושע למבשרי טוב. אלא הלב היה למוציא דיבה במרגלים ששלח משה, והוא עצמו היה למגיד דברי יושר ואמת אצל מרגלי יהושע.

לאור זה נשכיל להפיק את הלקח הנכון והחשוב לדידן. למדנו כאן שתורת המרגלים תורת הלב היא. זהו מה ששנו בספרי זוטא: "ולא תתורו אל יהיה ליבך אלילך". כלומר אחרי פרשת המרגלים שדובר עליה באריכות בפרשה, מזהירה אותנו התורה בסוף הפרשה: לימדו היטב את פרשת הלב הטועה והלב הטהור. ראינו כאן כמה עקוב הוא הלב מכל וכמה אנוש הוא, ומי ידענו.

באה פרשת ציצית ומזהירה אותנו "ולא תתורו אחרי לבבכם" אל יהי ליבך אלילך! ואל תחריב את עולמך ואת עולמו של הקב"ה, כי הכל תלוי בלב ואך ממנו תוצאות מוות וחיים. מאורעות העולם שמסביבנו, הגישה והפרשנויות המסולפות והמעוותות המשודרות בחללו של עולם, לא הם יעצבו את דעתנו והשקפתנו. כמו-כן תרבויות חיים שנלקחו מים המוות של אלה שבחיים קרויים מתים, האם הם יכולים להיות מתחרה ולו במשהו שבמשהו, בתורת חיים?

כאן הוא הנסיון שלנו, המקביל עם נסיונות המרגלים של משה ושל יהושע. והראינו לדעת מהו המוקד האמיתי אשר מעצב את הדרך הטובה ואת הדרך הפוכה ממנה - הלב! ע"ז הוזהרנו "ולא תתורו אחרי לבבכם", ועל זה נתפלל "לב טהור ברא לי אלקים".

*

תלמידי ישיבת "כנסת חזקיהו"-כפר חסידיים הוותיקים, זוכרים היטב שתי זעקות שבקעו מלבו הטהור של מורנו ורבנו מרן ר' אליה זצ"ל. בכל יום שמענו פעמיים את הזעקה תוך כדי תפילתו "ולא תתורו! אחרי לבבכם! ואחרי עיניכם, אשר אתם זונים אחריהם!!" עד היום איני יודע אם זעקתה זו היתה נהמת הלב הגדול, אשר התפרצה והתפשטה בחלל בית המדרש. או שכיוון בזה לעורר את השומעים, ואליהם היתה מופנית הקריאה. מסתבר ששתי האפשרויות נכונות. ובימים נוראים היה שואג בשיחות כארי וגורר אחריו את כל הציבור בנהימה רווית רטט: "לב טהור ברא לי אלקים ורוח נכון חדש בקרבי".

עטרת השבת

שיעורי הגאון רבי עקיבא מדלוב שליט"א

חובת סעודות שבת ממונות / עונג / מקרא / אכילתו היום /
וסעודה שלישיית בפת הבאה כיסוד

ב' מקורות חלוקים לחובת סעודה בשבת

שבת דף קי"ז ע"ב, תנו רבנן כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת, שלש, ר' חידקא אומר ארבע, אמר ר' יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו, ויאמר משה אכולהו היום כי שבת היום לה' לה' היום לא תמצאהו בשדה, ר' חידקא סבר הני תלתא היום לבר מאורתא, ורבנן סברי בהדי דאורתא.

נשנה כאן המקור לחיוב ג' סעודות שבת דיליף מג' פעמים שנאמר 'היום' והיינו נאמר אכולהו ג' פעמים.

עוד מצינו מקור לחובת סעודה בשבת מדין 'וקראת לשבת עונג', כמו שדייק הגרע"א בתשובה א' מדברי הרמב"ם, וכ"כ הגר"ז סי' קפ"ח ס"א, והביאור הלכה סי' קפ"ח ס"ח הביא כן מהרשב"א בברכות דף מ"ט דהחיוב פת בשבת מדין עונג. וצ"ב בגדרי הנך ב' מקורות לחובת סעודה בשבת, והנפק"מ ביניהם.

שיטת היראים סי' צ"ב דחיוב ג' סעודות בשבת מהתורה, וכ"כ הלבוש ריש סי' רצ"א, והאל"ף רבה הביא משו"ת מהרי"ל דס"ל דאינו מהתורה, וכ"כ הקרית ספר פ"ל מה' שבת, והביא פלוגתא זו הפמ"ג סי' רצ"א, והניח בצ"ע.

המג"א סי' רפ"ח סק"ז כתב דאיסור תענית בשבת מהתורה, הפמ"ג נקט היינו מכח סוגין אכולהו היום דאי מקרא דוקראת לשבת עונג הרי אין זה אלא מדברי קבלה ולא מהתורה, אמנם בשו"ת חת"ס סי' קס"ח וכ"כ בחידושיו לשבת קי"א דעונג שבת הוי דבר תורה ממש ואתא ישעי' ואסמכיה אקרא דוקראת לשבת עונג.

פלוגתת קמאי אי סעודות שבת דוקא בפת או בשאר מילי

הרא"ש בסוכה כ"ז וכן הביא המרדכי והטור במ"ד כיון דילפי' שלש סעודות משלש פעמים היום דכתיבי גבי מן צריך לעשותה בפת משום דהמן איקרי לחם.

הרמב"ן והר"ן הביאו י"א דמשלים להו בפירי ובמיני תרגימא, אמנם לא מפורש בדבריהם אי קאי על כל הג' סעודות או רק על סעודה ג', אולם הדברים מפורשים בחי' הרשב"א בשבת בשם י"א דכל הג' סעודות במיני תרגימא שפיר דמי. והיינו לא נאמר דין 'פת', אלא 'אכולהו היום' וכל דסועד במיני תרגימא בכלל האכולהו היום.

רבינו יונה בברכות שם מביא שיטת רבינו צרפת דבסעודה ג' אין חיוב לאכול פת, וביאר דרך בב' הפעמים שחייבים לקדש אחת הלילה ואחת ביום צריך שיאכל פת כדי שיהי' הקידוש במקום סעודה, אבל הסעודה ג' שאין צריך לקדש ממילא לא צריך פת.

מבואר מדברי רבינו יונה דביסוד הלימוד מג' פעמים אכולהו היום ילפי' אכילה במיני תרגימא, ורק מדין הקידוש דבעי מקום סעודה בב' סעודות הראשונות זהו המחייבתו פת, עוד מתחדש בדברי רבינו יונה דלקידוש במקום סעודה צריך פת.

הטור סי' רצ"א הביא יש אומרים שיכול להשלים סעודה שלישיית במיני תרגימא, ומקורו מהתוס' פסחים ק"א והר"ן בשבת והובא ברא"ש סוכה ותו"י יומא ע"ט ע"ב ומרדכי.

והנפק"מ עוד אי החיוב דוקא פת לענין אי בעי לחזור אם שכח רצה בברכה"מ, דבגמ' ברכות דף מ"ט ע"ב מבואר דחלוק שבת מר"ח לענין חיוב חזרה בשוכח ההזכרה, שבת דיש חיוב לאכול ממילא חוזר ואילו בר"ח אי בעי אכיל אינו חוזר, ובאמת השער המלך פ"ו מסוכה ה"ז הקשה לשיטות הראשונים דדי בכל הסעודות שבת במיני תרגימא א"כ אמאי חוזר, ובספר תורת רפאל סי' י"ב תירץ דלהני שיטות הנדון דמעכב הזכרת רצה היינו לענין הזכרת רצה במעין שלש בחמשת מיני דגן, ולשיטות דיוצאים אף בפירות היינו ז' מינין דחייב מעין שלש דטעון הזכרה כמש"כ הירושלמי ובזה הנדון דהזכרה מעכבת. וכיוון בזה לדברי המאירי שם בברכות.²

באופן דנתבאר ג' שיטות בחובת סעודות שבת, א. שיטת הי"א המובא בראשונים דדי במיני תרגימא בכל הסעודות. ב. דעת הראש ודעימי' בעי פת בכל הסעודות. ג. דעת ר"י דרק ב' סעודות ראשונות פת ובסעודה שלישיית די במיני תרגימא. ונקטינן להלכה בב' סעודות ראשונות פת לעכב, ולענין סעודה ג' להחמיר בפת ובדיעבד במיני תרגימא וכן לענין חזרה אינו חוזר בסעודה ג' משום דאי בעי אכיל פת.

היאך מקיים בסעודה ג' במיני תרגימא הרי ג' אכולהו היום כתיב

והנה שיטה זו צריך ביאור ממ"נ אי בג' פעמים אכולהו נאמר פת א"כ ניבעי אף בסעודה ג' ואי אכולהו היום אינו במסוים לחיוב פת, א"כ אף בסעודות ראשונות נאמר כן, ושיטת רבינו יונה דלעולם מצד אכולהו היום די במיני תרגימא ורק מדין קידוש במקום סעודה בעי פת, זהו שיטה יחידאה להצריך פת לקידוש במקום סעודה, והיא הערת הראשונים בשיטה זו, וצ"ע.

ביסוד החילוק סעודה ג' מב' הסעודות לענין פת

והנראה מדברי רבותינו יש ללמוד ב' דרכים בביאור שיטה זו, ויש בזה כמה נפקותות להלכה,

א. הלבוש רצ"א ס"ה ביאר י"א כיון שאין דרך האדם לאכול הסעודה השלישית כל כך בתיאבון, יכול לעשותה במיני תרגימא שהוא מאכל העשוי מא' מחמשת מיני דגן, וי"א אפ' בשר ודגים, וי"א אפ' במיני פירות סגי'. ועד"ז כתב הב"ח 'כיון דכבר סעד סעודה גמורה בשחרית בתחילת יום השבת שהוא העיקר שוב אין צריך לפנות ערב כי יספיק להשביע נפשו באותה שעה במיני תרגימא ועומד לו במקום לחם ממש וכו', וכ"כ התוספות שבת הביאו המ"ב סק"ד. והיינו לעולם באכולהו היום לא נאמר פת כי אם סעודה דרגילים לקבוע עליו, וממילא מתחלק סעודה דשחרית מסעודה הנוספת.

ב. לשון התוס' בפסחים שדוקא סעודה שלישיית אפשר במיני תרגימא אבל לא סעודת ערבית ושחרית שהם עיקר כבוד שבת', ומשמעות הדברים שמצד 'האכולהו היום' אה"נ די במיני תרגימא וכדעת הנך רבונתא, ורק מדין כבוד ועונג שבת זהו מחדש חובת פת א' בערבית וא' בשחרית, וזהו מש"כ ברשב"א בברכות מ"ט דהחיוב פת מדין עונג שבת וכן נראה מדברי הגרע"א בתשובה א' דכתב דהדין פת מתחייב מדין כבוד ועונג וכ"כ הגר"ז סי' קפ"ח ס"י 'ואין עונג בלא אכילת לחם'. המ"ב בסי' רע"ד סק"ט ציין לטעם התוס' יעו"ש בשעה"צ סק"ז. ועד"ז בסי' קפ"ח ס"ט בביאור הלכה דהמחייב ב' סעודות ראשונות מדין עונג.

(א) ונחלקו שם הגר"ז והגרע"א במאי דביו"ט יש חיוב פת, להגרע"א אף ביו"ט חיובו מדין מצות עונג דחיובו ביו"ט כבשבת כמש"כ הרמב"ם פ"ו הט"ז מה' יו"ט, ואילו להגר"ז החיוב פת ביו"ט מדין ושמתה וכ"כ הביאור הלכה סי' קפ"ח ה"ט, וכפ"ה אף הגר"ז מודה שיש חיוב עונג ביו"ט מ"מ הנפק"מ לחייב פת מדין 'ושמתה' היינו לענין אשה דחייבת בשמחה ופטורה מעונג, ובאמת ע"ז קאי דברי הגרע"א לפטור נשים מפת ביו"ט משום דלדידי' אין מחייב דפת מדין ושמתה כי אם מדין עונג, ולפי"ז יש לנו הכרעת הח"ח בנדון הגרע"א לחייב נשים בפת ביו"ט מדין 'ושמתה' אף אי פטורה מעונג' וחוזרת על יעלה ויבא.

(ב) השער המלך שם תירץ דלשיטת אלו צ"ל דאף שאין חיוב לאכול פת, אבל כיון שחייבים עכ"פ לאכול ואורחי' דאיניש למיכל פת לכן בזה חוזר, אמנם קי"ל דרק בב' סעודות ראשונות חוזר והיינו מחמת חובת פת ואילו לענין סעודת שלישיית כיון ש"א דדי במיני תרגימא ממילא אינו חוזר בשכח רצה.

הוכחה מדברי הגרע"א דמדין אכלוהו היום די במיני תרגימא והחיוב פת נתחדש ממצות עונג

ונראה שהדברים מתבארים מיני ובי' מתוך תשובתו המפורסמת של הגרע"א דכתב לענין נשים אי חייבות בסעודות פת בשבת, וכתב לדינא אי שכחה רצה שצריכה לחזור, והביא מלשון הר"ן דחייבות בעונג משום דהוקש זכור לשמור לכל מצוות היום וממילא אשה מחויבת גם כן במצות עונג כאיש. ויש לדקדק דהכריע דחזרת רק לפמ"ש הר"ן דחייבות בעונג, והרי הביא שם דעת ר"ת לחייב נשים בג' סעודות מדין שאף הן היו באותו הנס של המן, והביא שם דברי הר"ן דכתב דלא צריך לטעם זה שבכל מעשה שבת הוקש איש לאשה דילפי' מזכור לשמור והיינו אף דהוי מ"ע שהזמן גרמא כל דחייב בשמירה חייב בזכירה וזה כולל גם חיובא דעונג ולא רק קידוש. והרי אף לר"ת נשים חייבות בג' סעודות ולפ"ז יל"ע למאי כתב הגרע"א לחייב נשים מצד שהר"ן הכריע דחייבות מדין עונג והרי לכל הדעות היא חייבת בג' סעודות ומאי נפק"מ מאיזה טעם, וצ"ע.

אשר יראה מבואר מדברי הגרע"א דאי אתינן עלה מכח דברי ר"ת לחייב נשים שאף הן בכלל הנס, הרי לזה המחייב הוא מדין **אכלוהו היום** ויש לקיים במיני תרגימא [התו"י יומא ע"ט ע"ב הביא מר"ת דיוצאים סעודה שלישיית במיני תרגימא], והרי אף באיש מה דמחויב בפת זהו מדין **עונג שבת** לשיטת דסעודה ג' די במיני תרגימא דהרי ע"כ מצד אכלוהו היום די במיני תרגימא, וא"כ לר"ת דנשים חייבות רק מדין אף הן בכלל הנס אין זה מחייבתם בפת ולא צריכה לחזור דאי בעי לא אכיל פת, ולזה כתב הגרע"א לפי מאי דמסיק הר"ן דאין צריך לזה אלא חייבת מדין ההיקש דנתחייבו בעונג א"כ חובתה היא חובת פת כאיש מדין עונג שבת, וכמ"ש א.

והראוני בספר שלמי תודה סי' י"א דהעיר בדברי הגרע"א דמסיק שם לפטור נשים מחיוב סעודה ביו"ט מצד דביו"ט הדינן לפוטרה ממצות עונג מדין מ"ע שהזמן גרמא, ואין היקש לשמור שדין זה נאמר רק לענין שבת ולא יו"ט ולכן אי ששכחה יעלה ויבא אינה חוזרת. והעיר שם מדוע ביו"ט לא נחייב אשה לחזור לדעת ר"ת מדין היו בכלל הנס שהרי אף ביו"ט היה נס המן. ותלה זאת אי ביו"ט נאמר חיובא דאכלוהו היום.

ולפמ"ש כ' הרי אדרבה אף בשבת אינה חייבת לחזור מדין היו באותו הנס כמ"ש שזה לא מחייב פת כמדויק בדבריו דבעינן לאתויי עלה לחייבה רק מצד דחייבת במצות עונג כדמסיק הר"ן.

נפק"מ להלכה בב' הדרכים

ונראה כמה נפק"מ להלכה בב' דרכים הנ"ל.

א. בשו"ע סי' רס"ז ס"ב ופ'לג המנחה יכול להדליק ולקבל שבת בתפילת ערבית ולאכול מיד. וכתב המג"א סק"א בשם הש"ה בשם ספר חסידים דמ"מ צריך לאכול כזית בלילה כדי לקיים ג' סעודות וכ"כ הב"ח בשם המהר"ל מפראג.

ותמה הט"ז והרי תוספת שבת מחול על הקודש דאורייתא ומדוע לא יצא יד"ח סעודת שבת בתוספת. וכתבו הב"ח סי' תע"ב וכן בא"ר כאן כיון דחיוב סעודה מדין ג' פעמים אכלוהו היום בעי עצם היום ולא מהני תוספת.

ומעתה אי החיוב פת מכח ה'אכלוהו היום' ורק לענין סעודה ג' רגילות הסעודה להסתפק במיני תרגימא א"כ בלילה צריך לאכול כזית פת לקיומי אכלוהו היום דבעי עצם היום, אולם אי מצד 'אכלוהו היום' די **במיני תרגימא** כדחזינן מסעודה ג', ורק כל החיוב פת מדין מצות עונג בזה הרי ודאי יצא בזמן תוספת שבת מצות עונג, ורק כדי לקיים האכלוהו היום דבעי עצם היום בזה די בכזית מיני תרגימא.

ב. יש לדון לשיטת דדי במיני תרגימא בסעודה ג' ולדין בשעת הדחק באכל מיני תרגימא שבת שחרית ולקראת הערב אכל פת אי נתקיים ג' סעודות, והיינו אי הסדר מעכב דוקא פת שחרית ובסעודה ג' די במיני תרגימא.

נראה דתלי במה שנתבאר, לדעת הלבוש ודעימי' דיסוד הדין דדי במיני תרגימא בסעודה ג' מפני דדרך האדם בסעודה שניה להסתפק במיני תרגימא, א"כ כ"ז רק לאחר שסעד סעודת פת שחרית, אמנם למש"נ מלשון התוס' פסחים ודעת הגרע"א דמצד אכלוהו היום די במיני תרגימא ורק מדין עונג וכבוד שבת מחייב פת הרי בזה י"ל דדי בסעודה א' ערבית וסעודה א' ביום ויכול לקיים במשך כל היום, וא"כ יצא אי סעד במיני תרגימא שחרית ועולה לו כחלק מאכלוהו היום ומצות עונג דיום מקיים אח"כ, כמ"ש א.

אם מקיים בפת הבאה בכיסנין סעודת שבת

דנו האחרונים האם ניתן לקיים סעודת שבת בפת הבאה בכיסנין, והיינו אף דלהלכה קי"ל דבעי פת ולא מהני מיני תרגימא בב' סעודות ראשונות לעיכובא וסעודה ג' לכה"פ לכתחילה, כ"ז **בתבשיל** מחמשת מיני דגן, אמנם הרי פת כסנין זהו פת בכה"ת לענין חלה ומצה דבעי שם לחם וכן לענין ברכת המזון דאורייתא הוי פת כמ"ש האבן העזר והגרע"א סי' קס"ח ורק מדרבנן לענין תקנתא ג' ברכות דברכת המזון נאמר דפת הבאה בכסנין לא תיקנו ג' ברכות דמהתורה בעי ברכת המזון ורק יוצא מהתורה במעין ג' ורבנן תקנו ג' ברכות, וא"כ י"ל דיוצא די סעודת שבת, והאריך בזה הקהלות יעקב ברכות סי' כ"ה, הפמ"ג סי' קפ"ח סק"ט, והדברים עתיקין. והיינו עיקר הגדרת פת כסנין זהו שם 'לחם' אבל אין בזה דרך לסעוד כי אם לקינוח וכלשון הח"ח בסי' קס"ח. הקהלות יעקב נקט דזהו ספק להלכה.

אי ילפי' ממן דאקרי לחם א"כ פת כיסנין בכלל, אולם מדין עונג בעי פת גמור

והנראה באי ענינא דתלי' במקור החיוב דפת, לדעת הראש והטור דילפי' מג' פעמים דכתיבי גבי מן והוסיף הלבוש והמן **איקרי לחם** דכתיב [שמות ט"ז, ט"ו] הוא הלחם אשר נתן ה' לכם, ומטעם זה בעי בכל הסעודות פת, לפ"ז נראה דאדרבה יש להקל בפת כסנין משום דהכל תלי' בשם לחם, ופת כסנין מקרי לחם, אולם לשיטת דסעודה ג' די במיני תרגימא א"כ ע"כ אכלוהו היום לא תלי' בשם לחם, כי אם או משום דדרך לסעוד ולשבוע מפת כדעת הלבוש והב"ח ולכן בסעודה ג' די במיני תרגימא לפ"ז תלי' במאי **דדרך לסעוד** ואין פת כסנין בכלל, ואף לדעת התוס' פסחים והגרע"א ודעימי' דהמחייב דפת מדין 'עונג' י"ל דבעי דוקא פת דמשביע וכמפורש בגר"ז קפ"ח סי' דלקיום 'עונג' בעי לחם שקובעים עליו סעודה ומשמעות הביאור הלכה שם.

ומעתה לפ"ז הא בהא תלי', להנך דמחמירים בסעודה ג' להצריך פת, א"כ נפיק קולא, דמהני פת כסנין משום דנכלל בשם פת, ואילו להנך דהקילו בסעודה ג' דדי במיני תרגימא, וע"כ סברי דדין ב' סעודות ראשונות המחייב דפת אינו תלי' בשם לחם כי אם 'הדרך לסעוד' או קיום ד'עונג' בזה לא יוצא בפת כסנין.

נראה לדון לכל הדעות דיוצאים סעודה שלישיית בפת הבאה בכיסנין

אולם יש לדון דאף לשיטת דתלי' בשם לחם כל ג' הסעודות משום דמן איקרי לחם, וממילא אף פת כסנין בכלל, מ"מ י"ל דמדודי דיש לחייב פת אף מדין עונג שבת ובהו בעי דוקא פת גמור כמ"ש הגר"ז, וכן הוא לשון הביאור הלכה בסי' קפ"ח ס"ט 'אבל ב' סעודות ראשונות בודאי חייב פת לכו"ע דהא כתיב וקראת לשבת עונג ואין עונג בלא פת', ודבריו שם לענין לחייב פת **דטעון ברכת המזון** יעו"ש ה"טב. ועד"ז כתב בסי' רע"ד סק"ט 'באלו ב' הסעודות מדודי כו"ע דבעו פת דהם עיקר כבוד שבת'.

אמנם כ"ז רק לענין ב' סעודות ראשונות דיש לחייב מדין עונג וכבוד בלילה וא' ביום, אכן לענין סעודה שלישיית, דליכא חיוב מדין עונג וכבוד דלזה די בא' בלילה וא' ביום, כי אם מדין 'אכלוהו היום', בזה, הדרא דינא דיש לצאת בפת כסנין משום דאקרי 'לחם', והיינו מ"מ יוצא בפת כסנין לא מיבעי לשיטת דמהני מיני תרגימא אלא אף למאי דמחמירינן להצריך פת היינו משום דחשיינן לשיטת דבעי פת משום דמן איקרי לחם, ולפ"ז אף פת כסנין איקרי לחם ומהני לכו"ע עונג וזה דבר חדש בס"ד.

ג אמנם נראה למש"כ המאירי בשבת שם הטעם דלא יוצאים בסעודה שלישיית בפת משום דבעי ג' סעודות ואין סעודה אלא בפת, בזה י"ל דלא מהני פת כסנין, אמנם להמבואר בפוסקים דהחזירו בשאר דברים משום דלא אקרי לחם, בזה פת כסנין בכלל משום דאקרי לחם בכה"ת, וכמ"ש א.

יעלת הון

שלח-לך תשפ"א

דברי חיזוק מהגה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א אב"ד חיפה

לעבוד את השי"ת מתוך הטרדות

"וישלח אותם משה וגו' כולם אנשים ראשי בני ישראל המה" (במדבר יג, א)
בזוה"ק כתוב וז"ל [תרגום]: כולם צדיקים היו וראשי ישראל היו אבל הם לקחו להם לטובתם עצה רעה, למה נטלו עצה זו, אלא אמרו אם יכנסו ישראל לארץ יעבירו אותנו מלהיות ראשים וימנה משה ראשים אחרים שהרי אנחנו זכינו במדבר להיות ראשים אבל בארץ לא נזכה, ובשביל שלקחו עצה רעה לעצמם מתו הם וכל אלה שקיבלו דבריהם עכ"ל
והמסילת ישרים (סוף פרק י"א) כתב וז"ל: הוא שגרם לפי דעת חכמינו ז"ל אל המרגלים שיוציאו דבה על הארץ וגרמו מיתה להם ולכל דורם מיראתם פן ימעט כבודם בכניסת הארץ שלא יהיו הם נשיאים לישראל ויעמדו אחרים במקומם עכ"ל. וצ"ב למה הם חשבו שבארץ ישראל הם לא יהיו נשיאים ויעמדו אחרים במקומם?

ונראה לומר: שנשיא שבט תפקידו להדריך וללמד את כל השבט לעבוד את השי"ת. והמרגלים חששו שדווקא בהיותם במדבר שלא היו שום דאגות של פרנסה (שהרי אכלו את המן) יכלו להשפיע על השבטים לעבוד את השי"ת, אבל אם יכנסו לא"י ויהיה עול של פרנסה לא יוכלו להשפיע לעבוד את השי"ת, ולכן ימנה משה רבינו נשיאים אחרים שיוכלו להדריך את השבט גם כשמתעסקים בגשמיות ולכן הוציאו דיבה על הארץ.
וזה לימוד בשביל כל אחד שיש לו תאוות ודאגות וטרדות הפרנסה וכד' שידע שרצון השי"ת שיעבדו אותו מתוך הטרדות והדאגות וכמו שכתב המסילת ישרים בפרק א' וז"ל: והנה שמו הקב"ה לאדם במקום שרבים בו המרחיקים אותו ממנו יתברך וכו' כי כל עניני העולם בין לטוב בין למוטב הנה הם נסיונות לאדם העוני מצד אחד והעושר מצד אחד וכו' וכפי השיעור אשר כבש את יצרו ותאוותיו ונתרחק מן המרחיקים אותו מהטוב ונשתדל לדבק בו כן ישיגוהו וישמח בו.

המתגבר על היצה"ר זוכה להיקרא עבד ה' ויארץ ימים

"ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה" וגו' (במדבר יד, כד)

וכתב האור החיים הקדוש וז"ל: צריך לדעת למה לא הזכיר אלא כלב ולא יהושע גם כוננת אומרו היתה רוח אחרת עמו גם אמרו וימלא אחרי, גם אמרו והביאותיו בתוספת וא"י בגזירת הכתוב, אכן פירוש הכתוב הוא על זה הדרך 'ועבדי כלב' וטעם שאני קורא אותו עבדי הוא 'עקב' פירוש שכר אשר היתה רוח אחרת עמו, שהגם שיהושע גם כן לא ניאץ ה' עם המרגלים, אעפ"כ זה היה לו סיבה תפילת משה הצילתו מיצה"ר ומכוחותיו שהם המרגלים לבל יטעוהו, משא"כ כלב שנכנס בגדר סכנת יצה"ר וחברתו הרעה ותחל רוח רעה לפעמו, והראיה שהלך ונשתטח על קברות האבות, והוא אומרו 'רוח אחרת עמו' ואעפ"כ 'וימלא אחרי' פירוש השלים אחר רצונו ית' וכו' אשר ע"כ זכה כלב שיקרא עבד ה' כמשה רבינו ע"ה, והוסיף עוד לומר 'והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה' וכו' שהגם שהיה בן מ' שנה אז, וגזר ה' שישבו ארבעים שנה במדבר, הבטיחו שיחיה עד בואו שמה והוא אומרו והביאותיו הרי הובטח בחייו ארבעים שנה מה שלא נעשה לשום צדיק בעולם וכו' ואמר עוד וזרעו יירשנה לומר כי עשה ה' חסד זה גם לזרעו עכ"ל. ומבואר בדבריו שכיון שהתחילה רוח רעה לפעמו והיה בסכנת היצה"ר והתגבר לעשות רצון השי"ת, זכה להקרא עבדי וזכה לאריכות ימים ושהקב"ה הבטיח לו והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה וזרעו יירשנה.

ובזוה"ק כתב [תרגום]: א"ר יהודה בדרך אחר הלך (=כלב) בשביל עיקום והגיע אצל קברי אבות ונסתכן בנפשו שרר כתוב ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק אבל מי שהוא בצרה אין מסתכל כלל, כך כלב משום שהיה בצרה לא הסתכל כלל ובא להתפלל על קברי האבות להינצל מעצה הזאת עכ"ל. ומבואר שכיון שהיה בצרה גדולה הלך וסיכן עצמו בכדי לילך להתפלל אצל קברי אבות וזה חיזוק גדול לכל יחיד שאף שהיצה"ר מתגבר עליו והוא בצרה גדולה יתחזק להתפלל ולהתגבר ולעבוד את השי"ת ועי"ז יזכה ליקרא עבד ה' ולאריכות ימים וכן תישאר הזכות לזרעו.

עבודת האדם להתעלות ממדרגה למדרגה

"והיה לכם לציצית וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם... למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי..." (במדבר טו, לט-מ)
וצ"ב למה התוה"ק כותבת שני פסוקים על אותו ענין בשינוי לשון, שבפסוק ל"ט כתוב וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם ובפסוק מ' חוזרת התורה למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי?
ונראה ליישב ע"פ דברי הספורנו וז"ל: 'וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה', תזכרו שאתם עבדים לקל יתברך, שקיבלתם מצוותיו באלה ובשבעה, וזה בראותם הציצית שהוא כחותם המלך בעבדיו, ובזה תחדלו מתור אחרי לבבכם להשיג שרירות לבכם בעושר וכבוד אפילו בגזל, ואחרי עיניכם להשיג תאוות שנתתם עיניכם בהן' עכ"ל. ובפסוק מ' כתב וז"ל: 'למען תזכרו למען תהיו פנויים ממחשבות הבליהם, ובזה תזכרו גודל הקל וחסדיו. ועשיתם את כל מצותי ובה תעשו כל מצותי מאהבה ויראה. והייתם קדושים לאלוקיכם ובה תהיו קדושים לפני לחיי עולם' עכ"ל. ונראה דהספורנו מישב את שני הפסוקים שבפסוק ל"ט כתוב וראיתם אותו- היינו שתראו את הציצית, כחותם המלך בעבדיו, שאתם עבדים לקב"ה שקבלתם מצותיו באלה ובשבעה, וע"י זה תעשו את מצות ה' מחמת יראת העונש וקיום המצוות יגרום לכם לחדול מתור אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. ואח"כ ע"י ראיית הציצית תזכרו את כל המצוות הקל וחסדו שעשה לכם את כל הניסים והנפלאות, ותעשו את כל המצוות מאהבה ומיראת הרוממות, והייתם קדושים לאלוקיכם, שע"י קיום המצוות מאהבה ומיראה תהיו קדושים לאלוקיכם. שהאדם צריך ללכת ממדרגה למדרגה, בתחילה צריך שיהיה לו יראת העונש, ושיזכור שהוא עבד לקב"ה וע"י זה יקיים מצות השי"ת מיראת העונש, וקיום המצוות יביאנו שלא יתור אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, וזה יביאנו שע"י מצות ראיית הציצית יזכור גודל הקל וחסדו, ואח"כ יקיים מצוות השי"ת מאהבה ויראה, ויזכה להיות קדושים לאלוקיכם, כמו שכתוב ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש.

והשמירת הלשון (חלק ב' פרק ב') כתב: שהכתוב מרמז לנו שאימתי מועילין המצוות כל כך שעל ידם יהיה האדם קדוש לה', כשהוא זהיר מלתור אחר מחשבת הלב וראיית עיניו, והנה אמרו וז"ל על הפסוק הזה, אחרי לבבכם זו מינות, ואחרי עיניכם זו זנות, וכתב החינוך שבכלל מינות הוא כל מחשבות שהם היפך דעת התורה, ובכלל זנות הוא מי שהוא רודף אחר תאוות העולם ואזי ע"י קיום המצוות ישיג קדושה ע"ש.

בענין ברכת שהחינו על טלית חדשה

א- השולחן ערוך בסימן נ"ב כתב וז"ל: קנה טלית ועשה בו ציצית מברך שהחינו, דלא גרע מכלים חדשים. וכתב הרמ"א וז"ל: ואם לא ברך בשעת עשייה, מברך בשעת עטוף ראשון עכ"ל. וכתב המשנה ברורה סק"ג וז"ל: בתחילה ברכת להתעטף ואחר כך שהחינו [פמ"ג ודרך החיים].
ובש"ע הגר"ז סימן כ"ב כתב וז"ל: קנה טלית שהיא ראויה ללבוש כמו שהיא בשעת הקנייה, מברך שהחינו בעת הקנייה וכו' ואם לא בירך בשעת הטלת הציצית וכו' יברך שהחינו בעת לבישה הראשונה, קודם שיברך להתעטף בציצית וכו' עכ"ל.

ויש לבאר את שיטת המשנ"ב (דנקט כפמ"ג ודרה"ח) דברך תחילה להתעטף ואח"כ שהחינו, ושיטת הגר"ז דס"ל שיברך בתחילה שהחינו ואחר כך יברך להתעטף בציצית.

ונראה דהנה הגר"ז והמשנ"ב נחלקו מתי מברכים ברכת להתעטף בציצית, דהגר"ז סימן ח' ס"ב כתב וז"ל: וכשיתחיל להתעטף, קודם שיתעטף לגמרי יברך מעומד להתעטף בציצית עכ"ל. והמשנ"ב סק"ב כתב וז"ל: והסכימו רוב האחרונים דלכתחילה צריך להיות הברכה קודם העטיפה, דהיינו בשעה שהוא אווחז בידו ורוצה להתעטף בו דזהו עובר לעשייתן ממש, ולא יקדים בשעה שעדיין הטלית מקופלת דזהו עובר דעובר עכ"ל.

ובשעה צ: העולת תמיד והלבוש והשאגת אריה וביאור הגר"א דהם
הסכימו דיברך לפני העטיפה, דלא כחיי אדם. עיי"ש.

ונראה בביאור המחלוקת הגר"ז ס"ל דהמצוה היא בגמר העיטוף לכן יברך
לפני גמר העיטוף ומקרי עובר למצוה אולם המשנ"ב בשם רוב האחרונים
ס"ל דכבר בתחילת העיטוף מקיים המצוה. ונראה דכיון דס"ל להגר"ז
דמברך להתעטף אחר שהתחיל להתעטף וקודם שיתעטף לגמרי, לכן ס"ל
דיברך מקודם שהחיינו, ואחר שבירך שהחיינו יתחיל להתעטף, נמצא
שסמך ברכת שהחיינו ללבישה, ואח"כ יברך להתעטף ויגמור העיטוף.
אולם המשנ"ב שכתב והסכימו רוב האחרונים שיברך להתעטף קודם
תחילת העטיפה, לכן ס"ל דבתחילה יברך להתעטף ואח"כ יברך שהחיינו,
דאם יברך שהחיינו תחילה נמצא שיש הפסק בין ברכת שהחיינו לבין
הלבישה בברכת להתעטף, ולכן יברך להתעטף בתחילה ואח"כ שהחיינו
ונמצא שברכת שהחיינו סמוכה ללבישה.

ב-2. בהוספות לשו"ע הגר"ז כתוב, שבסידור הרב כתוב שיברך להתעטף
בציצית קודם שיתחיל להתעטף עיי"ש. ולפי מה שבארנו. יוצא שלדינא
שיש לנהוג כסידור (מפני שהסידור חובר באחרונה) גם הגר"ז ס"ל שיברך
להתעטף ואח"כ שהחיינו, כיון שמתעטף אחר הברכה, אם יברך שהחיינו
תחילה הוי ברכת להתעטף הפסק בין ברכת שהחיינו ללבישה, וכמו
שבארנו למשנ"ב. וצ"ב דבהוספות לשו"ע הגר"ז לא כתוב שחזר ממה
שכתב בסיומן כ"ב שיברך שהחיינו בתחילה ואחר כך להתעטף, משמע
שאפילו לפי מה שכתב בסידור הרב שיברך להתעטף בציצית קודם
שיתחיל להתעטף. מ"מ בלבוש טלית חדשה יברך שהחיינו קודם ברכת
להתעטף וצ"ב הטעם?

ונראה דאפילו לפי שכתב בסידור הרב שיברך להתעטף בציצית קודם
שיתחיל להתעטף, מ"מ בלבוש טלית חדשה ס"ל כמו שכתב בשו"ע הגר"ז
שיברך שהחיינו תחילה ויתחיל להתעטף ואח"כ יברך להתעטף בציצית
ויגמור להתעטף וכמו שבארנו לעיל. ומצינו בב"ח בסיומן כ"ב כסברה זאת.
דהנה הטור בסיומן כ"ב כתב וז"ל: העושה ציצית לעצמו מברך שהחיינו,
נתעטף בו מברך להתעטף בציצית עכ"ל. וכתב הב"ח וז"ל: אע"ג דכבר
כתב בסיומן ח' דבהתעטפו יברך להתעטף בציצית, חזר וכתב לברייתא
הכא לאורוי דאע"פ שמתברך שהחיינו על עשיית הציצית ונתעטף בה מיד,
אפ"ה לאחר עטיפת צריך לברך להתעטף ואע"ג דאינו עובר דציציתן ממה
שעבר עכ"ל. ומשמע מהב"ח דבכל עיטוף מברכין לפני העיטוף כדי שתהיה
הברכה עובר לעשייתן, אבל בעושה ציצית לעצמו, ומברך שהחיינו על
עשיית הציצית וצריך להתעטף בה מיד כדי להסמיך את עשיית המצוה
לברכת שהחיינו, לכן יברך את ברכת להתעטף אחר תחילת העיטוף אע"ג
דאינו עובר לעשייתן ממה שעבר. והב"ח ס"ל דברכת שהחיינו אין זה מדין
קנה כלים חדשים, אלא כל העושה ציצית אפילו בבגד ישן מברך שהחיינו
על עשיית המצוה, וז"ל: וס"ל לרבינו דבציצית כיון שעל ידה יזכור כל
מצות ה' איכא שמחה בפעם הראשון כשלושן וכו' עכ"ל. וכיון שברכת
שהחיינו היא על עשיית המצוה ולכן צריך מיד אחר ברכת שהחיינו
להתעטף בציצית ולקיים המצוה ואח"כ יברך להתעטף אע"ג דאינו עובר
לעשייתן ממש. ומדברי הב"ח מבואר דאע"ג דמברכין תמיד לפני העיטוף
מ"מ בקונה דעושה ציצית מברך אחר העיטוף, כיון שצריך להתעטף אחר
שבירך שהחיינו.

ואפשר לומר דגם הגר"ז ס"ל כן, דאע"ג דכתב בסידור דיברך להתעטף
לפני תחילת העיטוף, מ"מ בקונה טלית חדשה וצריך לברך שהחיינו בכדי
להסמיך ברכת שהחיינו ללבישה לכן צריך לברך אחר תחילת העיטוף
ולפני גמר העיטוף. ואע"פ שטעם הב"ח והגר"ז בברכת שהחיינו הם
טעמים נפרדים, שלפ"ד הב"ח ברכת שהחיינו היא משום עשיית המצוה,
ולפ"ד הגר"ז ברכת שהחיינו היא משום קניית כלים חדשים, מ ביסוד
הדברים הם שוים, שאע"ג שתמיד מברכין ברכת להתעטף לפני העיטוף,
מ"מ במקום שצריך לברך שהחיינו, וצריך מיד להתחיל העיטוף כדי לא
להפסיק בין ברכת שהחיינו ללבישת הטלית אזי נדחה ברכת להתעטף
אחר שהתחיל להתעטף ולפני גמר העיטוף.

ב-3. הרמ"א בסיומן כ"ג כתב וז"ל: ואם לא ברך שהחיינו בשעת עשיה,
מברך בשעת עטוף ראשון עכ"ל. וכתב הבאר היטב וז"ל: פירוש שהחיינו
תחילה ואחר כך להתעטף (ב"ח ועולת תמיד) עכ"ל.

והמאמר מודלי מקשה, דלכאורה אין ראייה מהב"ח, דהב"ח מיירי שמברך
שהחיינו בשעת עשיית הציצית על עשיית המצוה, ולכן צריך להתעטף
מיד כדי לקיים המצוה, ואח"כ יברך להתעטף. אולם הבאר היטב מדבר
על הרמ"א שאם לא בירך שהחיינו בשעת עשיית הציצית, שיברך בשעת
העיטוף, ואם כן שיברך להתעטף ואחר כך שהחיינו. עיי"ש.

ונראה דהנה הבאר היטב בסיומן רכ"ה ס"ק ו' כתב דאם אוכל פרי חדש,
אזי יקדים ברכת הפרי לברכת שהחיינו (הלק"ט ח"א סימן רלו). עכ"ל. ולפ"ד
גם בטלית חדשה היה צריך להקדים ברכת להתעטף לשהחיינו.

ונראה דהנה השו"ע בסיומן כ"ב כתב וז"ל: קנה טלית ועשה בו ציצית
מברך שהחיינו דלא גרע מכלים חדשים. עכ"ל. וכתב המג"א בסק"א וז"ל:
אבל אין מברך שהחיינו על המצוה כיון דאינו בא מזמן וכו' אך

לבידורים: 0527626683

קשה שעל כלים חדשים צריך לברך בשעת הקנין, ולמה כתב ועשה בו
ציצית. וצריך לומר שלא בירך בשעת הקנין, א"ל דוקא כשקונה בגד כמות
שהוא ראוי ללבוש אז מברך שהחיינו, אבל אם קנה בגד ועשה ממנו
מלבושים, אז מברך בשעת לבישה, והכא כיון שעושה בו ציצית מברך
אגב בשעת עשיית המצוה. עכ"ל. ומבאר המחצית השקל כוונתו דהוקשה
למג"א למה מברך בשעת עשיית הציצית היה לו להמתין עד שעת לבישה.
ומתוך כיון דיש פוסקים שצריך לברך שהחיינו על המצוה, לכן מקדים
את הברכה בשעת עשיית הציצית. והבאה"ט בסק"א מביא את דברי
המג"א, ולכן מיושב הבאר היטב שמביא בשם הב"ח והעולת תמיד, שיברך
שהחיינו תחילה ואח"כ להתעטף, כיון שבפרי חדש שברכת שהחיינו על
הפרי מקדים ברכת הפרי, אבל בעשיית הציצית כדי לצאת שיטת הרמב"ם
וסייעתו שצריך לברך על עשיית הציצית, לכן מקדים ברכת שהחיינו
לברכת להתעטף בציצית, כדי לגלות שברכת שהחיינו מתייחס לעשיית
הציצית. ומיושב מה שמביא את דברי הב"ח, אע"פ שהב"ח עצמו מיירי
כשמברך על עשיית הציצית, מ"מ יש ראייה שראוי לברך באופן שיהיה
מוכח ממברכתו שמברך על עשיית המצוה, ולכן מקדים ברכת שהחיינו
לברכת להתעטף.

ולפ"ז מיושב גם דברי הגר"ז, ואע"פ שכתב בסידור שמברך להתעטף קודם
העיטוף מ"מ בטלית חדשה ס"ל שיקדים ברכת שהחיינו, ויתחיל בעיטוף,
ואח"כ יברך להתעטף ויגמור העיטוף, כדי לצאת דעת הסוברים שצריך
לברך שהחיינו על עשיית המצוה וכמו שבארנו בב"ח ובע"פ שדברי הגר"ז
הם לא ממש כדברי הבאר היטב, שלדברי הבאר היטב משמע שיברך
שהחיינו ואח"כ להתעטף, ואח"כ יתעטף ולדברי הגר"ז בשו"ע מבואר
שיברך שהחיינו ויתחיל בעיטוף, ואח"כ יברך להתעטף ויגמור העיטוף,
מ"מ ביסוד הדברים הם שוים, שבטלית חדשה כיון שהרבה פוסקים
סוברים שמברכים שהחיינו על עשיית המצוה, לכן מקדמים ברכת
שהחיינו, לגלות שהברכה גם על עשיית המצוה.

ג- המשנה ברורה בסיומן כ"ב סק"ג, מביא בשם הפמ"ג ודרך החיים,
שבתחילה יברך להתעטף בציצית ואח"כ שהחיינו. וקשה דבסימן רכ"ה
ס"ק י"א מביא את דברי הפמ"ג לענין ברכת שהחיינו על פרי חדש,
שבתחילה יברך שהחיינו ואח"כ יברך ברכת האכילה, וטעמו משום
שבראיית הפרי ראוי לברך שהחיינו ולכן הברכה הזאת קדמה, ומיהו אם
בירך ברכת האכילה קודם, ואחר כך שהחיינו אין זה הפסק דהוה כגביל
לתורי, דיש אומרים שחייב לברך באכילה שהחיינו. עכ"ל. ובשעה צ'
סק"ב כתב, וכן כתב החי"א ואף דבדה"ח העתיק כהלכות קטנות המובא
בבאר היטב, שברכת הפרי יקדים שהחיינו, וכן בהגהות הגר"י"פ מ"מ נראה
דטוב יותר לנהוג כפמ"ג והחי"א, דחוששני משום הפסק בין ברכה
לאכילה, דאינה ראייה גמורה מגביל לתורי שהובא בפמ"ג אחרי דשם אסור
לאכול קודם שיתן לבהמתו ע"כ שייך שם לסעודה וכן מהביאו מלח שבזה
מיפה האוכל. משא"כ הכא דמעיקרא דינא שהחיינו הוא רשות ע"ש.

ונראה לי שאת הדה"ח והבאר היטב שכתבו שברכת הפרי יקדים לברכת
שהחיינו דהפמ"ג כתב בשם שו"ם, שכתב שבאכילת פרי חדש ודאי זה
חובה. ובאליה רבה כתב וז"ל עוד משמע לי מלשון הגהה סמ"ק, שברכת
שהחיינו על אכילתן כולי עלמא מודים דחובה הוא. אפילו למ"ד דרשות
הוא, היינו על ראייתן עכ"ל עיי"ש. ונראה דאע"פ ש"א שאפילו על
אכילתן זה רשות, מ"מ כיון שהוי מחלוקת ראשונים, ממילא הוא חייב
לברך שהחיינו, ולכן לא הוי הפסק לכולי עלמא.

ד- אולם צ"ע לפמ"ג ובמשנ"ב, מדוע בפרי מקדים ברכת שהחיינו לברכת
האכילה, ובטלית חדשה מקדים ברכת להתעטף לברכת שהחיינו?
ונראה דבפרי חדש טעם הפמ"ג שיקדים ברכת שהחיינו לברכת הפרי זהו
משום שהחיינו של ברכת שהחיינו קדם, שמשעת ראיית הפרי החדש חל
עליו החיוב לברך שהחיינו, ואף שלא בירך בראיה ראשונה כתב הרמ"א
בשם האגור שיכול לברך בראיה שניה, ולכן גם עכשיו חל עליו ברכת
שהחיינו קודם אכילת הפרי, ולכן יקדים ברכת שהחיינו לברכת הפרי.
אבל בקנה טלית ועשה בו ציצית אם לא בירך בשעת הקנין, או שלא היה
יכול לברך כיון שעדין לא היה ראוי ללבוש אזי צריך לברך בשעת הלבישה
ולא בשעה שרואה את הטלית, וכיון שברכת שהחיינו לא קדמה, לכן ס"ל
לפמ"ג ולמשנ"ב שיקדים ברכת להתעטף לברכת שהחיינו.

ולפי סברת המשנ"ב שיקדים ברכת שהחיינו לברכת הפרי, כיון שברכת
שהחיינו זה רשות, ואם יברך קודם ברכת הפרי, הוי הפסק ברכת שהחיינו,
בין ברכת הפרי לאכילה, נראה שבברכת שהחיינו על טלית חדשה, אין
חשש הפסק, כמו שבארנו באות א' בשם המג"א והמחצית השקל, כיון
שהרמב"ם וסייעתו ס"ל שצריך לברך על עשיית המצוה שהחיינו וזה
חובה, ולכן ס"ל לשו"ע שיברך בשעה שעושה את הציצית, ואע"פ שאם
עושה ציצית בטלית ישנה לא מברך על המצוה שלא תיקנו ברכת שהחיינו
על המצוה אבל אם מברך על הטלית החדשה, אזי זמן הברכה הוא בשעת
עשיית הציצית, כדי לצאת דעת הרמב"ם וסייעתו, ולכן גם אם לא בירך
בשעת עשיית הציצית, יברך בשעת העיטוף קודם שהחיינו, כדי לגלות
שהברכה שהחיינו גם על מצות ציצית.

לבידורים: 0527626683

תמצית הש"ס

סיכומי גפ"ת קצרים וברורים ללומדי הדף היומי

גליון 200 | יומא מ"ט עד נ"ה | שלח התשפ"א

הודאה מיוחדת לקב"ה עם הוצאת גליון ה-200

מה אשיב לד' כל תגמולוהי עלי, בכל העניינים, ובפרט בסייעתא דשמיא המיוחדת בהוצאת גליונות "תמצית" ומבחני "לדעת".

ראשית הוצאת הגליונות היתה לפני כשבע שנים עם תחילת לימוד מסכת יבמות במחזור הקודם, אז הודפסו 15 עותקים בלבד, ומאז בסייעתא דשמיא מופלאה, מיום ליום ומחודש לחודש, ישנה התרחבות עקבית ומשמעותית בכמות ובאיכות.

בסייעתא דשמיא לאחר סיום המחזור הקודם של הדף היומי שבהם הסיכומים היו על דברי הגמרא בלבד, עברנו עם תחילת המחזור הנוכחי לסיכומי גפ"ת עם עריכה מחדש גם של דברי הגמרא בצורה ברורה יותר. כמו כן הוספנו מבחנים שבועיים עם הגרלות, שמטרתם היא שכל אחד יוכל לבחון את עצמו מידי שבוע על הלימוד השבועי, ולראות האם אכן הלימוד היה כראוי. זאת מלבד הסיכומים החודשיים על משנה ברורה לפי סדר לימוד הדף היומי בהלכה של "דרשו".

מלבד הדפסת הגליון השבועי בבמה המכובדת של ה"אוסף גליונות", המאגד בתוכו את מיטב חידושי התורה והאגדה שמתבדרים בבי מדרשא, מחולקים מידי חודש חנים למעלה מ-10.000 עותקים של סיכומי "תמצית" על הדף היומי ומשנה ברורה וספרי מוסר, ומבחני "לדעת" על הדף היומי, בלמעלה ממאה נקודות הפצה ברחבי הארץ.

וכעת בסייעתא דשמיא עם ההתעוררות הגדולה הקיימת בציבור בתקופה זו להתחזק בצורה מעשית ועקבית בענייני בין אדם לחבירו, יצאנו בפרויקט חדש של מבחנים שבועיים בספרים "חפץ חיים" ו"או"א" אהבת חסד", לפי סדר הלימוד היומי שהתחיל בר"ח סיון, בקו מבחני "לדעת" 0737-289669.

אודה בזאת לקב"ה על הסייעתא דשמיא המופלאה, ולשותפי החשובים העומדים מאחורי פעילות מבחני "לדעת", ולכל האברכים החשובים שמסייעים בידי להעביר את הסיכומים לכל נקודות ההפצה מידי חודש, ולת"ח החשובים שעוברים על הסיכומים ומעירים את הערותיהם לפני הדפסתם, ולרעייתי היקרה שנטלה על עצמה את עול הבית באופן מיוחד ותומכת ומסייעת לי בכל העניינים, וללומדים החשובים על המשוב החם וההערות שהם שולחים.

ואסיים בהודאה ותפילה לקב"ה "עד הנה עזרונו רחמיך ולא עזבונו חסדיך ואל תטשנו ד' אלוקינו לנצח", ויה"ר שאזכה לשבת בבית ד' כל ימי חיי מתוך הרחבת הדעת, ולהמשיך ולהוסיף בכמות ובאיכות על הסיכומים והמבחנים, ויתקבלו הדברים על לב הלומדים, אכ"ר.

העורך

מ"ט. הולכת דם בשמאל פסולה, וכן זר ואונן שיכור (התוס' ד"ה זר) מביאים שרש"י בזבחים מפרש ששיכור היינו שתוי יין, ורבינו חיים מבאר שהכונה לשאר דברים המשכרים, ובעל מוס, בקבלה הולכה ובזריקה פסולים, וכן יושב פסול, ואם זר עשה מעשה איצטבא שאחז את הדם אחרי שקיבלו כהן ולא קירבו למוזבח, כשר, כדכתיב "וישחטו הפסח ויזרקו הכהנים" ורב ששת רצה להוכיח שהולכה בשמאל כשרה מדתנן נטל את המחטה בימינו ואת הכף בשמאלו. ואין להוכיח מהא דתנן שהיה הזוכה להעלות לכבש את הראש והרגל של התמיד מוליך את הרגל של ימין ביד שמאל ואת הראש בימינו, ובית עורה לחוץ ומקום החתך כלפי הכהן דרך כבוד, דהתם הולכה שאינה מעכבת דאין כפרה אלא בדם, ואף אם לא הוקרבו האברים כשר.

רפואה בשבת - כל האוכלים אוכל אדם לרפואה וכל המשקין שותה, ובמקום סכנה מותר לשחוק סממנים לשתות, והתיר רבי חנינא במקום סכנה לשחוק ולשתות שחלים בשבת, וחדש בזה שהם מרפאים, דרבי חנינא היה בקי ברפואות.

כה"ג שמת לאחר החפינה - ריב"ל מסתפק בחפן הכהן גדול ומת האם חבירו צריך לחפון בעצמו או לא, לרב פפא אם חופן וחוזר וחופן חבירו נכנס בחפינתו, ואם אינו חוזר וחופן יש להסתפק אם צריך לחפון בעצמו, (רש"י מבאר שאם צריך לחפון גם בחוץ וגם בפנים, ממיילא מועיל שהכה"ג השני יחפון רק בפנים, אבל דעת התוס' ד"ה א') שאם חייבים לחפון ב"פ צריך שאותו כה"ג יעשה את שניהם, וכוננת הגמרא שאם יכול לחזור ולחפון כמה שירצה ובלבד שלא יחסר ולא יותיר, והכמים תיקנו שיחזור ויחפון בפנים שמוא נפל לו מעט מן הקטורת בדרך, א"כ במת בחוץ חוזר הכה"ג השני וחופן ונכנס, דליכא אלא הבאה אחת, אבל אם צריך לחפון רק פעם אחת, א"כ י"ל שצריך להביא קטורת אחרת. ולרב הונא בריה דרבי יהושע אדרבה אם חופן וחוזר וחופן אין חבירו נכנס בחפינתו, דא"א שלא יחסר או יותיר כיון שאין חופניהם שוות, ואם אינו חוזר וחופן יש להסתפק אם חבירו נכנס בחפינתו.

קטורת שחפנה קודם שחיטת הפר לא עשה ולא כלום.

מ"ט: צורת החפינה בפנים - מניח את המחטה בארץ, ואח"כ אוחז את הכף בראשי אצבעותיו וי"א בשיניו ויד הכף כלפי בין זרועותיו, וע"י אגודליו הוא מקרב את הכף עד שתגיע ראש ידה לבין אצילי ידיו, וראש הכף מגיע לגובה כף ידו, ומטה את הכף על צידה עד שתשפך הקטורת לחפניו, וזו מעבודות הקשות שבמקדש מלבד מליקה וקמיצה. וכתבו התוס' ד"ה והאיכא) שעבודות אלו יש בהם צער, מליקה שמולק וחותר המפרקת בציפורניו, ובקמיצת מנחת מאפה יש צער למחוק באגודלו מלמעלה ובאמצע קטנה מלמטה וליישר דבר קשה, ובחפינה הצער הוא ליטול את הכף בשיניו, ועוד שהיה צריך להזהר מאד שלא להכות מהגחלים, אבל במנחת חוטא אף שהקושי בקמיצה ליישרה גדול יותר מפני שאינה מגובלת, מ"מ צער אין שם.

הנחת הקטורת - י"א שצוברת כדי שיהא עשנה שוהה לבוא, וי"א מפזרה כדי שיהא עשנה ממחרת לבוא.

דיני פר יום הכיפורים

לעיל דנה הגמרא האם היכא שהכה"ג שחפן את הקטורת מת יכול הכה"ג החדש להכניסה לפנים, או שצריך לחפון מחדש בחוץ. ולהלן הגמרא דנה מה הדין כשמת אחר שחיטת הפר, אם צריך לשחוט פר אחר, ומבארת עוד מדיני פר יוה"כ.

שחט את הפר ומת י"א שיכול כהן אחר לזרוק את דמו, וי"א שאינו יכול, ונחלקו בפירוש הפסוק "בזאת יבוא אהרן אל הקודש בפר" אי בפר ולא בדמו של פר, (והא דכתיב "והוציאת את כל הפר" לאחר שחיטה, י"ל דהיינו שיוציא את כולו - כל מה שנשאר ממה שהיה פר. אמנם כיון דכתיב "ואת פר החטאת וכו'" דיאירי לאחר שחיטה, צ"ל שעור ובשר ופרש

"מהיות משה" מחיותיה - בעוד שהויותיו קיימות דשה. וכן בפדיון פטר חמור אין פודים בשחטה דילף שה מה מפסח (ועיין בתוד"ה שאני שהאריכו לבאר דרשה זו), וכן אין פודים בעגל או בחיה או בשחטה או בטריפה או בכלאים של עז ורחל אע"פ ששניהם נחשבים שה, או בכזי הבא מן התיש ומן הצביה) ומ"מ מדכתיב "תפדה" "תפדה" ילפינן שא"צ תמים זכר וכן שנה.

ג. למה כשמת הכה"ג הפר לא נפסל - אף שחטאת שמתו בעליה למיתה אזלא, מ"מ פר של כה"ג שנשחט ומת הכה"ג אינו מת, י"א דטעמא משום דחטאת ציבור היא כיון שהפר בא לכפר גם על אחיו הכהנים, ואין חטאת ציבור מתה (ואף שדינה לרעות ולא מקריבים אותה, י"ל שדין רעה בה הוא דרבנן, ולא גזרו רבנן אלא בדבר שבחטאת יחיד מתה, אבל הכא שלא מתו כל בעליה שהרי אחיו הכהנים קיימים, ועוד שיש כה"ג אחר תחתיו, לא גזרו רבנן. תוד"ה חטאת). רבא ס"ל שלא נקראת חטאת ציבור אלא חטאת השותפין והיינו הכהנים, ונ"מ במה שאין הכהנים נקראים ציבור, שאם טעה ב"ד של כהנים בהוראה אינם מביאים פר העלם דבר של ציבור כשאר שבטים, דלא איקרו קהל אלא אלו שנטלו נחלה. וכתבו התוס' (ד"ה ונפקא) שהגמרא לא אומרת נ"מ לחזר אחרי טהורים, שבקרנן ציבור אין מחזרים למ"ד טומאה הותרה בציבור, ובקרנן השותפין מחזרים. דאין בזה נ"מ לר"ש גופיה שסובר שטומאה דוחה בציבור.

דחית שבת וטומאה בקרבנות - ת"ק אומר שקרבן ציבור דוחה שבת וטומאה וקרבן יחיד אינו דוחה, וא"ל ר"מ שאף קרבן יחיד דוחה שבת וטומאה כגון פר יוה"כ וחבית כה"ג שזמנם קבוע בכל יום כמו תמיד ופסח, וא"ל רבי יעקב שאף של ציבור פעמים אינם דוחים שבת וטומאה, כגון פר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודת כוכבים וחגיגה, אלא כל שזמנו קבוע דוחה ושאינו זמנו קבוע אינו דוחה, וחגיגה אין זמנה קבוע לידחות שבת, שהרי יש לה תשלומין כל שבעה.

פר ושעיר של יוה"כ שאבדו וכן שעירי עבודת כוכבים שאבדו, והפריש אחרים תחתיהם, לרבי יהודה כולם ימותו, שהרי חטאת שנתכפרו בעליה באחרת תמות, ולר"א ור"ש ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהם לנדבה - לקיץ המזבח, שאין חטאת ציבור מתה.

ג. תמורה בפר יוה"כ - רבי אלעזר מסתפק אם פר יוה"כ עושה תמורה או לא, ואף שהמתכפר הוא עושה תמורה, מ"מ יש להסתפק אם הכהנים מתכפרים מקופיא - כפרתם צפה ע"ג כפרתו של כה"ג, ואין הקרבן נקרא על שמם אלא הוא קרבן יחיד, (ואף שיושבים מתכפרים מקופיא, ומ"מ אין נמזרים בה כשותפין, שאני התם שאביהם מת, אבל כאן הכה"ג חי. (תוד"ה אחיו). עוד כתבו התוס' (ד"ה או) שגם בני ביתו של הכה"ג מתכפרים מקופיא, או שהם מתכפרים בקביעותא כמו בקרבן שאחרים הפרישו בשבילם. ואף שהכה"ג היה מביא את הפר משלו, ולא משל ציבור, ולא משל הכהנים, ואם הביא פסול, דכתיב ג' פעמים "אשר לו", מ"מ התורה הפקירה לגבי הך כפרה את הפר לגבי אחיו הכהנים.

אמר רבי יוחנן המקדיש עבור חבירו המקדיש הוא מוסיף חומש דכתיב "ואם המקדיש", והמתכפר הוא עושה תמורה ואם המיר המקדיש אינה תמורה, דאין נמזירין בשל אחרים, והתורם משלו על של חבירו טובת הנאה שלו לתתה לכל כהן שירצה.

חילוקי דינים בין הקרבן לבין תמורתו - חומר בזבח מבתמורה שנוהג ביחיד כבציבור, ודוחה שבת וטומאה (והיינו בקרבן ציבור), ועושה תמורה (והיינו בקרבן יחיד, ואילו של אהרן וקרבן פסח דוחים שבת וטומאה ועושים תמורה, אך י"א שאין שוחטים את הפסח על היחיד, ובפר יוה"כ הגמרא הסתפקה לעיל אם עושה תמורה), משא"כ בתמורה. וחומר בתמורה מבזבח שחלה קדושת הגוף על בעל מום קבוע בשעת התמורה, ואם בא לחללה אינה יוצאה לחולין אלא לענין זביחה ואכילה בלבד אבל לא ליגזז וליעבד, דאין חילוק לענין תמורה בין תם לבעל מום, (וכן התמורה חלה בטעות. תוד"ה חומר) משא"כ בזבח שאם הקדישו לפני שהומם אינו יוצא ע"י פדיון ליגזז וליעבד, אבל אם קדם מומו להקדשו לא חלה עליו אלא קדושת דמים ויוצא בפדיונו להיות חולין גמורין. ובכור ומעשר חלים על בעל מום קבוע, דבכור קדושתו מרחם בין תם בין בעל מום, וכן במעשר כתיב "לא יבקר בן טוב לרע", ואינם יוצאים לחולין ליגזז וליעבד, בכור אין לו שום פדיון דכתיב בכור, לא תפדה", וכן במעשר כתיב "לא יגאל".

נ"א. חגיגה נחשבת קרבן ציבור משום שהיא באה בכנופיא - כשעולים לרגל, משא"כ פסח שאף שפסח ראשון בא בנופיא, פסח שני לא בא בכנופיא.

פסח ראשון דוחה שבת וטומאה, ופסח שני לת"ק דוחה את השבת ואינו דוחה את הטומאה, שהרי כל מה שנדחה לפסח שני זה בגלל הטומאה. ולרבי יהודה דוחה אף את הטומאה, דכתיב "ככל חוקת הפסח יעשו אותו", והתורה החזירה עליו לעשותו בטרה, אבל אם לא זכה יעשה בטומאה. ועיין בתוס' (ד"ה דוחה) שביארו מחלוקת ת"ק ור"י בדרשות.

המשך סדר הקטרת הקטורת

לעיל (מ"ז - מ"ט): נתבאר סדר ודיני הפינת הקטורת בחוץ ונתינתה לתוך הכף, ונטילת גחלים מהמזבח ע"י מחתה, שאח"כ היה הכהן גדול לוקח את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו והולך לקודש הקדשים. ולהלן יבואר סדר הליכתו לקודש הקדשים, וסדר הקטרת הקטורת ע"ג הגחלים.

נ"א: מקום הליכת הכה"ג בהיכל - לרבי יהודה היה מהלך בדרום בין המזבח למנורה, דסבר שפתח הפרוכת החיצונית בדרום היה והפנימית מן הצפון. ולא היה הולך בין מנורה לכותל כדי שלא יתלכלכו בגדיו מעשן המנורה שהשחית את הכותל.

ולרבי יוסי היה מהלך בצפון בין שלחן לכותל, דסבר שפתח הפרוכת בצפון היה וס"ל שהיתה רק פרוכת אחת וכדלהלן, והוא מודה שפרפתה היתה בצפון ושם הכניסה לקודש הקדשים. ולר"מ היה מהלך בין שלחן למזבח, דס"ל כר' יוסי שהפתח היה בצפון, אמנם לא היה יכול ללכת בין שלחן לכותל מפני שהיו מונחים שם השולחנות י' שולחנות שעשה שלמה, דכתיב בהו "חמש מימין וחמש משמאל", ואין לומר שהכונה מימין ומשמאל לפתח, דהתורה אמרה שהשלחן יהיה בצלע צפון, אלא שלחן של משה באמצע וחמש מימינו וחמש משמאלו, וס"ל שהיו מונחים מצפון לדרום, וכיון שכל שלחן היה אורכו ב' אמות, היו מוכרחים להצמיד את השלחן הפנימי לכותל כדי שהשלחן האחרון ג"כ יהיה כולו בצפון, שהרי ההיכל רחבו כ' אמה, וללשינא בתרא היו מונחים ממזרח למערב, ומ"מ סבר ר"מ דכיון שהפתח היה שם אינו דרך ארץ למיעל להדיא אצל הכותל הצפוני כשכל הדרך עיניו ניוזנות מבית קדשי הקדשים דרך הפריפה שכנגדו. (ורבי יוסי סובר שישאל חביבים לפני ד' שאינם זקוקים לשליח אלא כל אחד מתפלל על עצמו, הלכך חביב שולחן להכנס ישר).

נ"ב. מקום הכניסה לקודש הקדשים -

לרבנן היה מהלך עד שמוגיע לבין ב' הפרוכות המבדילות בין הקודש ובין קדשי הקדשים וביניהם אמה. והטעם שעשו ב' פרוכות, מפני שנסתפקו אם קדושת "אמה טרקסין" - לשון פנים וחוץ, (וי"מ מלשון סגירה, שזה היה סוגר את הלוחות שניתנו בסיני תוד"ה טרקסין), והיינו כותל מחיצה שהפסיקה במקדש ראשון בין הקודש לקודש הקדשים, האם דינה כלחוץ או כלפנים, דכתיב "ודביר היא המחיצה בתוך הבית מפנימה הכין ליתן שם את ארון ברית ד' ", והספק הוא אם המילה מפנימה היא סוף המשפט שלפניו, או תחילת המשפט שאחריו, ואמנם אמה זו לא היתה מכלל האמות שמנו בגודל הקודש וקודש הקדשים, מפני שאותם אמות אינם כוללים את עובי הכתלים. וכתבו התוס' (ד"ה ועבוד) שלא עשו פרוכת אחת שעוביה אמה, דס"ל לרבנן שצריך שהצד החיצוני של הפרוכת יהיה לקודש, ועובי הפרוכת יהיה בקודש הקדשים.

ולרבי יוסי לא היתה אלא פרוכת אחת, שנא' "והבדילה הפרוכת לכם וכו' ". והתוס' (שם) דנים אם היא היתה בעובי אמה, וס"ל שאין דין שהפרוכת תהיה בקודש, או שידעו שקדושת אמה טרקסין כלפנים, ומתחילת עוביה ולפנים הוי קודש קדשים.

כתיב "והבית אשר בנה המלך שלמה לד' שישים אמה ארכו, ועשרים רחבו, ושלושים אמה קומתו", ואורך ההיכל הוא "ארבעים אמה היה הבית הוא ההיכל", ועל קודש הקדשים כתיב "ולפני הדביר עשרים אמה אורך ועשרים אמה רוחב ועשרים אמה קומתו". והא דכתיב "ושלושים אמה קומתו" הגמ' בב"ב מבאר דעשרים אמה היינו משפת כרובים ולמעלה, ורש"י במלכים מבאר שהיה גובה עשרים אמה עד עליית בית קדשי הקדשים. (תוד"ה ועשרים). ומדות המקדש כולו כולל הכתלים הם מאה אמה על מאה אמה בגובה מאה אמה, והיינו כותל האולם ה' אמות, ורוחב האולם י"א אמות, וכותל ההיכל ו' אמות, ואורך ההיכל מ' אמות, ואמה טרקסין, ועשרים אמה אורך קודש הקדשים, וכותלו ו' אמות, והתא (-) ציע שנמצא אחרי בית

הכפורת) ו' אמות, וכותלו ה' אמות. ועיין בתוס' (ד"ה כותל) מה שביארו על מידות המקדש.

נ"ב: איסי בן יהודה אומר חמש מקראות בתורה (אבל בנביאים יש גם הפסוק הנ"ל בענין אמה טרקסין) אין להם הכרע: "אם תיטיב שאת" אם הכונה לסליחה או לנשיאת עון. "ארבעה גביעים משוקדים כפתוריה ופרחיה" - אם הגביעים משוקדים או הכפתורים והפרחים. "וצא הלחם בעמלק מחר אנוכי ניצב" אם הכונה להלחם מחר, או להלחם מיד. "וברצונם עקרו שור ארור אפס כי עז", אם אפס ארור או שהשור של שכם הוא מארור כנען. "הגן שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וזנה" אם הכונה שיקום לתחית המתים, או שהעם יקום ויזנה. (ואין לדרוש תיבות אלו לפנייהם ולאחריהם כמו הא דכתיב "את כספך לא תתן לו בנשר ובמרבית לא תתן אכלך", משום שב' האפשרויות סותרים זה את זה בביאור התיבה, ובמשוקדים יש סתירה בין מה שיש אתנחתא בתיבת גביעים, ומאיך כתיב במקום אחר שלשה גביעים משוקדים. תוד"ה שאת). והא דכתיב "וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות ויזבחו זבחים שלמים לה' פרים", רב חסדא מסתפק אם עולות היינו כבשים וזבחים היינו פרים, או ששניהם פרים, ואיסי בן יהודה לא מסתפק בזה.

כניסת הכה"ג לקודש הקודשים - הפרוכת החיצונה היתה פרופה מן הדרום (-כפולה לכיון החיצוני ותפוסה בקרס של זהב כדי שתהיה פתוחה), והפנימית מן הצפון, לרובן דס"ל שהיו ב' פרוכות. והכה"ג היה מהלך בין הפרוכות עד שמגיע לצפון, ושם כשנכנס לחלל קודש הקדשים היה הופך את פניו לדרום, ומהלך י' אמות (שהרי היו בקודש הקדשים י' אמות מכל צד של הארון, והבדים היו מגיעים עד הפרוכת, וביניהם ב' אמות וחצי של הארון) כשהפרוכת משמאלו עד שהגיע למקום הארון (דאיירי בבית שני שלא היה הארון, שהרי גנוזו יאשיהו יחד עם צנצנת המן וצלוחית שמן המשחה ומקלו של אהרן ושקדיה ופרחיה וארגז ששיגרו פלישתים דורון לאלוקי ישראל), ונתן את המחתה במקום שהיה אמור להיות בין שני הבדים.

צבר את הקטורת על גבי גחלים כדי שהעשן לא יעלה מיד, (וי"א שמפזרה), ונתמלא כל הבית כולו עשן, י"א שצבורה מכיוון פנים קודש הקדשים לכיוון גופו, וי"א איפכא.

נ"ג: לא היה מתקן מבחוץ ומכניס לבפנים דכתיב "ונתן את הקטורת על האש לפני ד' ", והא דכתיב "כי בענן אראה על הכפורת" לומדים מזה שצריך לתת בקטורת מעלה עשן, וכן לומדים מדכתיב "וכסה ענן הקטורת את הכפורת" שנותן בה מעלה עשן (-עשב שגורם לעשן לעלות זקוף כמקל). לרב יוסף הפסוק הראשון מלמד שיתן עלה של מעלה עשן, והשני מלמד שיתן עיקר (-שורש) של מעלה עשן. ולאביי הפסוק הראשון מלמד שיתן את העיקר, שהוא היה גורם שהעשן מיתמר ועולה כמקל עד התקרה ואז הוא יורד בצד הכתלים עד שנתמלא הבית עשן, והפסוק השני מלמד שיתן עלה של מעלה עשן. ולרב ששת פסוק אחד מדבר על יוה"כ והשני על שאר ימות השנה, (וא"צ פסוק אחד לאהל מועד שבמדבר, ועוד פסוק לשילה וביהמ"ק, דהא כתיב "וכן יעשה לאהל מועד השוכן איתם"). ולרב אשי פסוק אחד למצוה והשני מלמד שזה לעיכובא. ולרבא פסוק אחד לעונש ואחד לאזהרה, וכן מבואר בבבביתא, עוד מבואר בבבביתא שהאזהרה נאמרה לפני מיתת בני אהרן, והעונש נאמר אחרי מיתתם, (והם נענשו מפני שהורו הלכה בפני משה רבם, שדרשו שאע"פ שיורדת אש מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט, דכתיב "ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח", ואע"פ שהורו כראוי נענשו על שלא נטלו רשות. וכתבו התוס' (ד"ה שהורו) שבתורת כהנים יש עוד דעות למה נענשו, ו"א שנענשו על מה שבהר סיני "ויחזו את האלוקים ויאכלו וישתו", וי"א על שאמרו מתי ימותו שני זקנים הללו ואני ואתה נהיה את הדור, וי"א מפני שנכנסו פרועי ראש, וי"א מפני שנכנסו שתויי יין, וי"א מפני שנכנסו מוחסרי בגדים). והצדוקים דרשו מדכתיב "כי בענן אראה על הכפורת" שישים את הקטורת על הגחלים בחוץ ורק אח"כ יכניס.

אם לא נתן בה מעלה עשן או שחיסר אחת מכל סמניה חייב מיתה, ודין זה הוא גם היכא שאינו מתחייב על ביאה ריקנית, כגון ששגג בביאה ריקנית והזיד בהקטרה חסירה, ואין עונש מיתה על השוגג, או שהכניס ב' הקטורות בביאה אחת וחיסר באחת מהם.

יצא ובה לו דרך בית כניסתו לאחוריו, (דאע"ג שביאה דרך אחוריו לאו שמה ביאה, יציאה דרך אחוריו שמה יציאה. תוד"ה יצא), כפי שעשה שלמה כשחזר מהבמה בגבעון לירושלים, וכן כהנים בעבודתם ולווים בדוכנם וישראל במעמדם כשהם יוצאים מצדדים פניהם והולכים, וכן תלמיד הנפטר מרבו יצדד פניו וילך, וכשרבי אלעזר היה נפרד מרבי יוחנן, אם ריו"ח היה הולך היה רבי אלעזר מתכופף במקומו עד שלא היה רואה את ריו"ח, ואם רבי אלעזר היה הולך, היה הולך לאחוריו עד שלא היה רואה את ריו"ח, ורבא כשהיה נפרד מרב יוסף היה הולך לאחוריו עד שרגליו היו נפצעות ומתלכלכות בדם הפצעים, וכשאמרו זאת לרב יוסף שהיו סגי נהור אמרו יה"ר שירום ראשך על כל כרך זה.

נ"ד: המתפלל צריך שיפסיע ג' פסיעות לאחוריו ואח"כ יתן שלום, ואם לא עשה כך עדיף שלא היה מתפלל מפני שנראה כמי שלא נטל רשות ללכת. וימתין שם לפני שיחזור, דאם חוזר לאלתר דומה לכלב ששב אל קיאו, ונותן שלום לימין ואח"כ לשמאל, וימין היינו של הקב"ה שהיא שמאל שלו, ואביי ורבא פסעו את ג' הפסיעות בכריעה אחת.

ומתפלל תפילה קצרה בבית החיצון - בהיכל, יהי רצון מלפניך ד' אלוקינו שתהא שנה זו אם שחונה תהא גשומה, ולא תפסק המלכות מיהודה, ולא יהיו עמך ישראל צריכים ליפרנס זה מזה, ולא תכנס לפניך תפילת עוברי דרכים.

ולא היה הכה"ג מאריך בתפילתו, שלא להבעית את ישראל, ומעשה בכה"ג שהאריך בתפילתו שהתפלל על ישראל ועל ביהמ"ק שלא יחרב, והבעית את אחיו הכהנים שחשבו שמת.

משניטל הארון אבן היתה שם מימות נביאים ראשונים (-דוד ושמואל), גבוהה מן הארץ ג' אצבעות, ועליה היה נותן את הקטורת. והא דתניא שהארון ניטל, היינו כמ"ד שהארון נלקח לבלל ע"י נבוכדנצר, דכתיב "ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנצר ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ד' ", וי"א שהארון גנוז במקומו דכתיב "ויראו ראשי הבדים מן הקודש על פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה" (ורבה מוכיח ש"עד היום הזה" אין הכונה לעולם, דהא כתיב "וישב היבוסאי את בני בנימין עד היום הזה", וכתיב "על ההרים אשא בכי ונהי וכו' כי נצתו מבלי איש עובר" והיינו נ"ב שנים מגלות צדקיהו עד שעלו לבנות הבית בזמן כורש, ורבי יוסי אומר ששבע שנים נתקיימה הקללה "גפרית ומלח" בארץ ישראל, וגם היכא דכתיב "שם עד היום הזה" אין הכונה לעולם). וי"א שהארון היה גנוז בלשכת דיר העצים.

נ"ה: בדי הארון היו בולטים בפרוכת כלפי חוץ ונראים כשני דדי אשה.

ראית הכרובים בבית המקדש - בשעה שהיו ישראל עולים לרגל מגלים להם את הפרוכת ומראים להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה ואומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום כחיבת זכר ונקיבה, והא דכתיב "ולא יבואו לראות כבלע את הקודש" והיינו בשעת הכנסת הכלים לכסוי שלהם שאע"פ שהלויים היו נושאים את כלי הקודש בכתף לא היו רשאים להכנס כשהיו מפרקים את הארון והמזבח כדי להסיעו ממקומו עד שהיו אהרן ובניו מנסים אותו, זה היה במשכן שהיו שם ככלה בבית אביה שאין גסים זה בזה, אבל במקדש ראשון היו ככלה בבית חמיה שאינה צנועה מבעלה, ובבית המקדש השני היו כאשה שנתגרשה וחזרה שחזרה לחיבתה הראשונה ככלה בבית אביה, ואיירי במקדש ראשון ולא היתה שם פרוכת אלא איירי בפרוכת שכנגד הפתחים (שהיו בביהמ"ק י"ג פרוכות, ז' לז' שערים, אחת לפתחו של היכל, אחת לפתחו של אולם, שתים בדביר במקום אמה טרקסין ושתים כנגדם בעליה לחצוץ בין עלית ההיכל לעלית בין קדשי הקדשים, וכמו שבמקדש שני היו פרוכות כנגד הפתחים, ה"ה במקדש ראשון). וי"א דאיירי במקדש שני ואף שלא היו כרובים היה שם צורת כרובים, ובשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים מעורים זה בזה והוציאום לשוק ע"י שקילפום מן הכותל, ועל זה נאמר "כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה".

נ"ו: אבן השתיה - שממנה הושתת העולם, כחכמים דס"ל שמציון נברא העולם - מציון נבראת תחילה וסביבה נדבקו רגבים עד סוף העולם מכל צד. ולר"א העולם נברא מאמצעיתו. ולרבי יהושע נברא מן הצדדים שבתחילה

נבראו ד' הצדדים ונמתה מכל צד עד שנדבק באמצע. ולרבי יצחק אבן ירה הקב"ה בים וממנו נשתת העולם. לחכמים אף תולדות השמים מציון נבראו, ולר"א הגדול משמים נבראו תולדות השמים, ומהארץ נבראו תולדות הארץ.

עשיית צורות - כתבו התוס' (ד"ה כרובים) שאין איסור "לא תעשה לך פסל" אלא בחקיקת פרצוף גמור או בצורה בולטת, אבל במיני צבעים שאין בהם ממשות מותר, אך לא טוב לצייר במחזורים, מפני שזה מפריע לכווין ליבו לאביו שבשמים. (ו"ל שגם בחקיקה אין האיסור אלא בתלוש, אבל במחזור מותר מפני שזה בטל לכותל, אבל אין להורות כך למעשה). ודווקא צורת אדם או דמות ד' פרצופים שבכסא הכבוד יחד (אדם אריה שור נשר) אסור לחקוק, אבל שאר פרצופים מותר לעשות. ושמישים שבמדור העליון כגון חיות שרפים ואופנים ומלאכי השרת אסור אפילו כשאחרים עשו לו, ואף כשאין חשד שעובד להם כגון שמצוים אצלו אחרים, וכן הדין בפרצוף אדם לחוד או ד' פרצופים ביחד, אבל שמישים שבמדור התחתון כגון חמה ולבנה וכוכבים ומזלות אסור כשהוא עשוי, אבל כשאחרים עושים לו מותר.

סדר ההזאות מדם הפר והשעיר

אחרי שהכה"ג היה מתודה על הפר, היה עושה את הגורל על שני השעירים, ואח"כ היה מתודה וידוי שני על הפר ושוחטו, ואח"כ היה מניח את כף והמחטה, ונותן את הקטורת על האש, וכפי שנתבאר לעיל (ל"ו - נ"ד). ולהלן (נ"ד - נ"ט) יבואר סדר המשך העבודות, שהם הזיה מדם הפר על הכפורת, ואח"כ שחיטת השעיר ונתינת מדמו על הכפורת, ואח"כ נתינת מדם הפר על הכפורת, ואח"כ נתינת מדם השעיר על הכפורת, ואח"כ היה מערב את דם הפר והשעיר ונותן מהם על קרנות המזבח הפנימי, ואח"כ היה נותן מהם על ראש המזבח הפנימי, ואח"כ היה שופך את השירים על יסוד מערבי של המזבח החיצון, וכדלהלן.

נטל את דם הפר ממי שהיה ממרס בו.

נכנס למקום שנכנס קודש הקדשים, ועמד במקום שעמד בין הבדים.

נ"ה. והזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה, ולא היה מתכוון להזות לא למעלה לחודה העליון של הכפורת ולא למטה מאמצע עובי הכפורת, אלא כמצליף כל ח' האותות זו תחת זו, והיינו כמנגדנא כמכה ברצועה שמתחיל בכתפים ויורד למטה, והיה מזה כנגד עובייה של הכפורת. כשהיה מזה למעלה מצדד ידו למטה וכשהוא מזה למטה מצדד ידו למעלה וכולם נופלות לארץ, דכתיב "והזה אותו על הכפורת ולפני הכפורת" וזה מיותר שהרי אפשר ללמוד הזאות שעיר מהזאות פר כפי שלומדים משם את מספר ההזאות (וכדלהלן), בשלמא למעלה דשעיר איצטריך לומר שמזים למעלה הזאה אחת דכתיב "והזה אותו" ובפר לא פירש שזה הזאה אחת, אלא למטה דשעיר למאי איצטריך, אלא לומדים שכמו שלפני הכפורת אין הכונה על "לפני" על הארץ משמע, גם על הכפורת אין הכונה על. ומ"על פני הכפורת קדמה" דכתיב בפר לומדים שכל מקום שנאמר "פני" הכונה לצד מזרח.

מנין ההזאות - בין בפר בין בשעיר מזים אחת למעלה ושבע למטה, דכתיב בפר "ולפני הכפורת יזה שבע פעמים" והיינו שבע למטה, ונאמר בשעיר "והזה אותו על הכפורת" והיינו אחת למעלה, ולומדים למטה דשעיר מלמטה דפר, ולמעלה דפר מלמעלה דשעיר, ואין לומדים למטה דשעיר מלמעלה דשעיר, ולמעלה דפר מלמטה דפר, (דעדיף ללמוד פר מפר ושעיר משעיר), דהזאותיהם הוקשו זה לזה דכתיב "ועשה אותו כאשר עשה לדם הפר",

וכן היה מזונה - אחת, אחת ואחת, אחת ושתיים וכו' דברי ר"מ, ר"י אומר אחת, אחת ואחת, שתיים ואחת וכו', ולא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה כפי שרגילים באותו מקום למנות את הכלל תחילה או את הפרט תחילה, כגון עשרים ושתיים או שתיים ועשרים. והטעם שמונה הזאה ראשונה עם כל הזאה, ר"א אומר כדי שלא יטעה בהזאות, ולריו"ח לומדים זאת מדכתיב "ולפני הכפורת יזה" לימד על הזאה ראשונה שצריכה מנין עם כל אחת ואחת, ונ"מ כשלא מנה ולא טעה דלריו"ח זה מעכב דהא כתיב הוקה.

יצא והניח את הדם שנשאר על כן הזהב שבהיכל.

שחיטת השעיר והזאת דמו - הביאו לו את השעיר שחטו וקיבל במזרק את דמו, נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד, והזה ממנו ומנה כמו שעשה בדם הפר, יצא והניחו על כן הזהב השני שבהיכל, ואח"כ היה נוטל את דם הפר כדי להזות ממנו על הפרוכת מבחוץ וכדלהלן. ולרבי יהודה אומר לא היה שם אלא כן אחד בלבד, ולכן היה ונטל תחילה את דם הפר ואח"כ מניח את דם השעיר.

טעמא דרבי יהודה שלא היה אלא כן אחד

כפי שנתבאר לעיל לאחר ההזאה מדם הפר היה הכה"ג מניחו על כן מיוחד שהיה בהיכל לצורך כך, והיה שוחט את השעיר ומזה גם ממנו כמו מדם הפר, ונחלקו רבנן ור"י אם היה כן נוסף לדם השעיר, או שהיה רק כן אחד והיה צריך ליטול תחילה את דם הפר ואח"כ להניח את דם השעיר. ולהלן יבואר האם טעמו של רבי יהודה הוא מחשש שיתחלפו המזרקות של הפר והשעיר בטעות, וכדי לבאר דבר זה הגמרא דנה מדוע לפי רבי יהודה לא היו במקדש שופרות מיוחדים לקיני חובה, האם הטעם הוא מחשש איחלופי, או מחשש שימות אחד מהבעלים של החטאות, ואם הטעם הוא מחשש שימות אחד מהם צריך לבאר למה לא יוציא מעות כשיעור שנתן מי שמת ומדין ברייה נאמר שהובר שמה שהוא נתן יצא.

הגמרא רצתה לבאר שטעמו הוא שמא יתחלפו המזרקות בטעות, וס"ל שאף אם יכתבו איזה מזרק של הפר ואיזה של השעיר חוששים לאיחלופי, כדמצינו שבשופרות שהיו במקדש (כדלהלן) לא היה שופר לקיני חובה, והגמרא הבינה שזה מחשש שמא יתחלפו קיני חובה בנדבה, ואם יתחלפו השופרות יפסלו הקינים, מפני שקיני חובה אחת לעולה ואחת לחטאת, ובנדבה כולם עולות, ואין מעשה עולה ומעשה חטאת שוים. וכתבו התוס' (ד"ה מפני) שלא חוששים שיקח מקצת ממעות אשה אחת ויקריב עבור אשה אחרת, דאפשר שכל אחת צוררת מעותיה בפני עצמה, כפי שהיו עושים לרבנן דס"ל שהיה שופר לקיני חובה, והכהן לוקח קן מכל צרור ומקריב אותו לשם מי שהוא. עוד כתבו התוס' (ד"ה מפני) שלא עשו שופרות אלא לחובה ולא לנדבה, מפני שהנדבה יותר צריכה שופרות, מפני שהיה יותר קיני נדבה, ועוד שהיו ממתנינים ימים רבים עם הקרבת קיני נדבה עד שיהא המזבח בטל, אבל של חובה יכלו להקריב לאלתר.

והגמרא דוחה שהרי על שאר השופרות כן היו כותבים, ובהכרח שגם לר"י אין חוששים לאיחלופי כשכותבים.

ולכן הגמרא מבארת שגם לר"י סומכים על הכתיבה, אמנם ביום הכיפורים משום חולשא דכה"ג לא סמכינן אכתיבה וממילא חיישינן שמא יתחלף דם הפר בדם השעיר, ומהאי טעמא לא סמכינן גם על הסימן שדם השעיר חיור ושל פר סומק, אבל אין סומכים על הסימן שכמות הדם של פר מרובה משל שעיר, וצריך לקבלו כולו דכתיב "ואת כל הדם ישפוך אל יסוד מזבח העולה", דשמא ישפך ממנו ויהיו שווים בכמות.

נ"ה: י"ג שופרות היו במקדש והיה כתוב עליהם תקלין חדתין (של אותה שנה, שמי שלא הביא שקלו באזר ומביאו אח"כ מניחים אותו בשופר זה והגזברים היו נותנים אותם בלשכה ותורמים מהם בפרוס הפסח בפרוס עצרת ובפרוס החג), תקלין עתיקין (של מי ששוקל במקום השנה שעברה, והגזברים נותנים אותם לשיירי הלשכה של אשתקד, ומהם בנוים חומת העיר ומגדלותיה), קינין (-תורים), גוזלי עולה (בני יונה, והם עולות, וכן הקינין, והיינו לרבי יהודה שלא היו שופרות לקיני חובה), עצים - המתנדב לבונה נותן מעות לאותו שופר ולא יפחות משני גזירין, לבונה - המתנדב לבונה נותן מעות לאותו שופר מהם לבונה ומקטירים אותה נדבה על מזבח החיצון, זהב לכפורת - למזרקות, שהמתנדב זהב נותן מעות לאותו שופר, וששה שופרות של נדבה לקיני המזבח, מכל החטאות והאשמות שדינם שירעו וימכרו ויפלו דמיהם לנדבה, והיה שופר מיוחד לכל בית אב, וכל אחד מכיר את יומו ולוקח ממנו אם המזבח בטל. וסובר רבי יהודה שלקיני חובה של זב וזבה וילדת או מטמא מקדש לא היה שופר כפי שהיה לקיני נדבה, שהכהנים לוקחים במעות קינים ומקריבים אותם, אלא היו נותנים המעות ליד כהן, גזירה משום חטאת שנדע שמתו בעליה שדינה ללכת לים המלח וזה יפסול את כל התערוכות, אבל בלא שנדע שמת לא חיישינן לומר כן, שהרי השולח חטאתו ממדינת הים מקריבים אותה בחזקת שהוא קיים. וכתבו התוס' (ד"ה והתנן) דהא דאיתא בגיטין כ"ח. שאם הגיע לגבורות חוששים שמת, זה לא שכיה, אי נמי רק משום חומר אשת איש חוששים שמת בהגיע לגבורות. עוד כתבו התוס' (ד"ה אלא) שאף שיק שמת לא חיישינן אבל שמת ימות חיישינן, מ"מ זה נ"מ רק לענין הנותן גט שעה אחת קודם מיתתו, ששמא ימות בשעה הקרובה, אבל בלאו הכי בכל שעה שרוצים להקריב יש חזקה שלא מת.

ניתן להשיג את גליונות תמצית ואת מבחני "לדעת" על הדף היומי, וכן את גליונות תמצית משנה ברורה או קנין חכמה, במייל A0527692282@gmail.com.
לפרטים על נקודות הפצה ניתן להתקשר 052-7692282. לפרטים על התקשר 052-2896699.
עלויות ההדפסה רבות, ניתן לתרום ב"נדרים פלוס" בקופת "תמצית משנה ברורה".
לרכישת סיכומי "תמצית הש"ס" ו"תמצית משנה ברורה" ניתן להתקשר 052-7692282.
הזמנות סט 4 חלקים "תמצית הש"ס" על כל הש"ס במחיר 100 ₪ כולל משלוח ניתן להתקשר 053-7125663.

המערכת הטלפונית נפתחת בכל שבוע, מיום חמישי עד יום שני בלילה.
לרישום ועשיית המבחן, לפרטים נוספים ולנקודות ההפצה
ניתן לשמוע בקו הטלפון: 073-7289669.
כמו"כ ניתן לקבל ולעשות המבחן במייל באופן קבוע,
ע"י רישום בכתובת: a0527692282@gmail.com

1. האם מותר לקחת מאכל או תרופה לרפואה בשבת?
א. אסור.
ב. מותר.
ג. מאכל מותר ותרופה אסור.
2. למסקנת הגמרא האם חוזרים וחופנים את הקטורת בפנים?
א. כן.
ב. לא.
ג. רק אם הכה"ג שעשה את החפינה הראשונה מת.
3. האם פר יוה"כ עושה תמורה?
א. כן.
ב. לא.
ג. ספק.
4. האם פסח שני דוחה שבת וטומאה?
א. לת"ק דוחה רק שבת, ולרבי יהודה דוחה גם טומאה.
ב. לת"ק דוחה רק טומאה, ולרבי יהודה דוחה גם שבת.
ג. טומאה אינו דוחה לכו"ע, ונחלקו לענין שבת.
5. האם הכהן גדול היה הולך בעזרה כנגד הפתח שבפרוכת?
א. לא.
ב. כן.
ג. מחלוקת.
6. מדוע לרבנן עשו בבית המקדש השני שתי פרוכות בכניסה לקודש הקדשים?
א. מפני שלא ידעו אם כ' אמה של קודש הקדשים זה כולל את האמה של המחיצה.
ב. מפני שלא ידעו אם אותה אמה קדושה כקודש הקדשים או לא.
ג. כדי שלא יוכלו לראות מהקודש את קודש הקדשים.
7. היכן ומתי היה הכה"ג מתפלל?
א. בקודש הקדשים לפני הקטרת הקטורת.
ב. בקודש הקדשים אחרי הקטרת הקטורת.
ג. בהיכל, אחרי שהקטיר את הקטורת.
8. באיזה אופן הכה"ג חייב מיתה?
א. אם הקטיר כשחסר אחד מסממני הקטורת כולל המעלה עשן.
ב. אם נכנס כשחסר אחד מסממני הקטורת.
ג. שתי התשובות נכונות.
9. על איזה מקדש אמר רב קטינא שהיו מראים לישראל את הכרובים?
א' מקדש ראשון.
ב' מקדש שני.
ג' מחלוקת.
10. כשהיה הכה"ג מזה על הכפורת, האם הדם היה נוגע בכפורת?
א. כן.
ב. לא.
ג. מחלוקת.

מדור - לדעת חכמה

ההגרלה השבוע על
תו קניה ע"ס 500 ₪
לבחירה: אושר/עדיש.

הגרלה נוספת על מדור לדעת חכמה:
ע"ס 150 ₪

1. כה"ג שמת לאחר שחיטת הפר, האם הפר ימות כדין חטאת שמתו בעליה, ומדוע (לפי רבא)?
א. י"א שימות כיון שהוא קרבן יחיד, וי"א שלא ימות כיון שהוא קרבן ציבור.
ב. י"א שימות כדין קרבן השותפים, וי"א שלא ימות כדין קרבן ציבור.
ג. לא ימות, דאין חטאת של שותפין או של ציבור מתה.
2. כיצד הדרך הנכונה לעשות בסיים התפילה לפי רבא?
א. לפסוע ג' פסיעות בכריעה ואח"כ לפנות לימינו ואח"כ לשמאלו.
ב. לפסוע ג' פסיעות בכריעה ואח"כ לפנות לשמאלו ואח"כ לימינו.
ג. יכרע לימינו ולשמאלו רק אחרי שפסע ג' פסיעות.
3. אלו כרובים הוציאו הנכרים לשוק (רש"י)?
א. כרובים שעשה משה.
ב. כרובים שעשה שלמה.
ג. כרובים החקוקים בכותל.
4. מדוע לרבי יהודה לא היו במקדש שופרות לקיני חובה?
א. שמא מת אחד מבעלי החטאת.
ב. שמא נדע שמת אחד מבעלי החטאת, אבל בסתמא אין חוששים שמת.
ג. מפני שלא ידעו ממה מקריבים חטאת וממה מקריבים עולה.

רשות- מה נכלל באיסור "לא תעשה לך פסל" (תוס')?

- א. חקיקת דמות אדם או ד' החיות אסורה, אבל צביעת דמויות מותרת.
- ב. דמות אדם או ד' חיות אסור אפילו בצביעה, ושאר דמויות אסור רק בחקיקה.
- ג. כל דמות בעל חי אסורה בחקיקה ומותרת בצביעה.

"לדעות"

לימוד שינון וחזרה ב-
"חפץ חיים" ו"אהבת חסד"

073-7289669

מבחן שבועי – בספר אהבת חסד

- 1. מדוע כתוב "אם כסף תלוה את עמי" למרות שזה חיוב?**
 - א. כיון שמי שאין לו אינו מחויב.
 - ב. בגלל שהאדם יכול לפטור עצמו ע"י עשיית חסדים אחרים.
 - ג. בגלל שהמשך הפסוק "לא תהיה לו כנושה" שייך רק בישראל.
- 2. מדוע התורה כתבה "ללכת בדרכיו" לפני "וליראה אותו"?**
 - א. מפני שכדי להגיע למעלת היראה צריך להרגיל עצמו ללכת בדרכי טובו של הקב"ה.
 - ב. מפני שמעלת היראה גדולה יותר ממעלת אהבת השם.
 - ג. שתי התשובות נכונות.
- 3. האם גזל זה סיבה לאבד את הממון הכשר שיש לו?**
 - א. יפסיד רק אותו ממון.
 - ב. יפסיד כפול ממי שגזל.
 - ג. יכול לצאת נקי מנכסיו בגלל זה.
- 4. האם הימנעות מעשית צדקה וחסד כפי עושרו היא סיבה להפסיד ממון?**
 - א. לא.
 - ב. יפסיד אותו ממון שהיה צריך לתת.
 - ג. ממון יהיה כלה והולך בגלל זה.
- 5. אלו דברים כתב הח"ח שישראל ראו במעמד הר סיני?**
 - א. ששמירת השבת שקולה כנגד כל המצוות.
 - ב. שצריך לרדוף ולאהוב את מידת החסד.
 - ג. שללא קיום התורה לא יכנסו לארץ ישראל.
- 6. האם מצוות הלואה והכנסת אורחים שייכים גם בעשירים?**
 - א. כן.
 - ב. מצות הלואה כן והכנסת אורחים לא.
 - ג. מצות הכנסת אורחים כן והלואה לא.
- 7. מי זוכה לשבת בצילו של הקב"ה?**
 - א. העוסק בתורה וגמילות חסדים.
 - ב. רק העושה חסד מתוך אהבת חסד.
 - ג. המכניס אורחים בזמן שיש שמש חזקה בחוץ.

מבחן שבועי – בספר חפץ חיים

- 1. מה נכלל באיסור ו"לא תשא עליו חטא"?**
 - א. המלבין פני חברו אפילו במקום תוכחה בינו לבין עצמו.
 - ב. המלבין פני חברו ע"י שמוכחו בפני רבים.
 - ג. המלבין פני חברו שלא במקום תוכחה.
- 2. מתי עוברים בלשון הרע על לאו ד"לא תחניפו את הארץ"?**
 - א. המספר לשון הרע למי ששונא את מי שעליו הוא מספר כדי למצוא חן בעיניו.
 - ב. המקבל לשון הרע ומוסיף על הדברים כדי למצוא חן בעיני המספר.
 - ג. שתי התשובות נכונות.
- 3. כיצד מבאר החפץ חיים מדוע המספר לשון הרע עובר על "ואהבת לרעך כמוך"?**
 - א. מפני שהמספר לשון הרע בודאי אינו אוהב את חברו.
 - ב. מפני שצריך לחפות על חסרונות חברו כמו שהיה רוצה שיחפו על שלו.
 - ג. מפני שאין לאדם לראות חסרונות חברו כמו שאינו רואה חסרונות עצמו.
- 4. מה נכלל במצות "וחי אחיך עמך"?**
 - א. להחזיק אדם שהעני וכ"ש שלא לגרום לו להפסיד פרנסתו.
 - ב. לא להיות מתכבד בקלון חברו.
 - ג. להרבות אהבה באופן שאנשים ירצו אחד בחברת השני.
- 5. מתי מי ששומע לשון הרע עובר מחויב להוכיח את המספר?**
 - א. רק אם ודאי המספר ישמע לתוכחתו.
 - ב. אפילו אם ספק אם ישמע לתוכחתו.
 - ג. אפילו אם ודאי לא ישמע לתוכחתו.
- 6. מתי המדבר לשון הרע בבית הכנסת אינו עובר על "ומקדשי תיראו"?**
 - א. אם עשו תנאי שיוכלו להשתמש בו שימוש חולין.
 - ב. תלמידי חכמים שמוותר להם לאכול ולשתות כדי שלא יתבטלו מלימודם.
 - ג. בכל גוונא עובר.
- 7. מה נכלל במצוות "וקדשתו" כלפי כהנים?**
 - א. לנהוג בהם כבוד הרבה.
 - ב. רק שלא לנהוג בכהנים מנהג בזיון.
 - ג. רק להקדימם לפני ישראל.

שבוע ג' ~ לימוד יומי: ט"ו סיון – כ"א סיון ~ מבחן מס' 3

המבחן מיועד ללומדי הלימוד היומי, המבחן בספרים סגורים. בכל שבוע תתקיים בעזה"ת הגרלה פרס ראשון 500 ₪ פרס שני 180 ₪ (10 זוכים) - כל מבחן בפני עצמו מזכה בכניסה להגרלה, העונים על 2 המבחנים נכנסים פעמיים. המערכת הטלפונית נפתחת בכל שבוע, מיום רביעי בשעה 13.30 עד מוצ"ש בשעה 5.00. לרישום ועשיית המבחן, לפרטים נוספים ולנקודות ההפצה ניתן לשמוע בקו הטלפון: 073-7289669.

לתשומת לב! בספר אהבת חסד המחולק ללימוד היומי, בחלק מהמהדורות אין חלוקה ל3 מחזורים בשנה, הלימוד מתחיל בהקדמה והפתיחה, ולאחמ"כ בתאריך י"ז סיון עוברים לחלק ב' של הספר.

ועמדו זרים ורעו צאנכם

א. קשה שלא לראות את חידוד סוגי חרדים וחילונים בעת האחרונה, האירועים הדרמטיים שחוונו היו סביב חרדים, ההתפרעות הערבית האחרונה החלה מסטירה מתוקשרת על ידה ביקשו אותם נערים ערביים לבזות בחורי ישיבה קטנה חשובה בירושלים, אירועי מירון וקרלין התרחשו בקרב הציבור החרדי, וכל הפוליטיקה כעת עומדת סביב ציר הויכוח של חרדים מול חילונים. ובודאי הקב"ה עושה זאת למבחן לראות במה כ"א בוחר.

אחד מהדברים שיש לדעת בפולמוס זה, שבאמת אין כזאת סוגיא. כי ההתחלה של סוגיא שייך כאשר יש צד כזה וצד כזה, אבל כשאין שני צדדים לא מתחילה סוגיא, והרי לחרדי אין שום קושיות, ולחילוני יש רק תירוצים, וכבר אמר הגר"ח מברסק לאותו פוחז שהגיע מולו ביום תשעה באב ופיתו בפיו, תוך כדי שהוא מתרץ את עצמו שמפר את צום תשעה באב מפני שיש לו כעשר קושיות על היהדות, סנט בו הגר"ח ואמר לו, שלמרות שהוא יודע להשיב תירוץ על "קושיות", אבל כאן אין לו באמת עשר "קושיות", אלא יש לו עשר "תירוצים" למה הוא מבטל את התשעה באב, ולא שייך למצוא תירוץ על "תירוצים".

וגם כעת, הטוב ביותר למי שחפץ לעבוד את ה' מתוך ישוב הדעת ושמחה, פשוט להתנתק לחלוטין מכל ענייני הפוליטיקה, לא לשמוע על שום תרחישים עתידיים או השערות אימה, רק להתכנס בד' אמות של הלכה, ושם להנות ולשמוח בשמחת התורה להתענג על היות אביי ורבא, ולשכוח מכל הסכנות הטמונות בסוג ממשלה כזו. כי כל שלטון הרע עלינו זה רק עד כמה שאנחנו מכניסים את עצמינו תחת שליטתו, אבל עתה אדרבה, כאשר הממשלה עתידה ללא שום נציגות חרדית (נכון לכתיבת שורות אלו, ויה"ר שתופר עצתם), הרי זה כורת את הענף עליו הם יושבים, כי הרי הכלל הוא שכל שקר שבעולם מוכרח להיות אצלו נקודת אמת, וכך כל צד קיומה של המדינה בעת הזאת, הוא רק מפני שיש לה איזה צד זכות בהחזקת מוסדות התורה בארץ ישראל, אבל ממשלה זו שחורטת על דגלה מלחמה בלומדי התורה, בוודאי ישלח ה' משמים, בכל מיני דרכים נעלמות, את כל הכספים הנדרשים לכוללים דרך צינור יותר נקי וזך, כי פשוט שלא יטוש ה' את בניו היקרים עמלי התורה די בכל אתר ואתר.

ב. ומצאתי לזה ראייה נפלאה, דהנה בפרשה הקודמת בעת שעלו בגורל שבעים זקנים מתוך השבעים ושנים

זקנים שנכנסו לגורל (ששה מכל שבט) נשארו אלדד ומידד בלי זכיה, והם היו מתנבאים במחנה, ויהושע קנא לכבוד רבו והודיע לו שהם מתנבאים, והציע מעצמו לתקן את הענין ע"י שיכלאו אותם "אדוני משה כלאם" ופירש"י בפירושו א' "הטל עליהם צרכי ציבור והם כלים מעליהם" והריב"א עה"ת הק' תימא וכי בשביל זה יהיו כלים שלא יתנבאו. וי"ל שמתוך שיתעסקו בצרכי ציבור יהיו עצבים מרוב טורח, ושכינה אינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות אלא מתוך שמחה לכך לא יתנבאו, ולשון כלים לשון מניעה כמו לא תכלה רחמ"ק מומני, (וע"ע בגמ').

ולכאן יש לתמוה א"כ על משה רבינו שהשיב ליהושע "ומי יתן כל עם ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם" ואיך זה יתכן שכל עם ה' יהיו נביאים, הרי לא יהיה מי שיעסוק בצרכי ציבור, וכל הדברים יהיו מוזנחים ובלתי מטופלים.

אלא מוכח כאן יסוד גדול, שעד כמה שכל כלל ישראל יהיו נביאים קדושי עליון וישפוך ה' את רוחו על כל יהודי, ממילא לא יצטרכו עסקנים ולא ממונים על צרכי הציבור, אלא כדברי הגמ' בברכות (להב) שצווח רשב"י כנגד רבי ישמעאל תורה מה תהא עליה, אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מתקיים בהם "ועמדו זרים ורעו צאנכם" כמו לימות המשיח, ולא יצטרכו לעסוק בצרכי פרנסתם, וכך בנוגע לצרכי הציבור, אם יהיו כולם דבקים בה' יתב', ויזכו לשפע נבואה עליונה כל ימיהם, לא יצטרכו כלום...!

ג. ומכאן תשובה ניצחת לכל החילונים שטוענים כנגד הציבור החרדי, שעוד מעט יהיו חסרים דוקטורים ועורכי דין, ואנשי מחשבים ומדענים וכו', כי כל טובי המוחות מגויסים ללימוד תורה, וכועסים שהחרדים אינם דואגים לאישי את כל המשרות הנצרכות לצרכי הציבור. ברם אנו מאמינים שככל שיגבר קול התורה בארץ, וככל שיתרבו לומדי התורה כך יתקיים בנו "ועמדו זרים ורעו צאנכם" שלא יצטרכו לשום התעסקויות מחוץ ללימוד, והבעיות יפתרו מאליהם, ובאמת חילוני אינו יכול להבין זאת, אבל חרדי שמבין שכל הנהגת ה' שמיימית, מאמין בהנהגה זו.

וממילא פשוט שהכוללים ומשפחות בני התורה, לא יפגעו ולא יפסידו כלום מההשתלטות הזאת, ואין שום פחד ושום חשש מכל הקורות, והרינו בבחי' כל עם ה' נביאים שאיננו צריכים עוסקים בצרכי ציבור, וגם מה שבבחירות הוכרחנו להצביע לא מפני פחד, כי הית' מפר עצתם, אלא מפני חובת השתדלותינו שהיתה אז, אבל חיוב השתדלות לדבר על זה, אין!! רק להתדבק בתורה.

אפילו לא ריש גרגיתא

א. למרות שלא נותרה הקלטה ברורה, מאותה הכרזה שהכריז מרן החזו"א בקום הממשלה הראשונה במדינה, שלא תהיה לה תקומה ושלטון יותר משבעים שנה - כפי שנתפרסם לאחרונה שכך הוא התבטא. די ברור שכל אותן תנודות וטלטלות שהממשלה עברה מתום שבעים שנה לכהונתה הראשונה, מורים באצבע על איבוד כוחה.

כמדומה שהאוסף המפלגתי המוזר העומד להרכיב את השלטון השיתופי החדש (נכון לכתובת שורות אלו רק "עומד"... ויהי רצון שתופר עצתם במהרה), אין לו גדר ממשלה בישראל, וממילא בתורת שכך הוא אינו מהווה פירכא לאותה אמירה קדומה של מרן החזו"א.

צריך להבין נקודה פשוטה. שיטת הבחירה בה ניגש העם להצביע כל אחד בקולו, בעד נציגי הציבור מטעמו, יש בכוחה לקוות להכיר להיכן נוטה רצון הציבור, וכאשר הרוב גובר על המיעוט, נוצר היגיון מסויים לאפשר לרוב לבחור לו הנהגה כלבבו, וזוהי בעצם שיטת הדמוקרטיה אשר התקבלה בעולם בכל המדינות המחזיקות עצמם כמתקונות, ואע"פ שבכל מקום שיטת הבחירה משתנה לפי חקיקתם ותקנתם, מ"מ פרנציפ הדמוקרטיה שווה.

אבל כאשר אותו נציג נבחר הולך וחוצה קוים, מפר הסכמים, ועורק על דעתו, נגד הבטחתו המפורשת לקהל בוחריו, אל המחנה היריב, אזי אותה ממשלה שהוא ירכיב לא תוכל להחשב לממשלה שנבחרה לפי דעת רוב הקהל, אלא היא תחשב כמו קבוצת רודנים שהשלטה על איזו מדינה והטילה עליהם את מרותם בברוטליות וביד חזקה, ובדרך גגיבה ורמיה, שמכיון שלשקר אין רגליים, הרי שסופם לנחול כשלון חרוץ, ידוע מראש, די במהרה.

ב. יתירה מכך, הגמ' בסנהדרין (כ"א) אומרת לנו יסוד גדול ש"קשר רשעים אינו מן המניין", ולכן אע"פ ששבנא הממונה על בית המלך, היה דורש היה דורש לפני שלש עשרה רבוא בני אדם. ואילו חזקיה המלך היה דורש רק לפני אחד עשר רבוא בני אדם. וכאשר בא סנחריב וצר על ירושלים, כתב שבנא פתק, ושלחו עם חץ לסנחריב, ובו היה כתוב, שבנא וסיעתו ואנשיו (שהם רבים מבחינה מספרית מסיעת חזקיה) השלימו אתך, ורוצים לעובדך, ואילו חזקיה וסיעתו לא השלימו, ואמר הנביא שלא יהיו עדיפים הרשעים אנשי שבנא שהיו הרוב, מחזקיה שהיה המיעוט, ונדרש ממה שנאמר בספר תהילים "כי הנה הרשעים ידרכו קשת כוננו חצם על יתר". רומז למה שע"י חץ הראה רשעותו, שהלשין על אדוניו המלך חזקיה.

ובכל זאת היה היה מפחד חזקיה מן שבנא, ואמר: דילמא חס ושלום נוטה דעתיה דקודשא בריך הוא בתר

שבנא, משום שרוב העם עימו, וחשב שצריך ליבטל אל הרוב, וכיון דרובא מימסרי רוצים להימסר לסנחריב, גם הוא וסיעתו צריכין להימסר. בא הנביא ישעיהו ואמר לו: "לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר העם הזה קשר" אל תחשוב בדעתך שמנינו של שבנא נחשב כרוב, כלומר, קשר רשעים הוא, אותה ההתחברות של הרשעים, וקשר רשעים אינו מן המניין, אינם נחשבים כרוב, ופירש שם המהרש"א שאין הקב"ה מצטרף איתם למנין למרות שהם הרוב, כי קשר של רשעים הוא, רע להם ורע לעולם.

כל ממשלה שנבנית כאן בארץ, כוחה ועמידתה היא ממה שהם נבחרו ציבור, וכדברי הגמ' בברכות (נ"ח, א) אמר רב חנן בר רבא אמר רבי יוחנן, כל המתמנה להיות ראש, הקב"ה גוזר על כך, ומעמידו, ואפי' ריש גרגיתא הממונה על חופרי תעלות המים, מן שמיא ממנים ליה. ויש עוד צד לחלוק לו כבוד מדין תעלא בעידנא סגידי ליה. אבל בעת שנתאספו רשעים ללחום כנגד שלימי ישראל, ופיהם מלא דברי חירוף על ישראל, בוודאי שאין המינוי הזה אף כמינוי דריש גרגיתא, אלא מרכבת הסט"א המה.

הוא אשר אמרנו, שאותו אוסף מוזר שקשרו רשעים, אנשי מדון, יד רוחצת יד, לכל מיני רוע, מתוך כוונה להכריז על הקמת ממשלתם, אין זה יכול להצטרף לגדר הממשלות שהיו עד כה בארץ, שנעשו כרצון רוב העם, ואינם אלא כחבורת גנבים שבחזק יד השתלטו על העם.

ג. הנפק"מ בהגדרה ברורה זו, שבאמת אילו היה כאן ענין הנעשה לפי דעת רוב העם, היה זה מלמד על טרגדיה עצומה, והיינו יכולים לדאוב ולהתאונן על מצב כזה נורא בו רוב בני ישראל לוחמים באידשקייט בתורה ובה' יתב', אבל מכיון שהאמת הפוכה, שכידוע רוב העם היושב בארץ הקודש, אוהבים את ה' וחפצים בכל מאודם בדת, ומי שקצת מכיר את האהדה העצומה שיש לחרדים ולכל פעילותם המבורכת בקרב העם, יודע שכל הצרמוניה של השמאל והמצורפים להם, זהו דעת מיעוטא דמיעוטא.

ממילא אותו מחטף של נבחר בוגדן, שעורק מצד לצד כנגד הבטחתו הברורה לבוחריו, אינו נופל תחת הגדרת ממשלה, והינם בסך הכל חבר פוחזים וריקים מחופשים לממשלה, שכל עניבותיהם וטקסיהם, אין ראויים להם גם לשיטתן, ולכן הגדרתם שונה בתכלית ואינם ממשלה, ובמהרה יתברר איך שהכל עורבא פרח, רק משל ודימיון.

וכמו שמצינו בהמון, שהתחייב מיתה כיון שכתב שטנה על ירושלים, אבל חפץ הקב"ה לרומם כבודו כדי להגדיל את מפתחו, כך אותם רשעים, גם אם יתן להם הקב"ה אשליה זמנית לבצע זממם לבנות ממשלה, אי"ז אלא כדי להראות את כילו הרע בפירסום, שיפלו מאיגרא לבירא.

לראות את השגחת ה' בארץ פעם והיום

א. כתב השל"ה: המרגלים הם כת רשעים, וכוונתם היתה לעכב כמה שיותר את ישראל במדבר, ולכן הוציאו דיבה בפרהסיא על הארץ. וטעמם היה, כי ראו שלא נשלחו הנשיאים הראשונים נחשון וחבריו, והבינו שהם עתידים להיות נשיאים בארץ ישראל, ובודאי כך היה אם לא נגזרה מיתה. וחשבו המרגלים, כל זמן שישראל בחוץ לארץ ובמדבר ישארו הם בנשיאות, דכיון שעלו לא ירדו. ואפשר שזהו ענין במה שאמרו (רש"י במדבר יג), כשרים היו באותה שעה, רצה לומר, בחוץ לארץ ראויים מנהיגים.

ומביא השל"ה שכך מפורש להדיא בזה"ק (ח"ג קנ"א), וז"ל: אמאי נטלי עיטא דא (למה נטלו עיצה זו להוציא דיבת הארץ) אלא אמרו אי ייעלון ישראל לארעא נתעבר אנן מלמדהו רישין (אם יעלו ישראל לאר"י, יעבירו אותנו מנשאותינו), וימני משה רישין אחרנן (וימנה משה נשיאים אחרים), דהא אנן זכינן במדברא למהו רישין, אבל בארעא לא נזכי (כי כל זכותינו להיות ראשים במדבר ולא בארץ) כו'. עכ"ל.

ומאריך שהיו שלש דעות בשליחות המרגלים. דעת המרגלים היתה לרדוף אחר הכבוד שחפצו בנשיאות, והלכו מעבירה לעבירה עד שכחשו בה, ונדחו מהארץ של מטה ושל מעלה. דעת ישראל היה להבאת דיבה, כלומר, שייגידו האמת, אבל לא להוצאת דיבת שקר, והיתה כוונתם לראות אם יוכלו לכבוש דרך הטבע. אבל גם זה היה רע בעיני ה', גם בעיני משה רע. אבל ציווי ה' יתב' בשליחות המרגלים היה אדרבה להיפך, שיראו בעיניהם שא"א לכבוש את ארץ ישראל בדרך הטבע, כי הם חזקים במאוד, וגם הערים גדולות ובעורות בשמים, אם לא יד ה' תעשה זאת, ואז יראו כי ה' הוא הנותן הכח.

ובזה מתורץ הקושיא הגדולה, מה היה חטא המרגלים מתחילה קודם שהוציאו דיבת הארץ, עד שהוצרך לקפוץ כלב ויהם את העם. כי הנה החטא היה שאמרו (במדבר יג, כח) "אפס כי עז העם" כמו שכתב הרמב"ן (שם שם, כז). רק הענין כי בתיבת "אפס" הפכו כוונת ה' יתב' "אפס כי עז העם" מורה חסרון שיניחו הכיבוש מחמת זה, ואדרבה כוונת ה' יתב' הוא שיראו שהם עז, ואז יראו כי לה' המלחמה, כי זה היה התכלית לראות כי ה' צבאות עמנו משגב לנו" ו"הבוטח בה' חסד יסובבנו" להבין שהכל ה'.

ב. כל זה חיזוק נפלא לתקופתינו, שהקב"ה חפץ כבר לתת לנו את ארץ אבותינו, מתוך גאולה שלמה בקרוב, וכל מה שמתרחש על אדמת ארץ הקודש בשבעים שנה האחרונות, הוא פלא מופלא שלא ניתן לתיאור, ובאמת שאיננו שמים לב להתקדמות הבלתי פוסקת של הגאולה מפני שהיא נעשית באיטיות, משל לנער שנפגש בבן

משפחתו אחרי שנתיים שלא ראו זה את זה. ובשנתיים הללו הנער גבה בארבעים ס"מ, ואותו בן משפחה נדהם מהקפיצה, והוא שואל אותו האם הוא אוכל מקלות של מטאטא... אבל הנער אינו מבין על מה הוא מדבר, כי הוא חי את זה מקרוב ולא מרגיש בשינוי. כך גם בנמשל, אם יבא לכאן יהודי שנפטר לפני מאה שנה בפולין, ונעשה לו סיור בארץ ישראל, בירושלים, בני ברק, קרית ספר, בית שמש ביתר ומאות הישיבות גדולות וקטנות והכוללים ומוסדות התורה בכל אלפי בתי כנסיות ומקומות התורה המונהגים כאן בארץ... הוא יגיד מיד, רגע, אבל איפה המשיח...? אולי נסתכל עליו בפליאה, אבל הוא יסרב להאמין שהמשיח אינו כאן... כי לאור מה שהראנו לו, יהודים חרדים לאלפים ולרבבות גודשים היכלי התורה, וערים רבים מנוהלים ע"פ הוראות גדולי ההלכה, הוא לא יאמין שהמשיח לא שותף בתמונה המפליאה הזאת...

וזהו פשר הביטוי אין משיח בא אלא ב'היסח הדעת', כשאתה מוכרח להגניב איזו פעולה מתחת עיני הרואים אתה מוכרח לעשות פעולת הסחה... ועל ידה הם כאילו רואים אבל בעצם הם לא רואים, זאת אומרת, הם כן רואים אבל הם לא יודעים לפרש את מה שהם רואים, ואז כשנפקחות עיניהם הם טופחים על מצחם ואומרים, רגע איך באמת לא קלטנו עד עכשיו את תרגיל ההסחה.

ג. זה ממש מה שקורה כאן, התהליך הולך ומתקדם, הולך ומתפתח בצעדי ענק, בפרקי דר"א מבואר שזהו אחד מהסימנים המובהקים לגאולה, משיפנו הדרכים חכה לו... פוק חזי, כבישים נסללים, דרכים נפתחות, אוטובוסים רכבות, נתב"ג אלפיים, הכל כבר מוכן ומזומן לקראת הגאולה, כיום, בתוך חצי יממה אתה יכול לשנע עשר מיליון יהודים להר המוריה כמעט בלי פסק... איפה כל זה היה לפני 100 שנה...? הרי אז, בשביל שיהודי יוכל להאמין בביאת המשיח, היה עליו לדמיין טיסות באויר על כנפי נשרים, מיגור אלפי ערבים שגדשו את כל איזור המקדש ולא נתנו להתקרב לשם... מלחמה בשלטון טורקי עקשן... בקיצור סיפור מורכב ביותר... היום בימינו, המציאות של משיח זמינה ביותר, רק צריך להוריד את ביהמ"ק מן השמים, אשר כבר בנוי לתלפיות, משוכלל ומסותת על כל אגפיו תאיו ולשכותיו, רצפתו שטופה ומקורצפת, ולא מחסר אלא הסרת הלומ...
את כל התהליך הזה יכלו לראות אז במרגלים, ואדרבה רצה הקב"ה שילכו ויראו איך שהכל נס מאיתו יתב', אבל מי שלא מספיק מאמין תולה הכל בטבע וזו היתה טעותם של ישראל, שרצו לבדוק מה הארץ, וק"ו המרגלים שרצו שררה, ובקשו לעכב הכניסה לארץ כדי לשלוט, ועלינו להאמין שהכל נס מה', וכך נזכה לגאולה שלימה בקרוב.

אפשר לו לעסוק ואינו עוסק...

א. בפרשתן: "כי דבר ה' בזה... הכרת תכרת..." וילפינו בסנהדרין מפס' זה דכל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק חייב כרת, אמנם ברמב"ם הביא ג' דרשות מחז"ל בהאי קרא, ועלינו לעיין היטב בדבריו מאי קמ"ל בכל אחת משלשת דרשות אלו, ואף שנראה לכאורה שדבריו כפולים, באמת מונח בהם חידוש נורא. וז"ל הרמב"ם (פ"ג מת"ת ה"ג): כי דבר ה' בזה, זה שלא השגיח על ד"ת כל עיקר (הוא מלשון הספרי בפרשתו), וכן כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק (הוא לשון הגמ' סנהדרין), או שקרא ושנה ופירש להבלי עולם והניח תלמודו וזנחו הרי זה בכלל בזה דבר ה', עכ"ל. והנה הדרשה הראשונה מדברת במי שלא למד מעולם, וכן פירש שם הנצי"ב בספרי, דמיירי שאינו רוצה להגות בתורה כלל אפילו בלי עמל ויגיעה, והוא כמו פורקי העול של היום, שאינן פותחים ספר כל ימיהם, וזה ביזוי גדול לתורה כנוסח המשנה באבות 'אוי להם לבריות מעלבונה של תורה', ובגלל הביזוי הגדול שהם שמבזים לתורה עונשם כרת. אך עלינו להבין למה צריך הרמב"ם גם את הדרשה השנייה, וגם את השלישית.

והנה יש מחלו' גדולה באיזה גוונא אדם נכלל ח"ו בגדר אפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, ובתורתו יהגה (פ"הג). הביא ראיה מאגרת הרמב"ם (הנדפסת בבנין עולם עמ' נ"ד) וז"ל: וכל מי שמניח הלימוד או שלא למד דבר מעולם נאמר בו כי דבר ה' בזה, עכ"ל. והבין שזהו הדרשה השנייה של אפשר לו לעסוק בתורה ואין עוסק, ומביא שכך כתב לו מרן שר התורה, שמסתבר שהכוונה שאינו לומד כלל.

אולם הדבר פלא, דלכאוי' בפשטות לפי הנצי"ב ברור שכוונת הרמב"ם באגרת לדרשה הראשונה שלא השגיח על דברי תורה כל עיקר, וגדר מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק היינו אפי' לזמן מה שיכול ללמוד ואינו לומד דג"ז בכלל הכרת רח"ל. וכ"כ הח"ח בסוף 'תורת הבית': והנה כאשר יתבונן האדם בימי חייו ימצא שכמה פעמים בשבוע ואפשר אף כמה פעמים ביום היה לו פנאי לעסוק בדברי תורה ונתעצל מזה, ומאד צריך להזדעזע פן יכנוהו ח"ו למעלה בשם בזה דבר ה'. ונורא שכך פסק במשנ"ב (קנ"ה סק"ד) וז"ל: וכשיש לו פנאי והוא מבטל מלימוד תורה מרצונו, הוא קרוב למה שאחז"ל על הפסוק כי דבר ה' בזה, עכ"ל. וזיל בתר טעמא דשייך אפי' ליום אחד ולשעה אחת. וכ"כ הגר"ז (ת"ת פ"ג) וז"ל: דבר ה' בזה כלומר שדבר ה' אינו יקר וחשוב בעיניו כ"כ לעסוק בו וכאי' מתלוצץ מד"ת, וע"ש דקאי אפי' על זמן מה.

ואשר לפ"ז יפלא טובא, לשם מה הביא הרמב"ם את הדרשה השלישית או שקרא ושנה ופירש להבלי עולם והניח תלמודו וזנחו הרי זה בכלל בזה דבר ה', דממנ"פ

במה איירי, דאם מדובר דאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, א"כ כבר הוא נכלל בדרשה השניה שהזכיר, ואי מיירי שא"א לו לעסוק בתורה א"כ למה כ"כ החמירו בו, וכי בגלל שאתמול היתה לו אפשרות ללמוד, ולמד ושנה הרבה, מגרע גרע, הלא סו"ס עתה אין לו אפשרות, ולמה להכניסו בחומר העצום של כרת, ויותר נוראות נפלאות, שלא מצאתי מי מרבותינו שעסק בקושיה זו, וצע"ג.

ב. ונראה דיסוד עצום מונח בזה, דהנה לכאוי' הגדר של 'אפשר לעסוק בתורה' היינו שאין לו כעת שום עיסוק, כגון שכבר מצוי מול הספר, אבל כשטורד אותו איזה עיסוק בענייני העוה"ז ואפי' בהבלי העוה"ז המותרים, זהו הרמה שלו, ושם הוא אוחז מבחינת צרכיו הגופניים, ואף כשעוסק בזה שעות רבות, אינו בכלל הגדר של אפשר לו לעסוק בתורה, דהוא לפי ערכו אי אפשר לו כעת לעסוק בתורה. (וכדברי האבן האזל בהל' מלכים דאם נגרם לו ביטול תורה בהכרת ע"י ריבוי שתיה ואכילה עדיין אין בזה גדר של ביטול תורה ד'להדיט אינו אסור אלא לבטל תורה בלי כל סבה עיי"ש).

אך ע"ז מחדש הרמב"ם את הדרשה השלישית, דהיינו דווקא באדם שהורגל לכך מילדות, אבל מי שכבר זכה לשנות ולראות את אור התורה הנפלא והעצום, עליו יש כבר טענה - מה אתה מוותר על השטייגען ופורש להבלי העולם, מה אתה מניח תלמודך וזנחו? הרי היית עימה וראית אותה אז למה עזבת? זהו ביזוי לתורה! כזה, אע"פ שכעת א"א לו לעסוק בתורה כי הוא עסוק עכשיו לבנות לו איזה וילה חלומית או שיצא לעסקים כדי להשליש את המשכורת שלו כדי שיוכל לבזבז כספים על תאוות עוה"ז (מותרות), ממנו התורה מתבזה מאד כי אחר שהכיר את התורה וראה תפארתה, איך בשאט נפש ימירה באפסים.

ג. מרן החזו"א (א,א) שלח דברי כיבושין לתלמיד טועה, ז"ל: נתנית מקום במחשבה לחיות כל הימים חיי הדיטות של יושבי קרנות בקורת רוח וחלומות נעימים, הוא נתנית רשות למינות בחדרי המחשבה והעלם מכל מצוות ה', ומכניס את עצמו בשרות הזוללים האומרים אכול ושתה וגו', ואין בינו לבין רשעים גמורים ולא כלום, (כי חייב כרת כדלהלן) אם מי שאפשר לו לעסוק בתורה שעה אחת ואינו עוסק גוף העבירה במעשה קל וענינו לעומק סוד הנשמה אפיקרוסות, מה שפלה היא ההסכמה להשאר בחיים זוללים כל הימים. כל מעלה ממעלות התורה יקרה היא מפנינים ומכל חיי העוה"ז, ומאד מאד קל לאבד את אשר כבר השיג ולרדת מטה מטה באפס רגש ומיחוש. צר לי לראותך כי הנך יורד מטה מטה והנך אובד רגשי קדש ואהבת התורה את אשר כבר קנית, הנך נחשד בעיני כמי שחיים של תלמידי חכמים וחיי ע"ה שוין בעיניך. עכ"ל. וכמה מרוממים דבריו, ליכות לחיי תורה קדושים.

נושא הגיליון

'שיעור בגד לטלית קטן'

ועשו להם ציצת

תכנית: אנו עומדים בתחילת סדרת גיליונות בנושא מצות ציצית החביבה, הגיליון הנוכחי (מספר 313), עוסק בשאלה, מהו שיעור הנצרך לגדול להכשר טלית קטן באורך (אמה, אמה וחצי) וברוחב (אמה, חצי אמה, פחות מכך), איך מתרגמים את המידות לס"מ לפי שיעור הגר"ח נאה ולפי שיעור החזו"א, האם מחשיבים גם את מקום הנקב לכניסת הראש, ואת מקום החתך (כמין V), האם צריך 'תיק תק' או כפתור בתחילת החתך.

הגיליונות הבאים יעסקו בעז"ה, בנושא דין 'לשמה' בציצית. מקום הנקב. צורת קשירת החוטים. ברכת 'על מצות ציצית', 'להתעטף בציצית', מהו שיעור טלית קטן לברכה לקטנים, ועוד.

דָּבָר בְּעֵתוֹ מֵה טוֹב: מבואר **בגמ'** (נדרים כה. מנחות מג:): שקולה מצות ציצית כנגד כל מצוות שבתורה. ובפרשת השבוע **פרשת שלח** (במדבר פרק טו פסוק לח) **דָּבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְּפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם.** ומבואר **בגמ'** (סנהדרין דף קא). העיד רבי שמעון בן אלעזר משום רבי שמעון בן חנניא, כל הקורא פסוק בזמנו מביא טובה לעולם, **שנאמר** (משלי פרק טו פסוק כג) **וְדָבָר בְּעֵתוֹ מֵה טוֹב.**

וכתב **בהקדמה לדרשות חתם סופר** (עמוד טז), שהיה דורש תמיד דבר בעתו בפרשת השבוע, שדרשו מעין המאורע, יהיה איזה שיהיה. **ובדרשות חתם סופר** (סוף חלק ב פתיחה לפרשת בחוקותי תקצ"ח לפ"ק) כתב החתם סופר על **הפסוק** (תהלים פרק א פסוק ג) **אֲשׁוּר פְּרִיזוּ יָתֵן בְּעֵתוֹ, שֶהקב"ה מזמין בכל עת לפי הזמן ההוא לומר דבר בעתו.** עכ"ל. יש אומרים שאם לומדים סוגיא, ונקלע לפרשת השבוע הוא סימן טוב, והוא סימן שלומד 'תורה לשמה'.

1. קטן מתכסה ראשו ורובו

שיעור כסות: מבואר **בגמ'** (מנחות דף מ:), טלית שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו והגדול יוצא בה דרך עראי חייב בציצית. אם הטלית אינה מכסה את ראשו ורובו של הקטן, אפילו שאדם גדול יוצא בו דרך עראי פטורה. ופירש **הנמוקי יוסף** (דף יא: מדפי

דבר העורך

בְּקִרְבֵי אֶקְדָּשׁ

לקראת מלאות שלושים יום לעלותם בסערה השמימה של מ"ה קדושי מירון, בהילולא בציון הרשב"י ל"ג בעומר תשפ"א, התקיים על ידי מכון 'הילכתא' כינוס חיזוק והתעוררות, בבית הכנסת פינסק קרלין ירושלים, ביום רביעי פרשת בהעלותך ט"ו סיון תשפ"א, לזכרם ולעילוי נשמתם להתבונן מ"ה ד' אלקיך דורש מעמך.

נשאו דברים: **הגאון רבי שלמה ידידיה זעפראני שליט"א** אב"ד "כתר תורה". **הגאון רבי נתן רוטמן שליט"א** מראשי ישיבת 'נתיבות חכמה' (וולפסון). **הרב מאיר נחמן אלהדד שליט"א** אבי הנערים **יוסף דוד ומשה מרדכי ז"ל** שנספו באסון. ניתן להאזין לדרשות המיוחדות בקו הילכתא 02-5377085 שלוחה 1.

הרבנים עוררו בדבריהם הנפלאים המיוסדים על דברי חז"ל, שהגזירה היתה על כלל ישראל, ועלינו להתעורר בתשובה, להתחזק ביסודי האמונה, לראות את יד ד', לצפות לישועתו, ולבקש על בנין בית המקדש.

כך עוררו על הצורך להתחזק בבין אדם לחבירו, עין טובה בחינוך הילדים, טהרת וקדושת המחנה, להשמר מפגעי הטכנולוגיה אשר הורסת כל חלקה טובה, ולהתבדל מהטשטוש הקיים בחוץ.

בסיום התקיים 'תפילת רבים' על פצועי מירון, **לרפואת יוסף עזריאל בן חיה מיכל** (רייט) הי"ו בחור בן 15 שנה מרמת בית שמש א' מאושפז בבית החולים רמב"ם חיפה, מורדם ומונשם בלי הכרה. **ולרפואת אלעזר בן ראומה (ברג)** הי"ו ילד בן 11 שנה, שתודה להשי"ת כבר התעורר, אך עדיין זקוק לרחמי שמים, לרפוי"ש בתושח"י.

יהי רצון שנזכה להתחזק לקיים את רצון השי"ת, ולא ישמע עוד שוד ושבר בגבולנו, ונזכה לקיום **הפסוק** (ישעיהו כו יט) **הִקְיֹצוּ וְרַנְּנוּ שְׂכָנֵי עֶפְרָי, בְּבִיא.**

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

פרסום ראשון

תמונה מקורית של טלית קטן שלבש **מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל** מידת הרוחב 69 ס"מ, מידת האורך 145 ס"מ. בצד הקדמי שיעור אמה למידת החזו"א הוא רק בצירוף החתך.

השיעור רק לאורך ואין צריך שיעור לרוחב כדעת המהריק"ש. ובאמת מעיקר הדין מספיק אמה על אמה, וכיון שהוזהרנו על יראת הוראה למעשה, המנהג לעשות בגד שאורכו ב' אמות ורוחבו אמה.

3. השיעור במידות זמננו

שיעור רבי חיים נאה: לפי שיעור הגר"ח נאה (שיעורי תורה סימן ג ס"ק לג) טלית קטן לפי שיעור 3/4 אמה - 36 ס"מ, טלית קטן לפי שיעור אמה 48 ס"מ, אמה שוחקת 49 ס"מ. והמהדר לשיעור אנשי מעשה אמה מרובעת לפניו ואמה מרובעת לאחוריו באמה שוחקת, יעשה טלית קטן באורך 98 ס"מ ורוחב 49 ס"מ. מידות אלו כוללות את נקב בית הצואר, והמחמירים שאין הנקב מצטרף לשיעור טלית מודדים שיעור זה בלא הנקב.

שיעור חזו"א: לפי שיעור החזו"א (שיעורין של תורה שיעורי המצוות אות ד) טלית קטן לפי שיעור שלושת רבעי אמה באורך הטלית - 44 ס"מ מכל צד של האורך, טלית קטן לפי שיעור אמה הוא 58 ס"מ בכל צד, וכתב בשונה הלכות (סעיף ו) שיותר טוב לעשות רוחב 60 ס"מ (כנראה בגלל ההתכווצות), וכך כתב החזו"א (קובץ אגרות חלק א סימן י). וביקש החזו"א (ארחות רבינו א ציצית יז) להכין עבורו טלית קטן בגודל מעט יותר מ-60 ס"מ כיון שמתכווץ בכביסה. המהדר לשיעור אנשי מעשה אמה מרובעת לפניו ואמה מרובעת לאחוריו, יעשה טלית קטן באורך 116 ס"מ ורוחב 58 ס"מ. (מדות ושיעורי תורה פרק י אות כא).

ולדעת הגר"י בן ציון אבא שאול זצ"ל (שו"ת אור לציון חלק ב פרק ב אות ו), לגבי שיעור רוחב הטלית, אין לברך על טלית קטן, אלא אם כן יש ברוחבה שיעור של 72 ס"מ לפחות. והנהג לברך על טלית שיש ברוחבה 48 ס"מ רשאי להמשיך במנהגו. ואם פוטר את הטלית קטן על ידי הטלית גדול, מספיק רוחב של 60 ס"מ, וגם ברוחב של 50 ס"מ נראה שכבר יצא ידי חובתו. ויזהר שישאר כשיעור גם לאחר הכיבוס, כי דרך הבגד להתכווץ בכיבוס.

ולדעת הגר"א זילבר זצ"ל (בירור הלכה חלק א סימן טז אות ו), ויסוד הדברים כתב גם הגר"י בן ציון אבא שאול זצ"ל (אור לציון חלק ג שיעורי המצוות אות כט), שיעור טלית החייבת ציצית אינו ככל שיעורי התורה שנמסרו הלכה למשה מסיני באמות וטפחים וכדומה, אלא הוא כמבואר בגמ' (מנחות דף מ:): 'שיכסה ראשו ורובו של קטן, והגדול יוצא בה עראי'. והאחרונים מדדו שיעור בגד שמכסה ראשו ורובו של קטן כמה הוא השיעור באמות, אם כן השיעור לא שייך למחלוקת הכללית כמה הוא השיעור אמה בכל דיני התורה, ותלוי רק בשיעור עיטוף ראשו ורובו של קטן, וצריכים לדעת באיזה מידה מדדו, כי בעיקר תלוי במציאות שיכול לכסות ראשו ורובו של קטן. ובבגד של 48 ס"מ על 48 ס"מ ודאי אין בו שיעור טלית, ומותר להתעטף בו בלא ברכה.

וכן האריך הגר"ר יהודה וייס שליט"א (קונטרס בירור שיעור טלית קטן, 44 עמודים), להוכיח שכל האחרונים מדדו לפי המציאות שמכסה ראשו ורובו של קטן, וכפי העולה מדבריהם, לכל הדעות צריך ללכת לפי שיעור החזו"א, והוכיח כדבריו מכמה מקומות, ואחד ההוכחות שהרי הגר"ח פלאגי שהוא חידש את השיעור של אמה וחצי, סבר שאמה הוא 55 ס"מ, שהוא קרוב לשיעור חזו"א. וכן במציאות הנראית לעין, מכסה ראשו ורובו רק באמה של שיעור חזו"א.

ומה שידוע דעת המשנה ברורה שבדרבנן לא צריך להכפיל את השיעורים וכדעת הגר"ח נאה, היינו רק לענין שיעורי הנפח [כביצה, רביעית וכדומה], אבל לענין שיעורי האורך [אגודל, טפח ואמה] דעת הביאור הלכה שהשיעור הוא כפי שכתבו הצ"ח והחת"ס, שהוא כשיעור חזו"א [ולכן הסכים עם קושיית הצ"ח שהיא 'קושיא גדולה וחמורה'], וכן כתב החזו"א (קונטרס השיעורין ס"ק ט"ז ד"ה בס' משנ"ב במוסגר) בדעת המשנ"ב.

והעיר אחד הלומדים שליט"א (י.ז.ע.), הרי הגר"ח נאה בעצמו (שיעורי תורה סימן ג ס"ק לג) כותב לגבי טלית קטן את השיעור של 48 ס"מ. ועוד שהרי מפורסם שהמשנ"ב נקט לעיקר כפי השיעור

הרי"ף, הביאו הבית יוסף סימן טז), שאם קטן המתבייש לצאת לחוץ בלא כסות, מתכסה ראשו ורובו, חייבת בציצית דכסותו קרינן ביה. ואם לאו פטורה דלאו כסותו הוא. ועומק הפשט בדבריו, שהרי לשון הפסוק (דברים כב יב) גדלים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה. ואילו היה כתוב בגד, היה תלוי בשיעור בגד, אבל כיון שנקטה תורה לשון כסות, מלשון כיסוי, הכיסי הקטן שיכול לכסות אדם קטן הוא המתחייב בציצית. אבל בקטן שאינו מתבייש לצאת לחוץ בלי כיסוי לא קרינן ביה כסותך.

בסידור רב עמרם וברמב"ם (ציצית פרק ג הלכה א) ובשו"ע (סימן טז) הזכירו רק את השיעור כדי שיכסה ראשו ורובו של קטן, ולא הזכירו שהגדול יוצא בו ארעי לשוק. ובטור וברמ"א (שם) הוסיפו את התנאי שהגדול יוצא בו ארעי לשוק. וכתבו הב"ח והט"ז מגן אברהם והגר"א והמשנ"ב (ס"ק ד) שלא יברך אלא אם הגדול לובשו ארעי. והחזו"א (או"ח סימן ג ס"ק ל, שונה הלכות סעיף ג) נוטה, שיכול לברך.

גיל 5/6/7/9: נחלקו הפוסקים מהו גילו של הקטן המבואר בגמרא. לדעת הסמ"ק (סימן לא) הכוונה לקטן שהגיע לחינוך, כמבואר בגמ' (סוכה דף מב). קטן היודע להתעטף חייב בציצית. ופירש הב"ח (סימן טז) בכוונתו, ששיעור גיל חינוך הוא בן שש או בן שבע. לדעת הרמב"ם (הלכות ציצית פרק ג הלכה א), והשו"ע (סימן טז סעיף א) הכוונה לקטן שהולך לבד בשוק, ולא צריך אדם אחר שישמור עליו. ומבואר בטור ובב"ח (סימן טז) ובמשנ"ב (ס"ק ט) שלדעת הרמב"ם והשו"ע שיעור קטן הוא בן תשע שנים. יש לציין שלפי הבנת הרדב"ז (חלק ה סימן ב אלפים קו) בשיטת הרמב"ם, השיעור הוא בן חמש שנים.

2. שיעור באמות

מידות הבגד: לדעת פרי הארץ בשם ספר דרך חכמה השיעור 3/4 אמה באורך, וחצי אמה ברוחב. ונחלקו עליהם המחצית השקל והארצות החיים (סימן טז סעיף ב), שאין סמך לשיעור של 3/4 מהגמרא, ובפרט לשיעור של חצי אמה ברוחב. והסיק המשנ"ב (סימן טז ס"ק ד, משנ"ב סימן ח ס"ק יז, וראה ביאור הלכה סימן טז ד"ה ואז), אחר שהביא את דעות הפוסקים הנ"ל, שאין לברך על הציצית עד שיהא בו אורך 3/4 אמה מכל צד, לבד נקב בית הצואר, ובפחות מזה הוא בחשש ברכה לבטלה. ואנשי מעשה נוהגים לדקדק שיהיה בו אמה מלפניו ואמה מלאחוריו. ומקור מנהג אנשי מעשה, ציין בשער הצינן (ס"ק ז) לספר ארצות החיים (סימן טז ס"ק ז), שם הביא בשם סידור הרב (תחילת הלכות ציצית), שצריך אמה מלפניו ואמה מלאחוריו.

בארצות החיים (למלבי"ם, סימן טז) הביא מחלוקת מה כוונת השו"ע באורך וברוחב, האם השיעור של כדי שהקטן מתכסה בו צריך שיהיה רק באורך או גם ברוחב. לדעת הרדב"ז (חלק ה סימן ב אלפים קו), צריך שהבגד יכסה את אורך הקטן, בין לאורך הבגד ובין לרוחב הבגד (כלומר גם רוחב הבגד יכסה את אורך הקטן). ולדעת המהריק"ש (אהלי יעקב, הביאו הברכי יוסף), אין צריך ברוחב הבגד רק באורך הבגד (כלומר שרוחב הבגד צריך לכסות רק את רוחב הקטן).

רוחב: במשנ"ב (הנ"ל) הוזכר רק שיעור אורך 3/4 אמה, ואמה למנהג אנשי מעשה, ולא הזכיר שיעור לרוחב. בביאור הלכה (ד"ה לשוק) הביא יש אומרים (עיין ארצות החיים) שצריך שיעור ראשו ורובו גם ברוחב. והסיק שאם יש אמה על אמה בכל צד ודאי שיכול לברך. ובספר שיעורין של תורה (שיעורי המצוות ד) פירש בכוונת המשנ"ב, שמנהג אנשי מעשה לעשות רוחב הטלית אמה על אמה. והוסיף שאף אם באורך הטלית מקילין בג' רבעי אמה מכל צד, מכל מקום ברוחב צריך אמה. וכן מבואר בחזו"א (סימן ד) ס"ק לא ד"ה באה"ח) ובשונה הלכות (הלכות ציצית סימן טז), שאפשר להקל רק באורך לג' רבעי אמה, אבל ברוחב צריך אמה.

וכתב החזו"א (סימן ג ס"ק לא, שונה הלכות סימן טז ס"ק ו) שאין רמז בגמ' שצריך שיעור ראשו ורובו ברוחב, וצריך את

הקטן, והמשנ"ב שהזכיר אמות כוונתו לאמות קטנות.

4. שיטת הכתר ראש

עד הברכיים: ומזבא בכתר ראש (הלכות ציצית אות ד, הובא בשו"ת מהרש"ם חלק ד סימן קכא), ובשערי רחמים ובעוד ספרים, טלית קטן שאינו מגיע עד למטה מן הברכיים לא יוצאים ידי חובה. וכך נהגו הג"ר יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל ועוד מגדולי ישראל במשך הדורות, וכן בבית בריסק יש שנהגו כן. וביאר במקורות וביאורים (על כתר ראש, מהדורת אשכנזי, הערה יב), שהאחרונים כתבו שיעור באמות, כי סברו ש'יוצא בו גדול ארעי לשוק', פירושו מעל בגדיו, ואילו הכתר ראש הבין שלבוש רק בבגד זה, ולכן הצריך ארוך עד הברכיים.

ובספר ילקוט מנחם (עמוד רמז) בשם מוהר"מ מרימנוב זי"ע שהזהיר על טלית קטן ארוך עד הברכיים. ובספר נפלאות מגדולי ישראל (אות קפד), שרק באופן כזה הטלית קטן שמירה לאדם.

וראה במה שביאר הג"ר יעקב צבי גאלדשטיין שליט"א (קונטרס שיעורי טלית קטן, 10 עמודים), שיעור גודל הטלית קטן על פי שיטת סידור הרב והגר"א ורבי מנחם מנדל מרימנוב והרה"ק מראפשיץ והרה"ק משינאווא והרה"ק מנאסאד ועוד, הדעה שצריך טלית קטן עד הברכיים, ועוד דעות. וחישב על פי שיעור האמה לפי השיטות השונות.

5. כתפיים

כתב המהרי"ל (חדשות סימן ד אות ד), הובא במטה משה (סימן ט), ובמגן אברהם (בהקדמה), שצריך לעשות את הכתפיים רחבים, כדי ד'לא ליתני אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ויבטל ליה'. וכתב במחצית השקל שהוא לשון מושאל, כי לא שייך לומר בבגד שהאזיר של הצדדים מבטל, כמבואר בתוס' (עירובין דף י: ד"ה ואצבעיים) שסתם אזיר העולם אינו מבטל מחיצה, ורק אזיר שנחשב כסתום מבטל מחיצה, אך בציצית האזיר לא יכול לבטל את הבגד, כי הוא לא שייך לציצית, ועיקר הטעם, משום שהבגד בכתפיים צריך להיות ניכר היטב, שיקרא בגד ולא רצועות. וכן מבואר במשנ"ב (ס"ק א), שצריך לעשות הכתפיים של הטלית קטן רחבים, כדי שיהיו ניכרים ויהיה עליהם תורת בגד ולא שם רצועות.

אך לדעת החזו"א (סימן ב ס"ק ט) אם הנקב של בית הצואר יותר רחב מהבגד בכתפיים, נחשב עומד משני צדדים, וכפרוץ מרובה על העומד, ואף אם כתף אחת מרובה על הפרוץ אינו נדון כעומד מרובה. וצריך לזהר שלא יהיה נקב בית הצואר יותר רחב

על שום כתף, ואפילו שהמשנ"ב לא החמיר שיהיה יותר רחב מהכתפיים, אין להקל בזה כי ציצית היא מצוה דאורייתא. וכתב בקובץ אגרות (חלק א סימן י) שיהיו הכתפיים ברוחב 21 ס"מ כל אחת, והחלל של הנקב 18 ס"מ. והעידו צאצאי החפץ חיים זצ"ל, שבטלית קטן שלו הנקב היה יותר גדול מהרצועות.

האם מחשבים את הנקב: לדעת המשנ"ב (ס"ק ד) מנהג אנשי מעשה לעשות בגד ציצית באורך אמה לפניו ואמה לאחוריו, ונקב בית הצואר אין עולה למנין. ומזבא בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א (דעת נוטה תשובה תקסז) שגם אם יעשה את הכתפיים רחבות כל אחת חצי אמה, אינם מצטרפים לשיעור אורך הטלית, לשיטת המשנ"ב.

מאיך לדעת החזו"א (סימן ג ס"ק לא) אם עומד מרובה על הפרוץ משני צדדים, גם המקום של הנקב מצטרף למידת הציצית - אורך שתי אמות ורוחב אמה, ואין להחמיר שיהיה אמה לפניו חוץ מנקב בית הצואר. אמנם בארחות רבינו (חלק א ציצית יז) מובא שהחזו"א איש בסוף ימיו הורה לאחותו להכין לו ציצית, באורך של אמה בלי מקום הנקב, וביאר הגר"ח קנייבסקי שליט"א (דעת נוטה ציצית תשובה תקס) שהחזו"א לא חזר בו, אלא שהחמיר על עצמו. והעיד הגר"ח קרליץ זצ"ל (מפי נכדו) שבכל פעם שהכין החזו"א ציצית התלבט שוב בשאלה זו האם יש לנהוג כדעת המשנ"ב.

חתך קדמי: מצוי היום שעושים חתך בצד הקידמי של הבגד (כמין V) מתחת לנקב, לפי דעת המשנ"ב שמקום הנקב לא מצטרף לשיעור הציצית, מובא בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א (דעת נוטה תשובה תקסב) שאינו מצטרף לשיעור, אולם לפי דעת החזו"א שמעיקר הדין אפשר לצרף את הנקב, גם החתך מצטרף לשיעור אורך הציצית.

וביאר עוד בדעת נוטה (הערה 644) שמעיקר הדין בסוג חתך שאפשר לקרב את שני הצדדים ולחבר באופן שיראה אחד, מצטרף אפילו שיש קרע קטן ביניהם. אולם החזו"א החמיר לעשות כפתור ולולאה בשני צידי החתך, באופן שיכולים לחבר אותם, ומספיק שיהיה ראוי לסגירה ואין צורך שיהיה סגור בפועל. והוסיף בדעת נוטה (תשובה תקסד) שלשיטת המשנ"ב לכאורה יותר טוב שיהיה סגור. ולדעת אחד מגדולי הוראה שליט"א שגם לפי שיטת המשנ"ב שני החלקים של החתך נחשבים כחלק משיעור האמה, גם אם אין שם כפתור. כמדויק מלשון החזו"א (סימן ג ס"ק יט) דקרע לא חשיב כחסר, וכיון דרוב הטלית שלם הקרע אינו מפסיד'. וכך הורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל.

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. שיעור כסות: התורה הזכירה כסות, ולא נתנה שיעור, ובגמ' לא התבאר שיעורים באמה, אלא כל שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו וגדול יוצא בו דרך ארעי לשוק, חייב בציצית. נחלקו בגיל הקטן גיל 5/6/7/9.
- ב. שיעור באמה: בחז"ל לא הוזכר שיעור באמה, האחרונים כתבו שיעורים באמה. והכרעת המשנ"ב כדי שיוכל לברך צריך שיהיה בו שיעור 3/4 אמה ורוחב אמה, ומנהג אנשי מעשה אמה לפניו ואמה לאחוריו ברוחב אמה, וכך נהג החזו"א.
- ג. שיעור רבי חיים נאה: אמה = 48 ס"מ, אמה שוחקת = 49 ס"מ, שיעור 3/4 אמה = 36 ס"מ לכל צד, אנשי מעשה = אורך 98 ס"מ ברוחב 49 ס"מ.
- ד. שיעור חזו"א: אמה = 58 ס"מ, ועדיף 60 ס"מ כיון שמתכווץ. שיעור 3/4 אמה באורך הטלית 44 ס"מ לכל צד באורך הטלית, רוחב 60 ס"מ. שיעור אנשי מעשה = אורך 116 ס"מ, רוחב 58 ס"מ.
- ה. שיעור אור לציון: לכתחילה כדי לברך צריך 72 ס"מ, ורשאי לברך מ-48 ס"מ, ואם פוטר על ידי טלית גדול מספיק 60 ס"מ. וברוחב של 50 ס"מ יוצא ידי חובתו.
- ו. בית הצואר: נחלקו הפוסקים האם אפשר לצרף את מקום הנקב של בית הצואר, למשנ"ב אינו מצטרף אפילו בכתפיים רחבות, ולחזו"א מצטרף. עוד נחלקו הפוסקים אם אפשר לצרף את החתך כמין V. ויש אומרים שמצטרף רק אם עשה כפתור שיכול להסגר.
- ז. כתפיים: יעשה את הכתפיים רחבים כדי שיהיו ניכרים. לדעת החזו"א צריך שלא יהיה נקב בית הצואר מרובה על אף אחד מהכתפיים, ולכן יעשה כל אחד מהכתפיים 21 ס"מ, והנקב 18 ס"מ. ולדעת המשנ"ב יכול לעשות נקב גדול מהכתפיים.

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על 100 שקל במזומן

שאלה: מאיזה שלב בעשיית הציצית מעכב עשייה 'לשמה', גזיזה, ניפוץ, טויה, קשירת הציצית? ומהו השלב הנקרא 'ניפוץ'?

מקורות: רמ"א (סימן יא סעיף א); ומשנ"ב (שם); **תשובות והנהגות** (חלק א סימן כד, חלק ב סימן ח); **דעת נוטה** (חלק ב עמוד קסב); **חוט שני** (הלכות ציצית עמוד צא); **זקן אהרן** (חלק א סימן ב); **גז צאנך** (עמוד נ).

במדור זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שולחה 4
2. בעמדות 'זדים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 12 3 בסך 100 שקל במזומן
כמר אליהו חיים וייס הי"ו
תלמוד תורה ויז'ניץ בני ברק

המדור לזכות ולרפואת
הג"ר שמחה דוד בן מינא שליט"א
לרפואה שלימה בתוך שאר חולי ישראל אמן

בית הוראה הילכתא

החזר דמי הנסיעות למירון

משום 'שטרי הדיוטות' נא להימנע מקריאה בשבת.

הוראה חוקית: בגיליון מספר 311 בדין 'החזר דמי הנסיעה למירון', הובא דעות פוסקי זמננו שליט"א האם צריך להשיב את דמי הכרטיס לנוסעים שלא הגיעו למירון. חלק מהם הוסיפו שאם תהיה הוראה חוקית מהרשויות, הרי זה מחייב את החברות שעל דעת כן מפעילים את הקו.

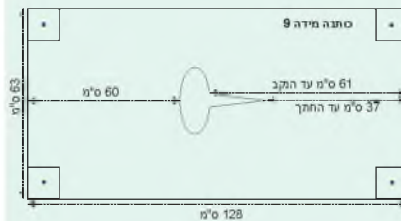
בימים האחרונים פירסם משרד התחבורה הודעה רשמית, שמוטל על החברות להחזיר את דמי הנסיעה, לכל עשרות אלפי הנוסעים ששילמו עבור כרטיסי נסיעה בתחבורה הציבורית למירון בל"ג בעומר תשפ"א, ולא הגיעו למירון בפועל בעקבות האסון, בין אם נעצרו במחסומים וחזרו באמצע הדרך, ובין אם לא נסעו כלל.

כל אדם שקנה זכות נסיעה למירון (בכרטיס נייר או ברב-קו) ולא תיקף את כרטיס הנסיעה, או שתיקף פעם אחת ומצהיר שלא הגיע למירון, יכול לפנות לאחד ממרכזי השירות "על הקו" הפזורים ברחבי הארץ, ולקבל את כספו חזרה, בהעברה בנקאית לחשבונו בחודשיים הקרובים.

עדכוני הלכה

דוח טלית קטן

בקונטרס בירור שיעור טלית קטן מפורט המידות וההלכות של כמה סוגי ית קטן; ניתן להשיג במייל eroov2000@gmail.com

בתמונה; מידות טלית מן מחברת 'משכן התכלת' ונה מידה 9, וכן של צמר זה 6 (בקירוב ממש), רוחב ס"מ, אורך 128 ס"מ, צד ורי 60 ס"מ, צד קדמי 37 ז: עד החתך, ו-61 ס"מ עד זב. (בחברות אחרות המידות ות, והדין משתנה בהתאם).

נושא הגיליון הבא:

כוונה 'לשמה' בעשיית הציצית

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

לעילוי נשמת הרבנית מרת שפרינצא לאה הניג ע"ה
נלב"ע כ"ו סיון תשס"ד
הונצח ע"י נכדה הרב שמואל הניג

הילכתא

לדעת לחיות סהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים וימי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו סידע הלכתי
- חברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

פקס: 02-6507823 לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 154

פרשת שלח

תשפ"א

בענין הברכה על טלית קטן כשטובל במקוה קודם התפילה ♦ הרב שמואל דרוזי
לחמניות מזונות שנתערבו בלחמניות המוציא מה ברכתם ♦ הרב אברהם זנגר
אם מותר להאמין לסיפור לשה"ר בלי לקבל גנות על חבירו ♦ הרב חיים הלפרט

הרב שמואל דרוזי

בענין הברכה על ט"ק כשטובל במקוה קודם התפילה

כתב השו"ע [סי' ח' ס"י] אם לובש טלית קטן בעוד שאין ידיו נקיות ילבשו בלא ברכה, וכשיטול ידיו ימשמש בציצית ויברך עליו או כשילבש טלית אחר יברך עליו ויכוין לפטור גם את זה ע"כ, וכתב המשנ"ב והכי נהוג בזמנינו לברך על טלית גדול ולכוין לפטור בזה הט"ק, והכי עדיף טפי ממה שנהגים איזה אנשים שמברכין על הט"ק ותכף מברכין על הט"ג, שגורמין ברכה שא"צ, ועוד אפי' אם יפסיק זמן מרובה בין הט"ק לגדול כמה פעמים אין ראוי לברך עליו וכו' ע"ש, וכ"כ גם בסק"ל בדודאי יש לזהר שלא לברך על ט"ק אם דעתו ללבוש תכף הט"ג.

ולפי"ז יש לדון היאך הדין במי שטובל במקוה קודם התפילה האם רשאי ללבוש הט"ק בלי ברכה ולפוטרו בברכת הט"ג, או דכיון דפושט הט"ק בבית המרחץ מחוייב לברך עליו עתה בשעת הלבישה. וכמו"כ יש להסתפק במי שלובש הט"ג בשבת מפני חשש טלטול והוצאה ורוצה להתעטף ולברך עליו לאחר הטבילה אם רשאי לעשות כן או דמחוייב לברך עליו לאלתר.

והנה בשו"ת שבט הלוי [ח"ח סי' קס"ג] נשאל בזה במי שמקפיד שלא לומר דבר שבקדושה קודם טבילת עזרא אם יוכל ללבוש הט"ג בשבת ולברך עליו רק לאחר שיטבול, והשיב שם דרשאי לעשות כן וכמש"כ השו"ע לענין לבישת ט"ק במי שאין ידיו נקיות דרשאי ללבושו ויפטרנו אח"כ בברכת ט"ג, וק"ו כשמברך על טלית זו עצמה, אלא דבעיקר הנהגה הנ"ל כתב דאין לנהוג בחומרא זו במקום שיתבטל מתורה או מלברך ברכה.

אולם כאמור יש לדון דיש לחלק בין הנידונים דהשו"ע והמשנ"ב קאי באופן שלא פשט טליתו בנתיים, אבל באופן שפושט טליתו וחוזר ולובש י"ל דאסור ללבוש הטלית בלא ברכה וכמשי"ת.

דהנה כתב המג"א סי' תקפ"א בשם הלבוש דצריך הש"ץ להתעטף בטלית בעת אמירת הי"ג מידות אולם כשמתעטף בלילה לא יברך מספק שהוא פלוגתא דהרמב"ם והרא"ש בסי' י"ח אם כסות יום בלילה חייב בציצית ע"ש, אולם הט"ז סק"ב הקשה וז"ל ולי נראה תמוה דכיון דלהרא"ש חייב בברכה בכסות המיוחד ליום אפי' לבשו בלילה למה יכניס עצמו תחילה לזה דבר שיש בו ספק ברכה ולא יברך, לכך נראה לי דודאי בלא עטיפה כלל אי אפשר משום כבוד השכינה ובפרט בסליחות וכו' אלא יקח טלית חבירו ובוה לא יעבור כלום כי כבר הוכחנו בהל' ציצית דאין לברך על טלית שאולה וכו', והו"ד במשנ"ב שם.

וחזונו מדברי הט"ז דאסור להכנס לספק ביטול ברכה במקום ספק קיום מצוה, ולפי"ז יש להקשות ע"ד השו"ע כאן דהיאך רשאי ללבוש ט"ק בעוד שאין ידיו נקיות והרי אסור לקיים מצוה בלא ברכה, והנה כבר מצינו בב"י שם דהקשה דהא ק"ל דצריך לברך עובר לעשייתו, ותירץ דכיון דהוי מצוה נמשכת יכול לברך כל זמן שמקיים את המצוה ע"ש, אולם אכתי יש להקשות לדברי הט"ז דאסור לעשות מצוה בלא ברכה, ובאמת הט"ז והגר"א כתבו טעם אחר דרשאי ללבוש הט"ק בלא ברכה משום דהוי כטבילת גר דא"א לו לברך מקודם משום דאכתי גברא לא חזי והו"ד במשנ"ב סק"ג, והיה אפשר לבאר דהט"ז לשיטתו הוצרך לטעם זה משום דהוקשה לו דאסור לעשות מצוה בלא ברכה, אולם אין נראה כן מדברי הט"ז דכתב דאין צריך לסברת הב"י, ומשמע דסגי בסברת הב"י וכאמור תקשי למה אין איסור בדבר, עוד יש להקשות דהמג"א והט"ז נחלקו רק במקום דאיכא ספק מצוה וא"א לברך מחמת ספק, אבל לכו"ע יש איסור לקיים מצוה בלא ברכה כדק"ל דערום לא יתרום וא"כ תקשי ע"ד השו"ע למה רשאי ללבוש הט"ק כשאין ידיו נקיות. כמו"כ צריך ליישב עיקר מנהג העולם שמברכים על הט"ג ופוטרין בזה הט"ק דהיאך רשאי ללבוש הט"ק בלי ברכה על סמך הברכה שיברך אח"כ בבית הכנסת ואדרבה היה צריך לברך לאלתר ולכוין לפטור הט"ג ולהתעטף בו בביתו בכדי שלא יהא שינוי מקום ולא יגרום ברכה שאינה צריכה.

בגדר הברכה במצוה הנמשכת דמועיל למפרע

והנראה בזה דהנה חקרו האחרונים בגדר הברכה במצוה הנמשכת כשמברך בתוך עשיית המצוה אם הברכה מהני רק על קיום המצוה מכאן ולהבא או דהברכה קאי גם על לשעבר, כעין מה שמצינו בנטילת ידים דמברך לאחר הנטילה וכן בטבילת גר דהברכה לאחר המצוה עולה למפרע על קיום המצוה, הכא נמי י"ל בכל המצוות דאע"ג דלכתחילה צריך לברך עובר לעשייתן מ"מ במצוה הנמשכת הברכה עולה למפרע על כל המצוה [וכבר האריך בזה בחי' הגרש"ר בפסחים ע"ש].

ויעוי' בספר הזכרון תורת משה [להגר"מ קופשיץ זצ"ל] סי' א' דהאריך בכל הנ"ל וכתב דבשיטת הרמ"א נראה ברור דהברכה עולה למפרע דהא ס"ל בכמה דוכתי כשיטת האור זרוע הובא בהגהות אשר"י פ"ק דחולין דס"ל דבכל המצוות אם לא בירך קודם עשייתן רשאי לברך בדיעבד לאחר עשייתן וכ"כ הרמ"א סי' י"ט לענין שוחט בהמה דאיתיליד בה ריעותא דלא יברך עד אחר שחיטה ויעוי' בש"ך שם דברי האו"ז דה"ה אם שחט בהמה ולא בירך קודם דיברך אח"כ סמוך לשחיטה אולם כתב שם דהרמב"ם פליג ודעתו דאין לברך לאחר המצוה, וע"ע בד"מ סי' קנ"ח וכ"מ בדבריו סי' רס"ג דנקט כד' האו"ז, ולפי"ז נראה ברור

דהברכה עולה למפרע ומיושב שפיר דיש כאן קיום מצוה בברכה.

אולם נראה דגם למאי דקי"ל כדעת הרמב"ם דאין לברך אחר קיום המצוה מ"מ במצוה הנמשכת שפיר י"ל דהברכה עולה גם לשעבר, ומצינו דברים מפורשים בריטב"א ברכות י"ד. דכתב וז"ל איכא למימר כיון דתפילין מצוותן כל היום והיא מצוה נמשכת הרי הוא מברך עליהן עובר לעשייתן וכו' ואע"פ שכבר עשה מקצתה מהניא ברכה לשעבר ולהבא עכ"ד. וכן נראה מדברי התוס' סוכה ל"ט. והרא"ש שם דכשמברך בזמן שהלולב בידו מהני הברכה על עיקר נטילת הלולב.

ומצינו דהדברים מפורשים בדברי הלבוש כאן [סי' ח' ס"א] דכתב וז"ל ועוד על מה שמקיים המצוה אחר הברכה שישאר מלובש בה הויא ברכה זו עובר לעשייתן ואגבה יוצא במה שעבר ע"כ, ולפי"ז מיושב שפיר הטעם דמותר ללבוש הציצית כשאין ידיו נקיות ולברך אח"כ, וכן בבית המרחץ דלובשים הציצית ואח"כ מברכים ואין חוששין לקיום מצוה בלא ברכה על תחילת הלבישה, וכן מצינו גם בדברי הט"ז סוס"י תרל"ט לענין ברכת לישוב בסוכה דהברכה עולה גם לשעבר ע"ש.

אולם יש להקשות על היסוד הנ"ל מדברי הט"ז גופא שכתב דלא יתעטף בטלית שלו קודם עלות השחר משום דיש ספק דמקיים המצוה בלא ברכה, ולכאור' כיון דנשאר מעוטף בטלית עד זמן עטיפת הטלית א"כ שפיר יוכל למשמש בטלית כשהאיר היום ולברך והברכה עולה למפרע על כל הלבישה וכמש"נ, עוד יש להקשות קו' גדולה ע"ד הט"ז והמשנ"ב דהנה הרמ"א בס' י"ח ס"ג כתב להדיא דהלובש טלית באמירת הסליחות קודם עלות השחר לא יברך עליו וכשיאיר היום ימשמש בו ויברך, וחזינן להדיא דהרמ"א לא חשש לדברי הט"ז דיש כאן ספק קיום מצוה בלא ברכה והטעם יל"פ כמש"נ דאין כאן קיום מצוה בלי ברכה כיון דיברך על הטלית בעודו לבוש בה והברכה עולה גם למפרע והדברים צע"ג, [ויעו' בשעה"צ שם סי' תקפ"א סק"ה דמשמע מדבריו דמפרש דברי הרמ"א באופן שאין לו טלית אחרת דבכה"ג לובש שלו ומשמש בציציותיו, והדברים צ"ע].

ונראה לדון וליישוב דגם הט"ז מודה באופן שנשאר מעוטף בציצית עד זמן ברכת הטלית דשפיר יוכל להתעטף בטלית שלו כיון דהברכה דלבסוף עולה גם לשעבר, והט"ז מיירי רק באופן שלובש הטלית רק בזמן הסליחות ואין מתפללים בסמוך לסליחות כמו שהיו נוהגים לגמור הסליחות קודם עלות השחר או כאותם שנוהגים לומר סליחות בחצות הלילה ובאופן זה נמצא דמכניס עצמו לספק קיום מצוה בלא ברכה.

דברי החוט שני דבב' לבישות הפסיד הברכה

ויעו' בספר חוט שני ציצית [סי' י"ח ס"ג] דהביא עיקרי הדברים הנ"ל וכתב דנפק"מ לדינא באנשי הותיקין המשכימין בשבת לבוא לבית הכנסת ולובשים הטלית בביתם מפני חשש טלטול וכתב דבהגיע לבית הכנסת יש נוהגים להסיר הטלית עד זמן הראוי לברכה וכתב דבאופן זה יש לחוש לקיום מצוה בלא ברכה כמש"כ הט"ז כיון דכסות יום חייבת בציצית בלילה לשיטת הרא"ש והברכה שיברכו לבסוף לא תועיל על לבישה זו כיון דיש כאן ב' מעשים של לבישה [ועוד דיש הפסק גדול בין הלבישות], ולכן כתב דינהגו כמש"כ הרמ"א בס' י"ח דישאר מעוטף בציצית וכשיגיע זמן הברכה ימשמש בציצית ויברך ובאופן זה הברכה עולה למפרע גם על תחילת הלבישה לשיטת הרא"ש וכמבואר בדברי הראשונים והלבוש הנ"ל.

ולפי"ז נראה גם בנידון השבט הלוי הנ"ל בתחילת הדברים במי שלובש ט"ק או גדול והולך למקוה קודם התפילה דנראה דצריך לברך על הטלית ואינו יכול לסמוך על הברכה שיברך לאחר הטבילה כיון דהלבישה הראשונה אינה נפטרת בברכה זו, ומלבד זה יש להעיר דבאופן שיש הפסק מרובה מבואר בדברי המשנ"ב [סי' ח' ס"ק כ"ד וסק"ל] דצריך לברך על הט"ק באופן שיש בה שיעור ולא ישן בה בלילה.

קושיית התשוה"נ דיש כאן שינוי מקום

עוד יש לציין לדברי התשובות והנהגות [ח"ז סי' ג'] דהביא דברי הלבוש הנ"ל והעיר בשם חכ"א דהא מבואר בשו"ע סי' ח' ס"ג דאם מברך על הט"ק בביתו אינו יכול לפטור בברכתו את הט"ג שלובש בבית הכנסת משום דשינוי מקום הוי הפסק, ולפי"ז העיר דא"כ גם להיפך נימא דהברכה שמברך על הט"ג בבית הכנסת אינה יכולה לפטור הט"ק שלבש בביתו דיש כאן שינוי מקום, ויעו"ש מה שכתב לפרש בדברי הלבוש וצ"ע, אולם לפו"ר נראה דבשלמא באופן דיש ב' לבישות והלבישה הראשונה אינה נמשכת בבית הכנסת וכמו בנידון השבט הלוי שפיר תקשי כנ"ל אבל באופן שיש כאן לבישה אחת הנמשכת מביתו לבית הכנסת בזה אין חיסרון כלל דהגברא שינה מקומו דסו"ס הטלית נמצאת על גופו בכל מקום וכשם שהמברך בתחילת היום בביתו מהני הברכה לפטור גם לבישת הטלית שבכל המקומות שילך שם במשך היום הכ"נ באופן זה שהברכה חלה על הלבישה מכאן ולהבא ואגבה חיילא הברכה גם על תחילת הלבישה ודו"ק.

הרב אברהם זנגר

לחמניות מזונות שנתערבו בלחמניות המוציא מה ברכתם

הוי עובדא באחד הבתים אפו מאה לחמניות לצורך סעודת בר מצוה, וכיון שהלחמניות היו מיועדות ל'בר' שהוכן לקבלת פנים לכלל הציבור הנכנסים ויוצאים אפו לחמניות שברכתם מזונות (ע"י שלשו אותם במיץ תפוחים ולא במים). והנה בשעת עריכת ה'בר' גילו שיש שם מאה ועשר לחמניות, ונתברר שאחד הילדים ראה במקפיא שקית של לחמניות וצירף אותם לשאר הלחמניות, ולא ידע שלחמניות אלו נשאר מערב שבת של העליה לתורה וברכתם המוציא (כי נילושו במים), וכעת כל הלחמניות מעורבות יחד וא"א להכיר אלו ברכתם המוציא ואלו מזונות, והשאלה מה דינם.

חייב בנט"י אבל מברך מזונות ומעין ג'

והנה אילו התערובת היתה מחצה על מחצה נראה דיש לברך עליהם מזונות ומעין ג', אולם חייבים בנט"י בלא ברכה, וטעם הדבר דלענין ברכות יש לדמות זאת לעיקר דין פת הבאה בכיסנין, דהנה ידוע שיש ג' דעות בראשונים מהי פהבב"כ, ופסק השו"ע סי' קס"ח ס"ז דהלכה כדברי כולם, וביאר הב"י משום דספק דרבנן לקולא, והב"ח הקשה דסו"ס איך מברכים בורא מיני מזונות והא הוי ספק ברכה לבטלה, ות' הט"ז דברכת מזונות פוטרת פת בדיעבד אלא שמפני חשיבות הפת תקנו לה ברכת המוציא וג' ברכות, ומשום הכי כל שאין ברור שיש שם חשיבות פת יש להקל שלא להצריך המוציא וג' ברכות, ויש על זה גם שם חומרא שלא לומר בחינם המוציא וג' ברכות, עכ"ד, [ובספר בירורי ברכות סוס"י י"ז הרחבנו בביאור דבריו איך ברכת מעין ג' פוטרת אם הוא חייב ג' ברכות דברהמ"ז, וע"ע בספר ספק דברי סופרים עמ' ש"ב]. וה"נ מה שאין נוטלים ידים מספק צ"ל משום דספק דרבנן לקולא.

והנה בניד"ד דהוי ספק מכח תערובת חד בחד דאיקבע איסורא אין בזה דין ספק דרבנן לקולא כמבואר ביר"ד סי' ק"א ס"ה, ועל כן צריך נט"י (ובלא ברכה משום ספק ברכה לבטלה), אולם לענין ברכה ראשונה מסתבר דיש לברך מזונות ומעין ג' ע"פ סברת הט"ז הנ"ל.

[ואף שיש מקום לדון דהוי ספק ספיקא, ספק שמא אוכל את הפת שנילושה במים וספק שמא פהבב"כ ג"כ דינה כפת, מ"מ הואיל והמאמר מרדכי העלה צד דאין פלוגתא בין הראשונים וכולם פהבב"כ בודאי, והביאו הביה"ל (ד"ה והלכה וד"ה טעונים), מסתבר דיש לצרף ד' המאמר לענין זה שלא לדון בזה דין ס"ס.

על הגברא דאם ברצונו לאכול פת עליו ליטול ידיו וא"ז דין בחפצא של הפת שיוכל להתבטל מכח דין ביטול ברוב, ודוגמא רחוקה לזה, כגון מי שקיבל על עצמו שלא יאכל פרי מסוים עד שילמד פרק משניות וכעת נתערב פרי זה בפירות אחרים, האם נימא דבטלה קבלתו מכח דין ביטול ברוב, וה"נ בזה י"ל דלא בטל האיסור מלאכול הפת בלא נט"י מכח הביטול.

הטעם דממונא לא בטיל

וכעין זה ביאר בשערי יושר ש"ג פכ"ד הטעם דליכא דין ביטול ברוב בממון, משום דביטול שייך דוקא כשהדין הוא בחפצא, שמתבטל מהחפצא הסיבה האוסרת, כגון חלב שנתערב בשומן כשבטל ברוב התורה אמרה שהחלב מתבטל כאילו אינו וחשוב כאילו אין כאן סיבה האוסרת, וכל זה שייך בדינים שהסיבה הגורמת הדין הוא בעצמות הדבר של המיעוט המעורב, אבל אם יצויר איזה דין שראוי להתנהג עם המיעוט שסיבתו אינו בתוך החפץ כלל רק ע"י סיבת דין שחוץ לחפץ, לא שייך שיתבטל המיעוט בתוך הרוב, כי אין כאן מבטל ומתבטל, ולכן בממון דהוי הסיבה מחמת הבעלים שהוא בעלים על החפץ לא שייך ביטול ברוב ע"ש בכ"ד. [ועי' חידושי ר' שמואל ב"מ סוס"י י"ג שחידש עפ"י דממון עניים הוא דין בחפצא של הממון ועל כן שייך בזה דין ביטול ברוב].

ביטול ברוב בברכות הנהנין

וכן דנו חכמי זמנינו לענין ברכות הנהנין, אם מי שבירך על כמה פירות ואח"כ נתערב ביניהם פרי שלא בירך עליו האם יכול לאכול את כולם מדין ביטול ברוב, ומרן הגר"ד לנדו שליט"א אמר כנ"ל, דברכה הוא דין על הגברא לברך ולהודות על הנאתו מהמאכל ולא דין בחפצא של האוכל ועל כן לא שייך בזה ענין ביטול ברוב.

ביטול ברוב במלאכת מבשל בשבת

והוסיף דמטעם זה נראה פשוט דלא שייך דין ביטול ברוב במלאכת שבת, כגון מיעוט מים שנתערבו בשבת ברוב מים מבושלים לא שייך לומר דמותר לבשלם מדין ביטול ברוב, כי א"ז דין על החפצא של המים כי אם על הגברא דאסור לו לבשל מים בשבת, ואיסור זה לא בטל, [ודלא כד' האבני נזר סי' קכ"ט ושביבת השבת פתיחה למבשל אות כ' שדנו בזה, ועי' ספר משברי ים עניני ביטול ברוב סי' א' שהאריך בזה]. ומור"ר הגר"א גנחובסקי זצ"ל כתב (בר אלמוגים עמ' תקל"ח) דאף אם נימא דיש ביטול ברוב לענין ביטול בשבת, מ"מ לענין ברכת הנהנין פשוט טפי דאין דין ביטול ברוב. [וכ"כ מור"ר זצ"ל בספרו בני ראם סי' מ"ב דפשוט דאין בזה ביטול ברוב לפי שעכ"פ נהנה מהעוה"ז בלא ברכה, וכונתו נראה כנ"ל דהוי דין על הגברא דאסור לו ליהנות בלא ברכה וא"ז דין כלל בחפצא של הפרי, וכע"ז מובא בספר שמירת שבת כהלכתה ח"ג פמ"ח הע' קט"ו בשם הגרשז"א דאפשר דליכא ביטול ברוב בברכת הנהנין משום דהוי כממונא ולא בטל הואיל והנהנה בלא ברכה כאילו גזל].

ביטול ברוב בשבועה

והוסיף הגר"ד לנדו שליט"א דכמו"כ היה נראה דליכא ביטול ברוב על שבועה, דהיינו מי שנשבע שלא לאכול כיכר זה ונתערב הכיכר ברוב, להאמור מהראוי שלא יועיל בזה ביטול, כי אין כאן אלא דין על הגברא לשמור שבועתו, אך בפ"ת י"ד סי' ק"ב סק"י הביא מהאחרונים דשייך בזה ביטול ברוב, וכן מדוקדק מהרמב"ם פ"ה מנדרים ה"ט עד ה"טו, אך מ"מ יש לחלק בין הנידונים, וגבי ברכות וביטול בשבת פשוט דליכא דין ביטול ברוב, עכ"ד, [כפי ששמעתי מגיסי הגר"ג דסלר שליט"א]. וע"ע בספרו זכר דבר סי' ז'.

נט"י היא מצוה או איסור

אך יש מקום לחלק לפמש"כ האחרונים דנט"י לא הוי בגדר

ואמנם העיקר לדינא כפשטות ד' הב"י דהוי פלוגתא בראשונים כדמשמע בביה"ל שם ובמשנ"ב ס"ק כ"ד בסופו, מ"מ יש כמה ראיות דמצרפים לד' המאמ"ר, כגון מהא דמשמע מסתימת הפוסקים דאף אם אוכל ב' מינים של פהבב"כ מברך מזונות ואינו נוטל ידיו, ובהגהות לחם הפנים על הקיצור שו"ע סי' מ"ח סעי' ב' (והוא לבעל הקיצושי"ע) תמה דבכה"ג הלא ממנ"פ הרי הוא אוכל פת וא"כ יתחייב בנט"י והמוציא וברהמ"ז. ובע"כ צ"ל דאף דלא נקטינן בודאי כהצד של המאמ"ר מ"מ מכלל ספיקא לא נפקא שמא כל המינים הם פהבב"כ ומשום כך נשאר הדין גם בכה"ג דספק ברכות להקל הן לענין ברכת המוציא ומעין ג' והן לענין נט"י].

אכן בניד"ד דרוב הלחמניות ברכתם מזונות יש לדון לפוטרם מנט"י מתרי טעמי;

לפטור מנט"י מדין הלך אחר הרוב

א. מדין הלך אחר הרוב, דכל לחמניה בפנ"ע יש לתלות שהיא מהרוב ואינה טעונה נט"י.

וכן מצאתי בשו"ת בצל החכמה (ח"ה סי' קמ"ז אות ט"ו) שנשאל שאלה דומה מבעל מאפיה שאופה לחמניות שברכתם מזונות הדומים בתוארם החיצוני ללחמניות שברכתם המוציא, ולחמניות אלו מניח באריזות נפרדות ורשום עליהם שברכתם מזונות, והנה אירע שנתערבו כל הלחמניות זב"ז ואינו יודע איזה ברכתו המוציא ואיזה ברכתו מזונות, ונפשו בשאלתו אם מותר לו למכור הכל בחזקת לחמניות שברכתם המוציא כיון שרוב הלחמניות שברשותו הם המוציא והלך אחר הרוב, והאריך לתלות נידון זה בפלוגתת האחרונים אם אזלינן בתר רובא לגבי ברכות, דידוע מה שכתב במשנ"ב סי' רט"ו סק"כ בשם הח"א דספק ברכות להקל אף במקום ספק ספיקא, ואף דבכל התורה כולה אזלינן בתר ס"ס, שאני הכא משום חומר איסור ברכה לבטלה (כן ביאר הפמ"ג סי' רע"א מ"ז סק"ד ויר"ד סי' כ"ח מ"ז סקט"ז, וכ"כ בשו"ת מכתם לדוד סי' ג'), ומטעם זה חידש הט"ז (סי' ח' סק"ח) דאין לסמוך על חזקה לענין ברכה, ודנו האחרונים אם גם לענין רוב יש להחמיר שלא לסמוך על הרוב משום חומר איסור ברכה לבטלה, וד' הפמ"ג שם ובראש יוסף שבת כח: דגם במקום רוב אין מברכים מק"ו מס"ס, דהא ס"ס עדיף מרובא, וכ"ה בספר זכור לאברהם (ח"ב דף כב-כג) וכתב שכן דעת רוב הפוסקים, וא"כ יש לחוש גם בשאלה הנ"ל לגבי הברכה על נט"י וא"א לברך מכח הרוב ע"ש שהאריך בזה והכריע לבסוף לדינא דאזלינן בתר רובא גם לענין ברכות. [אמנם צ"ע דאף אם מעיקר הדין מותר להקל בזה מדין רוב, הלא קרוב לודאי שהלקוחות אינם מעונינים לקנות לחמניות כאלו (עכ"פ במחיר הרגיל), ולמה אין בזה משום גניבת דעת הלקוחות].

אולם כתב דכ"ז באופן שרוב הלחמניות הם המוציא, אבל באופן שרוב הלחמניות הם מזונות פשוט דמדינא אזלינן בתר רובא וא"צ נט"י כלל, ועל כן יכול למכור את כולם בחזקת לחמניות שברכתם מזונות, אך הוסיף דמ"מ בבית פרטי נכון לאוכלם בתוך סעודתו או ליטול ידים בלי ברכה, עכ"ד. והנה בניד"ד א"א להחמיר ליטול ידים, כי אם יצטרכו להודיע לציבור שצריך ליטול ידים בלי ברכה ולברך מזונות ומעין ג' מסתבר שהציבור לא יאכלו כלל מהלחמניות.

אולם לפ"ר יש לפקפק בדבריו, דהא הוי קבוע, [ואף דהוי קבוע שאינו ניכר, מ"מ מדרבנן הוי קבוע כמו שנקטו הפוסקים], וש"ר שכן העיר עליו מור"ר הגר"א גנחובסקי זצ"ל בספרו בר אלמוגים (עמ' תת"מ וכ"כ שם בעמ' תקל"ט).

לפטור מנט"י מדין ביטול ברוב

ב. יש לדון לפוטרם מנט"י מדין ביטול ברוב. ויל"ד בזה כדלהלן;

ביטול ברוב הוא רק על דין בחפצא של הדבר המתבטל ולא על דיני הגברא

[א] יש לדון דלא שייך בזה ביטול ברוב משום דהוי דין המוטל

מצוה כי אם בגדר איסור, דאסור לאכול בלא נט"י משום גזירה אטו אכילת תרומה בידים מסואבות, וכן מוכח מד' הברכ"י י"ד סי' שמ"א (הובא במשנ"ב סי' ע"א סק"ד) בשם כמה אחרונים שנקטו דאע"פ שאונן פטור מכל המצוות ואוכל בלא ברכה תחילה וסוף מ"מ חייב בנט"י בלא ברכה, לפי שאונן פטור רק מהמצוות ולא מהאיסורים, ואכילה בלא נט"י היא איסור. וא"כ י"ל דהוי כמו שאר מאכלות אסורות דאיסור זה הוי דין בחפצא של הפת ויש בזה ביטול ברוב, וצ"ע. אמנם בכתבי הגר"ז סוטה ד: האריך בזה דיש ב' דינים בנט"י, מצוה ואיסור, ואינם תלויים זב"ז, ע"ש כמה נפ"מ, וא"כ אף אם בטל האיסור מ"מ יהא חיוב נט"י מצד המצוה, וצ"ע.

אם ספק בנט"י דינו כדבר שיש לו מתירין

[ב] עוד יש לדון מצד דין דבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל, וה"נ יש לו מתירין, דיכולים ליטול ידים. ומצאנו כן בשו"ת אבני מילואים סי' י"א שביאר ד' הראב"ד דס"ל דאם נטל ידיו במים ספק פסולים ויש לפניו מים כשרים חייב לחזור וליטול ידיו מדין דבר שיש לו מתירין, כדקיי"ל בדין ספק דרבנן לקולא בדבדבשיל"מ לא הקילו, וה"נ בזה, ובד' הרמב"ם דפליג ביאר דדין ספק ידים טהורות הוא קולא מיוחדת מתקנ"ח ע"ש, אך בניד"ד דהספק אינו אם ידיו טהורות אלא הספק הוא אם יש חיוב נט"י, נמצא דאם יש לפניו מים דינו כדבר שיש לו מתירין לכו"ע ואין להקל בזה.

אמנם מפשטות דברי המשנ"ב (סי' ק"ס שעה"צ סקמ"ט) משמע דלא כד' האבנ"מ, דהמשנ"ב שם חידש דגם לד' הרמב"ם אם יש לו מים אחרים כשרים עליו ליטול בהם ולא במים ספק פסולים משום 'דלא גרע ממאי דקיימא לן בעלמא דיש להחמיר בדבר שיש לו מתירין כשהוא ספק אפילו במילתא דרבנן, משום דהא יכול לעשות בהיתר, והכי נמי כן הוא' עכ"ל. ובחזו"א (סי' כ"ג סק"ג) נקט בכוונת המשנ"ב דאין כוונתו לדמיון בעלמא אלא כוונתו דזהו בכלל דין דבר שיש לו מתירין דאין להקל בספיקו, ואפי' בדיעבד אם נטל במים המסופקים כשהיו לפניו מים כשרים לא עלתה לו הנטילה וחייב לחזור וליטול במים הכשרים, ופלוגתת הרמב"ם והראב"ד היא רק באופן שלא היו לפניו מים כשרים בשעת הנטילה ואח"כ נזדמנו לו.

יסוד הקה"י דלא שייך דשיל"מ כשהמתיר הוא הענין שעליו אנו דנים

הנה לכאור' נראה מדברי המשנ"ב דלא כד' האבנ"מ, דהא ס"ל דליכא דין דשיל"מ לאחר הנטילה, וביאור החילוק בזה י"ל ע"פ מה שיסד בקה"י (ברכות סי' ה') ז"ל; 'ועוד נראה פשוט לכאורה, דיסוד ענין דשיל"מ הוא שאותו דבר עצמו שרוצה להתיר מטעם ספק דרבנן לקולא או מטעם ביטול יכול להשיג אותו דבר בהיתר ברור בלא ספק וכו' אבל כשאנו דנין על הברכה עצמה אם הוא מחויב בברכה זו או לאו, לא שייך לחושבו דשיל"מ משום שיכול לברך, שהרי על זה גופא אנו דנים אם צריך או לא, וכשאתה מחייבו אין כאן נתינת אותו דבר עצמו בדרך היתר אלא אתה אוסר לגמרי את הדבר שעליו דנין, וכל כה"ג אינו נחשב דשיל"מ כלל, ודוק' עכ"ל.

וכ"כ הגרשז"א זצ"ל במנחת שלמה (תנינא סי' ס"ח) ז"ל; 'ולענין ספק חיוב טבילה בכלי שכל חיובו רק מדרבנן וכו' נלענ"ד פשוט דדוקא בכה"ג שאפשר ע"י עצה מן הצד, כגון לפדות את המעשר או בספק ביצה שנולדה ביום טוב להמתין עד למחר, אבל אם הדיון הוא אם חייב לטבול את הכלי או לא וכו' אין זה שייך להכלל של דשיל"מ, דאל"כ איך הקילו בשו"ע לענין ספק חלה בזה"ז משום טעמא דספיקא דרבנן לקולא, הרי אפשר להפריש חלה פירור קטן בגודל של שומשום או חרדל, וליכא לא טורח ולא הוצאה של ממון, וע"כ הואיל והא גופא הוא עיקר הנידון אם חייב בהך הפרשה או לא, אין זה קרוי דשיל"מ, וה"נ בספק חיוב טבילה בדרבנן' עכ"ל.

ולפ"ז יש לברר היטב ד' המשנ"ב, דאחר הנטילה הספק הוא אם חייב ליטול ובה לא חשיב דשיל"מ להחמיר בספק וליטול כמבואר, אבל קודם הנטילה הרי הוא ודאי מחויב בנט"י והספק הוא אם יכול לקיים חיובו ע"י מים ספק פסולים ובה הוי דשיל"מ דיכול לקיים חיובו ע"י מים כשרים.

ואם כנים הדברים עולה לפ"ז דבניד"ד שהספק הוא על עיקר החיוב אם חייב בנט"י מהני ביטול ברוב ואין בזה דין דשיל"מ לד' המשנ"ב.

[והנה בקה"י שם כתב דסברתו היא רק במצוה, אבל באיסור ל"ש לומר כן, וכתב דגדר ברכות הנהנין הוא דהוי איסור אכילה והברכה מתרת את האיסור, לפ"ז שפיר הוי דשיל"מ, כי הספק הוא על האיסור וי"ל מ' לברך ולהתיר את האיסור. וא"כ בניד"ד בנט"י שהוכחנו מד' הברכ"י לגבי אונן דהוי איסור ולא מצוה א"א לומר כסברת הקה"י. אך נראה דלולי דברי הקה"י י"ל כן גם באיסור כזה שגדר האיסור הוא שלא לאכול בלא ברכה, וכן בנט"י גדר האיסור הוא שלא לאכול בלא נט"י, ובה י"ל דלא חשיב דשיל"מ לקיים את האיסור ע"י שיטול ידיו שני, כי אי"ז מתיר צדדי לאיסור כי אם קיום דינו של האיסור, וכן נקט הגרשז"א וכמו שהוכיח מספק חלה בזה"ז. [אמנם עיקר דבריו צע"ג מ"ש מטבל שנתערב דשיל"מ כי אפשר להפרישו שנית].

הטעם דפהב"כ א"צ נט"י מדין דשיל"מ

ולכאור' יש להוכיח כן מעיקר דין פהב"כ דלפ"ד ה"י הוא ספק פת ואעפ"כ א"צ נט"י, ובפשוטו הוא משום דין ספק דרבנן לקולא, וקשה דהא בדשיל"מ לא אמרינן ספק דרבנן לקולא, ובע"כ כמו שנתבאר בד' המשנ"ב דכל היכא דהספק הוא על גוף החיוב של נט"י לא הוי דשיל"מ להחמיר וליטול ידיו, וצ"ע ד' האבנ"מ. ויש לדחות דהתם הוי ספיקא דדינא, ולד' הפר"ח סי' תצ"ז מקילים בספיקא דדינא גם בדשיל"מ, וכן נקטו הרבה אחרונים לדינא.

שו"ר בספר אמרות טהורות (להגר"ד וולפסון שליט"א) עמ"ס פסחים (סי' נ"ה אות ג' והערה 5) שכתב לבאר ד' המשנ"ב בב' אופנים אחרים, ולפ"ז אין ראייה מדבריו דלא כד' האבנ"מ ביסוד הדבר, ושפיר י"ל דבספק חיוב נט"י חייב ליטול מדין דשיל"מ, ואכמ"ל. [גם נראה דלולי דברי החזו"א היה מקום לפרש כוונת המשנ"ב לדדמיון בעלמא נקט לדין דשיל"מ, ואין כוונתו לדין דשיל"מ משום דהכא הוי תקנה מיוחדת דספק ידים טהורות כמש"כ האבנ"מ בד' הרמב"ם וכ"כ החזו"א שם, אלא כוונתו לסברא בעלמא דלכתחילה אם יש לפניו מים כשרים מסתבר דראוי ליטול ידיו במים הכשרים ולא הקילו חז"ל כי אם בדיעבד לאחר שידין ספק טהורות, וכעין מש"כ הכס"מ פ"ו מברכות בד' הראב"ד, ולפ"ז ג"כ יתכן דבספק חיוב ליטול מדין דשיל"מ כד' האבנ"מ].

אם תערובת הלחמניות דינם כמיין בשאינו מינו

[ג] עוד י"ל דדשמא דינם כתערובת מין בשאינו מינו הואיל וחלוקים בטעמם וצריכים ששים בהיתר כנגד האיסור כמבואר ברמ"א י"ד סי' ק"ט ס"א.

אך י"ל דבניד"ד א"צ ששים, דהא הטעם דצריך ששים הוא משום גזירה דרבנן שמא יבא לבשלן ויתן האיסור טעם בהיתר, ובניד"ד לא שייך גזירה זו כלל, דאף אם יבשלם יחדיו ויתנו טעם זה בזה ישאר דין הלחמניות שברכתם מזונות כדינם, ופשוט. [ומסתבר דאין לומר בזה לא פלוג, דמצאנו בכמה דוכתי דהיכא דליכא להך חששא א"צ ששים, עיי' ש"ך י"ד סי' ק"ד סק"ג, גליון רעק"א סי' ק"ה ס"ה, דגמ"ר סי' ק"ד על הש"ך סק"א, פמ"ג שפ"ד סי' ק"ט סק"ה, ועוד רבים].

תמצית הדברים

אם נתערבו מיעוט לחמניות שברכתם המוציא ברוב לחמניות שברכתם מזונות, לכאור' נראה דאפשר לברך לכתחילה מזונות ומעין ג' על כל הלחמניות כדן ספק פהב"כ, אולם לענין נט"י

בלי ברכה, יש לדון בתרי טעמי; א. בשו"ת בצל החכמה כתב לפטור מנט"י מדין הלך אחר הרוב, אולם דבריו צ"ע דהא הוי קבוע. ב. יש לדון לפטור מדין ביטול ברוב, אולם צ"ע אם יש דין ביטול ברוב על חובת נט"י, וכן אם יש בזה דין דבר שיש לו מתירין דאפי' באלף לא בטיל.

הרב חיים הלפרט

אם מותר להאמין לסיפור לשה"ר בלי לקבל גנות על חבירו

ידוע שהח"ח פוסק שאיסור סיפור לשה"ר וקבלת לשה"ר הוא אפי' על אמת [עי' במ"ח כלל א' סק"א]. ובח"ח מהדורת דרשו כלל ו' הובא שבתו של מרן הח"ח התבטאה בפני בנה הג"ר הלל זקס וצ"ל, שלדבר לשה"ר זה בידו של האדם, אבל היאך ניתן לומר לאדם שלא להאמין. והשיב לה שאדברא, לא לספר לשה"ר כשהיצר בוער בקרבו, זה דבר שאינו קל כלל, אבל שלא להאמין ללשה"ר, זה יותר פשוט, שהרי כל הנמצא בחברת בנ"א יודע עד כמה נכונים דברי הח"ח שאמר 'רובם שקרנים וכולם גזמנים'.

אך עדיין אין בתשובה זו הסבר לכל אופני לשה"ר, דהא תינח כששומע לשה"ר ממי שאינו רגיל לסמוך עליו, דבכה"ג קל הוא לחשוב את הדברים כשקר, אבל כששומע ממי שרגיל לסמוך עליו בכל דבר וענין כגון מאשתו או מאביו, היאך אפשר להתייחס למידע שקיבל כשקר. ויש להוסיף לתמיהה, שהרי בכל יום אנו סומכים גם על אותם מספרי לשה"ר מדין ע"א באיסורין כדאיתא ברש"י יבמות פ"ח, והיאך כשמגיע לענין לשה"ר נחשוב שהדברים שנאמרו הם שקר.

ונקדים לבאר את גדר איסור סיפור לשה"ר, שמיעת לשה"ר, וקבלת לשה"ר, אשר לפ"ז יבואר מתוך דברי הח"ח קולא בהן דינא, ויבואר היטב היאך אפשר לעמוד באיסור זה.

הנה מקור איסור לשה"ר הוא מקרא ד'לא תשא שמע שוא', ופי' רש"י "כתרגומו לא תקביל שמע דשקר, אזהרה למקבל לשה"ר, ולדין שלא ישמע דברי בעל דין עד שיבוא בעל דין חבירו". ומבואר ברש"י שהאיסור הוא לקבל 'שמע דשקר'. וצ"ע דלכאורה זה סותר למש"כ הח"ח דאיסור לשה"ר הוא אפי' על אמת, והרי ל' הכתוב הוא 'שוא' וכן תרגומו 'שמע דשקר', ומשמע דאיסור לשה"ר הוי דוקא בשקר. וכבר עמד בזה הח"ח (במ"ח לאוין סק"ב) וכתב ב'ת' על קושיה זו, "או משום השומע שלא ידע את הדבר הזה שהוא אמת ואתה משיאו להאמין דבר שהוא אסור להאמין, או משום שהתורה ירדה לסוף דעת המספר, שכיון שהוא מספר טענותיו שלא בפני בעל דינו אי אפשר שלא יערב בתוך הטעמת דבריו דבר שאיננו אמת כ"כ".

ויש בתירוציו כמה הערות; בת' הראשון צ"ע, דמשמע שנקרא 'שוא' מחמת השומע שסבור שהוא שקר, ומשום כך אסור לקבל לשה"ר, וסותר למה שהשריש הח"ח שהאיסור הוא אפי' על אמת ולא משום שהשומע סבור שהוא שוא. עוד צ"ע, דהא פסוק זה מדבר גם על המספר שעובר ב'לא תשיא' ואף ע"ז נאמר ל' 'שוא' שאסור להשיא את השומע בדברי שוא, ולדברי הח"ח כלפי המספר הוי אמת, ורק שהשומע סבור שהוא שקר. גם בת' השני צ"ע, דכתב שלשון הכתוב 'שוא' הוא משום שא"א שיערב שקר בדבריו, וגם זה סותר למש"כ שאיסור לשה"ר הוא אפי' על אמת, [דבודאי אינו רק קרוי שקר, אלא החפצא דאיסורא הוא מחמת שמערב שקר]. עוד יל"ע, דמלבד מה שילפי' מהאי קרא אזהרה ללשה"ר ילפי' גם אזהרה לדין שלא ישמע דברי הבע"ד עד שיבוא בע"ד חבירו, וצ"ע איך הל' 'שוא' מתאים לשניהם, דשמיעת הדין קודם בע"ד חבירו אינו ענין של 'שמע דשקר', אלא שאסור לשמוע בע"ד אחד קודם בע"ד

חבירו כדי שלא יהיה משוחד לצד אחד, והיאך זה מתאים ללשה"ר שהוא 'שמע דשקר'.

ונ"ל ע"פ מש"כ הקובץ הערות בביאורי אגדות שמדבריו יש ללמוד את הגדר באיסור לשה"ר, דשם הקשה עמש"כ הח"ח בכלל ד' ס"ט שהטעם שאסור לספר על חבירו שעבר על מדה מגונה ככעס וכדו', דשמה עשה תשובה, ואפי' לא עשה תשובה, שמה אינו יודע חומר איסורן. ותמה דגם בלאו טעמא דשמה עשה תשובה אסור לספר לשה"ר אפי' אמת, והוכיח מזה וז"ל, "ולפי זה איסור לשה"ר הוא רק אם אינו אמת, שאע"ג שהמעשה אמת, אבל הגנאי אינו אמת, וא"כ גדר לשה"ר הוא דיבור שקר המזיק לחבירו או בגופו או בממונו או בכבודו".

ומבואר מדבריו דבעצם לשה"ר על אמת היה ראוי להיות מותר, והא דאסור הוא משום שע"י הגופא דעובדא יוצר גנות על חבירו, וזה שקר, וכגון מש"כ הח"ח הנ"ל דע"י דשמה עשה תשובה נמצא שהגנאי הוא שקר, וה"ה בשאר לשה"ר כגון שמספר על פלוני שכעס, עצם סיפור הכעס אין בו איסור, אלא האיסור הוא מחמת שע"י הסיפור מתקבל גנות על פלוני וזה שקר, דאפשר שהכעס היה באופן חיובי, וע"י שמספר על פלוני שכעס מגנהו שלא כדן, אבל לו יצויר שלא היה מתקבל שום גנות היה מותר.

ולפי"ז מבואר היטב מש"כ הח"ח ב' טעמים בל' 'שוא' על אף שהאיסור אמת. א] השומע אינו סבור שהוא אמת ואינו מקבלו כפי הגופא דעובדא ואצלו הוא שקר. ב] א"א שלא יערב המספר שקר בדבריו והוי שקר מצד המספר. ובאור הדברים, דאיסור לשה"ר אינו עצם הגופא דעובדא אלא הפרשנות, וע"ז כתב ב' אפשרויות, או שהשומע יפרש את הסיפור לגנות לא כעצם הגופא דעובדא, או שהמספר יערב פרשנות של גנות, והכל חד. ומבואר היטב מש"כ רש"י 'לא תשא שמע דשקר', דהפרשנות הוא 'שמע דשקר' בין לענין המספר ובין לענין השומע. וגם מבואר שמאותו פסוק ילפי' גם אזהרה לדין שלא ישמע את האחד קודם שיבוא בע"ד חבירו, דיסוד שניהם אחד, דע"י שמקדים לשמוע בע"ד אחד, מקבל הדין פרשנות לא נכונה על הגופא דעובדא, ואף זה 'שמע דשקר'.

ויש לדון אם כל הנ"ל הוי רק באיסור 'לא תשא' ולא תשיא', אבל 'לא תלך רכיל' הוי איסור על הגופא דעובדא שטוען דברים מזה לזה, או דאף לא תלך רכיל הוי רק מחמת ה'שמע דשקר'. ומדברי הקובה"ע הנ"ל יש ללמוד דאף 'לא תלך רכיל' דומה ללאו דלא תשא, שהרי כתב כן על כל איסורי לשה"ר, ולא חילק בין הלאוין. וכ"מ מהבמ"ח בכלל א' סק"ד ובכלל ו' סק"ב שהקשה מ"ט בעי' ב' לאוין 'לא תלך רכיל' 'לא תשיא' ולא סגי בחד, ומשמע דיסוד שניהם אחד, דאף לא תלך רכיל אינו מחמת הגופא דעובדא, אלא מחמת שהפרשנות מגנה את המדובר או עכ"פ מוסיפה בגנותו דומיא דלא תשא שמע שוא.

ועי' בח"ח כלל ג' ס"ז שכתב "ובמקום שהדבר נוטה לכף זכות דבודאי אסור על פי הדין לדנונו לכף חובה, והוא דן אותו לכף חובה, ובשביל זה הלך וגינהו, לבד שעבר בזה על בצדק תשפוט עמיתך, עוד עבר בזה על איסור סיפור לשון הרע". ולפי הנ"ל אינו סתם הצטרפות של ב' דינים, אלא יסוד אחד לשניהם, דגם איסור לשה"ר מיוסד על חיוב לימוד זכות לענין פרשנות המעשה, ודמי למצוה דבצדק תשפוט שבאמת יש ב' צדדים. וע"ע בבמ"ח כלל ג' סק"א שכתב דמה שמרים נתבעה באיסור סיפור לשה"ר על משה רבינו מיוסד על כך שלא דנה אותו לכף זכות שמסתמא כדן עשה משה רבינו שפירש מאשתו, וסיים הח"ח "וכאשר תדייק תמצא כמעט כל הסיפורים שנאמרו בתורה כגון דמרגלים וכו' ועוד דיוסף וכו' הכל מענין זה". ולפמ"ש"ג גם כל עיקר איסור סיפור בגנות חבירו מיוסד על מה שמפרש הגופא דעובדא לגנות או עכ"פ מוסיף בגנות, ובאבות הקדושים לא היה הסיפור בתורת גנות אלא לתועלת כפי שכתב הח"ח, ומ"מ נחשב לשה"ר מחמת שלא לימדו זכות, והכל גדר

אחד, דחשיב 'שמע דשקר' מחמת שלא לימדו זכות דומיא דהאיסור על הדין כשמקדים לשמוע את האחד וע"ז ידונו שלא כמשפטו.

ועי' בפחד יצחק שבועות מאמר ג' שכתב שיש ב' סוגי לשה"ר, יש סוג לשה"ר שהגנות על חברו ברורה ובכה"ג חל השם לשה"ר רק במעשה הסיפור לחבירו, ויש סוג לשה"ר שבגוף העובדא יש ב' פרשנויות, וכל שע"פ דיני 'בצדק תשפוט עמיתך' חייב לדונו לכף זכות ודנו לכף חובה, חל שם לשה"ר עוד קודם הסיפור לחבירו ע"י ההחלטה לדונו לכף חובה, ורק שאת האיסור בפועל עובר במעשה הסיפור. וכתב בזה נפ"מ לדינא לענין שיטת המהר"ל [בנתיב עולם נתיב הלשון פ"ז] שאין איסור לשה"ר כשמספר בפני המדובר [ואפי' שלא בפניו כל היכא שהיה אומרו גם בפניו], "כי אין לשון הרע כאשר האדם יש לו מריבה וקטטה עם אחרים, שאין זה נתלה בלשון שכאשר הוא לפניו יכול להכות אותו ולהרגו, וגם כאשר הוא לפני חברו אז הוא יכול לעמוד כנגדו ולהשיב על דבריו, וכיון שיכול להשיב על דבריו ויכול לעמוד כנגדו אין זה כל כך רע שיהיה נקרא לשון הרע". והח"ח בהגה"ה כלל ב' ס"א תמה עליו ממעשה מרים שלדעת רב נתן בספרי היה הסיפור בפני משה ואעפ"כ מפורסם בכל התורה שנקרא זה המעשה לשון הרע, והניח בצע"ג. והפחד יצחק תי' ע"פ יסודו הנ"ל דכל דברי המהר"ל רק בסוג הראשון שהשם לשה"ר חל רק במעשה הסיפור, וע"ז חידש שכשמספר בפניו לא חל שם לשה"ר אלא מריבה וקטטה, משא"כ בסוג השני דהשם לשה"ר חל קודם הסיפור במה שדן אותו לכף חובה, הוי 'לשון הרע' אף כשמספרו בפניו, ולהכי מעשה מרים נקרא לשון הרע, דהתם הוי לשה"ר מהסוג השני שלא דנה את משה לכף זכות וחל שם לשה"ר קודם מעשה הסיפור, והוי שפיר לשה"ר על אף שסיפרה בפני משה.

אולם הח"ח שהניח שיטת המהר"ל בצע"ג ע"כ דלא ס"ל לחילוק זה. ויש לבאר ע"פ מש"כ, דלפ"ז גם הסוג הראשון תלוי בפרשנות ואין הגנות ודאית עכ"פ כפי גודל הפרשנות, וכמש"כ הבמ"ח [בתי' השני] דא"א שלא יערב שקר בהטעמת דבריו, ואף זה מיוסד על החיוב לדון לכף זכות ולא להוסיף בהטעמת הדברים, וא"כ אף בזה חל שם לשה"ר קודם הסיפור במה שקובע לעצמו את הטעמת הדברים, ואעפ"כ שי' המהר"ל דבפניו לאו לשון הרע הוא, וזהו דהקשה הח"ח על המהר"ל ממעשה דמרים שהיה ראוי להפקיעו מתורת לשה"ר היות וסיפרה בפני משה, והניח את שיטתו בצע"ג.

ע"פ יסוד זה נ"ל חידוש שיש בו קולא לדינא באיסור קבלת לשה"ר שנלמד מ'לא תשא', דבאמת אין איסור לקבל את הגופא דעובדא, אלא איסור לקבל רק את הגנאי שבסיפור, אבל כל כמה שילמד זכות ומתוך כך לא יקבל את הגנאי, מותר להאמין לגופא דעובדא, דכמו שאיסור סיפור לשה"ר הוי מחמת השקר שבסיפור, כך איסור קבלת לשה"ר הוי מחמת השקר שבסיפור שאסור לקבל את הגנאי.

והדברים מפורשים ברבינו הח"ח בבמ"ח כלל ו' סק"א, דבמקור החיים ס"א כתב שאסור להאמין לשה"ר, ובבמ"ח כתב שמקורו ברבינו יונה, ובבאור הדברים כתב, "ונ"ל שכונתו הוא, כי אם הוא רואה שאם יאמין עליו שעשה או שדיבר דבר פלוני לא יהיה לו עליו צד זכות הוא מצווה שלא להאמין להמספר כדי שלא יתבזה פלוני בעיניו, אבל אם יש עליו צד זכות בלאו הכי, כגון שנוכל לומר שהדין עמו, או שלא ידע את איסורו, וגם בענין דיבור נוכח למצוא אלו צדדי זכות, וגם עוד צד זכות שלא כיון בדיבורו למה שאמר עליו המספר וכיוצא בזה, בכל אלו איננו מצווה להרחיק את דברי המספר מכל ולחשוב עליו ששקר דיבר על פלוני, רק בדרך כלל שלא יתקבל ברעיוניו גנות על מי שסיפר וכו"ל".

ומבואר בח"ח שאין איסור להאמין לגוף הסיפור, אלא אסור רק להאמין לגנות היוצא מהסיפור, ולשם כך צריך שיוכל למצוא

איזה זכות, ומבואר בתו"ד שלא צריך שבפועל ידע להסביר את הזכות, אלא העיקר שמחליט שיש איזה זכות שאינו יודע אותה, והיינו שאינו מבין מה בדיוק היה, וע"י כך אינו מקבל אלא את הגופא דעובדא, ובכך אין איסור. אלא דאם לא יוכל למצוא שום זכות על חברו, בכה"ג מצווה להרחיק את הגופא דעובדא ולחשוב עליו ששקר דיבר על פלוני, ולא משום שיש איסור לקבל את הגופא דעובדא, אלא שהיות ואם יאמין לסיפור יקבל גם את הגנות, מחוייב להרחיק ממנו את גוף הסיפור ולחשוב עליו ששקר סיפר על פלוני כדי שלא יקבל את הגנות על חברו.

אולם יש לתמוה בכ"ז, דהנה הח"ח בכלל ו' ס"ב כתב דיש איסור דאורי' לא רק להאמין לשה"ר, אלא אף לשמוע לשה"ר, והא כיון דאין איסור אלא על קבלת הגנות ולא על הגופא דעובדא, מהיכי תיתי לאסור את גוף השמיעה, דבשלמא אם האיסור היה להאמין לגוף הסיפור, א"ש שאסור אף לשמוע את הסיפור על חברו, אולם לפי המבואר בח"ח דהאיסור הוא רק לקבל הגנות על חברו, מדוע אין היתר לשמוע הסיפור בלי לקבל את הגנות. ואולי י"ל דהתחדש בתורה סייג', שלא לשמוע גזירה שמא יקבל הגנות. וקצת משמע כן בלשון הבמ"ח סק"ב, "א"כ הוא הדין דאף לשמוע אסור שלא יבוא לידי האמנה בלב", דמשמע דהוי גזירה דאורי'. אלא שהוא דבר מחודש, דבדרך כלל סייגים שמצינו הם בחז"ל ולא בתורה.

ונ"ל, דהנה הבמ"ח סק"ב כתב שהמקור לאיסור דאורי' בשמיעת לשה"ר הוא ממה שמבואר בפסחים ק"ג דהמקור לאיסור סיפור ושמיעת לשה"ר הוא מקרא דלא תשא, ומהאי קרא ילפי' שבועות ל"א דאסור לדין לשמוע דברי בעל דין קודם שיבוא בע"ד חברו, א"כ כמו דהתם אסור לשמוע דברי האחד קודם השני אפי' לשמוע בלבד, כך באיסור לשה"ר האיסור הוא אפי' לשמוע בלבד, דשניהם מלאו אחד נלמדו. ונראה לברר את גדר האיסור בשניהם. דהנה בעיקר מצות 'בצדק תשפוט עמיתך' שמעתי שהגר"א נבנצל שליט"א התבטא על הדן את חברו 'מי שמך לשפוט אנשים', והיינו באיזה זכות מתחיל לשפוט ששיך לדון בהאי מצוה. ואכן שמעתי משמיה דמרן הגר"ל שליט"א שאמר דלא כל אדם נכנס לחיוב לשפוט, דמי שמרגיל עצמו שלא לדון בנ"א, לא חיילא ביה מצות 'בצדק תשפוט', דאצל אדם כזה לא מתחיל משפט, וכל הך מצוה חיילא רק במי שנכנס אצלו איזה ענין של דיון על מעשי בנ"א, דעליו חל החיוב לשפוט לכף זכות. ולפמש"נ לעיל דאף איסור לשה"ר מיוסד על החיוב לשפוט לכף זכות, אף בזה י"ל שבמספר או שומע לשה"ר שנכנס אצלם דיון, מתחייבים לשפוט את הסיפור לכף זכות ולא לעשותו 'לשמע דשקר'.

ולפ"ז יש לבאר גדר איסור שמיעת לשה"ר אפי' כשאינו מקבל הגנות, ובאמת שאינו גזירה דאורי', אלא שהתורה מחייבת לא רק שלא לדון את הגופא דעובדא באופן של גנות, אלא לא להיכנס לדיון שיש בו ב' צדדים, וממילא לא להיכנס למצות 'בצדק תשפוט עמיתך', ולא ל'לאו דלא תשא שמע שוא' כסברת מרן הגר"ל שליט"א, דעצם הכניסה לדיון הוי פגם בחבירו אף אם לבסוף ידונו לזכות. וזה גם הגדר באיסור על הדין לשמוע בע"ד אחד לפני חברו, שלא להיכנס לדיון אם לשפוט באופן אחר מכפי האמת, ומשום כך צריך לשמוע את שניהם בשוה.

אלא שאם כבר שמע את הסיפור [באיסור, או ששמע בע"כ] ועתה ישנם ב' אפשרויות, או לחשוב שהסיפור שקר או למצוא זכות, ע"ז כתב הבמ"ח שבדואי אינו מחוייב לחשוב שהוא שקר, אלא רק ללמד זכות ולא לקבל הגנאי על חברו, אבל להאמין לגופא דעובדא אין איסור.

ומיושבת תמיהת בתו של הח"ח היאך אפשר שלא להאמין, דבאמת "איננו מצווה להרחיק את דברי המספר מכל ולחשוב עליו ששקר דיבר על פלוני" וכפי שאכן סומך על המספר בכל דבר וענין, אלא שמצווה לשפוט את הסיפור עם לימוד זכות כפי שכתב הח"ח.

הלכה | מוסר | מידות שיעורי דעה

תוכן הגיליון:

- א. אסור לגבאי צדקה לתבוע ממי שאין לו
- ב. אסור לספר פלוני אירח אותי בסבר פנים יפות וכדו'
- ג. מותר לספר על פלוני עשיר שהוא בעל צדקה גדול וכדו'

שולחן ערוך יורה דעה
סימן רמח סעי' ז
הלכות צדקה
'מי חייב בה, ומי ראוי
לקבלה' וכו' ח סעיפים

אסור לגבאי צדקה לתבוע ממי שאין לו היכולת לתת

שולחן ערוך (סי' רמח ס"ז) אדם שוע שנותן צדקה יותר מהראוי לו, או שמיצר לעצמו ונותן לגבאי כדי שלא יתבייש, אסור לתבועו ולגבות ממנו צדקה, והגבאי שמכילמו ושואל ממנו, עתיד הקדוש ברוך הוא ליפרע ממנו.

ישנם אנשים שנותנים צדקה יותר מהיכולת! ופעמים שנותנים מתוך בושה, ובאופן כזה אסור לגבאי צדקה לקבל הימנו! אמנם, אם הוא ממש מתעקש לתת מותר לקבל ממנו, וכן משמע מדברי הגמרא (תענית כד.) אלעזר איש בירתא כד הוה חזו ליה גבאי צדקה הוה טשו מיניה, דכל מאי דהוה גביה יהיב להו. (כשהיו רואים אותו גבאי צדקה, היו בורחים מפניו, שלא יראה אותם כי כל מה שהיה לו היה נותן להם, ולא משאיר לעצמו כלום!) יומא חד הוה סליק לשוקא למיזבן נדוניא לברתיה, חזוהו גבאי צדקה טשו מיניה. אזל ורהט בתרייהו, אמר להו: אשבעתיכו, במאי עסקיתו? אמרו ליה: ביתום ויתומה. אמר להן: העבודה! שהן קודמין לבתי. שקל כל דהוה בהדיה ויהב להו, (יעו"ש סוף המעשה).

מבואר מדברי הגמרא שהגבאי צדקה התחבאו ממנו כי באמת היה אסור להם לבקש, אבל אחרי שרדף אחריהם והתעקש לתת את כל נדוניית בתו לנישואי כלה יתומה, הם הסכימו לקבל!

וכן מסופר במדרש (ויקרא רבה פרשה ה) מעשה בר' אליעזר ור' יהושע ורבי עקיבא שהלכו לחולת אנטוכיא לעסוק במגבית חכמים. הוה תמן חד אבא יודן שהיה עושה מצוה בעין יפה וירד מנכסיו. כיון שראה רבותינו עלה לביתו ופניו חולניות. אמרה לו אשתו מה לך פניך חולניות. תני לה עובדה, רבותינו כן ואינו יודע מה אעשה להן. אשתו שהיתה צדקת מה אמרה לו, לא נשתיירה לך שדה אחת, לך מכור חציה ותן להן. הלך ועשה כן. כשהוא נותן להן, אמרו לו המקום ימלא חסרונך. הלכו להם רבותינו. יצא לחרוש, עם כשהו חורש חצי שדהו האיר לו הקדוש ברוך הוא עיניו ונבקעה הארץ לפניו ונפלה פרתו ונשברה, ירד להעלותה ומצא תחתיה סימא, עכ"ל.

וכן משמעות דברי השולחן ערוך (הג"ל) שאסור לתבועו ולגבות ממנו, ואסור להכילמו ולשואל ממנו, אבל אם הוא רץ אחרי הגבאי משמע שמותר לקבל ממנו. אבל יש גבאי צדקה שלוחצים מאד, ואינם מרפים עד שיקבלו את מבוקשם! וזה איסור, וע"ז כתב השולחן ערוך שעתיד הקב"ה ליפרע ממנו, ה' ירחם! וכל זה דווקא לדרוש מעניים, אבל מעשירים מותר לדרוש מהם שיתנו כראוי (ויבואר להלן דברי האגרות משה בהו).

לספר על חבירו שאירח אותו וכדו'

הובא בגמרא (ב"מ כג:) אמר רב יהודה אמר שמואל: בהני תלת מילי עבידי רבנן דמשנו במלייהו: במסכת, ובפוריא, ובאושפיזא. מבאר רש"י (ד"ה באושפיזא) שאלוהו על אושפיזו אם קבלו בסבר פנים יפות, ואמר לאו - מדה טובה היא, כדי שלא יקפצו בו בני אדם שאינם מהוגנין לבא תמיד עליו, ויכלו את ממונו. מקשים התוספות (ד"ה באושפיזא) אם שאלוהו אם קבלוהו בסבר פנים יפות יאמר לא, כדפירש רש"י דאמרינן בערכין (דף טז.) מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם בערב קללה תחשב לו. וא"ת והא אמרינן בברכות (דף נח.) אורח טוב אומר כל מה שמרח בעל הבית לא טרח אלא בשבילי. וי"ל דהתם מיירי בין בני אדם מהוגנים והכא בין בני אדם שאינם מהוגנים.

הביא רבי יצחק זילברשטיין (חשוך חמד ב"מ כד.) שאלה: אמר רב יהודה אמר שמואל בהני תלת מילי עבידי רבנן דמשנו במלייהו במסכת בפוריא ובאושפיזו, ופרש"י (דף כד ע"א) באושפיזא, שאלוהו על אושפיזו אם קבלוהו בסבר פנים יפות ואמר לאו, מדה טובה היא כדי שלא יקפצו בו בני אדם שאינם מהוגנין לבוא תמיד עליו, ויכלו את ממונו, עכ"ל רש"י.

והקשה מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל (בהערות) ק"ק לרש"י דמ"מ נמצא שאומר וגורם גנאי לשני?
תשובה: אולי אפשר לומר דמייירי באופן שיודע האורח, שכדאי לו לאושפיוז שיאמרו עליו גנאי זה, כשע"ז לא יבואו עליו אנשים שאינם
מהוגנים ויכלו את ממונו. [וכעין המעשה שאירע למו"ר החזון יחזקאל שראה מהחלון שבאים השוטרים הרוסים לחפשו כדי להגלותו והוחבא
בבידעם, וכשנכנסו השוטרים ושאלו את הרבנית היכן הוא? השיבה להם, הוא עשה לי צרות וזרקתיו מהבית, והאמינו לה ועיבו את הבית].

עוד יתכן לתרץ על פי מה שכתב בחידושי הריטב"א שהקשה הא אמרינן בברכות (דף נח ע"א) אורח טוב מהו אומר כמה טרח בעה"ב בשבילי,
וי"ל דהתם באומר כן בפני בני אדם מהוגנים שלא יטריחו עליו, והכא בשאומר כן לפני בני אדם שאינם מהוגנים והכי משמע במסכת ערכין (דף
טז ע"א). עכ"ד. וא"כ לאנשים המהוגנים יאמר את האמת שבעל הבית טרח בשבילו, ומה איכפת לבעל הבית מה יחשבו עליו האנשים שאינם
מהוגנים, ואדרבה זה טובה בשבילו שלא יבואו אליו, עכ"ל.

אמנם, להלכה כתב הרמ"א (חו"מ סי' רסב סכ"א) וז"ל: או באושפיוז פי' כדאמרינן בערכין: מברך רעהו בקול גדול קללה תחשב לו, שלא יספר
בשבחו שקבלוהו בסבר פנים יפות בין בני אדם שאינם מהוגנים, שלא יקפצו עליו ויכלו ממונו (תוספות).
מבואר רק שלא יאמר שקבלוהו יפה בין אנשים שאינם מהוגנים, מ"מ לא כתה להתיר ממש לומר דברי גנאי, כפרש"י שמוותר להדיא לומר
שלא קיבל אותו יפה, ולכן יש לזהר מלומר כן, אא"כ מוכרח כדי להציל את בעל הבית.

לספר על פלוני שהוא בעל צדקה גדול וכדו'

פלוני נותן הרבה צדקה וכדאי לדפוק אצלו, האם מותר לספר עליו לכולם?! ישנו יהודי חרדי שהוא עשיר גדול, אבל כלפי חוץ נראה כאברך
עני, והוא נותן הרבה מאד בצדקה, אבל בתנאי שהמקבל לא יפרסם את שמו, וזה באמת איסור לפרסם! כמו שכתב החפץ חיים (הל' רכילות כלל
ח אות ה) שאסר לגלות סוד ממש"כ 'הולך רכיל מגלה סוד', (וכן באג"מ להלן) אבל בסתמא מה הדין?

כתב באגרות משה (ש"ת יו"ד ח"ג סי' צה) אם מותר לגלות לאחרים שפלוני נתן לו צדקה? האם יש איזה חשש איסור או עוולה, לאחד שיודע
מנדיבי לב ובעלי חסד, להגיד זה לעניים אחרים ולמתעסקים לצדקה באיזה מוסד תורה או חסד, וכו'.

באדם שלא ידוע לעשיר כשנתן לאחד צדקה עבור מוסד תורה, רשאי להגיד גם לאחרים, כי אם לא יוכל ליתן, יש לתלות בסתם אינשי שלא
יתבייש מלומר שאינו יכול, אם לא אמר לו שלא יגיד משום שטבעו להתבייש. ובאדם שידוע לעשיר אף שידוע שיתבייש שלא ליתן, כגון
שיאמר זה לאדם גדול מפורסם שהוא מנהל ישיבה, וגבאי צדקה, כיון שהוא עשיר הרי לא מבעיא אם כבר לא נתן מעשר ממה שהרויח
לצדקה, צריך להגיד גם לאחרים, דהרי רשאי לכפותו, ואף לר"ת (שם בתוס' ד"ה אנפ"י) דאין כופין אלא בדברים, מטעם שמתן שכרה בצדה אין
כופין ממש בב"ד במלקות, נמי יודה דבכפיה כזו דיתן בשביל הבושה ובשביל בקשת האדם גדול רשאי, אלא אף כשכבר נתן לצדקה כל
מעשר שלו, נמי מסתבר שעד חומש רשאי גם אדם גדול לבקש ממנו, וליכא בזה משום "ופקדתי על כל לוחציו" מאחר שמצוה מן המובחר
הוא ליתן עד חומש, כדאיתא שו"ע (יו"ד ריש סי' רמט), וגם אם כבר נתן חומש לצדקה לא יתבייש מלומר זה אף לאדם היותר גדול ולא יתבע
ממונו שוב.

וכיון שודאי עדיין לא נתן מעשר, הרוב האינשי עושין החשבון בסוף השנה, ובכלל לא מצוי כל כך עשירים דיתנו מעשר וכ"ש שאין לחוש
שלא כבר נתן החומש, איכא עוד מצוה להגיד גם לאחרים, שלכן אין להעשיר להקפיד כלל על מי שהגיד לאחרים איך שהוא איש נדיב,
ואדרבה יש לו להכיר טובה לו על שגרם שיתן יותר לצדקה, עכ"ל.

מרן רבי משה פיינשטיין זצ"ל הורה שמוותר לספר על עושרו של פלוני דמסתמא הוא לא נתן מעשר! ואדרבה על ידי זה יזכוהו לתת צדקה.
וכמה התאונן מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל על הגבירים שנותנים כמה פרוטות (ביחס לעושרם!) ומבקשים שיעשו להם כבוד גדול! וכששמע
על ההפסדים העצומים שהפסידו כשהיה את המפולת העולמית, ושאלו אותו איך הפסידו הרי הם היו מחזיקי תורה? וענה להם לפי
ההפסדים העצומים שלהם רואים כמה היה להם, ואף אחד לא נתן מעשר כספים, וזה רצה שיעשו לו דינר מכובד כי הוא תרם חמישים אלף
דולר, והרי בשבילו זה היה פרוטות!!

והיה רב של קהילה עשירה מאד בחו"ל, ובני הקהילה בקשו ממנו שלא יגיד למשולחים מארץ ישראל מי עשיר ולמי כדאי לגשת וכיוצא ב"ב,
וכששאלו את הגר"ח הורה שלא יגיד! ומסתבר שמעמו כי הוא היה רב הקהילה, והוא חיזק אותם בתורה ויראת שמים, ואם היה מתנהג
בצורה כזאת הם לא ירצו שוב לקבל ממנו!

(ועוד יתכן שאע"פ שמסתמא ידוע בקהילתם מי עשיר ומי לא, מ"מ מאחר וביקשו ממנו לא לספר יש בזה משום 'הולך רכיל ומגלה סוד' וכן מבואר בגמרא (סנהדרין לא)
שהוא מקור הדין הנ"ל, ואע"פ שהיה ידוע בתוך הציבור מ"מ כשגילו הסוד בחוץ היה מזה משום איסור של מגלה סוד).

להערות, הארות ותרומות בטל' 0527688072
או במייל: shiuryrgm@gmail.com

בעקבות משיח. החוצפה לעזמת ההישענות על אבינו שבשמים

את סימני תקופת "עקבות משיח" בחר רב אשי לשבץ בעמוד האחרון של מסכת סוטה. ובאמת סימנים אלה מתרחשים כשהרעיה מתיחסת אל הדוד בצורה מחשידה כאותה אשה בה עוסקת המסכת ושעל שמה היא נקראת.

כבר אמרו רבותינו זה מכבר, כי סימנים אלה מתגשמים והולכים בדורות שלנו (כך אמר החפץ החיים ורבנו אלחנן וסרמן חיבר חבור שלם שכותרתו היא "עקבתא דמשיחא". וראה בספרנו "גלות ישמעאל - שורשי הבעיה ודרכי תגובה" שם פרטנו להראות כיצד כל סימני עקבות משיח המנויים בגמרא מתרחשים מול עינינו).

הסימן הראשון הפותח את סדרת הסימנים הוא: חוצפא יסגא - החוצפה תגדל. והסימן המסיים הוא "על מה יש לנו להישען על אבינו שבשמים".

כי אכן "על מה יש לנו להישען על אבינו שבשמים" סימן הוא. ולא, כפי שאולי נראה, שמדובר בתפילה כדי לסיים את הסימנים הקשים שלפני כן בתפילה לטוב.

חז"ל לימדונו שהמפתח להבין את ענייני הגאולה והדרך אליה הוא לימוד מהלך יציאת מצרים כמו שנאמר "כימי צאתנו מארץ מצרים אראנו נפלאות" וכמו שנאמר "בניסן נגאלו ובניסן עתידים להיגאל". ואין הכוונה רק לזמן הגאולה אלא לתהליך כולו.

בתחילת התהליך שהוביל לגאולת מצרים מתוארת הופעתו הראשונה של משה רבנו לפני פרעה. כבר בפגישה ראשונה זו שטח משה את כל התוכניות "שלח את עמי ויחוגו לי במדבר" זה נאמר לפני פרעה שעשה כל מאמץ לבל יצאו ישראל ממצרים חו הסיבה הכתובה לשעבוד הנורא. פלא שפרעה חיפש מה עוד יש לגזור? ואכן אמר "נרפים אתם נרפים" והוסיף גזרה חדשה "תבן אין ניתן לאנשים... ומתכונת הלבנים תתנו כי לא נגרע מעבודתכם דבר". בני ישראל סבלו מעתה עוד יותר, ומשה בא לפני האלקים בתלונה: "למה הרעות לעם הזה למה זה שלחתיני ומאז באתי לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך" וכי מה חשב משה, שכאשר יבוא ויגלה לפרעה את התוכניות להוציא את העם ממצרים, פרעה ינהג אחרת? ומה עונה לו הקב"ה? "עתה תראה" כלומר, עכשיו הגיע הזמן להניע את תהליך הגאולה. מרוח הדברים משמע שהקב"ה שלח את משה לעשות פרובוקציה ולעורר את חמתו של פרעה כדי שיגזור את הגזרה שגזר, ועכשיו משנגזרה הגזרה אפשר להתחיל את תהליך הגאולה... מה היה החידוש בגזרה שנוספה?

במבט ראשון, הגזרה החדשה אינה נראית כה נוראה, לא נותנים להם חומרי בנין... הרי מדובר באנשים שידעו סבל רב, שסחטו את דם ילדיהם על מנת לסוך את בשרו של המלך, שהשתמשו בתינוקותיהם כחומרי בנין, שהעבידו אותם בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה.

אבל האמת היא שגזרה זו היתה אחת יותר מדי. והיא ששינתה את מצבם.

עד אותו יום, יהודי נצטוו ליצור, נאמה, מאה לבנים. כמות כזו היא למעלה מכוחותיו של אדם בריא שמקצועו בכך, קל וחומר של אדם מותש כיהודי אחרי הרבה שנות סבל. אבל עדיין יש אילוזיה שהדבר בידיים שלו. הוא יתאמץ הוא יתרכז בעבודה והוא יצליח... ובימים הראשונים הוא באמת מצליח... אבל לכמה זמן? למחרת הוא מגיע לעבודה עייף יותר וכך הולך בודאות אל סופו הנורא. אבל ההרגשה כאילו המפתח לגורלו בידיו גורמת לו שלא יפנה לאלוקים בכל לבו.

אז הגיעה הגזרה החדשה: "תבן אין ניתן לאנשים" שמעו העובדים והלכו לנוח, אין חמרי בנין, אין לבנים. בלילה באו הנוגשים ושאלו: היכן הלבנים? הראו להם היהודים את לשון הגזרה: "תבן אין ניתן לאנשים" אמרו להם: מדוע לא ראייתם את השורה השניה: "ומתכונת הלבנים תתנו כי לא נגרע מעבודתכם דבר"... היכו אותם אפוא מכות רצח, מדוע לא עשיתם לבנים... למחרת קמו היהודים שעה קודם ואירגנו חומרי בנין, ממחסן זה וממגרש אחר. ויצרו את הלבנים. בלילה באו הנוגשים וראו את הלבנים והיכו אותם עוד יותר: מנין היה לכם חומרים? הרי "תבן אין ניתן לאנשים" אלא מה? גנבתם... ראו אפוא היהודים שאין להם כל תקוה וידם לא תושיע להם או אז פרצה הקריאה אל האלוקים מעמקי הלב... אמר הקב"ה למשה: "עתה תראה" עכשיו, כשהבינו שאין להם על מי להישען ופנו אלי בכל ליבם ויכל תהליך הגאולה להתחיל לנוע.

וכן, אומרת הגמרא, יהיה בתקופת עקבות משיח, כל התקוות תגוזנה וכל החלומות יתנפצו וכל האשליות תתפזרנה ויהיה ברור לכולם שאין לנו על מה להישען אלא על אבינו שבשמים...

מעין זה אמרה אסתר כשהזמינה את המן למשתה - שלא יאמרו אחות יש לנו בבית המלך ויבינו שאין להם על מה להישען אלא על אבינו שבשמים. ובדיוק שם אנו נמצאים בימים אלה.

כאמור הסימן הראשון המופיע בגמרא מסימני "עקבות משיח" הוא החוצפה.

חזל אמרו כי חוצפה היא "מלכותא בלא תגא" כלומר מלכות בלי כתר (עי' רש"י סנהדרין ק"ה ע"א). וכן אמרו שאדום היא "מלכותא בלא תגא".

מה מבטא הכתר שעל ראש המלך? - הכתר מורה שמקור הסמכות אינו המלך עצמו ואף לא ראשו של המלך, אלא הכח העליון שמעל ראשו. מלכי אדום חצופים היו וחשבו שהם מקור הסמכות ולכן הם מוגדרים כמלכות בלי כתר.

הגמרא מספרת שטיטוס נכנס לבית קדש הקדשים ונעץ חרב בפרוכת והיה דם מבצבץ ויוצא אמר טיטוס "כביכול הרגתי את...". (אכן, קיסר רומי לא עטרו ראשם בכרת אלא בענף עץ זית).

לדוד המלך היה כתר מיוחד במינו - בתחתית הכתר במקום שאמור להתלבש על הראש היה מוט זהר החוצה את החישוק. כיצד אפשר לחבוש כתר שכזה? אלא שלדוד היה שקע בראש מותאים למקום החישוק וכל מי מצאצאי דוד שטען לכתר המלוכה היה לו את אותו שקע.

השקע הזה מבטא שהכתר שמצידו האחד מבטא את הקשר לעליונים מתמזג עם הראש בצידו השני. ומבטא את הדבקות שהיתה לדוד המלך לאלוקיו והכיר בכך שממנו ינק כוחו וסמכויותיו.

"בעקבות משיח החוצפה תגדל" היש חוצפה גדולה יותר מהדמוקרטיה שהפכה להיות העבודה הזרה של העידן המודרני? שומעים אנו חדשים לבקרים שוטים למיניהם שאומרים ברוב חשיבות עצמית ש"העם הוא הריבון" חלילה. מטיפי הדמוקרטיה כערך עליון רואים את מקור הסמכות בעם, ומכחישים את הסמכות העליונה שבשמים ממעל. וזו אותה חוצפה שעליה דובר בחז"ל שהיא מלכות בלי כתר.

והנה, הסימן הראשון של עקבות משיח הוא הניתוק מהסמכות העליונה - החוצפה תגדל. והסימן המסכם הוא - שהמצב יהיה כזה שיהיה ברור לכל בר דעת שאין לנו על מה להישען אלא על אבינו שבשמים. שהדמוקרטיה המנותקת מאלוקים והמטיפה כי "העם הוא הריבון" תהפוך לחוכא ואיטלולא ותסתור את עצמה על כל צעד ושעל (האם יש סתירה פנימית גדולה יותר מזו שאדם הנתמך בקושי על ידי חמשה מתוך 120 נציגים יהפוך להיות הראש באמצעות כללי הדמוקרטיה! היכן היא "ריבונותו" של העם?). מבווע חוצפה זה ששמו דמוקרטיה לא תהיה אפילו משענת הקנה הרצוץ, ויהיה ברור לכולם שאין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים.

לעילוי נשמת
הר"ר משה יהודה
ב"ר שלמה ז"ל
מרמורשטיין
נלב"ע כ"ז אייר תשל"ח
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח על המשפחה

פניני פרשת השבוע

לעילוי נשמת
מרת שושנה ע"ה
ב"ר משה יהודה ז"ל
זילברשטיין
נלב"ע ב"ט כסלו תשס"ד
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח על המשפחה

נושא השבוע: מצות ציצית

פרשת שלח

בס"ד | גיליון מס' 333

מה גרם לרופא רוסי להציל את חייו של חייל הונגרי?

והיה לכם לציצית (ט"ו, ל"ט)

כי חוטי הציצית אינם חוטים בלבד, יש בהם מסר, והוא 'למען תזכרו ועשיתם את כל מצוות השם'. אם אנחנו רוצים שלבישת הציצית תיחשב כקיום התורה צריך להיזכר במסר שבה - במצוות התורה, להבין מה אנו עושים בלבישת הציצית, ולחפוף שהיא תזכיר לנו את מצוות השם. רק כך הציצית אכן תישא אלינו ועלינו את מצוות התורה כולן!

אחים יקרים, ציציות בכשרויות מהודרות נפוצות בשוק במחירים עממיים, ואין ספק שכל יהודי יכול, רוצה, שואף ולובש ציצית. ובכל זאת, כדי שנוזכר לכל המתנות הכרוכות בחוטי הציצית, כדי שלבישת הציצית תיחשב לנו כאילו קיימנו את כל מצוות ה' - הבה נייחד מחשבה בעת עיטוף הטלית או לבישת הטלית קטן להבנה שאנו לובשים ציצית כדי לזכור לקיים את כל מצוות בוראנו, נקדיש את זמן הליבישה להתבוננות במהות זכירת מצוות ה', וכך ייחשב הדבר כאילו קיימנו את כל מצוות התורה!

הבה נייקר את מצוות ציצית, הבה נוודא ונבדוק שהיא כשירה לחלוטין ומהודרת, זכה ומושלמת. הבה נעניק גם לילדינו את הזכות להקפיד על לבישת ציצית כבר מגיל ילדות, כי כך הם יסגלו להם הנהגה מבורכת של לבישת ציצית תמיד, תוך הבנה והתבוננות במהות המצוה, ואז הציצית תגן עליהם תמיד.

וככל שנעניק לנו ולילדינו את מצוות ציצית בהידור, ככל שנקפיד לקיימה כראוי - בכל עת ובכל שעה, ככל שהציצית תהיה על גופנו תמיד ונבין מה היא מסמלת - כך נזכה שהציצית תשמור ותגן עלינו מכל צרה וצוקה, רוחניות או גשמיות, ונזכה לחיים טובים ומאושרים, מוארים בעסק המצוות באהבה!

הבגד שהציל ממוות!

המחלקה הפנימית בבית החולים 'איכילוב' שבתל אביב, אינה מן המקומות שנועים לשהות בהם. פרודורים ארוכים שאליהם נפתחות דלתות חדרים, ובכל אחד מהחדרים - אותו מראה כואב: יהודים מיוסרים, חלקם מחוברים למכשירים שונים ומשונים, עטויי פיג'מה אחידה, נאנחים ונאנקים בדממה...

דווקא לכן, דמותו של ר' נטע תפסה את תשומת הלב של המבקרים. שני הבדלים היו בינו לבין שאר שוכני המחלקה: הראשון - שהוא היה מדבר ומדבר בלי סוף, מספר את סיפורו האישי לכל אורח שנקרה במחלקה. השני - סימן ההיכר שלו. הוא היה שוכב במיטה או מסתובב, ומעל הפיג'מה התנוסס בגאוה בגד ציצית גדול, שחוטיו התבדרו לכל עבר...

באחד הימים, הגיע יהודי בשם ר' אריה לבקר את קרוב משפחתו ששהה במחלקה, אולם אותו קרוב ישן באותה עת, והוא פגש בר' נטע. כבר אמרנו שר' נטע נהג לספר את סיפורו באוזני כל מי שהיה מוכן לשמוע, והפעם - היה זה ר' אריה. ר' נטע פתח את סיפורו בשאלה: 'לבטח אתה תמיה מה פשר הציצית המתנופפת עליי בצורה כה בולטת...' וכך ניתן האות שיספר את סיפורו האישי, וזה דבר המעשה:

מונעת כאבים ומזיקים!

לצד הזכות והחובה ללבוש את הציצית, הרי שבחטייה כרוכים עוד אוצרות וסגולות יקרים, שכדאי כל כך להכירם. בשער הכוונות דרושי הלילה מובא בשם האר"י הקדוש, ששנת לילה עם ציצית - היא סגולה להצלחה ממוזיקי הלילה. אמר, מצוות ציצית היא ביום, אבל הציצית - כסגולה - פועלת גם בלילה, שומרת על האדם הישן מכל פגעי הלילה!

עוד סגולה יקרה שכדאי לדעת, היא מה שגילה בספר 'דרך ישרה': בארבע נפשות הציצית - יש 32 חוטים, 8 בכל כנף, וכך גם לאדם מצוי יש 32 שיניים. ללמדך, שסגולת הציצית להקל על כאבי שיניים!

אחים יקרים, לציצית סגולות ומעלות יקרות רבות, כאן הבאנו רק את מקצתן. היא מזכירה לנו את כל מצוות ה', שומרת עלינו מכל יצר רע, מגינה גם בלילות מכל מזיק, ומונעת כאבי שיניים מיותרים. כל זאת - בלבישת בגד בן ארבע נפשות מצוייד בחוטים קדושים, אשרינו מה טוב חלקנו!

שיא השלימות שכל אדם נכסף להגיע אליו, הוא ללא ספק לזכות לעשות את רצון הבורא במלואו, לקיים את מצוות התורה כולן, אנו יודעים ומאמינים כי מצוות התורה הן מתנות קסומות ונפלאות המרוממות את נפשנו ומקדשות את ליבנו, ואנו חפצים להשלים את מלאכת הקודש במלואה, ולקיים את כל מצוות התורה - בלי להחמיץ אף אחת מהן.

הבעיה היא שהשאיפה הזו אינה ברת מימוש. יש מצוות הנוגעות לכהנים בלבד, ויש אחרות הנוהגות רק בזמן שבית המקדש קיים. יש יהודים המתנגרים בחו"ל ונבצר מהם לקיים מצוות התלויות בארץ, ויש מי שזכו במשפחה ברוכת ילדים - ולמרות זאת לא זכו לבכור החייב בפדיון הבן. יש עוד עשרות דוגמאות של מצוות שעם כל הרצון הטוב - פשוט איננו יכולים לקיימן.

אז מה עושים? האם באמת לא כל יהודי יכול לזכות את כל התורה בשלימות? האם ישנה דרך, בה אנו יכולים לקיים מצוה אחת - ולזכות בכך בזכות קיום כל המצוות כולן? האם משמים העניקו לנו 'מסלול מיוחד', המאפשר לקיים את כל מצוות ה' - בלי לקיים אותן למעשה?!

הבשורה היא שכן. בפרשת השבוע ניתנת לנו מצוה, שבתוכה טמון האוצר הנפלא הזה, הזכות לקיים את כל מצוות התורה בלבישת בגד אחד. זו המצוה ללבוש בגד ארבע נפשות, לעטרו בחוטי ציצית מהודרים, והמצוה הכה שגרתית ופשוטה לכאורה - היא היא המצוה שיש בה את נוסחת הקסם, היא השקולה כנגד כל מצוות התורה. כשאדם לובש ציצית - הוא כמקיים את כל התורה כולה, מדהים!

אם אדם הוא כהן הפטור מפדיון הבן, אם יהודי חפץ להקריב קרבן פסח אולם מפני חטאינו גלינו מארצנו והדבר בלתי אפשרי, אם יהודי שאינו כהן רוצה לאכול תרומה בקדושה ובטהרה - מסתבר שיש דרך, והיא לבישת הציצית. כשלוששים ציצית - זוכים במצוה השקולה כנגד כל התורה כולה!

האם זה קורה באופן אוטומטי? - בוודאי שלא. האלשיך הקדוש ז"ל ע"ה בפרשתנו, ממשיך את העניין במתקן לשון, לאדם שחפץ לזכור דבר מה, ולפיתך הוא כורך גומי על אצבעות ידיו, כדי שבכל עת שיביט בידיו יבחין בגומי הכרוך עליהן, ויזכר במשימה המוטלת עליו.

כל זאת נכון, אם בעת שהוא כורך את הגומי - הוא חושב מדוע הוא עושה זאת, מה זה אמור להזכיר לו, מה מטרת הגומי המתוח על אצבעותיו - ואזי כל אימת שיתבונן יזכר במוטל עליו. אולם אם הוא כלל לא חושב מה מטרת הגומי שעל ידיו, אם הוא כורך אותו סתם כך, כבדרך אגב - איך יזכיר לו הגומי דבר שלא התבונן בו בשעת כריכתו?!

כן הדבר גם במצוות ציצית: כדי שמצוות ציצית אכן תכלול בתוכה את כל התורה כולה, ובקיימה נזכה לקיים את כל התורה כולה, ישנו תנאי: שנדע מה אנחנו עושים בלבישת הציצית, שנכוון למטרת הציצית ולהשפעותיה, שנתבונן בפעולת הציצית ונרצה שהיא תשפיע עלינו את ההשפעות הברוכות של כל מצוות ה'.

לעילוי נשמת

ר' שלמה פרץ ז"ל בר' מאיר הלוי גולדשמיט (אריאל) ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

מו"ה הגה"ח רבי שמואל צבי זצ"ל ב"ר בנימין זצ"ל קובלסקי נלב"ע כ"ג סיון תשנ"ג ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

הרה"ח רבי פתחיה סעלישער ב"ר הר"ר יוסף יונה הי"ד רזנברג מזקני חסידי בעלזא, נעקשה בשנות הזעם - י"ג בסיון תש"ד

היה זה לפני מלחמת העולם השנייה. ר' נטע זה, אז - נער יהודי צעיר בשם נטע, בן למשפחה הונגרית מעוטת אמצעים, נשלח לעיירה אחרת על מנת לעבוד ולהתפרנס קמעא, ובכך לסייע לבני המשפחה. מעת לעת היה מבקר בבית, ואביו ניצל את הביקורים כדי להשמיע באוזניו פניני חכמה ומוסר, לחנכו על ברכי התורה והמצוות, ולהטמיע בנפשו את החשיבות של קיום המצוות בכל מצב ובכל תנאי, ככל האפשר.

אז, עוד לא ידעו האב והבן ששירות אלה הן צידה לדרך, לקראת הימים האפלים שעוד עתידיים לעבור על אירופה. לימים, כשהצורך הנאצי עלה לשלטון, וקרבות המלחמה השתוללו באירופה, גויס נטע לצבא ההונגרי, בתקופה בה ההונגרים נכנעו לגרמניה הנאצית. כך, על כורחו, הפך לחייל בצבא שעשה את דברו של הצורך הנאצי ימ"ש, צבא שאנטישמיות ושנאת יהודים היו המאפיינים הבולטים שלו.

סביבתו המתה חיילים גויים, שכל העת דיברו בגנות היהודים, וחפצו להשמידם רחמנא ליצלן. והוא - יהודי, שהשתדל להסתיר את יהדותו כדי לא לעורר את חמת חבריו לפלוגה, אולם בעיניו דלק זיק של יהדות והוא חפץ בכל מאודו לקיים מצוות - ככל שיוכל. כאן עמדה לרשותו מצוה אחת מיוחדת ועילאית כל כך: הציצית.

את הציצית לבש מתחת לבגדיו, כשהוא מחביא את החוטים עמוק במכנסים. איש לא ידע, חבריו לא העלו על דעתם, שמדי יום הוא ניגש לפינה חבויה, מברך על הציצית בעיניים עצומות, ולובש אותה בהתרגשות ובדבקות. הוא חש כי זו המצוה היחידה שהוא יכול לקיים מבלי להסתכן בנפשו, ולכן דבק בה בכל מחיר וללא לאות, והיא היתה עליו ואתו, חבקה אותו והוא חבק אותה, מדי יום ביומו...

הגיעו הימים הקשים. צבא רוסיה הנחית מהלומות קרב על צבא ההונגרי שהלך ונכתש, והאספקה לחיילים שבשדה הקרב - הלכה ונחלשה. החורף כיסה את אירופה בקור מקפיא וברובד מושלג מבהיק, והחיילים ההונגרים האומללים התקשו לקבל אספקת מעילים לימים כה קרים. חבריו לפלוגה קפאו מקור, חלקם חלו ומתו, והוא זכה בשכבת צמר נוספת שחיממה את לבו - תרתי משמע, הגינה עליו מן הקור השורר בחוצות...

חלפו כמה שבועות. הפלוגה שלו עושה את דרכה ביער, עוד ועוד חיילים נופלים חללים, מתים בקור הנורא. הוא נשאר חלק מקבוצה קטנה, שבשלב מסוים פגשה ביערות פלוגת חיילים רוסיים, שלקחו את כולם בשבי. השבי הרוסי לא היה קל, החיילים השבויים נחקרו בעינויים קשים ולא זכו לתנאים מינימליים, ונטע - כמו חבריו לפלוגה, הבינו שמי שלא מת עד כה בשדה הקרב, כנראה ימות במרתפי השבי הרוסי...

כחלק מתהליך הקליטה בכלא השבויים, נשלחו החיילים לבדיקה רפואית. בידי רופא מהצבא הרוסי. נטע חשש קמעא מהמפגש של הרופא הרוסי כשהציצית שעליו, אולם הרגיע את עצמו כי לבטח הלה לא יבין מהו הבגד הלז, ואפשר לו להמשיך ללבושו. עם כל זאת, כשנכנס לרופא חש חרדה עזה בלבו, מי יודע מה יעלה בגורלו ובגורל הבגד היקר כל כך שנשא עמו בכל אימי המלחמה, שמא הרופא הרוסי יחליט לקחתו ממנו...

ואז, כך הרגיש, את אשר יגור ממנו בו לו. כשהתייצב מול הרופא והפישל את חולצתו, התגלה בגד הציצית במלוא הדרו. הרופא הביט בבגד מבט עמוק, נשא עיניו אל נטע החרד ושב והביט אל הציצית. נטע היה בטוח גורלו נחרץ, ואז גחן אליו הרופא ולחש באוזניו: 'שמע ישראל?'

נטע החוויר והסמיק חליפות, לא ידע איך לפרש את ההתפתחות האחרונה. לבו הלם בחזקה והוא חש כי ראשו סחרחר עליו, אולם מיד התעשת והשיב בהגון רפה את המשך הפסוק. אז הבין כי הרופא - שהיה דובר רוסיית בלבד - לא מצא דרך לשאל אותו אם הוא יהודי, ובחר בפסוק המלווה את עם ישראל, בכדי לברר אם החייל שלפניו הוא יהודי...

כשהרופא הבין כי אכן כן, ובגד הציצית מגלה כי לפניו יהודי כשר, מלאו עיניו דמעות והוא הרגיע את נטע המודאג, והסביר לו בסימני ידיים כי גם הוא יהודי, ומעתה - הוא לוקח אותו תחת חסותו, הוא יפעל להבריאו, וגם ידאג לכל מחסוריו...

עיניו של נטע אורו בחדווה, ולפתע הבין: בגד הציצית, שהגן עליו מהקור, שהתעקש ללבוש בכל מצב ובכל תנאי, הוא הבגד שהציל את חייו. כשכל חבריו לפלוגה נשלחו לכלא השבויים ורק מתי מעט שבו ממנו, הוא זכה לתנאים נוחים, כשהרופא היהודי-רוסי דואג לו לתנאי שהות טובים ונוחים, מכלכל אותו, מבריא אותו ולמעשה מחיה אותו ממש!

ככל הסיפור הזה סיפר ר' נטע בעיניים דומעות, לר' אריה העומד ומאזין מרותק לסיפור הנפלא שלפניו. ואז המשיך ר' נטע ואמר: 'הלא תבין לפיכך, שגם עתה, בגיל זקנה מופלגת, כשכוחותי כל עמי ואני מאושפז בבית החולים, לובש אני את הציצית על גופי בגאווה אין קץ. הן בזכות הציצית זכיתי לחיים, הציצית הגנה עליי כל חייו!'

סיפור מופלא זה, אשר הופיע בקונטרס רב התוכן 'כולנו יודעי שמך' להרה"ג רבי שכנא וגנר שליט"א מפי ר' אריה, חושף טפח מיכולת הציצית להקנות שמירה והגנה - רוחנית וגשמית גם יחד - ללובשיה. הנה כי כן, בכל התפוכות העולם, זכה ר' נטע לשמור על חייו ולהישאר יהודי, והציצית היא שהצילה אותו גם במצבים הקשים ביותר, שמרה והגנה עליו באופן מיטבי!

אחים יקרים, הציצית היא כמו שכפ"ץ, אפוד מגן. לא תמיד אנחנו מבינים איך ולמה, אבל תמיד יש בה סגולות נפלאות של שמירה והגנה מכל פגע רע, רוחני וגשמי. אולי זו הסיבה לכך שבעל הפלא יועץ' בערך 'ציצית' ממליץ להורים להקפיד כי גם ילדיהם הקטנים יעטו ציצית כל העת, בהסכירו כי ככח הציצית לשמור ולהגן על הילדים מכל פגע רע.

הרי אין דבר החשוב לנו מילדינו, אין דבר יקר לנו מהם. הקפדה על כך שילבשו את הציצית בכל עת ושהיא כשירה ומהודרת, היא הדרך שלנו להעניק להם 'אפוד הגנה' שישמור עליהם מכל פגע רוחני ומכל נזק גשמי. הבה נהדר במצוות ציצית, ללובשה תמיד, לוודא שהיא תקינה ומהודרת, להתבונן באוצר הטמון בה לזכור את כל מצוות ה' - ונזכה שהציצית תשמור ותגן עלינו, ותלווה אותנו לחיים ארוכים וטובים!

אפוד הגנה מאלכוהול רותח!

כמדי יום ביומו, גם באותו יום הגיע הראל אטיאס למלאכתו במבשלת הערק בקריית שמונה, עליה הוא מופקד. הפעיל את המכונות, וויידא שהכל כשורה, והמשיך בשגרת היום. לפתע שמע 'בום' אימנתי מכיוון חבית האלכוהול הענקית, הבניין כולו רעד והתנועע, והוא התקרב במתח כדי לבדוק מה קרה...

לחרדתו התברר כי חבית האלכוהול הרתח התפוצצה, וגל ענק של אלכוהול זרם בעוצמה לכיוונו. הוא ניסה לברוח, אך הגל היה מהיר ממנו פי כמה. תוך שברידי שניות שטף אותו גל אלכוהול רותח, והוא הניח את ידיו על ראשו, צורח מכאבים, ומתחיל לנוס על נפשו כשבגדיו וכל גופו נספגים באלכוהול בטמפרטורת הריחה...

הוא הצליח להימלט לחצר סמוכה, ואז הבחין כי הבגדים שעליו פשוט נמסו מחום הרתחה, רק בגד אחד נותר לפליטה - הוא בגד הציצית. יתר הבגדים המורכבים מפוליאסטר - נמסו והתפוררו, והוא מצא עצמו שכוב על הארץ כשהוא הולך ומאבד הכרה, כשרק הציצית לגופו. בניסי ניסים, מסוק צבאי שהיה אמור לפנות חייל מרמת הגולן קיבל הוראה לנחות בקריית שמונה ולאסוף את הפצוע, והוא הובהל לבית החולים רמב"ם שבחיפה במצב קשה...

שבוע ימים שכב מורדם ומונשם, עד שהרופאים החליטו להעיר אותו ולנסות להשיב את נפשו. אז שמע את כל פרטי התקלה שקרתה: עקב תקלה טכנית התפוצצה חבית האלכוהול בהגיעה לנקודת הרתחה, והאלכוהול הרתח שטף אותו בגל אימנתי, כשהוא לוקה בכוויות בידי וברגליו, בצווארו ובראשו...

למרבה הנס, לבו לא נפגע, בטנו לא נכוותה. בעת ששאר בגדיו נמסו מהחום וגופו לקה בכוויות קשות - הרי שהציצית המשיכה להגן עליו. בקריית שמונה עיר מגוריו התפללו לרפואתו, הרופאים היו המומים שיצא בחיים מכוויות שכאלה, והוא ידע את הסוד: זו הציצית שהגנה עליו!

לימים, כשהתאושש, ערך סעודת הודיה, ואז הזמין את כל חבריו ובני קהילתו. כשנשא את דבריו הנרגשים, הציב את הציצית בגאווה מעל חולצתו, וסיפר כי אף שלא גדל על ברכי התורה והמצוות, כשהחל ללמוד במדרשה לנוער מתחזק בקריית שמונה - החליט לאמץ את הציצית אל לבו, ומאז הוא לובש אותה בכל עת...

'והיא' - אמר ונופף בציצית שעליו - היא גיבורת הנס שלי. לא אני. היא הצילה את חיי, ספגה את הכוויות במקומי! אם הייתי נטול ציצית - כל גופי היה נכווה, לא היו לי שום סיכויים לחיות. הציצית ספגה את גל החום הרתח הראשוני, והותרה לי את חיי לשלל!'

עדותו המופלאה של הראל, שפורסמה בספר 'האמנתי ואזמרה', מאירה באלומת אור נפלאה: לא תמיד אנו יכולים לדעת כיצד ועד כמה הציצית מגינה עלינו. ישמי שזוכים להתוודע לכך, רובנו לא תמיד יודעים. ובכל זאת, את בגד הציצית ספג האלכוהול הרתח כדאי לנו להכיר ולזכור, כדי לדעת:

הציצית היא שכבת הגנה, אפוד שומר ומציל, מפגעים רוחניים וגשמיים, מיצר הרע וממיתה משונה. הבה נאמץ את הציצית בכל לב, נקפיד ללבושה בכל עת, נהדר לבדוקה כראוי ונתבונן במשמעותה העמוקה - להזכירנו את כל מצוות ה'. כך היא תשמור עלינו לאורך ימים, וכך נזכה בהבטחה הכתובה בסוף פרשת ציצית: 'והייתם קדושים לאלוקיכם!'

משיעוריו של מגיד השיעור הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

לשמיעת השיעורים בדף היומי ובנושאים נוספים חייגו: 073-2951342 | לקבלת העלון במייל: 6778160@gmail.com
לתרומות והנצחות (גם בכ. אשראי) למען הפצת העלון חייגו: 055-677-8160 | ניתן לתרום גם בעמדות נדירים פלוס

{ אז נדברו }

פרשת שלח תשפ"א | לסדר: "למען תזכרו ועשיתם" | גליון מספר: 515

להצטרפות לרשימת

התפוצה במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

99

היום אין הנהגה... אין!! אין הנהגה... רגע ופעם היה??

אם אתה זוכר... לפני הרבה זמן היה איזה אסון במירון... היו גם טילים בדרום... היה גם אסון בקרלין... כן... היה משהו כזה פעם... אבל הלאה... מאז היו עוד כמה כותרות בעיתון...

אז זהו שלא!! האסונות האלו צריכים להמשיך להיות הכותרת הראשית... מסיבה אחת פשוטה: כי אנחנו הרי לא רוצים ח"ו עוד כותרות האלו! ואם לא רוצים... אז צריך להמשיך לשים את זה בכותרות ולחשוב במה אפשר להתחזק... ובמה אפשר להשתנות לטובה...

מישהו הראה לי מכתב עוצמתי וסוער שמישהו כתב בדם לבו ומעומק לבו. התוכן של המכתב היה: ש... שאחרי כאלו נוראים שקרו... אי אפשר להישאר שאנן! גם לא מספיק לשלוף את החיזוקים הקבועים והנדושים... הנהגה של הציבור החרדי צריכה לקום ולעשות איזה שינוי פנימי יסודי!! היהדות החרדית צריכה לעשות חשבון נפש מעמיק ולהסיק מסקנות משמעותיות ולעשות משהו רציני... אי אפשר להישאר עם אותם עצרות התעוררות... ולהגיד שצריך להתחזק ולהסתפק בזה... צריך משהו מטלטל!! צריך איזה מהפך בגישה ושמישהו פה ידפוק על השלחן ויתבע שינויים ביחס לכל מיני עוולות או דברים שדורשים תיקון בציבור החרדי...

עד כאן התוכן של המכתב פחות או יותר... עכשיו... אני באופן אישי מאוד מזדהה עם הסגנון הזה... תמיד!! תמיד הפריע לי... קורה איזה אסון... קורה משהו דרמטי שכולם מבינים שהקב"ה מדבר איתנו... ותכל'ס... בשטח שום דבר לא זז באמת!! גם כשכבר עושים עצרת התעוררות... מגיעים רבנים ומחזקים ומעוררים... אבל אין איזה דפיקה דרמטית על השלחן... זהו!! רבות!! הסוף לעול מספר אחד... סטופ לבעיה מספר 2... למה?? למה אין את הבום הזה?? למה אין את הדפיקה על השלחן?? אני מתאר לעצמי שיש הרבה אנשים שמזדהים עם התחושות האלו... נו... למה הציבור החרדי לא באמת מזז את עצמו?? הרי אנחנו אחרי שנת קורונה מאוד מטלטלת... האם משהו?? כלום!! כלום!!

ואז!! מה התגובה שמתבקשת... מה המשפט הבא שנשלב כמעט מעצמו??

אנחה עמוקה... תשמע... אין מה לעשות... **אין היום הנהגה!! אין!! אין הנהגה!!** אין מישהו שבאמת יכול לדפוק על השלחן ולהגיד אחד שתיים שלוש... לא... מה... אתה לא רואה? אין הנהגה... כל רב אומר שצריך להתחזק במשהו אחר... ותכל'ס... אין משהו ברור... פעם!! פעם היתה הנהגה... פעם גדולי ישראל היו מתאספים... מחליטים החלטות... וזהו... דופקים על השלחן ומבצעים שינויים... פעם היו מבצעים מהפכות... אבל היום... אין... אין... כצאן בלי רועה...

אלו משפטים מאוד מוכרים בדרוננו!! מכיר את המשפטים האלו?? אז כעת אני רוצה לגלות לך סוד: אני יכול להעיד... שאני לבד מכיר את המשפט הזה **לפחות שלוש שנה!!** מאז שאני זוכר את עצמי... כבר ידעו להגיד את זה... אז פעם אמרו את זה אחר פטירתו של החזון איש והבריסקער רוב... אח"כ אמרו את זה לאחר פטירתו של הרב שך... ועכשיו אומרים את זה אחר פטירתו של הרב שטיינמן... ואני מציע לך לשאול יהודי בן שמונים... ואתה תתפלל לשמוע שאת המשפט הזה אמרו גם בדרון של החפץ חיים... וגם לפני כן...

בקיצור: התברר לי להפתעתי שהמשפט הזה כבר עובר בירושה במשך דורות ע"ג דורות... שאין הנהגה... ואין מי שיעמוד בפניך... דא עקא שכל דור לוקח את זה בנימה אישית... כאילו אתמול זה קרה... כאילו הגדול בישראל האחרון שהיה איתנו... בימיו הייתה הנהגה... ומכאן ואילך... זהו... אין הנהגה!! בקיצור: בשורה התחתונה אנחנו חיים באיזשהו חלום... מדמיינים על איזה דודה אחת שקוראים לה "הנהגה" יושבים ומחכים לה בנמל... מדברים עליה שהיא אמורה להופיע והיא איננה... ואז מרימים ידיים ואומרים... מה לעשות... אין הנהגה... **ואני מנסה בהירות ובחשש לשאול שאלה כפרנית:** מי אמר בכלל שיש כזה דבר שנקרא הנהגה??

אז רגע רגע... לפני שאתה סוקל אותי באבנים...

ברור שיש!! ברור שיש כזה מושג שנקרא הנהגה!! אבל השאלה היא **בייחס למה???**

לדוגמא: חסיד שנכנס לרבי שלו בהכנעה ומוכן לקבל ממנו דרך בעבודת ה'... פה יש הנהגה!! לחסיד הזה יש הכנעה!! אם לי יש רב שאני מוכן לשמוע להוראותיו לי יש הנהגה!! אבל לשבת רגל על רגל ולדבר על איזשהי הנהגה שאמורה להגיע כאן ולהזיז את העניינים... מי אמר שיש כזו דודה?? אני יודע שיש מכונת שחולפת כאן... יש גם מטוס שחולף כעת מעל ראשי... אבל הנהגה?? מי אמר שיש איזה הנהגה שאמורה לפעול!! אולי... אולי אתה צריך להיות הנהג??

המילה הנהגה... זה... זה סוג של רכב ללא נהג... אני יושב לי בחיבוק ידיים ומדבר על איזה הנהגה שאמורה לפעול ואיפה היא?? **ואני פה מנסה להטיל פצצה ולשאול: מי אמר שיש כזה דבר???** והשאלה הזו מאוד קריטית... כי... כי אם יתברר שבאמת אין כזו דודה שנקראת הנהגה... אז הגיע הזמן להפשיל שרוולים ולהתחיל להזיז את עצמנו ולהפסיק לחכות למישהו שלא קיים שיעשה את העבודה במקומנו... ושוב: אם אתה תתפוס את הרגלים ותכנע לרב... בטח שיש פה הנהגה!! אתה קבלת על עצמך הנהגה... אבל לחכות שיהיה איזה נהג של הנהגה שידפוק לנו בדת ויאסוף אותנו ויעשה לנו פיזור בשכונות הצפון בירושלים... מי אמר...

ההמשך בעמוד 3-4 בגיליון זה... על דעתו של העורך בלבד...

66

להשתתפות בהוצאות

הגליון:

בבנק:

חשבון 705284

בנק פאג"י

סניף 187

באשראי:

"נדרים פלוס"

- "קהילות"

בטלפון:

(מענה ממוחשב)

0799-654321

בדואר:

פולק- רח' גאולה 15,

חיפה

תודה מראש!!!

למה שאני לא אאמיו למרגלים... הרי משה בעצמו שלח אותם...??

ישנה תמיהה גדולה בפרשת השבוע: בקשנו ממשה רבינו שישלח מרגלים... משה רבינו מינה שנים עשר אנשים!! משה רבינו בכבודו ובעצמו סומך עליהם!! מינה אותם בשביל שילכו ויגידו ומה שהם יגידו נעשה... והנה הם הלכו... וחזרו... ואמרו מה שהם אמרו...

אז למה יש עלי תביעה שהאמנתי להם?? הרי זה מה שסוכם!! משה רבינו בכבודו ובעצמו החליט לסמוך עליהם ולשלוח אותם לרגל את הארץ... שהשמעות היא שברגע שהם חוזרים אז מה שהם יגידו מקובל עלינו... אז למה ברגע שהם חזרו והוציאו דיבה אני פתאום אמור לחזור בי ולא לסמוך עליהם?? הרי תסכים איתי שאם יש לשנינו ויכוח והחלטנו ביחד על איזה בורר מסוים... שנינו הסכמנו שהפשרה שלו מקובלת על שנינו!!! והנה פתאום הבורר פסק נגדי... אתה מסכים איתי שאתה פתאום אתנגד ואגיד שאני חוזר בי ולא אוחד ממנו והוא בכלל לא מבין ולא צודק... אתה מסכים איתי שזה לא הגון??

כי... כי סיכמנו מראש שאנחנו כן סומכים עליהם... זאת אומרת: ששנינו לקחנו בחשבון את שתי האופציות... שהבורר יגיד או ככה או ככה... אז לא יתכן שברגע שהבורר אמר מה שלא מוצא חן בעיני... פתאום אני לוקח אחורה ולא אוחד ממנו... **אם ככה על אותו משקל:** ברגע ששלחנו מרגלים!!! והחלטנו שאנחנו סומכים עליהם... המשמעות היא שמה שהם יגידו אנחנו מקבלים... או כן או כן... אז למה יש עלי תביעה שברגע שהם הגיעו ואני קיבלתי את דעתם... אז אני לא בסדר... למה?? הרי אני פה זה הולך לפי הספר...???

ומה התשובה?? אמת ויציבה!!! לפי הספר אנחנו צודקים!! אנחנו מכבדים הסכמים... סיכמנו סומכים על הדיאגנוזה של המרגלים... והנה הם הגיעו והוציאו דיבה... זכתי לקבל מהם... אבל!! כאן מגיע האבל הגדול!! ס"ס לכל אחד מאיתנו יש **דעות מוקדמות!!!**

גם כשקבלתי על עצמי לקבל את הפשרה של הבורר... ס"ס אתה מבין לבר שעד לפני דגע קיויתי שהוא יפסוק לטובתי... ס"ס אני רוצה את הכסף אזלי... וברגע שהבורר פסק נגדי... יש את התגובה הראשונה!!! את התגובה המאוכזבת... את התגובה המכחישה לכה"פ ברגע הראשון... התגובה הטבעית שגיוסות לדעה הקדומה!! עד הרגע חשבתי שאני יצא צודק... ופתאום מתברר שהוא יצא... אז אאוף... למה... זו תגובה טבעית שמתפרצת... זו הנקודה!! זה מה שלא היה בחטא המרגלים!! ברגע שהמרגלים הגיעו והוציאו דיבת הארץ... עם ישראל מיד קיבלו את זה... מיד פרצו בבכי... נתנה ראש ונשובה מצרימה...

רגע... איפה הדעות הקדומות?? איפה ההלם הטבעי... עד הרגע חשבנו שהיא ארץ זבת חלב ודבש... אז איך יכול להיות שכעת אומרים לנו שהיא אוכלת יושביה?? אני בהלם!!! עד השניה ידעתי שהיא ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם... ופתאום אומרים לי שממש לא... איפה האאוף הזה... איפה התגובה הטבעית של בן אדם שעד הרגע חשב משהו אחד וכעת הוא באמצע לעכל את הגלולה... ואת האכזבה שזה לא כמו שהוא חשב...

על זה עיקר התביעה!! זה שהתגובה של עם ישראל היתה כ"כ מיידית!!! זה שהם כ"כ הזדהו ברגע הראשון עם מה שהמרגלים טענו ומיד התחילו לבכות... מה זה אומר??

שזה לא המרגלים... אלא אנחנו!! וזה מה שמשה רבינו חושף את הקלפים בפרשת דברים: ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת ה' אותנו והוציאנו מארץ מצרים לתת אותנו ביד האמורי להשמידנו!! זאת אומרת: עוד הרבה לפני שהמרגלים הלכו... כבר אז אנחנו לא באמת נתנו אימון לה' אלוהינו... מהרגע הראשון שמשה רבינו אמר לנו "אעלה אתכם אל ארץ זבת חלב ודבש..." כבר אז חשדנו שהולכת להיות פה איזה עקיצה... לא יכול להיות שהקב"ה כל כך מפרגן לנו... וברגע שהמרגלים חזרו ורק הוציאו מילה אחת של דיבה רעה מהפה... הופה!!! בבת אחת כולנו הזדהינו איתם בכל מילה!!! מיד עיכלנו את זה...

אפשר לומר על דרך המליצה: זו הסיבה ששילל תשעה באב נקבע לבכייה לדורות... כי אם עם ישראל היו מתחילים לבכות למחרת בצהרים או למחרת בערב... טוב... נו... הם כעת קלטו את הבורר... הם כעת מתחילים לעכל את הבשורה הקשה... נו... אפשר להבין למה הם בוכים... אבל איך יכול להיות שבשניה שהמרגלים הגיעו... במשפט הראשון כל כלל ישראל כבר עיכלו את הבשורה, כבר למדו את המפה חדשה וכבר כיוונו את הווזי חזרו למצרים

על זה התביעה!!! התביעה היא שמראש כבר "בדבר הזה אינכם מאמינים בה' אלוהיכם".

לכל אחד מאיתנו יש רגעים של זעזוע מוח... רגעים של משבר שפתאום יש כל מיני תהיות... כל מיני שאלות... ודווקא אז מגיע רגע המבחן הנוקב ביותר: מה הדעות המוקדמות שלי...

אתה יודע מה הדעה המוקדמת של יהודי?? **"י"ג עיקרי אמונה!!!"**

זו ההנקודה של "י"ג עיקרי... תמיד לא הבנת: מה ההבדל בין האמונה בתחיית המתים לבין האמונה במלחמת גוג ומגוג?? שני הערכים האלו כתובים בפירוש שהם יהיו! וממילא מה ההבדל בין האמונה בגוג ומגוג לבין האמונה בתחיית המתים?? במה זה מתבטא שזה אחד מ"י"ג עיקרים וזה לא?? כמדומני שזו שאלה מתבקשת...

אני חושב שנקודת ההבדל היא בייחס **לדעה המוקדמת!!!** לדוגמא: אם בגמ' כתוב משהו והגאון מוילנא אומר אחרת... אז על מי פה הקושיה... האם הקושיה היא על הגמ' או על הוילנא גאון... פשוט הקושיה היא על הוילנא גאון... כי הגמ' היא ההנחת יסוד!!! כבודה במקומה מונח... והגאון צריך להעמיד את שיטתו איך הוא מסתדר עם הגמ'...

אז דבר כאן: אחד מעיקרי האמונה שמה רבינו הוא אב לנביאים! מה שמה רבינו אומר זה אמת!!! נקודה!!! אה... אבל שלחנו מרגלים... משה רבינו בעצמו שלח אותם... ופתאום הם מדברים במגנייה אחרת... הם סותרים את דברי משה רבינו...

נו... כעת מי ההנחת יסוד ומי הקושיה... זה החידוש של "י"ג עיקרי האמונה... היות והאמונה במשה רבינו זה אחד מעיקרי האמונה... אז מה שמה רבינו אומר זה הנחת יסוד... ואם המרגלים אומרים אחרת... על עליהם יש קושיה... אותם צריך לתרגל... הם צריכים ליישב את הסוגיה ולהסביר איך זה מסתדר עם משה רבינו... לא משה רבינו צריך להביא עורכי דינים שיסבירו אותו... אלא הכודר אצלם... הם נשארו בתיבותא...

זה נראה לי המשמעות של עיקרי אמונה!!! שיעיקרי האמונה זה הנחת יסוד!!! וזו הסיבה שלמרות שהיהדות מעודדת משא ומתן... והגמ' מלאה בקושיית ובפירכות... אבל כשזה מגיע לעיקרי האמונה אנחנו לא מעודדים שאלות... למה?? כי איזה קושיה שתשאל... בסופו של דבר עיקר האמונה על מקומו יעמוד!! הוא ישאר הנחת יסוד... ואתה תצטרך לשבור את הראש ולקבל תשובות... כן!!! ביהדות לא כל דבר אובייקטיבי... לא כל דבר נתון לדיון... ודו"ק...

לקראת ימי הקץ הבאים עלינו לטובה ניתן לקנות את הספר "וימאן" העוסק בנושא התמודדות בשמירת העיניים והמסתעף.

כמו כן את הספר "אהבתי" (כי ישמע ה' קולי...) העוסק בענייני תפילה ופתיחות רגשית בנימה אישית מול אבינו שבשמים עד בא הישועה בע"ה.

ואת הספר "ואהבת" (יאת ה' אלוקיך) העוסק בקבלת מלכות ה', כיצד לקבל ולשמוח ולגדול מתוך הנתונים שה' מעמיד בפני כל אחד מאיתנו

כל זה במקדים הרגילים של גיליון זה.
ובפלא': 0527683095 0556728458

חוות יאיר או "כפרני" יאיר???

כן... בימים אלו מרחפת על העם היושב בציון בריית ידועה לשימצה בין שני... שרוצים שוב לכפות עלינו את חוות יאיר... שהתרגום מפרש: כפרני יאיר... **נלך נא בעקבות השם יאיר...** יאיר זה לא שם מודרני!!! זה שם אחד מקדושי עליון... הגמ' בבבא בתרא אומרת: שיאיר בן מנשה היה שקול כנגד רובה של סנהדרין!! לא... לא מדובר פה ברוב ח"כ בשביל להקים קואליציה אלא רוב סנהדרין!!!

ומה היה הסוד של יאיר בן מנשה? שהוא היה משבט יהודה ושבט מנשה עשו במשך השנים שטייגן באהבת ישראל... והם הבינו שהדבר הנכון ביותר הוא לקח את עין אפרים ואת עין יהודה וקרב אחד אל אחד והיו לאחדים בידיך... והם פשוט הסכימו להקצות שלושים ושנים עיר משלהם ולו בשביל לזכות לקחת חתן משבט יהודה... ואכן הם לקחו את חצרן משבט יהודה והוא התחתן עם נכדה של מנשה והנכד המשותף הראשון בין יהודה ליוסף הלא הוא הליגער יאיר בן מנשה!!!

מה הפלא שהוא היה אדם כ"כ גדול שקול כנגד רובה של סנהדרין... בטח כשיהודה ויוסף מתחברים... מיד ותחי רוח יעקב אביהם... כשיש צאצא משותף לשני מרכיבי התקון השלם... מיד מגיח אור עצום בסדר גדול של יאיר בן מנשה... מי יודע אם שני השותפים האלו ששוב פעם רוצים להתחבר... מי יודע אם זה לא לנו כרמז...

יהודה ויוסף... הגיע הזמן שתתחברו!!! הגיע הזמן שתבינו שאתם צריכים אחד את השני... הרי ברגע שתקום כזו ממשלה הרי אתם בטח תהיו אחד עם השני... יהיה לכם צרה משותפת... המעיקים לשכינה בודאי יצליחו לאחד אתכם... אז אולי ברגע האחרון ננסה למנוע את זה... אולי נלמד מהם... הרי מפרידים ביניהם כאלו תהומות של אידאולוגיה... אבל מה לא עושים בגלל שנאה שמקלקלת את השורה... אם ככה... יש לנו ממי ללמוד!! גם אם בינינו יש תהומות אידיאולוגים שמפרידים בינינו... אבל יש לנו אהבת ה' שמקלקלת את השורה... למען בית ה' אבקשה טוב לך... למען האבא המשותף שלנו שמחכה לבא לשכון בתוכנו... והוא מחכה שנבין אחד את השני... הוא מחכה שניקה אחד אל אחד והיו לאחדים... אה... אנחנו לא יודעים איך להיות יאיר בן מנשה? אז הנה... הגיע הזמן שנקבל החלטה: את מי אנחנו רוצים?? את כפרני יאיר או את יאיר בן מנשה...

עמוד עמוד עמוד... אתה הרכוב..

אתה המנהיג.

המשך: אבל אני אגלה לך סוד: באמת מאיפה מגיעה מילת הקסם הזו שנקראת **הנהגה???** הרי סו"ס אנחנו לא לגמרי מדמיינים... אין עשן בלי אש... אם כולנו מאשימים ומחכים לאיזושהי הנהגה... סימן שיש משהו...

אז אני אגלה לך על מה אנחנו מדברים בלי לשים לב:

במשך הדורות קרו כל מיני מהפכות חיוניות דרמטיות בכלל ישראל... מדובר במהפכות שהצילו את עם ישראל!!! לדוגמא: יום אחד בהיר קמה תנועת בית יעקב! יום אחד קם "ועד הישיבות." יום אחד קם המושג הקדוש שנקרא "אברך כולל..." וגם לא צריך להגיע רחוק... יום אחד קמה קופת העיר וועד הרבנים... יום אחד קם עזר מציון ולב מלכה... ו... יום אחד גם קם המושג שנקרא "איגוד בני הישיבות..." עכשיו מה המכנה המשותף בין כל הארגונים שהזכרתי כאן??

שכל הארגונים האלו קמו ע"י **אדם אחד בודד!!!** תנועת בית יעקב קמה ע"י **אשה אחת בודדת...** שהיה אכפת לה כבוד שמים... היה איכפת לה מחינוך בנות ישראל וקמה ועשתה... המושג שנקרא כולל אברכים... התחיל מאי"ש אחד חלוש וחולה... שהיה לו חזון להקים דור של תלמידי חכמים והוא פתח את הכולל הראשון ודחף את המושג כולל אברכים... וכן הלאה וכן הלאה... גם קופת העיר זו יוזמה של בן אדם אחד מקסימום שנים... וכן"ל הארגון הטרי שנקרא איגוד בני הישיבות זה גם יוזמה של יהודי אחד שהיה איכפת לו מהרוחניות של בחורי ישיבות בבין הזמנים... הוא קם ופתח וכולם הגיעו בעקבותיו... **עד כאן ברור???**

אבל מעתה!!!! אחרי שאותה אחת בודדת פתחה את בית יעקב... לאט לאט... לאחר הרבה שנים... היא הצליחה ליצור מהפכה שקטה והארגון הזה הלך והתעצם... הלך והתקבע והתמסד!!! וברגע שהוא התמסד... כעת הנהגה באמת עומדת מאחורי זה... כיום כשאתה רואה את תנועת בית יעקב... כולנו יודעים שהנהגה של היהדות החרדית עומדת מאחורי זה עם כל העוצמה!!! נכון... אבל מי פתח את זה?

מי יזם את זה?? מי התחיל?? אשה בודדת...

וככה זה בכל דבר... גם כשאתה רואה את כל גדולי ישראל עומדים ומעתירים בשביל קופת העיר... וכולנו יודעים לדקלם שהיא הקופה של גדולי ישראל... אמת ויציב! נכון... זו קופה של גדולי ישראל... אבל מי פתח את הקופה הזו?? **יהודי אחד בודד!!!** כמה שגדולי ישראל מעודדים את הקופה הזו ותומכים בה בכל הכח... בסופו של דבר היה צריך פה את היהודי הבודד שיקום ויזום את זה!! שיהיה משוגע על הדבר... ואחרי שהוא יזם ופעל ופתח כזו קופה... כעת הנהגה תומכת בזה ועומדת מאחורי זה עם כל העוצמה... **ומכאן נובעת הטעות שלנו!!!**

כי היות ואנחנו רואים שהנהגה מאוד תומכת ועומדת מאחורי איגוד בני הישיבות וגם בבית יעקב וגם בוועד הישיבות... אם ככה: מתקבלת מין תחושה שהנהגה היא זו שפתחה את זה!!! ההנהגה פתחה את איגוד בני הישיבות... ההנהגה פתחה את בית יעקב... ההנהגה פתחה את הכוללים ואת ועד הישיבות....

זה טעות!!! למה זה טעות?? **כי בשביל לפתוח משהו ? ? ? ! ? ! ?** בשביל ליזום מהפכה חיונית?? **זה דבר שיכול להגיע רק מלמטה!!!**

מהפכה רוחנית אף פעם לא יכולה לצמוח מלמעלה... רק מלמטה!!! ופה הטעות שלנו... אנחנו רואים שהנהגה ראתה את מצב החינוך של בנות ישראל והיא פתחה את בית יעקב... ההנהגה ראתה את המצב של הבחורים בבין הזמנים ופתחה את איגוד בני הישיבות... נו... אם הנהגה יודעת ליזום כאלו מהפכות רוחניות... אז נו... הנהגה... איפה את היום...? למה את לא מגיעה גם עכשיו ויוזמת מהפכות??

ומה הנהגה עונה??? **קינדרלעך... הנהגה היא לא מילת קסם!!!** ההנהגה היא בסה"כ כלל ישראל... בשביל להזיז משהו... צריך פה מישהו אחד שאיכפת לו ויקום ויעשה מעשה... **זה אתה!!!** אם אתה תזיז את עצמך ותחליט לעשות מהפכות... אתה תתחיל... אתה תעשה את שלך... תדחוף עם כל הכח ולאט לאט תתחולל פה מהפכה... ואז הנהגה תבא ותתן לך תמיכה גבית ותעמוד מאחורין... אבל אתה תתחיל... כי אם אתה מחכה לאיזה גוף כזה מסתורי שנקרא הנהגה שהוא יבא ויפתח את הדלת ויגרור אותך... **אז זהו שלא!!!**

פה אנחנו תקועים!!! אנחנו יושבים כל היום בחיבוק ידיים ומחכים לאיזה הנהגה שתבא ותטפל בעיות... לא אדוני!!! זה אתה!!! אתה תהיה המהפכן... אתה תקום... אתה תזיז עניינים... אתה תחליט לעשות מה שאתה יכול... ואח"כ הנהגה תאמץ את ההצלחה שלך...

וההסבר הטכני פה הוא פשוט: הרי מי זה בדרך כלל הנהגה?? ההנהגה ע"פ רוב זה כמה מגדולי ישראל שהם בעצמם עשו מהפכות רוחניות... אם זה בהעמדת ישיבות... אם זה בהרצת תורה... או בפסקי הלכה או בהרמת קרן ישראל... בקיצור: לכל אחד מגדולי ישראל יש את הזיכוי הרבים היחודי והמהפכות שהוא תרם לכלל ישראל...

וכעת לצורך העניין אותם גדולי ישראל נקראים הנהגה!! בשביל מה?? בשביל לתת **לך** את כל הגיבוי והדחיפה... שאתה כעת תגיע בתורך אתה!!! ותתרום אתה את חלקך למען כלל ישראל... אל תחכה שהם יעשו את המהפכות בשבילך... כי את המהפכות שלהם הם כבר עושים... וכעת הם הניחו לך מקום להתגדר בו ולשמש לך כרוח גבית...)

עכשיו באמת למה?? למה מהפכות יכולות להגיע רק מלמטה?? למה באמת הנהגה לא יכולה ליזום מהפכות רוחניות??

מסיבה פשוטה: יש כלל ברזל: את היחיד אפשר לכפות!!! אבל את הציבור אי אפשר לכפות (שנאמר: "לרצונכם" ואמ"ל)!!! ההנהגה היא ציבורית... אם כלל ישראל יחליטו ח"ו לעשות שביתה... לא רוצים לבנות את בית המקדש... לא רוצים לשמור שבת... יש מה לעשות?? אין!!! אם היחיד לא רוצה... פה יש מלקות... פה יש ד' מיתות בית דין... יש דרכי איפה כיצד

לאכוף את היחיד... אבל את הציבור אי אפשר לאכוף נגד רצונו... ומעתה: היות והנהגה היא הנהגת הציבור... אם הציבור מחליט לא לשתף פעולה אין מה לעשות!! ההנהגה משותקת... הידיים שלה כבולות... זה כמו כלה שלא מעוניינת ללכת לחתונה... מה יעשה הצד של החתן?? אין!!! אין לצד של החתן מה לפעול בנידון...

אבל!!! אם אחותה של הכלה... האח של הכלה... או כל אחד אחר שעומד מצד הכלה... אם הוא יבא וישכנע וידבר על לבה של הכלה ויגרום לה לרצות את השידוך... כאן יש סיכוי... כאן אפשר להחיות בחזרה את השידוך מחדש... אבל כזה דבר לא יכול להגיע מהצד של החתן!!!

על אותו משקל: הנהגה עומדת מלמעלה!! זה העומד מצד החתן!!! כל זמן שהציבור משתף פעולה... מעוניין... רוצה לשלוח לבית יעקב... רוצה לתרום לקופת העיר... כאן הנהגה מגיעה ותומכת בכל הכח...

אבל אם הציבור לא משתף פעולה... כאן הנהגה לא יכולה לפעול... כאן רק מישהו מלמטה יכול לפעול... רק איש פרטי יכול ליזום התעוררות מלמטה... ולכן כל המהפכות הרוחניות התחילו רק מלמטה... ואכמ"ל

ולכן אסור להתבלבל!!! גם אם אתה רואה שהנהגה עומדת מאחורי כל מיני מהפכות רוחניות הכי דרמטיות שיש בכלל ישראל... אסור לשכוח שזו תחנה שניה! כי המחולל הראשון היה יהודי בודד בדיוק כמותך... ש---כל ההבדל בין לבינו הוא הבדל אחד ויחיד!!!

שהוא **לא** שילב ידיים וחיה לנהגה שתעשה את העבודה במקומו... ו... ו... ואילו אתה...?? אתה...?? אתה כעת תחליט האם אתה ממשיך להיאנח בשברון מתנים ולשאול איפה הנהגה שתפתור את הבעיות במקומך... או ש-עמוד עמוד עמוד ר' יענקל חתן תורה!!! אתה ואתה!! כן... אתה... אני מצביע כעת עליך... אתה קריינא דאיגרתא... אתה גם תהיה הפרונוקא... אתה שכ"כ כואב את השנאת חנם... מאוד אכפת לך המצב הרוחני של בחורי ישראל וכן הלאה וכן הלאה... **קום!!! עמוד עמוד עמוד!** אתה תתחיל את המהפכה... אתה תקום ראשון ותיזום את הצעד הראשון שאתה יכול לעשות... ואח"כ יגיע "אור מקיף" ותרגיש איך שאתה מתמלא בעוד כוחות ותעצמות נפש... ואז לאט לאט אתה תראה איך שאתה בעצמך יצרת מהפכה... ומכאן ואילך זה כבר יתגלגל מעצמו... והזכויות שמורות לך...

אני רוצה להשתמש בדוגמא מרתקת שיכולה להחכים אותנו:

דוד המלך!! כשדוד נהיה מלך הוא מיד רצה לבנות את בית המקדש!!! דא עקא שעם ישראל לא שיתף פעולה... עם ישראל לא רצו לבנות את בית המקדש... (לא משנה כעת למה... כבר כתבתי על זה כאן בגיליון פעם...) וכפי שסיכמנו אם ישראל לא רוצים

ביהמ"ק... אז אי אפשר לזוז קדימה... כי צריך "לשכנן תדרשנו" ואם כלל ישראל לא דורשים וחספצים בביהמ"ק אז הכל תקוע... **נו... מה עושה דוד המלך???** דוד בהתחלה מנסה להשפיע... להסביר... אבל דוד רואה שעם ישראל לא... לא איתנו... לא משתכנעים... לא משתפים פעולה... **נו... מה עושים בכזה מצב???**

נו... תגיד אתה... מרימים ידים ונאנחים... אוי... הדור שלנו... דור ירוד... ונכנסים למיטה... ובבקשה... תעדכן אותי מתי הדור שלנו יחליט לזוז...

אז זהו שלא!!! דוד רואה שאין שיתוף פעולה מצד כלל ישראל..

אין בעיה! לא צריך!!! אני אסתדר לבד... דוד מפסיק לדבר על הנושא... והוא מתחיל לעבוד בשקט... לבד... באופן עצמאי... **מה עושה דוד??** הוא מתחיל לא פחות ולא יותר לעשות מלחמות... מדובר במלחמות הרשות... הוא יוצא עם הגיבורים שלו... עם העובדי ה' שכן סרים למשמעת... והם יוצאים וכובשים מדינות שלימות... וחוזרים עם כמויות של שלל וביזה... כמויות אסטרונומיות של זהב ונחושת וכסף... ואת ההכל דוד המלך מקדיש לבית המקדש!! וככה דוד שוב הולך למלחמה ושוב חוזר עם אוצרות בלתי נדלים של כסף וזהב והוא מוציא לכולם את העיניים... אוה... כמה כסף וזהב... למי כל זה? להון האישי של דוד המלך??

מה פתאום!! ההכל ישירות לבית המקדש!!! אסור לנגוע... אסור ליהנות אפילו בשווה פרוטה... זה מעילה... עם ישראל כבר מסונוורים לגמרי מההון האדיר שנצבר כאן... ודוד שותק... לא מדבר!! לא משכנע... רק ממשיך בדרכו... ממשיך להגדיל את ההון של אוצרות בית ה'...

נו... תנסה כעת לדמיין לבד לאן זה מתפתח... לאט לאט נוצר מהפכה תדמיתית שקיטה... הנושא של בנין בית המקדש מתחיל לקבל איזושהי יוקרה... העוילים קולט שבית המקדש זה כבר לא עוד איזה עמותה צולעת עם חובות שכולם בורחים ממנה... לא... מדובר פה **בעמותה שמגלגלת מיליארדים!!!** וככה... בלי לדבר מילה דוד המלך יוצר מהפכה תדמיתית... בית המקדש מתחיל ליצור עניין רב... ואז בסוף ימיו של דוד הוא מתחיל לקצור את הפירות... "שמחתי באומרים לי בית ה' נלך..."

הנה לך דוגמא מאוד ממחישה של מהפך ציבורי שצריך לקרות!! דוד המלך עומד חסר אונים מול ציבור עקשן שלא משתף פעולה... מול אנשים מתוך המערכת שתוקעים מקלות בגלגלים ולא נותנים לזה לקרות... אז מה אנחנו היינו עושים?? היינו נאנחים... מאשימים את הדור הזה וזהו... נסוגים לאחור... מה אעשה... זה לא תלוי בי... זה תלוי בציבור... בהנהגה... אז זהו שלא!! דוד לא נעצר מול הקיר הזה!! הוא יוצא לדרך לבד!! הוא פועל מזוית עצמאית... וחותר אליה לבד... הוא מפעיל את כל האנרגיות האישיות שלו ואת כל המשאבים שתלויים בו... הוא מכוין אותם לשם... וכך הוא יוצר מהפכה ציבורית מלמטה!!!

הבנת את הדוגמא?? לא משלבים ידיים ומחכים לציבור החרדי שיזיז את עצמו... כי כל ישות שהיא לא תלויה בך... אתה לא יכול להזיז אותה...

כאן לא נותר לך אלא להתניע את המנוע האישי שלך!! שזה כן תלוי בך... ולדחור קדימה... לא לחכות שהציבור החרדי יתעורר... כי הציבור החרדי מחכה לך... שאתה תעורר אותו...

כמה דוגמאות פרקטיות: ניגש לאחד הנושאים הכאובים...

בישיבות שמותר בהם פלאפונים... ישנה לדאבונו תופעה שישנם כאלו שמחזיקים פלאפון שנראה כשר ותכל'ס זה לא... לא בדיוק כשר...

עכשיו ככה: הראשי ישיבות שוברים את הראש מה לעשות עם הפירצה הזו!! אין לתקן את זה... וזה באמת כאב ראש... **אבל למי?? לראש ישיבה!!!** כי סו"ס ראש ישיבה מייצג את ההנהגה הרשמית של הישיבה... ולכן כל נקיטת פעולה מצידו צריכה להיות מחושבת... **וכאן מגיע המקום שלכם!!!** אתם הבחורים שאכפת לכם!! הגיע הזמן שתיבנו: ישנם דברים שהראש ישיבה לא יכול לעשות ואתם כן יכולים לעשות... סליחה אתם... לא אתם... **אתה!!!** אתה כחבור שאיכפת לך ש"היה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר..." אתה לבד!! יכול ליצור אוירה שמורה וטהורה בישיבה... בלי חתימות... בלי עצמות... בלי הפגנות... אתה פשוט מחמם את האוירה ומחליט יחד עם עוד שני בחורים טובים ומובילים בישיבה שאנחנו לא מוכנים שבחורים יחזיקו כאן "תואם כשר..." נקודה!!! לא יקום ולא יהיה!! וברגע שאתה רואה בחור שמחזיק כזה פלאפון... אתה ועוד שני חברים שלך "מרימים" אותו בצעקות... לא ממקום של צול"ם שצועקים גוואלד שודדים אלא ממקום של בחורים מכובדים ומבוגרים שאיכפת להם מהישיבה ומעבירים מסר מכובד חד משמעי ולא מתפשר שאנחנו לא מתכוונים לעבור על זה בשתיקה... עכשיו שתיבנו: הראש ישיבה לא יכול לצעוק על החבור הזה... (למה?? כי תקלוט בחור שמחזיק כזה פלאפון לא צריך לצעוק עליו... אלא לדרוך אותו מהישיבה על טיל... ולזרוק אותו מהישיבה אי אפשר מכל מיני סיבות שאתה יודע ולא צריך לדעת... ומימלא הראש ישיבה בחיים לא יצעק עליו!! כי... אם הוא יצעק עליו יתקבל רושם שמי שיש לו "תואם כשר" מקבל דו"ח עם נקודות ויכול להמשיך לנסוע הלאה בלי שלילה... אתה מבין שזה בלתי אפשרי?? כעת הנסתי אותך פה על קצה המזלג לשיקולים נוסח מערכת... בקיצור: יש כל מיני שיקולים רב מערכתיים שאתה צעיר מידי להבין אותם...) אבל אתה וחבר שלך מהקיבוץ... אתם כן יכולים וכן צריכים לצעוק עליו!! זה מתבקש!!!! ואיך אפשר שלא... **אתה מכיר את הפוזה המוכרת הזו שיושבים כמה בחורים בני עליה בישיבה... יושבים ונאנחים על המצב הרוחני הירוד של הבחורים בישיבה... נאנחים וכואבים על המכשירים שיש בפנימיה... ואז כמובן מותחים ביקורת למה הצוות לא עושה כלום... למה המשגיח יודע שיש בחדרים כך וכך ולא עושה כלום... ואני אווז ש מגיע לכם מכות!!!**

אתה יודע למה?? כי מה אתם רוצים מהנהגה?? מה אתם רוצים מהצוות של הישיבה?? למה אתם חושבים שלהם יש השפעה יותר מכם??

הרי בינינו... לצוות של הישיבה אין באמת את הכלים להשפיע מתוך הישיבה... הם יכולים במקרה הטוב

לסלק... לאיים... אבל להשפיע מבפנים... ליצור אוירה שמורה וטהורה... זה רק אתם יכולים לעשות!! אז מה אתם נאנחים ומתלוננים על מה שהצוות לא עושה???

קומו!! קומו אתם בעצמכם ותפעלו... אתם צריכים לבא... בלי חתימות... בלי עצמות... בלי הפגנות... להגיע כמה בחורים בני עליה מבוגרים ולהחליט שאיכפת לנו מהרוחניות של הישיבה!! תנצלו את המעמד שלכם כבחורים מבוגרים ונחשבים בישיבה... (ואם יש צורך תצרו לשרותכם עוד כמה בחורים חשובים... רק בלי עצמות ובלו שמות מוצעים ולא מטה מפלגה) ותתחילו ליצור אוירה של אכפתיות ואפס סובלנות מול בחורים שהורסים לא את השם של הישיבה... אלא את **השראת השכינה** של הישיבה... (האמת היא שלא הייתי מעיז ליצור אוירה כזו בישיבה... אבל היום יש מישהו שכבר הקדים אותי... היום יש לכל ישיבה את הרשם שלה שהתפקיד שלו לדאוג לקוסמטיקה של הישיבה... יש לו את המשתפיי"ם שלו שצריכים לדאוג בצורה אלגנטית שזה יראה טוב... להזיז לצד כל מיני בחורים שלא עושים רושם מספיק טוב... ואת זה אתם מכלימים!! אתם מבינים שהישיבה צריכה את הפוטוגניות הזו... אז זהו!! שאם לרשם מותר... אז גם לך מותר... גם לך מותר לדאוג לפוטוגניות הרוחנית שלא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך...)

הגמ' בשבת אומרת שהראשונים שנענשו בירושלים... מי זה היה?? **"אנשים שקיימו את כל התורה כולה מאל"ף עד תי"ו..."**

רק מה?? למה הם נענשו?? מה היה החטא שלהם??

הנביא אומר הגדרה שקולעת ישר ללב של הנקודה:
"האנשים הנאנחים והנאנקים על התועבות הנעשות בתורה"
שמעת הגדרה?? שמעת מי היו האנשים האלו?? מדובר בבחורים הכי טובים בישיבה... כאלו שקיימו את כל התורה כולה... למדו שלוש סדרים בהתמדה... הגיעו לתפילות בזמן... נו... אז מה היה החטא שלהם???

שהם נאנחו ונאנקו על התועבות הנעשות בתוכה!!! כל כמה ימים היית שומע אותם נאנחים על סמארטפונים שיש בישיבה ועל הרמה הרוחנית של הבחורים... **ותכל'ס הם לא עשו כלום!!!** למה הם לא עשו?? כי הם חיכו שהנהגה תעשה את זה... נו... ומה קרה בסוף?? וממקדשי תחלו!! הם היו הראשונים שנענשו... כי גם אם ההנהגה אשמה במחדל... אבל אתה שנמצא בשטח... בזירה... אתה עוד יותר אשם... מה אתה נאנח?? מה אתה נאנק לראות תועבות?? קום ותתפוס יוזמה ותזעזע את אמות הסיפים... ההנהגה היא תמיד יותר מוגבלת ממך... אתה בשטח!! אתה בזירה!! איך אתה רואה תועבות ונאנח וממשיך הלאה?? קומו!! עמדו!! ותפסיקו לשלב ידיים ולחכות להנהגה... אתם תביעו את האכפתיות שלכם!! אתם תזעזעו את אמות הסיפים עד שהצוות של הישיבה יגיד לכם סטופ... (ברור שזה צריך להיות מתואם עם ההנהלה הרוחנית של הישיבה... גם אם לא בהסכמה רשמית... לכה"פ בקריצת עין... או יותר נכון בשתיקה והתעלמות... אל תצפו לשיתוף פעולה גורף... מהסיבות שהזכרתי...) זו דוגמא אחת... אם ירצה ה' בשבוע הבא נמשיך לדוגמאות הבאות שמחוץ לישיבה...

מאיפה התחיל הכאוס של חטא

המרגלים???

בשבת הקרובה אנחנו נפגוש שני סוגי מרגלים... יש את השנים עשר מרגלים ששלח משה לתור את הארץ ואיזו מה קרה... איזה אסון קרה מזה... ולעומת זאת יש את המרגלים של הפסוק... שיהושע בן נון שולח שני מרגלים חרש לתור את ארץ כנען... הכל הולכים... חוזרים עם מידע... והכל מסתיים בלי פרץ ובלי יוצאת ובלי צווחה ובכי ברחובותינו... **מעניין לעשות בדיקת**

עומק:

מה ההבדל בין המרגלים של משה למרגלים של

יהושע??

אז כמובן שיש את ההבדלים הפשוטים... (סוף סוף מדובר בכלל ופנחס) אבל בכל זאת!!! לא זו ההנהגה... אתה יודע מה הנקודה??

נקודת ההבדל היא: שהמרגלים של הפרשה שלנו... זה

מרגלים שלנו!!! אנחנו לא סמכנו על משה רבינו...

אנחנו דרשנו מה שנקרא ועדת חקירה ממלכתית...

אנחנו רצינו להיות בעניינים ולפקח על העסק מקרוב

ולכן "ותקדבון אלי כולכם ותאמרו נשלחה אנשים

לפנינו..." ממילא כשמיגיעה כזו דרישה, כאן יש צורך

בשקיפות מלאה!!! כאן כל שבט שולח משקיף יצוגי

מצידו... וממילא כשהמרגלים חוזרים יש פה שימוע

רשמי ומתן עדויות פומבי שכל נציג שבט ומוסר את

עדויות מול משה רבינו... כשכך זה נראה מה הפלא

שהעסק יוצא מכלל שליטה... אבל!!! אצל יהושע בן נון

זה עולם אחר לגמרי... כלל ישראל בכלל לא בתמונה...

אנחנו סומכים על יהושע בן נון בעניינים עצומות... "כל

אשר תאמר אלינו נעשה וכל אשר תשלחנו נלך..." רק

מה??? ליהושע בן נון בעצמו יש איזה בידור טכני

נקודתי כיצד לתכנן את פני החזית... בשביל זה יהושע

בן נון שולח את האנשים שלו... את האנשים שנאמנים

עליו והם פועלים על פיו והוודים אליו עם המידע

המבוקש... מכאלו מרגלים חרש לא יכול לצאת שום

נדק... כי אין פה איזה חנות דעת חיצונית וביקורת של

העם מול יהושע בן נון... אז אמנם מצידו של משה

רבינו לא היתה בעיה... אדרבה... "ויטב בעיני הדבר..."

משה רבינו דיוקא בעד שתהיה שקיפות מלאה... שאף

אחד לא יחשוב שמסתירים משהו מתחת השלחן...

אבל עלינו!!! עליו היתה התביעה... למה אתה לא

סומכים על משה רבינו... תחליטו... האם "ויאמינו בה"

ובמשה עבדו" או לא?? אם אתם מאמינים במשה...

אז תתנו לו... תתנו לו לשלוח את האנשים הנאמנים

אליו... תנו לו לשלוח את כלב ופנחס חרש... שהם יגידו

לו... הם יתנו לו את כל הפרטים ושם הנושא יסגר... **ואם**

נתרגם את זה למושגי דורנו: יש כאלו שחוששים

מאנשי חצר שמסתובבים בביתם של גדולי הדור ויש

להם אולי השפעה על שיקול דעתו של הרב... ולכן

מה?? מה אתה רוצה?? שהרב לא ישלח את המרגלים

חרש שלו... אלא תהיה שקיפות מלאה... שאתה תשלח

את "האיש אחד לשבט" שלך... והוא יגיש את

הדיאגנוזה?? אז זהו ש... שזה לא בא בחשבון...

בא לא ניכנס כעת לחשש הזה... מה שבטוח דבר אחד: רב

שאתה לא סומך על האנשים שלו... במילים אחרות אתה לא

סומך עליו!!! אני לא הולך כעת לחנך אותך... אני רק אומר

לך: לרב הזה אל תלך!! כי הרי תסכים אתה לא הולך

לרב שאתה לא סומך עליו... רק מה? אני כן סומך עליו... אני

לרב סומך על האנשים שלו... **אז זהו שלא!!!** אם אתה לא

סומך על מי שהוא סומך... המשמעות היא שאתה לא סומך

עליו וממילא עדיף יתד שלא תלך אליו... שתבין: בפרשת

חוקת כלל ישראל אמרים למשה בפירוש: למה העליתונו

ממצרים להמית אותי... אנחנו לא סומכים עליך... בסידור

כמה שזה היה חמור וזה הסתיים בנתישים השדופים... אבל זה

עדיין היה פחות גרוע מחטא המרגלים... לא להאמין במשה

זה גרוע... אבל כשה מגיע בצורה מפורשת ובכנות אפשר

לסיים את זה מהר... אבל כשמתחיל פה מערבולת... אנחנו

סומכים אבל תגיש מסמכים ותתן לנו להביא משקיפים

מצידנו... זה עלול להסתיים בחטא המרגלים... תחפש לעצמך

את הרב שאתה סומך עליו בעניינים עצומות...

אזעקה נשמעת כעת בצומת- 'גילת' ברנן, ב'פדוים'-- לציון ברניה...

אזעקה נשמעת כעת בחולית, כרם שלום, תלמי יוסף, שדה ניצן, בני נצרים... אבל הלו... לא להיבהל... הפעם זה קול תרועת חוצרות... כי יש יום קראו **נצרים**... קומו ונעלה ציון בית ה' אלוהינו... עולים יחד להבאת הביכורים... כולם מתאספים ויוצאים יחד בשמחה רבה... יניב עם ביכורי התאנים... ור' שלמה עם ביכורי החיטה... לא אחד עם הביכורים שלו... ומתחילים בתהלוכה בשמחה גיל ורגן... והשור מהלך לפנייהם וקרניו מצופין זהב ועטרה של זית בראשו והחליל מכה לפנייהם... עד שהם מתחילים להתקרב לעין הבשור!!!

לבנתיים אזעקה נשמעת כעת באופקים, תפרח, פדוים, פטיש, אורים, האמת היא שברגע הראשון יענקי נבהל... יש לו סיוטים מאזעקות... קולות חזקים מידי מזכירים לו ריצה מבוהלת למקלטים... אבל לא יענקי!!! זה בסה"כ קולו של ראש המעמד שמכריז קומו ונעלה ציון בית ה' אלוהינו... כן... פעם אזעקה היתה נשמעת כשהטיל סעזח מתקרב... והיום אזעקה נשמעת כשהתהלוכה בית ה' מתחילה להתקרב לאזורנו... כל תושבי אופקים והסביבה יוצאים בשיר וגם גילת ורגן... ופדוים(ים) ה' ישובו ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם... ואז בצומת אורים!! שם היה הספגש המרגש... שלום עליכם, תושבי אופקים מה לכם פה ומי לכם פה?? והם עונים: לעלות לבית ה' אלוהינו... רגע... ומי אתם?? אנחנו מישוב ניר עוז ועין השלושה... אוהו... ברוך מחיה המתים... כמה דאגנו לכם... כמה פעמים נשמעו אזעקות באזורים וחששנו לגורלכם... והנה שמתי פקודתך שלום לא ישמע עוד חסם בארץ שוד ושבר בגבולייך...

והנה לפתע מצד ימין... אי שם מרחוק נציפים המוני המוני אנשים עומדים מרחוק... קול צופיך נולטים את המשקפת ומשקיפים... מי זה שם מתקרב מרחוק??? אוהו... לא יאומן!!! אתם יודעים את מי אנחנו רואים שם מרחוק?? כל תושבי חאן יונס- "הלוכו אלייך שחוח בני מענייך והשתחוו על כפות רגלייך כל מנאצייך וקראו לך עיר ה' ציון קדוש ישראל..." הם עומדים מרחוק... שחוחים... סבוישיים... ננועים ומכבדים... כן... הם יודעים בדיוק לאן אנחנו עולים... אנחנו עולים ל-מה שפעם היה נקרא מסגד אל אקצא... אוי אוי אוי... פעם רק היית אומר סילה בהקשר הזה... כל הדרום היה בווער... "ותפחד תמיד מפני חמת המציק כאשר כונן להשחית" ואילו היום!! "איה!! איה חמת המציק" איה הוא... שחוח...

והתהלוכה שהולכת ומתעצמת... כעת מתקרבת לצומת שער הנגב... שם מצטרפים אלינו כל תושבי שדרות... נתיבות... כסובן שתושבי שיבולים וגבעולים ומלילות... הם מופיעים עם ביכורי החיטה שלהם... ואז ספתיעים אותנו תושבי תדהר תאשור וברוש... בטח!! פסוק מפורש בנביא: "כבוד הלבנון אלייך יבא, ברוש תדהר ותאשור, לפאר מקום מקדשי ומקום רגלי אכבד", אז זהו!! כעת הגיע ארבע אחרי צהרים...

כעת צריך לעצור את התהלוכה... כעת נחים מעמל הדרך... כידוע: בעליית הביכורים הולכים רק שתי ידות ביום... כלומר: רק שתי שלישי מהיום הולכים... ובשלישי האחרון נחים... כולם מתמקמים בשומקום... כן... אנחנו בסה"כ נחים כאן לאסוף כוחות לקראת המסך התהלוכה... הגיע שעת דמדומים... כולם יושבים בקדושה ובטהרה באהבה ואחוה ושלוש ורעות... תושבי הישוב כיסופים מתחילים לשיר נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' וכולם נסחפים אחריהם... תושבי אופקים מתחילים לערוג כאיל תערוג על אופקי מים כן נפשי תערוג אליך אלוהים... באה השמש וכולם פורשים למנוחה... סחר יש לנו עוד יום של מסע בדרך לבית חיינו...

יענקי שלוימי ומוישי מתמקמים וכמובן ישינים רק תחת כיפת השמים!! מפני אוהה הטומאה... אל תשכח שיש לנו פה עסק עם ביכורים שיש לזה קדושת תרומה והיא נפסלת בשלישי לטומאה... לכן אנחנו לא לוקחים סיכונים... יענקי נשכב בתוך השק שינה... ולפתע הוא נבעת!!! רגע רגע... ומה יקרה אם פתאום תהיה אזעקה... לאיפה נברח?? איפה יש לנו מרחב מוגן?? אבא מלטף את ראשו של יענקי... שכחת?? אנחנו במרחב הכי מוגן שיכול להיות... וברא ה' על כל מסכן הר ציון ועל **מקראיה** (כל הקרואים והמחוסמים אליה...) ענן יומם ועשן (להגין עליהם מן העכו"ם- רש"י) ונוגה אש להבה לילה כי על כל כבוד חופה (ושבע חופות יש כאן ענן, ועשן, נוגה, אש, להבה, חופה, שכינה- רש"י) אל תדאג יענקי... זה בסדר... כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו... נגמר הפאניקה... הסתיימה ההיסטוריה, הסוף לבהלה ולריצה למקלטים, כי הולך לפניכם ה' ומאסיפכם אלוקי ישראל... די יענקי... תצא מזה...

זה בסדר אבא של יענקי... אל תהיה מוטרד מהפוסט טראומה של יענקי... אנחנו כעת בדרך לטיפול רגשי הכי מקיף ומשלים... אנחנו בדרך ליפה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירכתי צפון... ברגע שיענקי יגיע לשם הכל יסתדר... עד אבא אל מקדשי קל אבינה... הכל נהיה מובן... הכל פתאום מסתדר בראש...

---השעה כעת ארבע לפנות בוקר... והניצנים נראו בישוב ניצנים עת הזמיר הגיעו וקול התור נשמע בארצנו... האם אנחנו שומעים נכון?? אנחנו שומעים קולות של אזעקה מכיוון עזה... כן... קול אומרים הודו את ה' צבקות... התאנה חנטה פגיה והגפנים מסדר נתנו ריח קומוי לך רעיתי, והביאי ביכורים לה'...

תושבי אשדוד מתעוררים לעוד בוקר... מי יודע האם יש לימודים היום או לא? מה מצב ההסלמה בעזה?? אבל לא!!! ביום ההוא יושר השיר הזה בארץ יהודה... כן... סו"ס הגענו לאשדוד!! אשדוד זה כבר בשורה... זה אומר שאנחנו מתחילים להתקרב לירושלים עיר הקודש!!! אשדוד היא כבר הגבול המערבי צפוני של נחלת יהודה... (עוד מעט התהלוכה תפנה ימינה ואנחנו נחצה את שפלת יהודה ומשם נחליל לפסס בהרי יהודה עד רגע לפני הפיסגה... יהודה כידוע קיבל בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים, אשדוד היא בחוף הים, יסודות המושבות בשפלת יהודה, ירושלים בהרי יהודה, ואנחנו- תושבי הדרום הגענו מנגב יהודה...) עכ"פ תושבי אשדוד מה לכם פה ומי לכם פה?? שמחתי באומרים לי בית ה' נלך... חסידי אשדוד נפגשים עם ליטאי אופקים תפרח ונתיבות כאיש אחד בלב אחד... ששם עלו שבטים שבטי ו-ה באהבה ואחוה ושלוש ורעות-- היא היא עדות לישראל להודות לשם ה'... ואז מתנגנת לה המנגינה של סוף המזמור למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך, למען בית ה' אלוהינו אבקשה טוב לך... כן... למען בית ה' אלוהינו! ולו למענו!!! ולו בשבילי! ורק בשבילי אדברה נא שלום בך... למען הטאטע זיסער המשותף לכולנו... למען ההר סיני המשותף שלנו שממנו ירדה שנאה לעכו"ם עלינו והם לא מבדילים בינינו... הם שונאים את כולנו כאחד... זורקים על כולנו טילים... הם לא מבדילים בין צבע גרביים וקאפלשו... למען בית ה' אלוהינו אבקשה טוב לך... אל דאגה תושבי הדרום המבוהלים והסחופים... אל דאגה אחינו שבערים המעורבות שבערתם תקופה לא פשוטה, אוטוטו יתיקיים בנו מקרא שכתוב: הנה לקחתי מידך את כוס התרעלה את קובעת כוס חמתי לא תוסיפי לשתותה עוד, ושמתיה ביד מוגיין אשר אמרו לנפשך שחי ונעבורה ותשימי לארץ גוון... עורי עורי לבשי עוזך ציון... חשף ה' זרוע קדשו לעיני כל הגוים וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלוהינו!! כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון!!! כן... שום פסוק לא בדיתי מלבי... את כל זה התנבא עלינו ישעיהו הנביא לפני אלפיים חמש מאות שנה!!! והנה... זה קרוב... קרוב מתמיד... עוד קצת נשימה עמוקה... ועוד קצת המתנה... אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא לא יאחר... עוד נפגש שם עם סלסלות הביכורים... ושמחת עולם על ראשנו... נא לשכוח מצלמות... אין צורך להנציח... מדובר בשמחת עצמנו!!!

תרופת הפלא שנקראת פרופורציות!!!

מסע ההלוויה התחיל מבית המנוח בשעות הערב... כל בני המשפחה הלכו אחריו... בכיות והתייפחויות מכל עבר... כולם צועדים אחריו... וזה הגיעו סמוך לבית הקברות וכאן נעצרו... והתחיל ההספד... הספד אחד ויחיד!!! מי המספיד??? לא תאמין... הנפטר בעצמו!!!

אבי המשפחה נטל את המקרופון ופתח ביבבה חנוקה ומתמשכת וכולם אחריו גועים בכביה... ארכו כמה דקות ממושכות עד שהוא הצליח להוציא מילה מפיו... ואז הוא פתח ואמר: אשתי בני ובנותי נכדי ונכדותי ניני ונינתי היקרים... כן... זה היה לפני שלושים ושנים שנה בדיוק!!! בערב הזה ישבתי ובכיתי... התלוננתי... המנמרמתי למה ה' שונא אותי... כי בשנת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אותנו ביד האמורי להשימדינו... ישבתי ובכיתי בכי של חיים... ולכן!!! לכן אנחנו פה מידי שנה בוכים בכי לדורות... בעוד כמה דקות אני אפרד מכם... אני אכנס לקברי בכוחות עצמי... אכסה את עצמי בגולל ודופק... ובמשך לילה שלם אני אשכב שם ולא אתלונן!!! אני רק אגיד תודה רבה לה' על המשפחה הנפלאה שהוא נתן לי שמקיפה אותי כעת באהבה... אני אודה לה' על זה שהוא זיכה אותי בעוד שנה של חיים... ואם חלילה וחס באמצע הלילה מלאך המוות לפתע יופיע אני לא אתלונן... אני אומר שמע ישראל ובידו אפקיד רוחי... אנה מכם בני ובנותי... לא להתלונן!!! מתחנן לפניכם!! לא להיות כפויי טובה... אם אתם חוזרים מכאן ואתם נשארים בחיים תלמדו להגיד תודה על מה שיש...

מרוגשים... ועל מה??? על כלום!!! לא קרה כלום!!! שום דבר מיוחד לא קרה היום!!! (אם כבר קרה... קרה דבר נורא שיש הרבה אנשים שנשארו שם בקברים) אבל בכל זאת... מה כן קרה עכשיו שכולם כ"כ מאושרים ושמחים ואדיבים?? מה קרה שיש פתאום כזו אווירה טובה ברחוב? מה קרה שכולם רגועים ושלימים... לא צועקים... לא מתעצבנים?? מה הקסם של היום הזה?? איזה צ'ק שמן נכנס לכולם בחשבון שכולם ככה רגועים?? התשובה היא: מתנה אחת!!! אחת בלבד עם ישראל קיבל באותו קרא עלי מועד... למתנה הזו קוראים במילה אחת: פרופורציות!!!

פרופורציות זו ההתרופה בה"א הידיעה לכככל הצרות ביחד... אתמול הסתובבו פה אנשים ממורמרים משלל סיבות... זה מחכה לשידוך... זה מחכה לילדים... זה עצבני שהולכת לקום ממשלה שמאלנית... זה- חם לו... זה- מישוה נגע לו בכבוד... זה חלם על איזה שטעלעל והוא מאוכזב מעצמו... לזה המשכורת מתעכבת... וכמובן החלב שנגמר והחולצות הלא מגווצות והתורים הארוכים במכולת... ובפרט הנתונים המשפחתיים שלא עומדים בקצב או ביוקרה החברתית... (וזה עוד הרשימה הקצרה...) לכל אחד יש את הסיפור שלו למה הוא מסתובב עם פרצוף ממורמר ועצבני... ואז מגיע לילה אחד ומסדר את כככל העניינים ביחד!!! ליל תשעה באב... ליל איפוס הגדרות!!! כולם נשכבים בקברים... ומי שיוצא משם... תודה שאני חי... והשאר בונס...

תודה על המים המתוקים של בארה של מרים... תודה על המקרר העמוס במן שיש בו את כל הטעמים שבעולם... תודה על ענני כבוד שמקיפים אתכם... והכי הכי ברוך אלוקינו שבראנו לכבודו וחי עולם נטע בתוכנו... תבינו שאבא שבשמים הוא הכי טוב... ואם משה רבינו אומר לכם שבורא עולם החליט כך וכך אל תחשבו פעמיים... תדעו מיד שזה הדבר הכי טוב והכי נכון ותרוצו לעשות אותו...

סבא סיים את הספדו האישי... וכל בני המשפחה נפרדו ממנו בדמעות של צער... ויצאו משם מלאי חיזוק בעבודת ה'!!!

---כן... למרבה האבסורד תשעה באב היא החד "חגים" בעם ישראל!!! למה?? כי אם בערב ילין בכי... אזי אוטומטית לבוקר רנה!!!

ברגע שכן אדם מאפס הגדרות בבת אחת הוא מבין שהכל מתנה!!!

אני מוכרח לומר שזו לא חכמה לומר את זה... כבר הזכרתי כמה פעמים בגיליון זה... שהבני אדם בעולם מתחלקים לשני סוגים... יש את הסוג האופטימי שהכל בסדר והכל ורוד וטוב... ויש את האופי הפסימי... שכל מי שלא עונה יותר משעתיים הוא בחזקת נעדר שמי יודע... כל בדיקת דם הכי קטנה היא מי יודע ה' ישמור... וכל פלאפון שמצלצל במוצאי שבת מי יודע איזה בשורה רוצים להגיד לי... ומי שחי כך הוא חולה!!! הוא צריך ללכת פסיכולוג והלכת!!! הלכתי לפסיכולוג ובי"ה אני כבר הרבה פחות פסימי... אבל לכה"פ אני מאושר... אני מאושר שב"ה אני חי והוא בי"ה ענה לי בפלאפון והתברר שהוא חי... המטוס ב"ה לא התרסק... ובמוצאי שבת אמנם הגיע אלי טלפון בהול אבל זה היה מישוה שרצה להגיד איני בקשר לעלול... אז הוא צעק שבת... בעיקר שכולם בריאים... להגיד לך שזה בריא??? לא!!! לא בריא!!! הרב שלי שלח אותי לטיפול והלכתי... **אבל!!! גם לי יש זכות דיבור**... חבר שלי... בגיל שלי... שיש לו בלע"ד שמונה ילדים... וב"ה כולם ילדים טובים ומחונכים והכל בסדר... ב"ה גומרים את החדש והמקרר מלא... ואין בעיות ולא צרות במשפחה... והוא בכל זאת ממורמר?

סבא לא בוכה... סבא רק מבקש סליחה מה' על מה שהיה ובמשך כל הלילה הוא מודה לה' על כל הטובות והחסדים... ולפתע בום!!!! סבא מרגיש שמשוה נופל עליו... סבא פוקח עין אחת... אוהו... אני לא מאמין!!! זה מן!!! נפל עלי מן... זה אומר שהגיע הבוקר ואני חי!!! אבל זה לא רק זה... זה אומר גם שה' אוהב אותי... הוא נתן לי מן... ולא סתם נתן לי... אלא נתן לי לפתח הבית... לא סתם לפתח הבית אלא לתוך הבית... לתוך הקבר... סבא פורץ בכבי נורא אומרו: מודה!!! אני!!! לפניך מלך חי וקיים!!! ש ה ה ז ר ת ה!!! בי נשמתי בחמלה רבה אמונת... סבא עדיין קצת חושש... אולי אני חולם... מנסה להזיז אצבע... אות... זז!!! הוא מניח את היד על הלב... כן... זה דופק... סבא ממשיך לשכב והוא פוצח בשבח והודאה: אלוקי נשמה שנתת בי טהורה היא... אתה בראת... אתה יצרת... אתה נפחת בי ואמנם אתה עתיד ליטלה ממני!!! אבל גם להחזירה בי לעתיד לבא!!! ואם ככה... אז כל זמן שהנשמה בקברי... כל זמן שאני חי... בשביל מה נשארת? בחיים?? בשביל להודות לך!!! שכן חובת כל היצורים לפניך ה'... להודות ולהלל לשבח ולפאר... בא"ה המחזיר נשמות לפגרים מתים... סבא מרים את הראש בזהירות ומנסה להתיישב בקבר... כן... ה"דבר" הזה ב"ה מצליח להתיישב... ברוך אתה ה' מתיר אסורים!!! סבא מנסה להמשיך להתרום... רגע... אני אצליח גם לעמוד?? כן... ה"דבר הזה" גם מצליח להיעמד לי... ברוך אתה ה' זוקף כפופים... חצקל מתחיל ללכת בזהירות... אל תשכח שיש פה עוד קברים... יש פה עוד חברים שמן הסתם נשארו כאן...

---כן... למרבה האבסורד תשעה באב היא החד "חגים" בעם ישראל!!! למה?? כי אם בערב ילין בכי... אזי אוטומטית לבוקר רנה!!!

ברגע שכן אדם מאפס הגדרות בבת אחת הוא מבין שהכל מתנה!!!

אני מוכרח לומר שזו לא חכמה לומר את זה... כבר הזכרתי כמה פעמים בגיליון זה... שהבני אדם בעולם מתחלקים לשני סוגים... יש את הסוג האופטימי שהכל בסדר והכל ורוד וטוב... ויש את האופי הפסימי... שכל מי שלא עונה יותר משעתיים הוא בחזקת נעדר שמי יודע... כל בדיקת דם הכי קטנה היא מי יודע ה' ישמור... וכל פלאפון שמצלצל במוצאי שבת מי יודע איזה בשורה רוצים להגיד לי... ומי שחי כך הוא חולה!!! הוא צריך ללכת פסיכולוג והלכת!!! הלכתי לפסיכולוג ובי"ה אני כבר הרבה פחות פסימי... אבל לכה"פ אני מאושר... אני מאושר שב"ה אני חי והוא בי"ה ענה לי בפלאפון והתברר שהוא חי... המטוס ב"ה לא התרסק... ובמוצאי שבת אמנם הגיע אלי טלפון בהול אבל זה היה מישוה שרצה להגיד איני בקשר לעלול... אז הוא צעק שבת... בעיקר שכולם בריאים... להגיד לך שזה בריא??? לא!!! לא בריא!!! הרב שלי שלח אותי לטיפול והלכתי... **אבל!!! גם לי יש זכות דיבור**... חבר שלי... בגיל שלי... שיש לו בלע"ד שמונה ילדים... וב"ה כולם ילדים טובים ומחונכים והכל בסדר... ב"ה גומרים את החדש והמקרר מלא... ואין בעיות ולא צרות במשפחה... והוא בכל זאת ממורמר?

סבא לא בוכה... סבא רק מבקש סליחה מה' על מה שהיה ובמשך כל הלילה הוא מודה לה' על כל הטובות והחסדים... ולפתע בום!!!! סבא מרגיש שמשוה נופל עליו... סבא פוקח עין אחת... אוהו... אני לא מאמין!!! זה מן!!! נפל עלי מן... זה אומר שהגיע הבוקר ואני חי!!! אבל זה לא רק זה... זה אומר גם שה' אוהב אותי... הוא נתן לי מן... ולא סתם נתן לי... אלא נתן לי לפתח הבית... לא סתם לפתח הבית אלא לתוך הבית... לתוך הקבר... סבא פורץ בכבי נורא אומרו: מודה!!! אני!!! לפניך מלך חי וקיים!!! ש ה ה ז ר ת ה!!! בי נשמתי בחמלה רבה אמונת... סבא עדיין קצת חושש... אולי אני חולם... מנסה להזיז אצבע... אות... זז!!! הוא מניח את היד על הלב... כן... זה דופק... סבא ממשיך לשכב והוא פוצח בשבח והודאה: אלוקי נשמה שנתת בי טהורה היא... אתה בראת... אתה יצרת... אתה נפחת בי ואמנם אתה עתיד ליטלה ממני!!! אבל גם להחזירה בי לעתיד לבא!!! ואם ככה... אז כל זמן שהנשמה בקברי... כל זמן שאני חי... בשביל מה נשארת? בחיים?? בשביל להודות לך!!! שכן חובת כל היצורים לפניך ה'... להודות ולהלל לשבח ולפאר... בא"ה המחזיר נשמות לפגרים מתים... סבא מרים את הראש בזהירות ומנסה להתיישב בקבר... כן... ה"דבר" הזה ב"ה מצליח להתיישב... ברוך אתה ה' מתיר אסורים!!! סבא מנסה להמשיך להתרום... רגע... אני אצליח גם לעמוד?? כן... ה"דבר הזה" גם מצליח להיעמד לי... ברוך אתה ה' זוקף כפופים... חצקל מתחיל ללכת בזהירות... אל תשכח שיש פה עוד קברים... יש פה עוד חברים שמן הסתם נשארו כאן...

---כן... למרבה האבסורד תשעה באב היא החד "חגים" בעם ישראל!!! למה?? כי אם בערב ילין בכי... אזי אוטומטית לבוקר רנה!!!

ברגע שכן אדם מאפס הגדרות בבת אחת הוא מבין שהכל מתנה!!!

אני מוכרח לומר שזו לא חכמה לומר את זה... כבר הזכרתי כמה פעמים בגיליון זה... שהבני אדם בעולם מתחלקים לשני סוגים... יש את הסוג האופטימי שהכל בסדר והכל ורוד וטוב... ויש את האופי הפסימי... שכל מי שלא עונה יותר משעתיים הוא בחזקת נעדר שמי יודע... כל בדיקת דם הכי קטנה היא מי יודע ה' ישמור... וכל פלאפון שמצלצל במוצאי שבת מי יודע איזה בשורה רוצים להגיד לי... ומי שחי כך הוא חולה!!! הוא צריך ללכת פסיכולוג והלכת!!! הלכתי לפסיכולוג ובי"ה אני כבר הרבה פחות פסימי... אבל לכה"פ אני מאושר... אני מאושר שב"ה אני חי והוא בי"ה ענה לי בפלאפון והתברר שהוא חי... המטוס ב"ה לא התרסק... ובמוצאי שבת אמנם הגיע אלי טלפון בהול אבל זה היה מישוה שרצה להגיד איני בקשר לעלול... אז הוא צעק שבת... בעיקר שכולם בריאים... להגיד לך שזה בריא??? לא!!! לא בריא!!! הרב שלי שלח אותי לטיפול והלכתי... **אבל!!! גם לי יש זכות דיבור**... חבר שלי... בגיל שלי... שיש לו בלע"ד שמונה ילדים... וב"ה כולם ילדים טובים ומחונכים והכל בסדר... ב"ה גומרים את החדש והמקרר מלא... ואין בעיות ולא צרות במשפחה... והוא בכל זאת ממורמר?

סבא לא בוכה... סבא רק מבקש סליחה מה' על מה שהיה ובמשך כל הלילה הוא מודה לה' על כל הטובות והחסדים... ולפתע בום!!!! סבא מרגיש שמשוה נופל עליו... סבא פוקח עין אחת... אוהו... אני לא מאמין!!! זה מן!!! נפל עלי מן... זה אומר שהגיע הבוקר ואני חי!!! אבל זה לא רק זה... זה אומר גם שה' אוהב אותי... הוא נתן לי מן... ולא סתם נתן לי... אלא נתן לי לפתח הבית... לא סתם לפתח הבית אלא לתוך הבית... לתוך הקבר... סבא פורץ בכבי נורא אומרו: מודה!!! אני!!! לפניך מלך חי וקיים!!! ש ה ה ז ר ת ה!!! בי נשמתי בחמלה רבה אמונת... סבא עדיין קצת חושש... אולי אני חולם... מנסה להזיז אצבע... אות... זז!!! הוא מניח את היד על הלב... כן... זה דופק... סבא ממשיך לשכב והוא פוצח בשבח והודאה: אלוקי נשמה שנתת בי טהורה היא... אתה בראת... אתה יצרת... אתה נפחת בי ואמנם אתה עתיד ליטלה ממני!!! אבל גם להחזירה בי לעתיד לבא!!! ואם ככה... אז כל זמן שהנשמה בקברי... כל זמן שאני חי... בשביל מה נשארת? בחיים?? בשביל להודות לך!!! שכן חובת כל היצורים לפניך ה'... להודות ולהלל לשבח ולפאר... בא"ה המחזיר נשמות לפגרים מתים... סבא מרים את הראש בזהירות ומנסה להתיישב בקבר... כן... ה"דבר" הזה ב"ה מצליח להתיישב... ברוך אתה ה' מתיר אסורים!!! סבא מנסה להמשיך להתרום... רגע... אני אצליח גם לעמוד?? כן... ה"דבר הזה" גם מצליח להיעמד לי... ברוך אתה ה' זוקף כפופים... חצקל מתחיל ללכת בזהירות... אל תשכח שיש פה עוד קברים... יש פה עוד חברים שמן הסתם נשארו כאן...

---חצקל חזר הבייתה מאושר... שמח... ולא מפסיק להודות לה' על שהחזיר את נשמתו בחזרה לעוד שנה של חסד... אבל!!! אל תמנה לשמחה... אתה חושב שחצקל חזר לחיים אז זהו זה? זהו זה? מה עכשיו הכל טוב?? איפה... הוא רק חוזר הבייתה ומה הוא רואה?? בלגן... סקנדל... הכל מלוכלך... נו... הוא פותח את המקרר... רוצה לשתות חלב?? אין! בדיוק נגמר החלב... רגע ואיפה העיתון?? לא יודע... בזמן האחרון יש למערכת ההפצה כל מיני פיקשושים... הם מגיעים מידי מאוחר... טוב... נו... אחרי חצי שעה סו"ס הגיע העיתון... הוא פתח את העיתון ונתחם מה כתוב?? שמקיים ממשלה שמאלנית נגד החרדים... יקצצו לנו בקצבאות... יצרו את דרכינו... אוי אוי אוי...

נו... מה אתה אומר על כזה בוקר שהתחיל על רגל שמאל... גם אין חלב... גם אין עיתון... וגם כשיש עיתון אתה שומע שאנחנו "בחוף" האם חצקל יצליח לחייך הבוקר או לא??

---אחרי חצי שעה חצקל רואה בחלון את יענקלה... יענקלה הוא אלטער בחור... הוא כבר בן עשרים ושבע!! הוא הספיק לעשות תיפח לפני חטא המרגלים וממילא גם עליו חל גזירת תיפח במדבר... והנה... ב"ה הוא איתנו... גם הוא קעת חזר מבית הקברות בריא ושלם... אבל מוזר!! משום מה הוא מחייך!!! אני לא מבין איך הוא מצליח לחייך... הרי שלשום הוא אמר לי שהייתה הצעה טובה שבדיוק ירדה... אז איך הוא מצליח להסתובב מאושר?? מה... יכול להיות שהם כבר החזירו את ההצעה... לך תדע... אולי הם הורידו בגלל שהם רצו קודם כל לראות את התוצאות של הדור ישרים של ליל תשעה באב... אולי...

מה אתה אומר?? האם יש היגיון למה יענקלה שמח מאושר למרות עדיין רווק מתבגר? ומה תגיד על מקרה עוד יותר עצוב... יש פה את געציל שהוא כבר היה נשור... אבל הוא היה צריך להתגרש מאשתו בגלל שהיא היתה משבט אחר... ולפני כמה ימים ראיתי אותו איך שהוא בוכה למשפחותיו... ופתאום היום הוא מאושר ושמח... מה קרה?? מה... הוא שכח שהוא אמור להיות עצוב וממורמר??

סבא לא בוכה... סבא רק מבקש סליחה מה' על מה שהיה ובמשך כל הלילה הוא מודה לה' על כל הטובות והחסדים... ולפתע בום!!!! סבא מרגיש שמשוה נופל עליו... סבא פוקח עין אחת... אוהו... אני לא מאמין!!! זה מן!!! נפל עלי מן... זה אומר שהגיע הבוקר ואני חי!!! אבל זה לא רק זה... זה אומר גם שה' אוהב אותי... הוא נתן לי מן... ולא סתם נתן לי... אלא נתן לי לפתח הבית... לא סתם לפתח הבית אלא לתוך הבית... לתוך הקבר... סבא פורץ בכבי נורא אומרו: מודה!!! אני!!! לפניך מלך חי וקיים!!! ש ה ה ז ר ת ה!!! בי נשמתי בחמלה רבה אמונת... סבא עדיין קצת חושש... אולי אני חולם... מנסה להזיז אצבע... אות... זז!!! הוא מניח את היד על הלב... כן... זה דופק... סבא ממשיך לשכב והוא פוצח בשבח והודאה: אלוקי נשמה שנתת בי טהורה היא... אתה בראת... אתה יצרת... אתה נפחת בי ואמנם אתה עתיד ליטלה ממני!!! אבל גם להחזירה בי לעתיד לבא!!! ואם ככה... אז כל זמן שהנשמה בקברי... כל זמן שאני חי... בשביל מה נשארת? בחיים?? בשביל להודות לך!!! שכן חובת כל היצורים לפניך ה'... להודות ולהלל לשבח ולפאר... בא"ה המחזיר נשמות לפגרים מתים... סבא מרים את הראש בזהירות ומנסה להתיישב בקבר... כן... ה"דבר" הזה ב"ה מצליח להתיישב... ברוך אתה ה' מתיר אסורים!!! סבא מנסה להמשיך להתרום... רגע... אני אצליח גם לעמוד?? כן... ה"דבר הזה" גם מצליח להיעמד לי... ברוך אתה ה' זוקף כפופים... חצקל מתחיל ללכת בזהירות... אל תשכח שיש פה עוד קברים... יש פה עוד חברים שמן הסתם נשארו כאן...

---חצקל חזר הבייתה מאושר... שמח... ולא מפסיק להודות לה' על שהחזיר את נשמתו בחזרה לעוד שנה של חסד... אבל!!! אל תמנה לשמחה... אתה חושב שחצקל חזר לחיים אז זהו זה? זהו זה? מה עכשיו הכל טוב?? איפה... הוא רק חוזר הבייתה ומה הוא רואה?? בלגן... סקנדל... הכל מלוכלך... נו... הוא פותח את המקרר... רוצה לשתות חלב?? אין! בדיוק נגמר החלב... רגע ואיפה העיתון?? לא יודע... בזמן האחרון יש למערכת ההפצה כל מיני פיקשושים... הם מגיעים מידי מאוחר... טוב... נו... אחרי חצי שעה סו"ס הגיע העיתון... הוא פתח את העיתון ונתחם מה כתוב?? שמקיים ממשלה שמאלנית נגד החרדים... יקצצו לנו בקצבאות... יצרו את דרכינו... אוי אוי אוי...

נו... מה אתה אומר על כזה בוקר שהתחיל על רגל שמאל... גם אין חלב... גם אין עיתון... וגם כשיש עיתון אתה שומע שאנחנו "בחוף" האם חצקל יצליח לחייך הבוקר או לא??

---אחרי חצי שעה חצקל רואה בחלון את יענקלה... יענקלה הוא אלטער בחור... הוא כבר בן עשרים ושבע!! הוא הספיק לעשות תיפח לפני חטא המרגלים וממילא גם עליו חל גזירת תיפח במדבר... והנה... ב"ה הוא איתנו... גם הוא קעת חזר מבית הקברות בריא ושלם... אבל מוזר!! משום מה הוא מחייך!!! אני לא מבין איך הוא מצליח לחייך... הרי שלשום הוא אמר לי שהייתה הצעה טובה שבדיוק ירדה... אז איך הוא מצליח להסתובב מאושר?? מה... יכול להיות שהם כבר החזירו את ההצעה... לך תדע... אולי הם הורידו בגלל שהם רצו קודם כל לראות את התוצאות של הדור ישרים של ליל תשעה באב... אולי...

מה אתה אומר?? האם יש היגיון למה יענקלה שמח מאושר למרות עדיין רווק מתבגר? ומה תגיד על מקרה עוד יותר עצוב... יש פה את געציל שהוא כבר היה נשור... אבל הוא היה צריך להתגרש מאשתו בגלל שהיא היתה משבט אחר... ולפני כמה ימים ראיתי אותו איך שהוא בוכה למשפחותיו... ופתאום היום הוא מאושר ושמח... מה קרה?? מה... הוא שכח שהוא אמור להיות עצוב וממורמר??

סבא לא בוכה... סבא רק מבקש סליחה מה' על מה שהיה ובמשך כל הלילה הוא מודה לה' על כל הטובות והחסדים... ולפתע בום!!!! סבא מרגיש שמשוה נופל עליו... סבא פוקח עין אחת... אוהו... אני לא מאמין!!! זה מן!!! נפל עלי מן... זה אומר שהגיע הבוקר ואני חי!!! אבל זה לא רק זה... זה אומר גם שה' אוהב אותי... הוא נתן לי מן... ולא סתם נתן לי... אלא נתן לי לפתח הבית... לא סתם לפתח הבית אלא לתוך הבית... לתוך הקבר... סבא פורץ בכבי נורא אומרו: מודה!!! אני!!! לפניך מלך חי וקיים!!! ש ה ה ז ר ת ה!!! בי נשמתי בחמלה רבה אמונת... סבא עדיין קצת חושש... אולי אני חולם... מנסה להזיז אצבע... אות... זז!!! הוא מניח את היד על הלב... כן... זה דופק... סבא ממשיך לשכב והוא פוצח בשבח והודאה: אלוקי נשמה שנתת בי טהורה היא... אתה בראת... אתה יצרת... אתה נפחת בי ואמנם אתה עתיד ליטלה ממני!!! אבל גם להחזירה בי לעתיד לבא!!! ואם ככה... אז כל זמן שהנשמה בקברי... כל זמן שאני חי... בשביל מה נשארת? בחיים?? בשביל להודות לך!!! שכן חובת כל היצורים לפניך ה'... להודות ולהלל לשבח ולפאר... בא"ה המחזיר נשמות לפגרים מתים... סבא מרים את הראש בזהירות ומנסה להתיישב בקבר... כן... ה"דבר" הזה ב"ה מצליח להתיישב... ברוך אתה ה' מתיר אסורים!!! סבא מנסה להמשיך להתרום... רגע... אני אצליח גם לעמוד?? כן... ה"דבר הזה" גם מצליח להיעמד לי... ברוך אתה ה' זוקף כפופים... חצקל מתחיל ללכת בזהירות... אל תשכח שיש פה עוד קברים... יש פה עוד חברים שמן הסתם נשארו כאן...

---חצקל חזר הבייתה מאושר... שמח... ולא מפסיק להודות לה' על שהחזיר את נשמתו בחזרה לעוד שנה של חסד... אבל!!! אל תמנה לשמחה... אתה חושב שחצקל חזר לחיים אז זהו זה? זהו זה? מה עכשיו הכל טוב?? איפה... הוא רק חוזר הבייתה ומה הוא רואה?? בלגן... סקנדל... הכל מלוכלך... נו... הוא פותח את המקרר... רוצה לשתות חלב?? אין! בדיוק נגמר החלב... רגע ואיפה העיתון?? לא יודע... בזמן האחרון יש למערכת ההפצה כל מיני פיקשושים... הם מגיעים מידי מאוחר... טוב... נו... אחרי חצי שעה סו"ס הגיע העיתון... הוא פתח את העיתון ונתחם מה כתוב?? שמקיים ממשלה שמאלנית נגד החרדים... יקצצו לנו בקצבאות... יצרו את דרכינו... אוי אוי אוי...

נו... מה אתה אומר על כזה בוקר שהתחיל על רגל שמאל... גם אין חלב... גם אין עיתון... וגם כשיש עיתון אתה שומע שאנחנו "בחוף" האם חצקל יצליח לחייך הבוקר או לא??

---אחרי חצי שעה חצקל רואה בחלון את יענקלה... יענקלה הוא אלטער בחור... הוא כבר בן עשרים ושבע!! הוא הספיק לעשות תיפח לפני חטא המרגלים וממילא גם עליו חל גזירת תיפח במדבר... והנה... ב"ה הוא איתנו... גם הוא קעת חזר מבית הקברות בריא ושלם... אבל מוזר!! משום מה הוא מחייך!!! אני לא מבין איך הוא מצליח לחייך... הרי שלשום הוא אמר לי שהייתה הצעה טובה שבדיוק ירדה... אז איך הוא מצליח להסתובב מאושר?? מה... יכול להיות שהם כבר החזירו את ההצעה... לך תדע... אולי הם הורידו בגלל שהם רצו קודם כל לראות את התוצאות של הדור ישרים של ליל תשעה באב... אולי...

מה אתה אומר?? האם יש היגיון למה יענקלה שמח מאושר למרות עדיין רווק מתבגר? ומה תגיד על מקרה עוד יותר עצוב... יש פה את געציל שהוא כבר היה נשור... אבל הוא היה צריך להתגרש מאשתו בגלל שהיא היתה משבט אחר... ולפני כמה ימים ראיתי אותו איך שהוא בוכה למשפחותיו... ופתאום היום הוא מאושר ושמח... מה קרה?? מה... הוא שכח שהוא אמור להיות עצוב וממורמר??

סבא לא בוכה... סבא רק מבקש סליחה מה' על מה שהיה ובמשך כל הלילה הוא מודה לה' על כל הטובות והחסדים... ולפתע בום!!!! סבא מרגיש שמשוה נופל עליו... סבא פוקח עין אחת... אוהו... אני לא מאמין!!! זה מן!!! נפל עלי מן... זה אומר שהגיע הבוקר ואני חי!!! אבל זה לא רק זה... זה אומר גם שה' אוהב אותי... הוא נתן לי מן... ולא סתם נתן לי... אלא נתן לי לפתח הבית... לא סתם לפתח הבית אלא לתוך הבית... לתוך הקבר... סבא פורץ בכבי נורא אומרו: מודה!!! אני!!! לפניך מלך חי וקיים!!! ש ה ה ז ר ת ה!!! בי נשמתי בחמלה רבה אמונת... סבא עדיין קצת חושש... אולי אני חולם... מנסה להזיז אצבע... אות... זז!!! הוא מניח את היד על הלב... כן... זה דופק... סבא ממשיך לשכב והוא פוצח בשבח והודאה: אלוקי נשמה שנתת בי טהורה היא... אתה בראת... אתה יצרת... אתה נפחת בי ואמנם אתה עתיד ליטלה ממני!!! אבל גם להחזירה בי לעתיד לבא!!! ואם ככה... אז כל זמן שהנשמה בקברי... כל זמן שאני חי... בשביל מה נשארת? בחיים?? בשביל להודות לך!!! שכן חובת כל היצורים לפניך ה'... להודות ולהלל לשבח ולפאר... בא"ה המחזיר נשמות לפגרים מתים... סבא מרים את הראש בזהירות ומנסה להתיישב בקבר... כן... ה"דבר" הזה ב"ה מצליח להתיישב... ברוך אתה ה' מתיר אסורים!!! סבא מנסה להמשיך להתרום... רגע... אני אצליח גם לעמוד?? כן... ה"דבר הזה" גם מצליח להיעמד לי... ברוך אתה ה' זוקף כפופים... חצקל מתחיל ללכת בזהירות... אל תשכח שיש פה עוד קברים... יש פה עוד חברים שמן הסתם נשארו כאן...

---חצקל חזר הבייתה מאושר... שמח... ולא מפסיק להודות לה' על שהחזיר את נשמתו בחזרה לעוד שנה של חסד... אבל!!! אל תמנה לשמחה... אתה חושב שחצקל חזר לחיים אז זהו זה? זהו זה? מה עכשיו הכל טוב?? איפה... הוא רק חוזר הבייתה ומה הוא רואה?? בלגן... סקנדל... הכל מלוכלך... נו... הוא פותח את המקרר... רוצה לשתות חלב?? אין! בדיוק נגמר החלב... רגע ואיפה העיתון?? לא יודע... בזמן האחרון יש למערכת ההפצה כל מיני פיקשושים... הם מגיעים מידי מאוחר... טוב... נו... אחרי חצי שעה סו"ס הגיע העיתון... הוא פתח את העיתון ונתחם מה כתוב?? שמקיים ממשלה שמאלנית נגד החרדים... יקצצו לנו בקצבאות... יצרו את דרכינו... אוי אוי אוי...

נו... מה אתה אומר על כזה בוקר שהתחיל על רגל שמאל... גם אין חלב... גם אין עיתון... וגם כשיש עיתון אתה שומע שאנחנו "בחוף" האם חצקל יצליח לחייך הבוקר או לא??

---אחרי חצי שעה חצקל רואה בחלון את יענקלה... יענקלה הוא אלטער בחור... הוא כבר בן עשרים ושבע!! הוא הספיק לעשות תיפח לפני חטא המרגלים וממילא גם עליו חל גזירת תיפח במדבר... והנה... ב"ה הוא איתנו... גם הוא קעת חזר מבית הקברות בריא ושלם... אבל מוזר!! משום מה הוא מחייך!!! אני לא מבין איך הוא מצליח לחייך... הרי שלשום הוא אמר לי שהייתה הצעה טובה שבדיוק ירדה... אז איך הוא מצליח להסתובב מאושר?? מה... יכול להיות שהם כבר החזירו את ההצעה... לך תדע... אולי הם הורידו בגלל שהם רצו קודם כל לראות את התוצאות של הדור ישרים של ליל תשעה באב... אולי...

מה אתה אומר?? האם יש היגיון למה יענקלה שמח מאושר למרות עדיין רווק מתבגר? ומה תגיד על מקרה עוד יותר עצוב... יש פה את געציל שהוא כבר היה נשור... אבל הוא היה צריך להתגרש מאשתו בגלל שהיא היתה משבט אחר... ולפני כמה ימים ראיתי אותו איך שהוא בוכה למשפחותיו... ופתאום היום הוא מאושר ושמח... מה קרה?? מה... הוא שכח שהוא אמור להיות עצוב וממורמר??

תוספת שבת

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

דברי חיזוק בענין תוספת שבת מוקדם ובמעלת חיזוק לימוד התורה בימי שישי שבת מתורתו של מרן רה"י הגרמ"י לפקוביץ זצוק"ל במלאות עשור להסתלקות

הרבה כסף עבור הלימוד בשעה לפני הדלק"נ משום שבזמן זה צריך להיות בבית...)

מעשה בשנים הראשונות בהן שימש רבינו כר"מ בישיבת תפארת ציון, והוא אז אברך צעיר לימים. בשבת בצהריים - בשעות המנוחה, הלכו קבוצת בחורים מהישיבה וטיילו להנאתם ברחובות בני ברק. הם הרחיקו לכת והגיעו עד לרמת גן הסמוכה, ובדרךם נתקלו במגרש משחקים שהתנהל בו באותה עת משחק תוך כדי חילול שבת. מתוך סקרנות נעמדו שם דקות אחדות והביטו במשחקים. ביום ראשון בבוקר, החל רבינו במסירת שיעורו כדרכו, מתוך חמימות והתלהבות. ולפתע - - - רבינו פורץ בבכי... היה זה בכי של כאב עמוק, בכי ממושך שלא הצליח להפסיקו במשך דקות ארוכות. נבהלו התלמידים, ושאלוהו מה קרה? שמא אינו חש בטוב? האם למהר ולהזעיק רופא? ורבינו בעל "המנחת יהודה" עונה להם: "ודאי שכואב לי אבל רק אתם יכולים להיות הרופאים..."

עוד התלמידים תמהים ולא מבינים, ורבינו פרץ בגערה שניקזה עמה כאב עצום: "איך יתכן שבחורי ישיבה יורדים עד לדיוטא תחתונה שכזו - נעמדים וצופים במשחק של חילול שבת?! לא רק שלא ממהרים לברוח מהמקום אלא עוד עומדים ונהנים?! - - -". ובקול רועד ונשנק מבכי התאונן על ירידת הדורות - הלא אני וחברי מן הישיבה, היינו נזהרים מסרך רחוק של חילול שבת, וכמה מסרנו את נפשנו על כך... כך דיבר רבינו מכאב לב כשכביו אינו פוסק כל הזמן, עד שנגע הדבר בלב אותם תלמידים שהשתתפו באותו טיול, וגם הם פרצו בבכי והזילו דמעות כמים. כשראה רבינו את לבם הנשבר, והכיר על פניהם כי מבינים הם את חומרת מעשיהם ולא ישובו לכסלה עוד - נרגע רבינו, והרגיע גם את אותם תלמידים כשהוא מורה להם דרך תשובה - ולאט לאט שב סבר פניו המאירות לקדמותו, כשהוא ממשיך בשיעור כהרגלו.

באחד השבועות האחרונות לחיי רבינו, כשכל גופו מלוּפף ביסורים, וחולשתו גברה עד למאוד, היה זה יום שישי אחר הצהריים מצבו

פעם מרן סיפר על חותנו הגה"ג רא"י גרשונוביץ זצוק"ל שהיה נהוג בעירה בה כיהן כרב, שדרשנים המתארחים בשבת ידרשו בביהכ"ס ובשכר זה היו מפרנסים אותם בני העירה, כמובן שכל פעם לפני"ו בקשו רשות המרא דאתרא, והנה באחד השבתות הגיע מגיד מכובד מאד, והרב לא הסכים שידרוש, וכל העיר רעשה, וכולם התפלאו למה הרב לא הסכים שידרוש, לגודל הפליאה הגבאים שאלו לרב למה התנגד? והרב ענה שהבחין שהמגיד הגיע לעירה סמוך מאד לשבת, ואם יהודי מסוגל להגיע כל כך מאוחר סמוך לשבת זה סימן שחסר לו ביראת שמים, ומי שחסר לו ביראת שמים אינו רוצה שיעמוד לשאת דברים... סופו של דבר היה שבדקו אחריו ואכן ראו שהמגיד לא היה ראוי לתפקידו מחוסר יראת שמים.

לכני הישיבה, המשוחררים מעול הכנות השבת בבית והמשפחה, העיר רבינו: "צריך להתרגל לסיים את ההכנות לשבת מוקדם ולא להשאיר את ההכנות לזמן מאוחר. ואם אפשר, ללמוד שעה לפני הדלקת הנרות. כי כאשר נכנסים לשבת מתוך לימוד תורה, מרגישים את קדושת השבת אחרת לגמרי.

כך גם היה מעורר תמיד לאברכים שאמנם אין סדרים קבועים בכלל ביום שישי אך ודאי שכל אחד מחוייב לקבוע לעצמו סדרי לימוד ליום זה, וציין כי מלבד זאת שהמבטל זמנו בימי שישי הרי מפסיד חלק נכבד מימי חייו, הרי לשבת צריך הכנה ואיך יתכן להיכנס לשבת קודש לאחר שעות של בטלה. כשהוקם בביהמ"ד "חמדת צבי" על ידי הרב דרורי כולל "תוספת שבת" היה רבינו מעודד ממריץ ומחזק לקיום הכולל פיתוחו וגידולו, כדי לחזק הלימוד בערבי שבת וחג. יחד עם זה כדרכו לשקול כל דבר במאזני יושר, ציין והדגיש לבעלי משפחות ברוכות, כי בזמן הסמוך להדלקת הנרות צריך לשהות בבית, לסייע ולדאוג שיסיימו את כל המלאכות ושיליקו את הנרות בזמן. (א.ה. וכן אמר לי מרן הגרא"ל שטינמן זיע"א לא לפתוח כולל לאברכים אפי' שרצו לשלם

מכתב לחיזוק הלימוד בימי שישי שכתב רבנו הגרמ"י לפקוביץ זצוק"ל יחד עם רשכבה"ג מרן הגרא"ל שטינמן זיע"א ויחד עם יבדלחט"א מרן רשכבה"ג הגר"ח קניבסקי שליט"א לפני כשלושים שנה וז"ל:

אל יראי ה' מקדשי שביעי: הננו פונים בזה לכני התורה היקרים שיחיו, בדבר אשר עוררו כבר כמה פעמים גדולי ישראל, בענין חיזוק הסדרים של ימי שישי ושבת קודש עד כמה שאפשר. אשר כידוע שקדושת ימים אלו מסוגלים מאד לעליה בתורה וביראת שמים, והרבה תלמידי חכמים צמחו לגדולי ישראל על ידי ניצול זמנים אלו, ומה עוד שימים אלו הם כמעט שלישי מימי חייו של האדם עלי אדמות. ידועים דברי הגר"א ז"ל ב"שנות אליהו" פ"א דפאה בשם הירושלמי, שכל תיבה ותיבה של דברי תורה היא מצוות עשה בפני עצמה, ויכול לזכות ביום אחד באלפים ורבבות של מצוות עשה, ולעומת זאת המבטל יום אחד, כבר ביטל אלפי מצוות, שכל מצווה של לימוד תורה שקולה כנגד כל המצוות, וכדאיאת בירושלמי. העצה לחזק את הלימוד בימים אלו, על ידי קביעות בחברותא לסדרי לימוד קבועים ולא ארעיים, או לחזרת הלימוד, או ע"י לימוד פרק או מסכת אחרת (ובתור הצעה לאברכים אפשר לנצל ימים אלו ללימוד ועיון סדר זרעים או פהרות) וכאשר הלימוד יהיה קבוע יתקיים הדבר ויצליח. ובזכות החיזוק במצוות לימוד התורה וכבוד שבת קודש, יעזרינו הקב"ה על דבר כבוד שמו יתברך, ונזכה לראות בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

חדל ממנהגו הקודם, והמשיך גם הלאה להדליק נרות בכל חדר - כי עדיין 'כבוד שבת' יש כאן. ובכל ערב שבת, בפני מעליא שבתא, הקפיד להעביר בעצמו את הכפתור של הגנרטור, כדי שתאורת שבת קודש תדלק על ידו.

נשאל רבינו מפי נכדו: הרי הסבא כלל לא נח במשך השבת, ובנוסף לשיעורי הישיבה עוד הוא קובע ללמוד עם כמה וכמה מנכדיו, האם אכן ראוייה הנהגה זו לכל אחד? התחמק רבינו בענווה, והפטיר: "אח, פעם היו לי כוחות..." - ומיד הוסיף ואמר: "בכל אופן, ההנהגה בשבת קודש צריכה להיות שתהא כולה רוחניות. אם צריך לנוח אזי נחים, אבל העיקר שלא יהיה חלילה מצב של ישיבת בטלה וכד'."

לאחר שביאר פעם בשיעורו את דברי התוספות בביאור נפלא, עשה רבינו אתנחתא קצרה, וסח לתלמידיו אודות הביאור אותו מסר להם ברגע זה: "למדתי את התוספות הזה בשיעור בשבת לפני עשרות שנים, וכך הסברנו אותו אז... אין זו אלא זכות השבת שסייעה בידי להגיע לביאור הנפלא הזה, כי ללא ההסבר הזה, דברי התוספות ממש סתומים".

ואכן ידוע על חביבותו הרבה של רבינו זצ"ל להקדמת כניסת השבת, ולכבודה של השבת, הדבר אף התבטא בהנהגתו המיוחדת שהקדים והנהיג בביתו שידליקו נרות 50 דק' לפני השקיעה, ולאחמ"כ קרא שיר השירים מתוך מגילה מקלף בהתרגשות מיוחדת,

והרבה רבינו לעורר על הצורך לסיים את כל ההכנות זמן ניכר לפני כניסת השבת, ולא עם כניסת השבת, וכך ביאר בספרו 'מנחת יהודה', על דברי רבי חנינא שהיה מכריז ואומר בכל ערב שבת "בואו ונצא לקראת כלה מלכתא": רצה לומר בזה, דהרי לצאת לקבל פני השבת כאדם היוצא לקראת אורח החשוב לו לקבל פניו - הוא יוצא לקראתו לפני בואו. כן צריך להיות קבלת השבת - לפני שמגיעה כניסת השבת. ואם כן, הרי האדם צריך להיות מוכן ויגמור כל מלאכתו עוד לפני אותו הזמן שהוא יוצא לקבל פני השבת... שהוא גם כן עדיין לפני כניסת השבת. (מנחת יהודה, ב"ק לב. אות יז)

של רבינו היה קשה מאוד, בדיקות הדם שנעשו הראו על הרעה במצב בריאותו, וכבר חששו לגרוע מכל. הרופאים אמרו שחייבים להעבירו לטיפול דחוף לבית החולים, ניסו בני הבית להשפיע עליו שיסכים לזה אך רבינו סירב, היה זה דקות ספורות טרם כניסת השבת כשהגיע רבי אלימלך פירר יו"ר "עזרה למרפא" שהיה מקורב ונערך מאוד אצל רבינו, והביע דעתו בפני רבינו שאין ברירה המצב הוא בגדר פיקוח נפש ממש והוא חייב להתפנות לבית החולים, מששמע רבינו כך מפי רבי אלימלך את דעתו הנחרצת, הסכים, לא היה בכוחותיו של רבינו לילך ברגליו ורבי אלימלך פירר מיהר וסייע בידי ליישב על כסא גלגלים, כדי להעבירו בדחיפות לבית החולים. האמבונלס של "עזרה למרפא" כבר חיכה בפתח הבית, כשעמד הרב פירר להוציא מהבית לפתע הרים רבינו את ידיו הקדושות בחולשה והחווה לכיוון למעלה, הרב פירר שלא הבין נעצר לרגע לראות מה כוונת רבינו, אף הסובבים לא הבינו את כוונתו, ורבינו חוזר ומחווה לו בידיו בהתאמצות גדולה - עד שאחד מבני הבית הבין כי כוונתו שלא ישכחו להעביר את הכפתור של הגנרטור למצב של שבת. זה אשר עמד בראשו במצב הנורא הזה של סכנת חיים.

ואכן בשנים המוקדמות היה מכין ומיטיב בעצמו את הנרות לכבוד שבת קודש בכל חדרי הבית. עד השנים האחרונות הואר הבית באור נרות או מנורת נפט בלבד, ממילא היו צריכים להדליק את המנורה בכל חדר. גם לאחר שכבר התרחב ונפוץ בקרב ציבור היראים השימוש בגנרטור המספק חשמל כשר ללא כל חשש לחילול שבת, עדיין לא הסכים רבינו לשנות ולהתחבר למערכת הגנרטור, ברצותו שיהיה ניכר כי אינו משתמש חלילה בחשמל המיוצר תוך כדי חילול שבת. רק בסוף ימיו, שעקב חולשתו וחולשת הרבנית, הגיע הדבר לידי חשש סכנה, הסכים רבינו להתחבר ולהפעיל תאורה של גנרטור. עם זאת הביע את רצונו, שיתקינו מנורות מיוחדות אותן ידליקו אך ורק בשבת קודש ואף כשהיו צריכים לתוספת אורה לא הסכים שידליקו את מנורת השבת במשך ימות השבוע - כדי להבדיל בין האור של ימות החול לבין אור השבת. בד בבד, לא

בגודל הזהירות משיחת חולין בשבת

חיים סי' שז סעיף א): "ודבר דבר, שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול... ואפלו בשיחת דברים בטלים אסור להרבות".

על הקפדתם של גדולי ישראל בענין שיחת חלין בשבת מובא בספר "לב אליהו", שכאשר היו המסבים על שלחנו של הגר"א לופיאן זצ"ל פותחים בשיחת חלין, היה מקריא לפנייהם את דברי הגר"א באגרתו: "... ובשבת ויום טוב אל תדברו כלל מדברים שאינם נצרכים מאד. וגם בדברים הנצרכים למאד, קצרו מאד. כי קדשת שבת גדולה מאד, ובקשי התירו לומר שלום בשבת (ירושלמי שבת טו, ג). ראה בדבור אחד כמה החמירו".

אמנם הרמ"א (שם) כתב: "הג"ה: ובני אדם שספור שמועות ודברי חדושים הוא ענג להם, מתר לספרם בשבת כמו בחול, אבל מי שאינו מתענג, אסור לאמרם כדי שיתענג בהם חברו".

וב'משנה ברורה' (סק"ו) באר את סבת האסור לספר כדי שיתענג חברו: "דאין לו לעבר על 'ודבר דבר' בשביל חברו. ואם הוא מתענג במה שהם מתענגים, אפשר דיש להקל".

בשל קדשתו הגדולה של היום השביעי, בקשי התירו לומר שלום בשבת, על אחת כמה וכמה שיש להשמר משיחות חלין, הגם שאין בהן, כמובן, חשש לאסורים ממש!

בספר "ילקוט לקח טוב - שבת" מובא מקור לדברים אלו מהספר "ראשית חכמה": "עוד צריך להזהר שלא לשיח בשבת שיחת חלין. וכן פרשו במדרש תנחומא (בראשית ב) על הפסוק: 'וכבדתו מעשות דרכיך, ממצוא חפצך ודבר דבר' (ישעיה נח), ואמרו: ודבר דבר - כי הא דאמיה דר' שמעון בר יוחאי, כד הות משתעיא בשבתא. אמר לה אימא שבתא הוא! ושתקא. אמר רבי יוחנן מדחק התירו שאלת שלום בשבת". עוד אמרו בירושלמי (שבת טו, ג): "מה הוא שבת בדבור, אף אתה שבת מדבור".

השבת הנה כנגד מנוחת הקב"ה, ששבת ממעשה בראשית. מלאכת בראשית היתה, כביכול, בדבור, שכן "בדבר ה' שמים נעשו" (תהלים לג), ובעשרה מאמרות נברא העולם. כיון שכך, צריכה המנוחה להיות גם בדבור. כך נפסק להלכה בשלחן ערוך (ארח

לפרטים והנצחות או לשליחת דרשות וכד' ניתן לפנות למייל a0732951324gail.coa

לשמיעת שיחות חיזוק בנושא שבת בטל: 073-2951324

מקדשי תיראו

פרשיות שלח לך - קרח תשפ"א ❖ עלון מס' 9

שויתי ה' לנגדי.... הלכות והנהגות בהכ"נ

בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגים בהם קלות ראש, כגון שחוק והיתול ושיחה בטלה, וחובה קדושה להישמר מאיסור חמור זה שבעוונותינו הרבים נעשה כהיתר אצל הרבה בני אדם, ובזוה"ק הפליג מאד בעונש המדבר דברים בטלים בבית הכנסת, עד שאמר שם שאין לו חלק באלוקי ישראל, והמדבר בבית הכנסת בשבת - עונו חמור יותר מימות החול.

כן נפסק בשו"ע (סי' קנא סעי' א), וכתב המשנ"ב שהטעם שאין נוהגים קלות ראש בבתי כנסיות הוא, כי הם נקראים מקדש מעט, כדכתיב: "ואהי להם מקדש מעט" (יחזקאל יא, טז, עיין רד"ק ומלבי"ם), ותרגם יונתן בן עוזיאל: "ויהיבית להון בתי כנישתא תנין לבית מקדשי", היינו שניה במעלה אחרי בית המקדש, ובמקדש כתיב "ואת מקדשי תיראו", שיהא מוראו של השוכן בה עליו. וכתב הסמ"ק, שבעוון קלות ראש בבית הכנסת נהפכין לבית עבודה זרה ח"ו, וכתב עוד המשנ"ב בשם הפמ"ג (א"א א) דיש לגעור במי שמשיח שיחת חולין בבית הכנסת אע"ג שאינה שיחה בטלה, דבלאו הכי אסור כדאייתא בגמ' (יומא יט): דכל השח שיחה בטלה עובר בעשה מדרבנן עב"פ, שנאמר: "ודברת בם - בם יש לך רשות לדבר, ולא בדברים אחרים" [נפירש"י]: "בם - בדברי תורה, ולא בדברים אחרים - שיחת הילדים וקלות ראש", כגון לצורך פרנסה אע"ג דבחוץ שרי, בבית הכנסת אסור. ועוד איתא בשם הזוה"ק (ויקהל דף רב): דבשבת אסור לדבר בבית הכנסת אפילו צרכי ציבור וחשבונות של מצוה דבחוץ שרי.

וראיתי לרב שמאלי שליט"א בספרו 'קדושת בית הכנסת' שהקשה, מדוע כתב הפמ"ג שאפילו שיחה לצורך פרנסה אסור, והרי לפרנס אשתו ובניו זו מצוה, ומאי שנא ממה שהתיר מרן ז"ל חשבונות של מצוה. ותיירץ בשם גדול אחד, שבדיבורים על פרנסה יש חשש שייגרר וידבר הרבה ולכן אסורו. והמתבר תירץ שבדיבורים של פרנסה זה לא עצם המצוה אלא הוא הכשר מצוה, ועצם המצוה הוא לתת לאשתו כסף וכיו"ב, משא"כ בחשבונות של מצוה, שחלק מהמצוה הוא לחשבן כמה לתת לעני פלוני ולכן שרי.

וכל שכן שיש לזהר מעוון דיבורים אסורים, כגון לשון הרע, מחלוקות וקטטות, שמלבד שהם עוונות חמורים מאד, עוד יגדל העון יותר במקום קדוש, כי הוא מזלזל בכבוד השכינה, ואינו דומה החוטא בינו לבין עצמו לחוטא בפלטרין של מלך, ועל כן הירא וחרד לדבר ה', וישם תמיד עיניו ולבו לזה שלא לדבר שום דברים בטלים בבית הכנסת ובית המדרש, והמקום הזה יהיה מיוחד אצלו רק לתורה ולתפילה, והר' חיד"א זצ"ל כתב בספרו 'פתח עיניים', שהמדבר שיחת חולין בבית הכנסת, טוב לו שלא יבוא כל עוקר, כי חוטא ומחטיא, והשטן מקטרג ואומר: היום קצר לו לדבר, עד שממתין לשעת התפילה.

(הס בהיכל קודשו)

יראת הרוממות

פנינים נפלאים בחומרת קדושת בהכ"נ

'ארבע פסיעות'

על השכר הגדול והנשגב שהקב"ה מעניק למכבדיו, נתן ללמד מדברי הגמרא (סנהדרין צו עמוד א') המספרת, שנבוכדנצר זכה לכל הצלחתו לגבר על ישראל, בשכר שרץ פעם אחת לכבודו של הקב"ה, וכך היה המעשה:

כשחלה חזקיהו המלך ונתרפא, החזיר הקב"ה לחזקיהו את אותן עשר שעות שנתקצרו כשמת אחז, שאותו היום שנתרפא היה של כ"ב שעות. מרורך בלאדן, מלך בבל, כשראה שנתארך היום, שאל מה זאת, וספרו לו את כל המעשה, ואז אמר: ישנו אדם כזה שעושים עבורו נסים, ולא אדרש בשלומו?! מיד כתבו עבדי מרורך אגרת שלומים, ופתחו במלים: 'שלום למלך חזקיהו, שלום לעיר ירושלים, ושלום לאלוה-הגדול'. נבוכדנצר, שהיה סופר המלך, נעדר באותה שעה שנכתבה האגרת, וסופרים אחרים כתבוה, וכשהגיע לשם שאל אותם כיצד נכתבה האגרת, וספרו לו שכך וכך כתבנו. אמר להם: קראתם לקב"ה "אלוה-הגדול", והזכרתם אותו רק בסוף האגרת?! אלא כך תכתבו: 'שלום לאלוה-הגדול, שלום לעיר ירושלים ושלום למלך חזקיהו'. אמרו לו: אבל האגרת כבר נשלחה. מיד רץ נבוכדנצר אחר נושא האגרת, בתקוה להשיגו כדי לתקנה. אחר שרץ ארבע פסיעות, בא המלאך גבריאל והעמידו. אמר על כך רבי יוחנן: אלמלא בא גבריאל והעמידו, לא היתה תקנה לשונאיהם של ישראל, כי אז היה שכרו מרבה והיתה נתנת לו הרשות לאבד את שארית ישראל.

וכתב ה"יד רמ"ה", שאלמלא נעצרה ריצתו של נבוכדנצר, היה יוצא קטרוג מקל וחומר: ומה נבוכדנצר שלא נצטוה, חס על כבודו של מקום, ישראל שנצטוו - על אחת כמה וכמה שהיה להם לחוס על כבודו של מקום! וכיון שלא חסו, דין הוא שלא ישאר משונאיהם של ישראל שריד ופליט.

ובמדרש (תנחומא, כי תשא סימן ה) אמרו, שעל כל פסיעה זכה לדור של מלכות: הוא, אויל מרורך בנו, ובלשצר נכדו. ואמר ה"חפץ חיים" זצ"ל, שאלו היה משלים את הפסיעה הרביעית, היתה ושתית בת בלשאצר ממלאת ימיה במלכות, ולא היתה חלילה תקומה לישראל בימי המן. לכן בא גבריאל והעמידו באמצע הפסיעה, ושתית נהרגה באמצע מלכותה, ואסתר מלכה במקומה והושיעה את ישראל.

ויש לאדם לקחת מוסר עצום ממעשה נורא זה, על השכר הרב שהקב"ה מעניק למי שמכבדו. ואם נבוכדנצר הרשע, שכבד את הקב"ה כבוד מועט, שסך הכל רץ ארבע פסיעות לכבודו ויתברך, זכה לכל השכר העצום הזה - קל וחומר בן בנו של קל וחומר, אנו בני אברהם יצחק ויעקב, בניו אהוביו, שיעניק לנו שכר רב. ומזה עוד נלמד, כמה אנו מחויבים להתנהג בהנהגה של נכבדות בעמדתנו לפני מלכנו, וכל שכן שלא נזלזל בכבודו ויתברך, בזה שהפלאפון מצלצל בתוך כתיב "מקדש מעט", ואף אם הוא נמצא במצב "רטט", אשר לא מפריע למתפללים וללומדים, אין לו לדבר אף בלחש, אלא מיד יצא מבית הכנסת, שלא נהיה ח"ו גרועים ופחותים מנבוכדנצר הרשע, שהיה מוכן לרוץ עבור כבוד ה'. (הס בהיכל קודשו)

המשך מעבר לדף <<<<

"העלון נועד לחזק את ענין קדושת בהכ"נ אנא אל תקרא אותו בשעת התפילה וקריאת התורה"

וראוי לציין כאן לדברי ה'עבודת ישראל' למגיד מקוזניץ (אבות ה'-ה'): **צריך להיזהר שלא לדבר בבית הכנסת שום דיבור קל חוץ מן התפילה, כי כשמדבר דברים בטלים בשעת התפילה, דומה למי שמדבר עם המלך, והופך פניו ממנו ואומר: אדוני המלך, איני יכול לדבר עמך עתה, רק אדבר חפצי ומיד אשוב לדבר עמך, ובזה דוחק רגלי השכינה ח"ו!**

ובעל ה'חידת שמשון' (עמוד עבודה), הביא את דברי המדרש, שבכל יום כשעומד השטן לקטר על ישראל, דוחה הקב"ה את דבריו, אם אומר השטן 'גנבים הם', אומר לו הקב"ה: צא וראה כמה אלפי גנבים

יש אצל אומות העולם, וכן כל כיוצא בזה. אמנם גם לשטן ישנה טענה אחת הנותרת ללא מענה, שכאשר טוען הוא שישראל מזלזלים בכבוד בית הכנסת ומשוחחים בשעת התפילה, שוב לא ניתן להפנותו לגויים, שכן אדרבה, הם בבית יראתם באמת נוהגים בכבוד ונזהרים משיחה בטילה. **דברי חז"ל אלו, כותב ה'חידת שמשון'**, נרמזו בלשון הפסוק: "ה' ילחם לכם" - אם רוצים בני ישראל שהקב"ה ילחם עבורם כנגד השטן וינצחו בכל טענותיו, עליהם לקיים "ואתם תחרישון" - ולא לשוחח בבית הכנסת, כך לא תיוותר ולו טענה אחת של השטן ללא מענה! **(ופריו מתוק)**

ועל נפלאותיך סיפורי ישועות בזכות שמירת קדושת בהכ"נ

מספר הרב גרינוואלד שליט"א:

זמן קצר לפני שהתחלתי את הדרשה בישיבה בארה"ב, ניגש אלי בחור, וביקש לשוחח איתי בצד. "אני עומד להישאר יתום מאב ומאם, הוא אמר. נבהלתי. "אוי ואבוי! שני ההורים שלך חולים, במצב אנוש?" "לא, שניהם בריאים". "ברוך ה', טוב לשמוע בשורות טובות. ואם שניהם ב"ה בריאים, למה אתה עומד להיות יתום???" "ההורים שלי מכרו חרוסת", הוא אמר. "תפסו אותם, ושניהם עומדים לשבת בבית הסוהר הרבה מאד שנים". וכי מי שמוכר חרוסת או מרור או כרפס – משליכים אותו בארה"ב לבית האסורים? לא בדיוק. בחוגים מסוימים, "חרוסת" הוא שם קוד לסמים. הבחור פרץ בבכי. "הלואי והייתי יכול לעשות משהו בשבילם, אבל נראה שאין להם שום סיכוי לצאת מהמשפט בשלום".

"אפילו חרב חדה מונחת על צוואח של אדם, אל יתיימשך מן הרחמים, הזכרתי לו. "בוא שב לידי, ונשתדל לעשות משהו לזכותם". התחלתי לדרוש על הזהירות מדיבור בשעת התפילה, ותוך כדי הדרשה הוספתי ואמרתי: "אם אתם לא יודעים את הסיפור של הבחור הזה, ולא שמעתם על הצרה הנוראה המרחפת על הוריו ועליו, אין לי טענות עליכם. אבל אם אתם יודעים, ולא עושים שום דבר, אני חייב להביא בפניכם את דבריו של הגאון הצדיק רבי ישראל יעקב פיישר, כפי שדרש בשבת תשובה.

לא כדאי להתפלל במניין של שישה אנשים, הורה הגאון, כי יכול להיות שאחד מהשישה לא כיוון כראוי, והתפילה לא תעלה. אם לאחד מהם יש ילד חולה ח"ו, ואתה לא כיוונת, גרמת שהתפילה של אותו אבא על הבן החולה לא תתקבל! לפעמים, קיים בזה אפילו חשש רציחה, כי יש פעמים שרק בכוח של ציבור אפשר לבטל גזירה. ומאחר שאתם יודעים על צרתו הגדולה של הבחור, קבלו על עצמכם לא לדבר בתפילה במשך שנה שלמה, ותהיה הקבלה הזאת לזכות הוריו של הבחור".

לאחר הדרשה, כל הבחורים בישיבה חתמו, שבעו"ה לא ידברו במשך כל התפילה, מתחילתה ועד סופה, במשך שנה שלמה. כעבור שנה באתי שוב לדרוש בישיבה הזאת. מיד כאשר יצאתי מהרכב, בא לקראתי בחור, ואמר: "שלום עליכם הרב גרינוואלד! מתי הגעת? כמה דרשות דרשתי?" והתחיל לחקור כמה דרשות והיכן ומי ומה... שאלתי אותו, "אתה חצה גם לדעת מה מס' הנעליים ומס' המשקפיים שלי?" "אתה לא מכיר אותי", אמר הבחור. "בשנה שעברה קראתי לך לצד לפני הדרשה, וסיפרתי לך שהורי הואשמו במכירת סמים, והיה צפוי להם גזר דין של שנים ארוכות בכלא. בזכות הדרשה שלך, כל הישיבה קיבלה על עצמה לא לדבר שנה שלמה בתפילה.

ועכשיו תשמע מה היה ההמשך – **בבניין בית המשפט, שבו התנהל התיק, הייתה שרפה גדולה, וכל החומר שבמחשבים התנדף ואיננו. בית המשפט הזמין, כמובן, מומחי מחשבים מהשורה הראשונה, כדי שישחזרו את כל התיקים שהיו במחשב, אבל הם לא הצליחו על אף כל מאמציהם. מאחר שכך, בטל התיק כעפרא דארשא, ויצאו ההורים לחיים טובים ולשלום (והפעם, בלי חרוסת...)"**

עוד מספר הרב גרינוואלד:

פעם אחת, כאשר דרשתי בבית כנסת בחו"ל, ודיברתי על הזהירות מדיבור בתפילה, קם אדם אחד ואמר בהתרגשות: "לצערי הגדול, הסתכנתי בחובות ענקיים לעולם התחתון.

החובות לאנשים כאלה מתחילים, במקרים רבים, בהלוואה קטנה, אבל תוך זמן קצר סכום החוב מכפיל את עצמו שוב ושוב, ומגיעים לחובות מפלצתיים, בלתי נתפסים... אינשי דלא מעלי אלו מנסים ללחוץ עלי להחזיר להם את החוב, אבל אין לי אפשרות להחזיר אפילו עשירית מהסכום הדמיוני שהם דורשים. אין צורך שאפרט באוזניכם, מה עושים אנשי עולם תחתון למי שלא מחזיר להם חובות... אני מתחנן לפניכם, שכולנו, כל המתפללים בבית הכנסת הזה – נקבל על עצמנו שלא לדבר בתפילה".

ימים ספורים לאחר מכן, סיפר לי שאחד מראשי העולם התחתון התקשר אל אותו אדם, ואמר לו: "אני זקוק בדחיפות ל 100,000 דולר. אם אתה מצליח להביא לי את הסכום הזה היום, אני מוחק לך את שאר החוב". הוא מיהר להוציא כל דולר שהיה לו בחשבונות הבנק, והמתפללים בבית הכנסת סיעו לו וארגנו מגבית דחופה. ברוך ה', התשלום הועבר, והחובות האדירים נמחקו.

באותה תקופה, מתפללי בית הכנסת שמו לב שרבים מהם זכו לישועות, כל אחד בשטחים שהוצרך להם – אנשים נפקדו בזרע של קיימא, מעובדי שידוך התארוסו והתחתנו, אצל אחרים חל שיפור גדול בנושא הפרנסה, ורבתה השמחה ביניהם. כל זאת, בעקבות החיזוק שקיבלו על עצמם לזכות חברים.

(כבוד בית ה')

לתגובות, הארות, הנצחות ותרומות – 0556797476, או במייל: m6797476@gmail.com

אם יש לכם סיפור או חיזוקים בבניין קדושת בית הכנסת נשמח שתשתפו אותנו ובל"נ נפרסם בעלוני הבאים.

הפרשה המחכימה

פירורים מבית 'הפרשה המחכימה' - אוצר מופלא של לקחים מעשיים ואקטואליים מהפרשה פרשת שלח תשפ"א גליון 173

ענוה פסולה

שאלה: האם מידת הענוה טובה תמיד לאדם?

א. במדבר יג, טז: "ויקרא משה להושיע בן נון יהושיע". כתב בתרגום יונתן "וכדי חמא משה ענותנותיה, קרא משה להושיע בן נון יהושע", פירוש כאשר ראה משה את ענותנותו של הושיע, וקרא לו "יהושע". ופירש האבני נזר (הביאו בנו בשם משמואל פרשת שלח תרע"ג) משום ש"מטבע העניו לבטל דעתו לדעת זולתו, (לכן משה) קרא שמו יהושע, לומר: ה' יושיעך מעצת מרגלים", כלומר, כיון שחשש משה שמחמת ענותנותו של יהושע יגרר אחר חבריו לרעה, לכן התפלל עליו שיתאזר כנגדם בגאווה של קדושה. עוד הוסיף השם משמואל (שם) "ענוה לבטל דעתו לדעת הרבים נגד רצון ה' יתברך ענוה פסולה (היא) ואינה אלא שפלות הנפש בלבד, וענוה טהורה היא להיות עניו נגד ה' יתברך לבד, וכמו אברהם אבינו ע"ה שעם כל ענותנותו היתירה שהיה בעיני עצמו עפר ואפר, נקרא 'איתן' מלשון חוזק, שהיה לו חוזק הלב מאוד מאוד, שהוא איש אחד ועמד נגד כל העולם כולו שהיו עובדי עבודה זרה ונגד נמרוד שמלך אז בכיפה".

וכבר הזהירו על זה בעלי המוסר, שיזהר האדם שלא ישפיל עצמו בענוה פסולה, אלא אדרבה צריך לדעת ערך עצמו ויקיים (דברי הימים ב' יז, ט) "ויגבה לבו בדרכי השם", ופירש רש"י "גבה לבו בדבר זה, שלא הלך כי אם בדרכי השם". ובמצודות דוד פירש "אף שהיה לו עושר וכבוד, לא גבוה לבו בעבורם, אלא במה שהלך בדרכי השם". גם לא יקטין ערך מעשי עצמו כדברי הקדושת לוי מברדיטשוב (קדושה שלישית לפורים) שכתב "אם מייאש את עצמו, ואומר שאין להקדוש ברוך הוא נחת רוח במעשיו... (שעושה כאן) בתחתונים... אין זה נקרא עניו ושפל ברוך, (אלא) אדרבה הוא נוטה קצת למינות". ומטעם זה מתבטל גם מלעשות דברי חסידות, כמו שכתב ביושר דברי אמת (אות לא) "השטן מקטין החשק של האדם במידת הענוה המזויפת לאמור: תולעת אנכי ולא איש, ומי אנכי להתקרב לה' יתברך, (וממשיך לפתותו): כלך מדרך זה, ולך בדרך הכבושה של כל העולם, כמו המנהג שנוהגים העולם, להתפלל כפשוטו ולקצר בתפילה, ולא ללכת בדרך החסידים, ולדקדק באיסורים, רק לאכול כל מאכל, וללבוש כל מלבוש, רק לקיים המצוות שראינו מאבותינו (עד כאן

טענת השטן), ועל ידי זה מרשל את האדם מעבודתו יתברך במידת הענוה הפסולה". וכדברי הבעל שם טוב (אור החכמה פרשת קדושים בשמו, וכן כתב בייטב לב פרשת נח בשם רבי זושא מאנפולין) על הפסוק (תהלים י, ג) "כי הלל רשע על תאות נפשו", כלומר "בשביל תאות נפשו הוא עניו כמו הלל, ומשפיל את עצמו לחטוא... ובענוה פסולה כזה לא בחר השם".

גם בסידורו של שבת (ח"א ו, ג) כתב "אף שמידת הגבהות היא מאוסה, ומתועב למאוד לפני הבורא, הנה יש דוגמתה בקדושה, והיא משובחת מאוד כשהיא על שלימות הראוי. הלא כתוב 'ויגבה לבו בדרכי השם' (דברי הימים ב' יז, ט). ור"ל (סנהדרין ד, ה אמרו) אמרו 'לעולם יאמר האדם: בשבילי נברא העולם'... וזו ישנה בקדושה, כי לפעמים יטעה היצר הרע לאדם לומר לו: מי אתה לבקש גדולות, לדקדק בדקדוקי מצוות מאוד, ולעסוק בתורה יומם וליילה, הלא לא טוב אתה מאבותיך, והימים הראשונים היו טובים, שלא היו מדקדקים בזהירות המצוות, ולא ידעו ממצוות שמורה כמו בזמננו היום וכדומה בשאר דקדוקי מצוות, או בתפילה לא היו מתפללים באורך כל כך, ואתה למה תדחק עצמך ליזהר מלהתפלל בלי מחשבה זרה, ולא תוכל עשוהו כי קטן אתה במדרגתך, אך הכל נאה לצדיקים הגדולים הגדולים שמעודן היו נשמרים מכל רע, ואתה תתפלל בקיצור, ואחד המרבה ואחד הממעט' (מנחות ק"ג). וכדומה מפיתויי היצר, במה שמפתה אותו במידת הענוה, ועושהו עניו וקטן מכל, כדי לבטלו מעבודת בוראו. ועל כזה, אף אתה אמור לו: שקר אתה דובר בזה, וכל אדם יוכל להיות כמשה רבינו ע"ה (רמב"ם תשובה ה, ב), ואם לא על משמרתי אעמודה להיות נזהר מכל רע, מצות לא תעשה דאורייתא או דרבנן, או אפילו מנהג ישראל, חלילה לי לפרוש מדרכיהם שלא לעשות כמעשיהם, ולדקדק בכל הדקדוקים שבעולם ובכל מיני אזהרות, שלא אבוא ח"ו לידי איסור קל אפילו מדברי סופרים, ומכל שכן בחמץ בפסח שהוא מחייבי כריתות, ואזהרתו במשהו, שמאוד קשה להזהר במשהו, ועל כן זהירותו גדלה בו להזהר בכל האפשרי. וכן לעשות כל המצוות עשה בתכלית השלימות, בלב טוב ובמחשבה טובה ונכונה, ואפור ממוני בקיומם, שיהיו נאים ומהודרים ויפים, לקיים (שמות טו, ב) "זה אלי ואנוהו", ואמרו ז"ל (שבת קלג: ונזיר ב:) 'התנאה לפניו במצוות', ואם כה אעשה גם אנכי לא נופל מהם, וגם אני יכול לבוא לדרגת הצדיקים הגדולים,

כל הזכויות שמורות. טל' 02-5864229 דוא"ל: BH5864229@GMAIL.COM המעוניין לקבל עלון כל שבוע במייל, ישלח למייל

כמוהם כמוני, ועל כן גם בשבילי לכד נברא העולם (סנהדרין לו), כיון שגם אני אוכל להיות כמוהם אם ארצה לחזק עבודתי בשלימות". (וראה עוד בויקרא י, ג' הכרת ערך עצמו).

ובאמת 'החכם עיניו בראשו' (קהלת ב, יד), שלעולם יהיה בדרך הממוצע, לא בהתנשאות ולא בשפלות, כמו שדרש הבעל שם טוב על הפסוק (בראשית ד, ז) "'הלוא אם תיטיב שאת, ואם לא תיטיב, לפתח חטאת רובץ' – האדם צריך להיות תמיד בדרך הממוצע, לא בהתנשאות ולא בשפלות ח"ו, וזהו 'אם תיטיב שאת' – כשטוב לו יש לו התנשאות, 'ואם לא תיטיב' – יש לו שפלות, ו'לפתח חטאת רובץ'. אבל כל זה לא טוב, אלא 'רק נע ונד תהיה בארץ' – פעם כך ופעם כך, דהיינו אם יבוא לו (היצר הרע) בהתנשאות יכריע את עצמו לצד השני (של הענוה), ואם ירגיש שיבוא לו עצבות, יכריע את עצמו להיפוך". **וכתב** בצרור החיים (י): שזהו שנרמז בפסוק (ויקרא כה, א) "וידבר ה' אל משה בהר סיני", ש"הר סיני" מלמד על שני הדרכים שצריך האדם לעבוד עם יצרו, אם מגיס דעתו של אדם בבחינת 'הר' שהוא גבוה, אז העצה כנגדו להתנהג במידת השפלות ולהיות 'סיני'. אבל אם היצר הרע בא אליו בבחינת 'סיני' שהוא נמוך, שרוצה להשפילו ולהוריד ממנו התקוות, העצה כנגדו להיות 'הר' בגאווה של קדושה ולומר לו: הלא יהודי אני, ויש בכוחי לעשות דברים נשגבים.

ואמר הבעל שם טוב שהענוה דומה לפרה אדומה (כמובא בכתר שם טוב, יח): שמטהרת את הטמאים ומטמאת את הטהורים, וזאת כי "מתחילה אם האדם מתנהג בדרך לא טוב, והוא רחוק מה' יתברך, התחלת תיקונו הוא מצד הגבהות ושלא לשמה, כמו להתפארות... ו'מתוך שלא לשמה בא לשמה' (פסחים נ: סנהדרין קה: נזיר כג: סוטה כב: מז. הוריות י: ערכין טז:), אבל (לאחר שמגיע לשלב של 'לשמה' צריך להיות זך ונקי מכל סוג גבהות, כי אם יתערב בו גבהות ח"ו תפסול (את) העבודה, נמצא הגבהות מטהרת הטמאים הרחוקים מה' יתברך, ומטמא את הטהורים שנתקרבו כבר לה' יתברך, שח"ו אם יתערב בהם גבהות, יתועב לפני ה'".

תשובה: אף שהגאווה היא מידה מאוסה ויש להתנהג בענוה, אבל לפעמים צריך להשתמש גם בגאווה, לדעת את ערכו ולגדול בדרכי ה'.

מעלת האיכות

שאלה: במה יש להשקיע יותר, באיכות או בכמות?

ב. במדבר יג, יח: "וראיתם... ואת העם היושב עליה, החזק הוא הרפה, הבעט הוא אם רב". ומוכח שכדי לדעת כיצד לנצח בכיבוש הארץ, רצו לדעת אם הם טובים ב'איכות' – 'החזק הוא הרפה', ועוד אם הם טובים ב'כמות' – 'המעט הוא אם רב'. וממה שהקדימו לשאול על האיכות, נראה שה'איכות' חשובה יותר מה'כמות'.

וכבר מובא בספרים ש'טוב מעט בכוונה מהרבות שלא בכוונה, הן לגבי התפילה – שטוב להתפלל מעט בכוונה מהרבות במזמורים וכדומה בלא כוונה (טור ושולחן ערוך או"ח א, ד ופלא יועץ ערך 'ראש השנה'. ו'מטה אפרים' תקצ, לח. תקצח, סוף א. תריט, מד.

תרכב, סוף א), והן לגבי לימוד התורה – שעדיף ללמוד מעט בהכנה מלהרבות בלימוד שלא בהכנה [כמ"ש הפלא יועץ' (ערכים זוהר, לימוד, ערך, קריאה, רינה) וה'משנה ברורה' (א, יב) בשם באר היטב ואלהו זוטא].

ויש להוכיח כן מדברי המדרש (קה"ר ד, ו) על הפסוק (קהלת שם) "טוב מלא כף נחת ממלא חפנים עמל ורעות רוח", שטוב לאדם להיות בקי במקצת הלכות ולשנן תמיד שיהיו שגורים בפיו, מלשנות הרבה הלכות ומדרשים בלא לחזור עליהם ולדעתן היטב, כי 'טוב ציפור אחת כפותה ממאה ציפורים פורחות'. ומוכח גם כן כנזכר, שמעט האיכות בתורה טובה יותר מכמות מרובה. **ובעל** 'משמר הלוי' הביא בשם הגר"י אברמסקי זצ"ל (בעל ה'חזון יחזקאל') מה נתכוונו חז"ל באומרם במשנה (אבות ב, ח) 'אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים אחת, ורבי אלעזר בן הורקנוס (ויש אומרים: בן ערך) בכף השניה, הוא מכריע את כולם', ללמדנו שמעלת האיכות עדיפה על הכמות. ובוזה הרגיע את עצמו שהתורה שהוא לומד לבדו בביתו, עדיפה על כל האנשים האחרים שבונים בנינים ושכונות וכדומה, עכ"ד.

גם הגר"ח מוולאז'ין זצ"ל נשאל (הובא בעץ החיים עמ' תכת, אות מו): לאחר שגמרתי 'סדר מועד', האם אמשיך ללמוד 'סדר נשים', או אחזור שוב על 'סדר מועד'. ואמר: צריך שתהא בקי בסדר מועד, ותהיה מלך על סדר אחד, כמובא בזוהר (תיקוני זוהר יד): 'מי שיורש הלכה אחת – יורש עולם אחד', ובדוקא דייקו לומר 'יורש', משום שהיא כירושה שאין לה הפסק... וטוב להיות בקי במסכת אחת היטב, מהרבות בלא כוונה, עד כאן.

לדאבונו בעולם החיצוני מסתכלים פעמים רבות על ה'כמות' על פני ה'איכות', אבל צריך לדעת שאין זו דרך התורה, אפילו שיש מעלה גדולה לכמות ו'ברוב עם הדרת מלך' (משלי יד, כח), בפרט בתורה שיש גם מצות 'ידיעת התורה' (וכמו שהרחבנו בדברים ח"א ד, ט 'מעלת הלימוד בעיון, ובהערה שם בנדפס מחדש), 'ומזה ומזה אל תנח ידך' (על פי קהלת ז, יח), אמנם האיכות חשובה יותר, ומעט הצדיקים שבישראל ניצחו את הרבים והמונים של היוונים. נמצא שה'איכות' עדיפה על ה'כמות', אבל כמובן שזה כאשר אינו בא על חשבון עצם חיוב קיום המצוה, שבודאי צריך לקיים את כולה.

תשובה: אפילו שראוי להשקיע בלימוד ובמצוות באיכות ובכמות, אמנם ה'איכות' היא עדיפה על ה'כמות' ויש יותר להתמקד בה.

ניתן לקבל במייל 'הכנה נפלאה לנישואין' (הלכה ותנהג לחתנים), וכן 'הכנה נפלאה לבר מצוה' – הזדמנות פעם בחיים' (מעלת אורנו היום ושהכל הולך אחר ההתחלה). וכן לרכוש: שלום רב (על שאילת שלום והאר"ת פנים), הפרשה המחכימה (שבעה חלקים, חכמה ומסר אקסטרליים על התורה), המשנה המחכימה (על פרקי אבות), המגילה המחכימה (על מגילת אסתר), תורת עשר המכות (סיכום והערות בענין עשר המכות בדרך הפרד"ס), זמנים ומועדים (ביאורים ובידורים, ופילוסופים בענייני מועדי השנה בתודתי כסליו עד אב, בהלכה ובדרוש), בזאת תבחנו (630 שאלות על הש"ס מכת"י מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א שתשובותיון במסכתות אחרות), אהבתי תורתך (סיפורים על אהבת תורה של גדולי ישראל). ברורי הלכות – איסור והיתר' בשר וחלב ותערובות (ח"ד סינינים פו-קיא, סיכום מפורט בעיקרי הסוגיות ומפרשה עד להלכה, בתוספת ביאורים ובידורים, בהדים ומאידים, ובסופו קצת שאלות חידות 'למעשה').

בטלפון: 02-5864229 בפקס: 02-5861245 (לצ"ן: עבור בן-דוד ולברר נתקבל) ובדוא"ל: BH5864229@GMAIL.COM

נא לסייע לעלון ב'נדרים פלוס' עבור 'שבט אחים' – רמות פולין' (שלוחה 3044) בקטגוריה 'עלון הפרשה המחכימה'

לענין הלכה

הערות מעשיות בהל' קנייה ממפעלים וביקור אתרים של מחללי שבת
גליון זה מודפס לעורך לב המעיין בלבד ולא לסמוך עליו למעשה גליון 317

קנייה ממפעלים של מחללי שבת

אנו עדיין בעיצומו של חודש סיון שניתנה בו תורה. ושקבלנו מחדש ערבות על תרי"ג מצוות, כלול בזה מצות שמירת שבת זכור ושמור בדיבור אחד נאמר'. (עי' גמ' סוטה לז).

אחד מהדברים שנוגעים לציבור מאד מדין ערבות הוא החיוב להוכיח את אלו המחללים שבת. ואף אם נאמר שבזמננו אין אנו יודעים להוכיח (דבר שבהרבה מקרים אינו נכון) עכ"פ בידינו לא להחזיק ידיהם של אלו המחללים שבת, וכ"ש לגרום להם לשנות באולתם. ואם יש כח ע"י הציבור ביחד להפסיק אותם מלחלל שבת בפרהסיא, ע"י מניעה מקנייה ממוצריהם או לבקר באתריהם מחובתינו לעשות כן.

בזמננו

ובפרט בזמננו שכח הציבור יותר גדול מפעם וביכולתו להשפיע על המפעלים, יש יותר חיוב ממה שהיה. וכן שמענו שהגרי"ש אלישיב זצ"ל בתחילה היה מורה שאין צריך למנוע מללכת לאתרים שבהם מחללי שבת וכדו' כיון שהציבור היה קטן מאד ולא היה בזה משום מחאה ולא היה שווה לכמעט כלום. אכן בזמננו שלהציבור יש יותר כח להשפיע על האתרים והחברות יש יותר חיוב בזה (הגרי"צ קוק שליט"א).

אתרים שבהם מחללים שבת

דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל שאין ללכת למקומות אלו כדי שלא להחזיק את ידם (הגרי"צ קוק שליט"א).

וכששאלו את הגרי"ש קרליץ זצ"ל מה להורות לאלו ששואלים האם ללכת לאתרים שבהם מחללים שבת, השיב 'לא מקבלים שם יראת שמים' (הגרי"ש קנר שליט"א).

קניית מוצרים שנעשו תוך כדי חילול שבת ר"ל

מוצר המיוצר בשבת: מפעלים שמייצרים בגדים, מאכלים, רהיטים וכיוצא בו, ועובדים בימות החול וגם בשבת קודש בחילול שבת ר"ל, אין לקנות ממוצרים אלו שנעשו בחילול שבת (חוט שני שבת ח"ב עמ' מה).

לא ידוע אם מיוצר בשבת: וכתב בחוט שני (שם) אמנם אם לא ידוע אם מוצר פלוני שרוצה לקנות נעשה בחילול שבת ואינו יכול לברר זאת כמו שמצוי כיום במפעלים הגדולים, מותר לקנות מוצרים אלו הנמצאים בחנויות [אחר שיצא המוצר מן המפעל, אבל בתוך המפעל הרי זה קבוע ואסור], דאזלינן בתר רובא של המוצרים שנעשו בהיתר בימות החול.

וכן כתב בס' מאור השבת (ח"א סי' קח ס"ק יז) בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל שמותר לקנות מוצר של מפעל המחלל שבת,

^א וסיפר מעשה שהיה לפני מספר שנים על ת"ת שביטל ביקור לאחד מהאתרים ע"פ הוראת הגרי"ש אלישיב זצ"ל. וכשמנהל המקום בירר שזה היה משום שהאתר מחללים שבת וע"פ הוראת רב גדול ביטלו את הביקור, הזדעזע מכך. והגרי"ש אלישיב זצ"ל ראה מכאן שיש בזה השפעה על האתרים.

^ב עי' המג"א (סי' שיח ס"ק ב) דלמי שנתבשל בשבילו חשיב כאחרים שמותר למוצאי שבת מיד ואפילו כשנעשה במזיד, וכן העלו לדניא האחרונים (פמ"ג, אליהו רבה, ומ"ב ס"ק ה). עי' שו"ע יו"ד (סי' צט ע"ג ה) ועי' בשו"ת כתב סופר (חלק או"ח תי' נ"ו) בנידון פונדק ישראל שבישלו שם בכל שבת ושבת כמו בחול והיו בין האוכלים מזידים, שוגגים ומוטעים, עי' שם בכתב סופר.

^ג אכן עי' במאור השבת (להלן) שכתב בדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל דלכאורה אפילו כשקונה במפעל עצמו שהוא מקום קביעות יהיה מותר מדין ספק. (ועי' מ"ב סי' שיח ס"ק ב בענין ספק מעשה שבת).

מטעם שספק מעשה שבת מותר בדבר שאין לו מתירין. **אפשר לברר לא הולכים בתר רוב:** באופן שיש קוד על המוצר וניתן לברר זמן יצור המוצר. כתב בחוט שני (שם בהערה) דאם אפשר לברר אם נעשה בשבת לא אמרינן דאזלינן בתר רובא, וכן לקנות מוצרים אלו מן המפעלים הנ"ל עצמם אסור אף שרוב מוצריהם נעשו בימות החול דלא אזלינן בתר רובא כשהוא במקום הקביעות, ועל כן צרכניות גדולות שקונים את סחורתם מן המפעל אסור להם לקנות ממפעלים שעובדים בשבת קודש. ע"כ הערה. ועי' גם בחוט שני (ח"א פכ"ב עמ' מא). **לפני עור ומסייע:** כל זה רק לענין קנסא דמעשה שבת, אבל לענין לאו דלפני עור או מסייע לדבר עבירה, כבר כתב בשו"ת **כתב סופר** דנראה לי ברור דמי שקונה מפונדק זה אחר השבת גם מי שלא נתבשל עבורו עושה איסור מסייע ידי עוברי עבירה לכל הפחות ויש לחוש גם משום לאו דלפני עור, עכ"ל. (חוט שני ח"ב שם).

כשאינן השפעה בחברה

כתב בחוט שני (שבת ח"ב עמ' מב הערה לג) אמנם כל הנידון בענין איסור מסייע או לפני עור הוא דוקא כשיש השפעה מהקונים שומרי שבת על החילול שבת שע"י שלא יקנו מוצריהם ימעטו בחילול שבת, אבל אם אין השפעה ע"י דהיינו שהמפעלים ימשיכו לעבוד בשבת כהרגלם ר"ל אף אם ציבור שומרי תורה לא יקנו מהם אין בזה משום מסייע, ואף שמן הראוי לאסור להשתמש במוצריהם אף שנעשו רק בימות החול משום שעוברים בשאט נפש על חילול שבת ושבת קודש הפקר בעיניהם, מ"מ אין לאסור.

שימוש בחשמל מח"ח ביום חול: ובכגון זה אמר מרן החזון איש זללה"ה שהיה רוצה לא להשתמש בחשמל גם בימות החול מפני שמחללים שבת אך אינו יכול להטריח על הציבור ועל בני ביתו, אולם באופן שיש השפעה מקנית הציבור שומרי שבת על חילול שבת ודאי שאסור לקנות מהם ולסייע בידם, וכח"ע כתב בקהלות יעקב שם וז"ל, ומה"ט פשוט מאוד דאסור בהחלט לקנות גם מהמלט [שם דיבר במפעל מלט שעבדו גם בש"ק] שידוע בבירור שלא חיללו עליו את השבת, שהרי אילו לא היו קונים מהם זה שנעשה בחול והיה מצטבר אצלו הרבה מלט באין קונה ודאי היה ממעט בעבודתו להבא, אם בהפסק כמה שבועות או במיעוט פועלים, ונמצא שבקניית תוצרתו בין דחול בין דשבת מביאים אותו לחילול שבת ואיכא לפני עור גמור וקולר תלוי בצואר הקונים ע"ד שאחז"ל בכיוצא בזה דלא עכברא גנבא אלא חורא גנבא, עכ"ל (וכתב שהסכים עמו מרן החזון איש זצ"ל).

השפעת הציבור: עי' בספר ארוחות שבת (ח"ג סימנים סימן יב) שכתב על דבריו, כיון שלכל יחיד בפני עצמו אין השפעה ממש, אלא רק אם הרבים יתאחדו תהיה להם השפעה, יתכן שמעיקר הדין אין על כל יחיד איסור לפני עור.

ועי' בס' חשמל בשבת שהביא כמה מראה מקומות היכן מצינו חטא דרבים והנטפל לעוברי עבירה נענש כעוברי עבירה אף באופן שהיו עושים החטא בלעדיו (עי' משנה פ"א מס' מכות).

לא למחות – מוטב שיהיו שוגגין: כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' עט אות יג) בשם שו"ת מחזה אברהם (סי' מר) שלגבי האיסור של לפני עור ומסייע, אין למחות ביד המקילין ומוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידין, וסומכים בכך על הסוברים שכשיש יהודים אחרים שכן יקנו אין איסור לפני עור. וגם איסור מסייע אין איסור, שהרי דעת הש"ך (יו"ד סי' קנא ס"ק

ו) שאין חייבים להפריש ישראל מומר מאיסור. וכן הובא בספר **תולדות יעקב** (עמ' פד) בשם **הסטייפלער זצ"ל** שלא פירסם שוב את התשובה שכתב לאיסור, כי בזמנו רבו חילולי שבת ומוצרים רבים הגיעו ממפעלים מחללי שבת, ומצד הדין היה אפשר לסמוך על הרוב שנוצר ביום חול, ובדבר שהציבור לא יכול לעמוד בו, אומרים מוטב וכו'.

חילול ד': בנוסף לזה עיי החזקת מחללי שבת לפעמים יש בזה חשש חילול השם, שזה מראה שאין חילול שבת חמור בעיניו ח"ו.

לקנות מוצרים מגרמניה

ניתן ללמוד ממה שבמשך עשרות שנים אחרי השואה רבים נמנעו מלקנות רכבים, מכונות ושאר מוצרים תוצרת גרמניה כדי לא להחזיק ידי הרשעים ימ"ש, שיש הרגש טבעי שא"א לקנות ולהחזיק ידי רשעים. וא"כ ה"ה לקנות מוצרים מהרומסים שבת קודש בשאט נפש ר"ל, שראוי למנוע מלהחזיק דיהם בקניית מוצרים המיוצרים על ידם, גם אם אין איסור בזה מדינא. הרי עונש חילול שבת בסקילה העונש הכי חמור, שהמחלל שבת מקבל עונש יותר חמור מהרוצח שעונשו בסייף, ומומר לחלל שבת מומר לכל התורה כולה (משא"כ מומר לרציחה). ועי' גמ' סנהדרין (דף מו) שאין קוברין רשע קל אצל רשע חמור וכתב **החפץ חיים** (הערה על ליקוטי הלכות שם) "ומזה ימלא רתת המורדים והפושעים שמחללים שבת בשאט נפש שאפילו מי שהוא רוצח הורג נפש שמיתתו בחנק ונואף שבה על אשת איש שמיתתו בחנק מ"מ עדיין נקרא רשע קל אצל מחלל שבת שמיתתו בסקילה" עכ"ד. (**נמצא ש'ביזיון' לנואף ורוצח להיות קבור קרוב לרשע חמור המחלל שבת**). ועי' **ברבינו יונה שערי תשובה שער ג'** (אות ככו).

מי שאין בידו להימנע ללכת לאתרים של חילול שבת מי שאין בידו להימנע מללכת לאתרים של חילול שבת (באופן שיש רבנים המתירים מדינא, ויש חובה מצד כיבוד אב ואם וכדו'), לכל הפחות ראוי להתלונן על החילול שבת [לשלוח מכתב].^ד (בתוכן המכתב ראה בהערות).

[ניתן לקבל רשימה של אתרים כשרים - במייל בסוף הגיליון]
חברת חשמל: וכן יש ענין גדול להתלונן על החילול שבת בחברת חשמל, ולבקש שיכניסו גויים להפעיל את המערכות,^ה וכל תלונה מצטרפת.

מעשה נורא - הובא בגיליון 'קדושת בית מקדש מעט' (בהכוונת הגרמ"מ לובין שליט"א) מס' 42 במדבר תשפ"א התפרסם בעולם סיפור על א' מהאנשים שניצלו מהאסון במירון. ברצוננו לספר את הסיפור מכלי ראשון בצורה מדויקת: יהודי יקר בשם הרב אברהם קרויס הי"ו מחסידי 'תולדות אברהם יצחק' תושב העיר בית שמש, שהיה בתוך האירוע המזועזע, נפגע בצורה קשה ואיבד את ההכרה, אנשי הצלה סימנו אותו בין הגופות שלא אמורות להישאר בין החיים, אך לפתע א' מאנשי הצלה הציע שאולי בכל זאת ננסה לבצע בו החייאה, וכך עשו, ובחסד ד' הוא התעורר. הוא פונה מיד לבית החולים זיו בעיר צפת'^ו

^ד אכן שמענו בשם הג"ר אביגדור מילר זצ"ל כששאלוהו האם יש להימנע מכך והשיב: למה לא לקנות מהם: (והסביר מה שהסביר ואכמ"ל).

^ה והרי א"א לחייב אדם לעסוק כל היום בכתובת מכתבים נגד מחללי שבת, אבל לכל הפחות אם בעצמו נהנה ממקום שמחללים שבת עליו יותר חיוב לשלוח תלונה. ואמר על כך הגר"י קנר שליט"א (ועוד) שזה הערה חשובה.

עוד שמענו שהג"ר אביגדור מילר זצ"ל היה מעודד שליחת מכתבים לאלו שעשו שלא כהוגן (אפילו גויים), ואע"ג דהרבה פעמים לא עזרו הסביר שע"י זה הוא מחזק את עצמו ביראת ד'. ובדאי אם כל מי שהיה לו צורך לבקר היה מתלונן על כך ומדגיש זאת, ירבה מאד הסיכויים שיסגרו דלתותיהם בשבת.

ועי' גמ' שבת נד: - נה. דברים נוראים על מי שאפילו ספק אם יש בידו למחות ואינו מוחה.

^י חשוב לציין שע"י החילול שבת הדבר גורמת נזק כספי למפעל / אתר. וכן לציין אם ידוע על מקומות ציבוריים (ת"ת, ישיבות, סמינרים וכדו') שעקב החילול שבת לא משתמשים באתריהם או במוצריהם וגורמת להם נזק כספי. (עוד דוגמה: אם יש חנות עם פרסומים לא צנועים בכניסה לחנות, ניתן לציין את הנזק הכספי הנגרם מכך (ותן לחכם ויחכם עוד)).

^י ואם היו כל המשתמשים עם החשמל רואים לעצמם חובה **לכתוב מכתב פעם בשנה להתלונן על החילול שבת**, ומבקשים שיכניסו שם גויים בשבת (ולהדגיש שוב ושוב את הנזק הכספי הנגרם לחברה מכך שמתעקשים לא להכניס שם גויים) ודאי היה עוזר מאד (שמענו מהמתעסקים בענין).

כתובת לתלונות בחברת החשמל: דוא"ל ombudsman@iee.co.il

אך שם איבד את ההכרה פעמיים נוספות, ובחסד ד' שוב הצליחו להחיותו וחזר לחיי.

למחרת בבוקר (יום שישי עש"ק 'אמור') נכנס אליו יהודי יקר מאוד בשם הרב ישראל יהודה רוטנברג הי"ו אשר חלק מתפקידיו הוא לחלק אוכל כשר לחולים בבתי החולים מטעם ארגון מפעל החסד, הוא רצה להגיש לו אוכל, אך היהודי הפצוע הרב קרויס (שעדיין היה שעות ספורות אחרי שחזר לחייו, ועדיין לא היה בהכרה מלאה), טען שרוצה אוכל דווקא בכשרות מסוימת ומהודרת. תוך כדי אומר לאיש החסד הרב רוטנברג 'איך בין גווען אויף יענע וועלט - איך בין צריק גקומן וייל איך ריעד נישט בדווענן' (=אני כבר הייתי למעלה והחזירו אותי למטה כיון שאינני מדבר בתפילה!!!) הרב רוטנברג קורא לבנו שעמד בפתח: 'הרשי, אתה שומע מה הוא אומר, הוא היה עם שתי הרגלים למעלה וחזר לפה כיון שאיננו מדבר בתפילה'.

הרב קרויס מבקש מהם שיביאו לו בגדים ומראה תלוי על הקיר את הבגדים הקרועים שנקרעו כשעשו לו את החייאה, התחיל הרב רוטנברג לחשוב כיצד ישגי לו בגדים לשבת, ואז אומר לו הרב קרויס יש לי מזוודה אצל יהודי במירון עם בגדי שבת.

הרב רוטנברג רצה מאד לעזור לאותו יהודי שכי"כ יקר בעיניו בגדי שבת, אך המשטרה סגרה את הכניסה למירון. סמוך לשעה 3:00 כשנפתחו שערי מירון התקשר מיד איש החסד הרב רוטנברג לרב קרויס ואומר לו אני נוסע להביא לך את המזוודה ממירון, אומר לו הרב קרויס אין צורך, אני כעת עולה במעלות מירון, אני בשבת אצל ר' שמעון, הרב רוטנברג המום כולו!

ואומר לו מה אתה עולה למירון, איך זה, הרי לפני כמה שעות הייתי במצב כל כך אנוש, היית כבר למעלה!, **אומר לו הרב קרויס כבר אמרתי לך 'אני לא מדבר בתפילה'**.

ביררתי את הסיפור ממקור ראשון, וגילינו שהרב קרויס הגי"ל אינו רק דואג על עצמו לא לדבר בתפילה, אלא הוא דואג גם לאחרים שלא ידברו, ומוציא ספרים ועושה חיזוקים, ובאמת כשאדם עושה למען קדושת בתי הכנסת, הקב"ה משאיר אותו למטה להרבות כבוד שמים.

ההשלמה של הסיפור הזה היא: להרב רוטנברג הגי"ל יש לו שתי בנות שחיכו שנים רבות לזש"ק, לאחת נולדה בת בעבר לפני כמעט שבע שנים (ב-ב' סיון ימלאו שבע שנים) ומאז לא זכתה להיפקד עוד בזש"ק, ולאחרת לא נולדו בכלל, מספר הרב רוטנברג שהם עשו את כל ההשתדלויות הרפואיות עם טובי הרופאים בארץ, וכמו כן גם רפואות טבעיות וכדו', ועל אף הבטחות הרופאים שהכל יהיה בסדר שום דבר לא עזר, ולפני כשנה בקיץ תשי"פ כשכבר בני המשפחה התייאשו מלעשות את ההשתדלויות הגשמיות, אמר הרב רוטנברג לעצמו **אני יעשה השתדלות רוחנית בענין 'קדושת בתי כנסת'**, אך הרב רוטנברג היה בבעיה כיון שהוא עצמו ב"ה לא מדבר בכלל בבתי הכנסת (שזהו סיפור לעצמו בלי' בעתיד), אם כן מה הוא יכול לקבל על עצמו בכדי להרבות כבוד שמים ולהביא ישועה לבנותיו! החליט הרב רוטנברג שהוא מקבל על עצמו להעיר לאותם אנשים שמדברים בתפילה, ומתאר לנו הרב רוטנברג איך הוא מעיר לאנשים בצורה עדינה ונעימה, ובתחילה מסמן למדברים עם אצבע על הפה, ואח"כ דופק בנחת על השולחן, אך במקרים שלא עוזר כלום הוא פשוט מעלה את הקול ומקיים את השו"ע (בסימן קכ"ד ס"ז) **לא ישיח שיחת חולין בשעה שלישי-צבור חוזר התפילה ואם שח הוא חוטא וגדול עונו מנשוא וגוערין בו**, שכידוע זה המקום היחיד בשו"ע שכתוב לגעור במישהו ועוד כשזה ברבים! קבלה זו היתה בערך לפני כעשרה חדשים, וברוך ד' ביום שלישי כ"ב אייר תשפ"א נולדו לו שני נכדים (בנים) משתי בנותיו הגי"ל בהפרשים של פחות משעתיים באותו בית חולים. ד' יעזור שיזכה לרות רוב נחת דקדושה, ולהמשיך להרבות כבוד שמים, ושנזכה כולנו להתחזק בשמירת קדושת בתי מקדש מעט, ולהוסיף כהנה וכהנה, ומתוך כך נזכה לכל הישועות בבנין ביהמ"ק השלישי במהרה בימינו אמן.

ב.ב. 0527101970 ניתן להתקשר בשעות בין הסדרים.

לעילוי נשמת הגאון רבי מרדכי ליב הלוי
בן הגאון רבי משה חיים הלוי זצ"ל קצנלנבוגן זצ"ל

להשרות והארות - 0533-163-916 נא להשאיר הודעה (משה יחיאל הרסקין - מודיעין לעילוי)
 ניתן לקבל הגיליון במייל: g089285647@gmail.com
 וכן הגיליון ללמוד ולקיים' על סדר הדף היומי
"קו בארבע אמות" 0722-549-661
 דף היומי: ענינים מעשיים - שלוחה 1,2 לענין הלכה - שלוחה 3

טמונה בפרשה

עלון שבועי לעידוד העיון והבקיאות בפרשת השבוע

פרשת שלח

לסדר את הפרשה

לפניכם רשימת נושאי הפרשה בסדר מעורב, עליכם לסדרם מחדש לפי סדר ההתרחשויות בפרשה. כשתצליחו, תקבלו מהאותיות חלק מפסוק מהפרשה.

- א. מקושש העצים ועונשו
- א. כעס השי"ת וסליחתו ע"י תפילות משה
- א. דיני מצוות חלה
- ב. המרגלים תרים את הארץ
- ד. דיני מצות ציצית
- ד. דיני פיר העלם דבר
- ה. בכיית העם
- ה. המרגלים מוציאים דיבת הארץ
- ו. שליחת המרגלים ע"י משה
- ט. פירוט שמות המרגלים
- מ. דיני חטאת יחיד
- מ. ציווי הנסכים והמנחות
- צ. עליית המעפילים והכאתם
- ר. עונש העם והמרגלים

שאלה לשולחן שבת

"ראשית עריסותכם חלה תרימו"

כתוב בשולחן ערוך (יו"ד שכ"ו ס"ב): 'אבל [שאר אדם שאינו נחתום] העושה עיסה לחלקה בבצק, פטורה'.

ויש לבאר את מנהג ישראל המפרישים חלה בערב שבת מהעיסה שממנה מחלקים חלקים שבכל אחת מהן יש פחות משיעור הפרשת חלה כדי לקלוע מהם חלות לשבת, והרי מבואר בשו"ע שמי שמחלק את הבצק אינו חייב בהפרשת חלה?

מטרת השאלה הינה לעודד דיון סביב שולחן השבת. ניתן לשלוח את תשובותיכם למערכת (בצורה מקורות, אם ישנם) ובל"י אכתוב מן התשובות בעוד כחודש.

העלון מוקדש לע"ג
רבקה בת יסכה ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

פנינים

"כולם אנשים" - 'ואותה שעה כשרים היו' (רש"י)

יש לפרש למה התכוון רש"י בפירושו: 'ואותה שעה כשרים היו'. והנה, עונש המרגלים נגזר עליהם כנגד ארבעים יום שימתינו ארבעים שנה, יום לשנה. ולפי חשבון זה יוצא שעל ארבעים ימים של חטא שהם 960 שעות (40 כפול 24) נענשו 480 חודשים (40 כפול 12) דהיינו שעל כל שעה נענשו 15 ימים - חצי חודש. בני ישראל יצאו ממצרים בט"ו בניסן ונכנסו לארץ בל בניסן - הרי שנחסרו ממנין ארבעים השנים ארבעה ימים, כמו כן יש להחסיר עוד 11 ימים שממילא היו צריכים ללכת בהם אפילו אם היו נכנסים מיד לארץ שהרי כתוב: "אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר עד קדש ברנע". הרי שנחסרו 15 ימים ממנין ארבעים השנה שהם כנגד שעה אחת של ריגול, וחייב להיות שבאותה השעה הראשונה של המרגלים עדיין לא חטאו וכשרים היו, ומובן ביותר מדוע רש"י מדגיש שרק באותה השעה כשרים היו. (בשם ר' יצחק חריף)

"אני ד' דיברתי אם לא זאת אעשה לכל העדה הרעה הזאת ושם ימותו"

לכאורה קשה: הלא חטא העגל חמור מחטא המרגלים, ומדוע במעשה העגל הקב"ה בלח לבסוף וביטל את העונש המיידית אך בחטא המרגלים לא הועיל דבר? אלא, בחטא העגל עדיין לא ידעו ישראל שתועיל תשובה לחטא כה חמור, ולכן נשבר ליבם בקרבם מאד ותשובתם הייתה ממעמקים ונתקבלה ברצון. לעומת זאת, בחטא המרגלים, כבר למדו מניסיונם שהתשובה מועילה וחשבו שיעשו תשובה ומיד תכופר עונשם, עד כדי כך שאמרו בבטחה: "הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ד'", והיה חסר לתשובה שעשו את אותו הסממן של רוח נשברה, ולכן לא נתקבלה במרום שעיקר התשובה היא רוח ולב נשברים. (ר' יחזקאל מקוזמיר) וכן מובא בשם רש"י ב מפשיסחא על הפסוק: "ויתאבלו העם מאד" שניסו לעשות תשובה בדרך של 'אחטא ואשוב' ולכן לא עלתה בידם.

"ולא תתודו אחרי לבבכם"

ידועה הדרשה על הפסוק: 'ואהבת את ד' אלקיך בכל לבבך' שהכוונה לשני היצרים הטוב והרע, ועל משקל זה יש להבין מדוע כאן כתוב שאין לתור אחרי לבבכם - שני היצרים, וכי אין לתור אחר היצר הטוב?! אלא, כלל יש בידינו ש'אל תהי צדיק הרבה' שלעיתים נסחף האדם אחר יצרו הטוב מדי ומרבה בחומרות שאינו יכול לעמוד בהם, ותופס מדרגות גבוהות ולבסוף נופל. כמו שכתבו (תענית יא.) שהיושב בתענית נקרא חוטא, ולכן לעיתים: 'ולא תתורו' גם אחרי היצר הטוב. (מעין גנים)

"ויניחו אותו במשמר"

בשו"ע (או"ח של"ט ד') כתוב שאין דנין בשבת. וכותב שם הרמ"א במקום: 'ולכן אסור לתפוס ולהכניס לבית הסוהר מי שנתחייב איזה עונש כדי שלא יברח'. ויש לבאר כיצד כלאו בשבת את מקושש העצים והרי מבואר שאסור לכלוא אדם בשבת משום שנכלל באיסור לדון בשבת? ויש לומר: א. עדיין לא תיקנו חכמים שאין דנים בשבת. ב. אסרוהו במוצאי שבת. (רבינו בחיי) ג. אולי נאסרה חבישה מצד עונש ולא מצד שלא יברח. ד. הביאו אנשים למקומו כדי להשגיח עליו. ה. מחלל שבת מותר. ו. הביאוהו אל בית המדרש כמנהג כולם מדי שבת בשבתו, ושם השגיחו עליו. (חיי משה) ז. עשו כך כדי לגדור את עניין חילול השבת. ח. בגלל שהתרו בו שלא יחלל את השבת ובכל אופן חילל, חבשוהו כדי למנוע ממנו חילולי שבת נוספים. ט. משום שלא ידעו איזו מיתה לפסוק לו, שוב אין איסור לחבוש אותו מפני שכל האיסור נובע מחשש שיבואו לכתוב גזר דין. (הרי בשמים) (ע"פ תשובות הקוראים הנכבדים שליט"א ל'שאלה לשולחן שבת' תשע"ט)

ישנו ביקוש רב בבתי הכנסת ברחבי הארץ לקבל את העלון לקהילה שלהם. זו ההזדמנות שלכם ליכות בהפצת תורה. ניתן לתרום:
1. בהעברה לבנק לאומי (10) סניף 911 חשבון 3787939, ע"ש 'ביין' 2. לשלוח שיק למערכת

חידון א' ת'

התשובה לכל שאלה מתחילה באות המופיעה בתחילת השורה

- א. שם אחד מילידי הענק
- ב. הימים בהם נשלחו המרגלים היו ימי _____
- ג. שמות שלושה מהמרגלים
- ד. ד' המית במגפה את המרגלים מוצאי _____ הארץ
- ה. מידת נפח לנוזלים (שמן ויין)
- ו. מה עשו העם כשנודע להם עונשם? (לשון הפסוק)
- ז. המרגלים כרתו בנחל אשכול
- ח. העמלקי והכנעני הכו את המעפילים עד ה-
- ט. יהושע וכלב אמרו ש- "_____ הארץ מאד מאד"
- י. המקריב נדר או נדבה צריך להביא עמו גם _____
- כ. השי"ת הבטיח לו שזרעו יירש את הברון
- ל. מילה נרדפת למילה "לרגל"
- מ. המרגלים אמרו שראו בארץ אנשי _____
- נ. אביו של יהושע (או: אביו של אחד המרגלים)
- ס. מרכיב עיקרי במנחה
- ע. ממנה מפרישים חלה
- פ. המרגלים הביאו והראו למשה וכל העם מ_____
- צ. "סר _____ מעליהם"
- ק. ממקום זה במדבר פארן נשלחו המרגלים
- ר. המרגלים הביאו איתם, מהארץ להראות לעם
- ש. חברון נבנתה _____ שנים לפני צוען מצרים
- ת. המרגלים הביאו איתם, מהארץ להראות לעם

חידון א' ת' הפוך

התשובה לכל שאלה מסתיימת באות המופיעה בתחילת השורה

- א. אביו של מרגל שבט בנימין, פלטי
- ב. "הלוא _____ לנו _____ מצרימה"
- ג. "ציצית" בגימטריא + 8 חוטים + 5 קשרים =
- ד. שמו של מקווש העצים (ע"פ המסורת)
- ה. עונשו של המחלל שבת במזיד
- ו. יהושע וכלב _____ את בגדיהם אחר דברי המרגלים
- ז. "וטפכם אשר אמרתם _____ יהיה"
- ח. "ועתה יגדל נא _____ ד"
- ט. שמו של מרגל שבט שמעון
- י. שמותם של שניים מילידי הענק
- ך. השי"ת אמר למשה- "סלחתי _____"
- ל. המרגלים הביאו מארץ ישראל במוט
- ם. המרגלים אמרו שנראו בעינינו ובעיניהם כ-
- ן. יש להרים תרומה מן החלה כתרומת _____
- ס. "_____ כלב את העם אל משה" (רמז: 'וישקיט', 'וישתיק')
- ע. מרגל שבט ראובן
- ף. אביו של מרגל שבט יששכר, יגאל
- ץ. אדם כשר, מכונה כך- (ע"פ רש"י)
- ק. עם שיושב, בארץ הנגב
- ר. ד' רצה להרוג את בני ב-
- ש. המעפילים המרו את דבר ד' והעפילו אל _____ ההר
- ת. המרגלים ראו בא"י ערים _____

ואלה שמות

"שלה לך אנשים"

מה היה שמה של אשתו של שלח (המוזכר בפרשת נח)? (התשובה במדור התשובות)

מן המדרש

וכן אתה מוצא בדרכי המקום, שכל החביב מחבירו קודם את חבירו. תורה לפי שחביבה מכל, נבראה קודם לכל, שנאמר: "ד' קנני ראשית דרכו", ואומר: "מעולם נסכתי מראש". בית המקדש לפי שחביב מכל, נברא לפני כל. שנאמר: "כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו". ארץ ישראל שחביבה מכל נבראת קודם לכל, שנאמר: "עד לא עשה ארץ וחוצות וראש עפרות תבל", "ארץ" אלו שאר ארצות, "וחוצות" אלו מדברות "תבל" זו ארץ ישראל, רבי שמעון בן יוחאי אומר: "תבל" זו ארץ ישראל, שנאמר "משחקת בתבל ארצו", ולמה נקרא שמה תבל שהיא מתובלת בכל, שכל הארצות יש בוז מה שאין בוז, אבל ארץ ישראל אינה חסרה כלום, שנאמר: "לא תחסר כל בה". דבר אחר, "תבל" על שם תבלין שבתוכה וזו תורה, שנאמר: "בגוים אין תורה", מכאן שהתורה בארץ ישראל. וכן אתה מוצא בסנחריב כשבא לפתות את ישראל, אמר להם: "עד בואי ולקחתי אתכם אל ארץ כארצכם", אל ארץ יפה מארצכם לא כתוב, אלא: "אל ארץ כארצכם", והלא דברים קל וחומר אם מי שבא לומר שבחה של ארצו לא אמר גנות על ארץ ישראל, קל וחומר לשבחה של ארץ ישראל. רשב"י אומר, שוטה היה זה שלא היה יודע לפתות, משל לאדם שהלך לישא אישה ואמר לה: 'אביך עשיר ואני עשיר, אביך מאכילך בשר ודגים ומשקך יין ישן, ואני מאכילך בשר ודגים ומשקך יין ישן', - אין זה פיתוי, כיצד הוא פיתוי, אומר לה 'אביך הדיוס ואני מלך, אביך עני ואני עשיר, אביך מאכילך ירק וקטניות ואני מאכילך בשר ודגים ומשקך יין ישן, אביך מוליך ברגל ואני מוליך במרכבה', והלא דברים קל וחומר: ומה אם מי שבא לומר שבחה של ארצו לא אמר גנותה של ארץ ישראל, קל וחומר לשבחה של ארץ ישראל. כיצא בו, כתוב: "צידנים יקראו לחרמון שריון", ובמקום אחר כתוב: "עד הר שיאן הוא חרמון" נמצא ארבע שמות יש לו, מפני שהיו ארבע מלכויות מתכחשות וכל אחת קראתו על שמה. וקל וחומר ומה אם פסולת ארץ ישראל יבע מלכויות מתכחשות עליה, קל וחומר לשבחה של ארץ ישראל. (ע"פ ילקוט)

מילה בפרשה

המלך שכח בכעסו,
להביא כלי למקומו,
למלאותו במים צוללים,
או אולי בחלילים.

המונח המבוקש הינו מילה
בת 3 אותיות המופיעה בפרשה.
אשר כל שורה בחידה
חוזרת להקשר שונה שלה.
(יתכן כתיב חסר וחילופי אותיות
בעלי הגיה דומה)

התשובה תפרסם אי"ה בגליון הבא

ושפני טמוני חול

מי היה אביהם של ילידי הענק, אחימן ששי ותלמי?

"והימים ימי ביכורי ענבים"

מזבא בשם האר"י שמצוות ביכורים היא כפרה על חטא המרגלים, מפני שהמרגלים חטאו בגלל שמאסו בטוב ואילו מצוות ביכורים באה להראות את חיבת הארץ. אף לכן נוהגת מצוות ביכורים רק בשבעת המינים שבהם נשתבחה הארץ, וכך אף כותבת המשנה: כיצד מפרישין הבכורים. יורד אדם בתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה, אשכול שבכר, רמון שבכר - דווקא פירות אלו שבהם חטאו והביאו להראות שפירותיה משונים וכך יושביה משונים. לכן אומרים בפרשת ביכורים: "ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתן לי ד'", "ועתה" הוא לשון תשובה לתקן את חטא המרגלים ולהראות את שבח הארץ. ועוד, 'מביא ביכורים' בגימטריא שווה ל'חטא מרגלים'.

שעשועי דאורייתא

"ויניחו אותי במשמר"

על מי עוד נאמר בתורה שהניחו אותו 'במשמר'?

מצאו נא בפרשה:

1. שני שמות המורכבים מאותן האותיות.
2. פסוק שמתחיל ומסתיים באות מ'.
3. פסוק שמתחיל ומסתיים באותן שלושת המילים.
4. מילה עם אות גדולה (רבתי).
5. מילה המופיעה פעמיים ברצף. (2)
6. אות המופיעה פעמיים ברצף. (10 תשובות)
7. שני מילים רצופות: ספר בתנ"ך ופרשה בתורה.
7. אדם ששמו ניתן לקריאה אף מסופו לתחילתו.

"זיכרון" סימן

גימטריאות ורמזים לזכירת מספר פסוקי הפרשה

בפרשת שלח מסופר בעיקר על המרגלים. אך יהושע וכלב אמרו: "טובה הארץ מאד מאד".
בפרשת שלח ישנם 119 פסוקים, ואפשר לזכור זאת ע"י זכירת המילים:
"הלא טובה היא מאד" = בגימטריא = 119

תשובות

ושפני טמוני חול - תשובה לשבוע שעבר: כמה טעמים היו במן? -כמונין מתוק (546), שכתוב: "ופריו מתוק לחכי". (פירוש הרוקח) **לסדר את הפרשה** - "טובה הארץ מאד מאד". **חידו א' ת'** - אחימן, ביכורי ענבים, גדי גאואל גדיאל, דיבת, הין, ויתאבלו, זמורה, חרמה, טובה, יין, כלב, לתור, מידות, נון, סולת, עיסה/עריסותיכם, פרי הארץ, צילם, קדש, רימון, שבע, תאנה. **חידו א' ת' הפור** - רפוא, טוב שוב, תרי"ג, צלפחד, סקילה, קרעו, לבז, כח, שפט, ששי תלמי, כדברך, אשכול, חגבים, גורן, ויהס, שמוע, יוסף, עץ, עמלק, דבר, ראש, בצורות. **שעשועי דאורייתא** - שר המשקים ושר האופים (וממילא אף יוסף), אחי יוסף ושמעון, ואת המקלל. 1. יוסף ו-ופסי. 2. "מראשית ערסתיכם תתנו לד' תרומה לדרתיכם". 3. "אני ד' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם... אני ד' אלוקיכם". 4. "יגדל נא". 5. "יום יום", "מאד מאד". 6. בבקר, שגנה, ההר, ניחח, היינו, ככה, ממדבר, ענגך, ששי, תתורו. 7. "יהושע: וישלח". 8. "גון". **ואלה שמות** - מלכה בת כביר. **מילה בפרשה בהעלותך** - ג. "שפר עליו מזלו" - מזל=גד, "שמעבר לנהר גורלו" - שבט גד שקיבל את נחלתו מעבר לירדן, "וכשאכל את עיגולו" - המן היה מזרע גד (עגול), "זכר שזה הפך מאכלו" - האספסוף נזכרו בדג (הפך מגד) שאכלו. **טמונות בפרשה** - 1. "ומן הרימונים" (יג,כג) 2. "היש בה עץ אם אין?" (עם עין) (יג,כ) 3. "עין בעין" (יד,יד) 4. "אנשי מידות" (יג,לב) 5. "מצרים" (יג,כב) 6. "סר צילם" (יד,ט) 7. "כחגבים" (יג,לב) 8. "ילידי הענק" (יג,כב) 9. "במשמר" (טו,לד) 10. "ישב על הים" (יג,כט) 11. "אפס כי עז" (יג,כח) 12. "וירגמו אותו באבנים" (טו,לו), "לרגום אותם באבנים" (יד,י) 13. "עד חרוון" (יג,כב) 14. "פיצוחים" - הבפצחין (אונקלוס יג,כט) 15. "השמנה היא אם רוח" (יג,כ) **טמונות בהפטרות** - 1. "ותורידם בחבל" (ב,טו) 2. "השער לסגור" (ב,ה) 3. "זשמה רחב" (ב,א) 4. "ותקשר את תקות השני בחלון" (ב,כא) **שאלה לשלוח השבת במדבר** - שאלנו: מדוע בשולחן ובמזבח הוזהב כתוב "זשמו את בדיו", ואילו בארון ובמזבח החיצון כתוב: "זשמו בדיו"? כמה מעיקרי התשובות שהתקבלו במערכת: 1. אולי משום שלארון היו בדים מסוימים וניכרים במראם. (עבים יותר בצדדים) וכן למזבח הנחושת היו בדים גדולים ועבים יותר כדי להרים את המזבח ולרוקנו מכל העפר ואין צריך לומר שהיו מצופים נחושת ושונים במראם. אך בשולחן ובמזבח הוזהב, הבדים היו נראים כלפי חוץ דומים לגמרי ולכן בהם הדגישה התורה: "זשמת את בדיו". (-או כדי שלא יחליפו בין הבדים או כדי לומר שניתן להחליף כי 'את' הוא לשון ריבוי ויל"ע) (ט"ב) 2. היכן שנאמר שהיו 'בתים לבדים' שם כתוב ושמו **את** בדיו לרבות את הבתים לבדים. (בער"ט) 3. היכן שיש פרנסה (השולחן ומזבח הזהב שהקטורת סגולה לעשירות) מוסיפים את המילה את כדי לרמוז לתורה שהיא מא' ועד ת' שהרי אם אין תורה אין קמה. (פרדס רימונים) 4. היכן שהיו צריכים רק לסדר את הבדים קודם ההכנסה לכיסוי, לא כתוב 'את'. שארון הבדים היו בו ולא סרו ממנו ובמזבח הנחושת היו צריכים לפני הכיסוי להוציא את העפר והשתמשו לשם כך בבדים, וכבר היו בפנים ורק היו צריכים לסדרם היטב באמצע במקומותיהם שנית. (ע"פ הרמב"ן, המהר"ל דיסקין, הרדב"ז ועוד) 5. הבדים של הארון והמזבח הנחושת היו חשופים בפני עצמם ולא היו טפלים לכליהם כמו בשולחן ובמזבח הוזהב, שהרי טבעות הארון היו קבועות בו, ומזבח הנחושת לא היה שם כלי שרת עליו ובכלל חיברו את הטבעות למכבר שהיה כלי נוסף שהולבש על המזבח. (ושימשו את המזבח רק כשהיה ריק מעפר ולא היה במצב של 'מזבח' מתוקן) (גנת אגוז, למסבר קרא) 6. הטבעות בארון ובמזבח החיצון היו חשופות מצד עצמן כחלק מהכלים, בשונה מהשולחן וממזבח הוזהב ששם כתוב במפורש על הטבעות שהיו 'בתים לבדים' דהיינו כל תכליתן היא לשמש את הבדים, ומכאן שורש החילוק.

ניתן להשיג את העלון:

במייל: ע"י שליחת מייל בקשה אל: temunabaparashah@gmail.com - מלמדים, תלמידי תורה ובתי ספר - נא ציינו זאת.
באתרים: באתרים: 'ילדעת', 'אידישער ווינקל' (באידיש) 'תורת יוסף' ו'דרשו'.
בשכונת בית ישראל בירושלים: בחנות 'פיצוחי בית ישראל' רח' בית ישראל 1, ובמערכת.

העלון מגיע מדי שבוע לעשרות אלפי משפחות וילדים, המשתמשים בו ללימוד משותף סביב שולחן השבת.

מעוניינים להקדיש את העלון לכל מטרה? צרו קשר עם המערכת, או טלפנו: 052-766-5775

כל הזכויות שמורות לאהרן בייך.
ניתן לשלוח תגובות, רעיונות והערות למערכת:
קויפמן 17, ירושלים
temunabaparashah@gmail.com

אם הישיבות

תולדות בית אולפנא רבתא דוולאז'ין
דברי ימי היוסדה
ופרקים בפרשת גדולתה
לרגל יובל המאתיים לסילוקו של רבינו חיים מוולאז'ין זצלה"ה
סיון תשפ"א

התואר המפורסם לשיבת וולוז'ין היא "אם הישיבות", ולמחוללה הגר"ח: "אבי הישיבות". במאמר זה נגולל את היריעה סביב הרקע להקמת הישיבה, דרכה ואופיה. הדברים נלקטו מכמה ספרים ומאמרים, וכמובן לא היה מקום עמנו להאריך בכל מה שהיה צריך לכך.

להבין ש'ליטא' דאז אינה מדינת ליטא הקטנה בלבד, אלא היא כינוי לאיחוד פולין וליטא שהקיף גם חלקים גדולים מפולין ורוסיה הלבנה, ובהם יותר ממיליון יהודים), וכפי שמתואר בכתבי חכמי הדור, וקשה להאמין עד היכן הדברים היו מגיעים:

"לא נודע אפילו שם ישיבה"

ר' יוסף מקריניק תלמיד הגר"ח כתב במכתב משנת תרכ"ה: "בן ע"ח שנה אנכי היום... והתבוננתי שמקודם, טרם הוסד בית ה' ע"י רבינו הקדוש, היה העולם שומם, תהו ובהו ממש, כי לא נודע אפילו שם ישיבה, ומהו הענין של ישיבה ומה עושים בה, וגם לא נודע שם תלמוד תורה דרבים, כי היה העולם שומם מתורה, וגם ספרי ש"ס לא היו נמצאים בעולם כלל כי אם אצל יחידי סגולה גבירים מפורסמים, ואפילו בבהמ"ד מעיירות גדולות לא נמצא ש"ס שלם, כי לא היה נצרך בעולם מחמת שלא היו עוסקים בהם, וכשיסד רבנו את הישיבה, נתבקשו גמרות הרבה, והוצרכו לשלוח לעיירות גדולות ולקבץ גמרות לצורך בני הישיבה... ובשנה הראשונה שהוסד בית ד' בוולאז'ין, וראיתי שהרבה סוחרים הקיפו את דרכם להיות בוולאז'ין, לראות מהו הענין ישיבה, ומה עושים שמה, וכראותם שכמה מניינים מופלגי תורה יושבים ולומדים כל היום וכל הלילה בשקידה נפלאה, נשתוממו והתפלאו מאד על זה, שלא ראו ולא שיערו כזה, והרבה סוחרים שהו כמה ימים ולא רצו ליסע משם". (מובא בתולדות רבנו חיים עמ' 33)

הישיבה בצד רוחבה

רבי פנחס מפלאצק, תלמיד הגר"א, בספרו כתר תורה מתאר את בית המדרש בימים כתיקונם - הבית מלא "חבורות חבורות" של לומדים העוסקים בגמרא "עד חצות היום", כאשר בין הלומדים בולטים העידית של החברה - "זקנים והחכמים ובני הנגידים", ואז עובר הוא לתאר את המצב הירוד בזמנו: "ועכשיו בית מקדשנו חרב ובית מדרשנו שם מאין יושב כי אם הבטלנים והעניים הנאנחים ונאנקים אשר כל עובר עליהם ישום וישרוק... או לנו שכך עלתה בימינו, איה תפארת הדרת תורתנו, ועל מה יתקנאו בנינו... וכי מה כבוד או מעלה רואה הנער מילדי ישראל בבהמ"ד שיתאוה ויתקנא עליו, לפי שאינו רואה בבהמ"ד אלא עניים..."

רבינו עצמו כתב במכתבו ששלח לתפוצות ישראל בעת שפתח את הישיבה: "מעט שפסקו להחזיק ישיבות במדינה זו, מאז כל מבקשי ה' ותורתו ית"ש נפוצים המה כצאן אשר אין להם רועה".

חשוב להדגיש שהיו כמובן גדולי תורה באותם דורות, אלא שכפי שכתב

"אם הישיבות" - על שום מה?

הנה הרואה יתמה, וכי מה גדולה ורבותא כ"כ היה הקמת הישיבה דוולוז'ין, וכי לא היו ישיבות קודם לכן? הלא מעולם לא פסקה ישיבה מאבותינו, ועל כן יש לגולל מעט את הרקע ההיסטורי ועל ידו נוכל להבין אל נכון את עוצם מפעלו וחידושו של רבינו בהקמת הישיבה.

והנה מה שכתוב בהסכמת ר' אברהם אבלי לנפה"ח: "הוא הגבר הוקם על עולה של תורה, להחזיר ליושנה העטרה, אשר בעוה"ר בדורות הללו אשר נתמעט כבוד התורה וירד עשר מעלות, ואין מתעורר ומחזיק להחזיק כבוד התורה. הוא האיש אשר חרף נפשו ומאדו להושיב ישיבה נשגבה ורמה... אחרי אשר נתקיים כמעט ח"ו עתידה תורה שתשתכח מישראל".

מה היה ענין הירידה החמורה בקרן התורה באותן השנים? מה גרם לכך?

הגורמים לשקיעת הישיבות

בשלהי ימי הביניים, שהוא בקירוב המעבר בין הראשונים והאחרונים, עם העברת המרכז התורני של היהדות מגרמניה ולפולין, כבר מוצאים אנו את הישיבות כאחד ממוסדות הקבע של הקהילה היהודית. ר' נתן נטע הנובר מספר בספרו 'יון מצולה' כי עד שנת ת"ח היתה כמעט כל קהילה מחזיקה ישיבה, וראש הישיבה היה מקבל שכרו מקופת הקהל. בתי מדרש גדולים וחשובים התקיימו, תחת כנפיהם של גדולי התורה, כגון רבי יעקב פולק, רבי שלום שכנא, המהרש"ל, המהר"ל, הרמ"א. וכן הלאה. כמעט כל אחד מגדולי ישראל המפורסמים הרביץ תורה לתלמידים בעירו.

אולם בעקבות גזירות ת"ח ות"ט האיזמות,

התחולל משבר גדול במצב הקהילות, ובד בבד עם המכה הנוראה שנחתה על יהדות פולין, נפגעו הישיבות והלימוד בהן הלך והתמעט. גם לאחר שוך הפרעות, המשיכו להעיק על העם הנרדף תלאות רבות ומשונות. דבר שהפריע מאד לאפשרות להחזיק ישיבות בקהילות ובעיירות.

נוסף על כך התרגשה ובאה סערת משיח השקר ש"צ, וזה שבא אחריו הצורך יעקב פרנק, וכל זה הוסיף לבלבל ולרפיון במעמד התורה וכבוד חכמיה. כמו"כ המחלוקות שפרצו בין החכמים - כגון הסערה הקשה בין רבי יהונתן אייבשיץ ליעב"ץ מעמדיו, ופרשת הגט מקליווה, אשר קרעו את העולם הרבני למחנות מחנות - שמשו בקעה נוחה להתפשטות המבוכה בציבור היהודי ולרפיון במעמד וכבוד התורה וחכמיה.

כל זאת ועוד, הביאו למצב שבתי הועד והישיבות בליטא שממו (חשוב

רבינו במכתבו, לא נוסד קשר בין החכמים ובין התלמידים הרוצים ללמוד: "אבל יש מי שרוצים ללמוד... אבל אין להם רב ללמוד דרכי העיון האמיתי, כי זה ימים רבים לישראל שהאנשים הגדולים במדינתנו זאת, כל אחד בונה חדר לעצמו ואומר: לעצמי אני משכיל (נ"א: מציל), וכונס בדור שאין התורה חביבה".

אליבא דהנפש החיים

וידוע מש"כ רבינו בנפש החיים (שער ד): עוד זאת אמרתי לבא במגילת ספר כתוב בגודל החיוב של עסק התורה... אחרי אשר זה ימים רבים לישראל שהושפל עסק התורה הקדושה בכל דור ודור. והן עתה בדורות הללו נפלה מאד מאד, נתונה בסתר המדרגה ר"ל. כאשר עינינו הרואות עתה ברבת בני עמנו מגודל סבל משא עול הפרנסה ה".

וגם כמה מאותן אשר קרבת אלקים יחפצון המה בחרו לעצמם לקבוע כל עיקר לימודם בספרי יראה וכו' והן עתה בדורות הללו... וכתר תורה מונח בקרן זוית, ובעיני ראיתי בפלך אחד שכ"כ התפשט אצלם זאת,

עד שרוב בתי מדרש אין בהם רק ספרי מוסר לרוב, ואפילו ש"ס שלם אין בו... ועוד מעט בהמשך הזמן יוכלו להיות ח"ו ללא כהן ומורה, ותורה מה תהא עליה. עכ"ד.

שמענו מדבריו שהוא תולה את הרפיון בראש ובראשונה בסבל משא עול הפרנסה, ושנית בגישה שמעמידה במרכז את לימודי היראה והמוסר על חשבון עסק התורה. כמובן, שכוונתו להתפשטות משנת החסידות באותו דור, וחידרת הרעיונות גם אל ליטא.

המעטת החסידות בערך לימוד התורה, וביזת ביקורתה על ה"לומדים" ודרך לימודם, והדגשת ענין ה"לשמה" לשם דביקות, גרמה לירידת קרנן של הישיבות, במצורף לקושי שהיה להחזיק את הישיבות וכדלעיל. וכנגד גישה זו כתב הגר"ח את אותם חלקים בנפח"ח.

סגנון חדש של ישיבה

נמצינו למדים כי אכן לאור המצב העגום של הישיבות בליטא ורייסן, היה מפעלו של רבינו בהקמת הישיבה, כעין בנין חדש. אמנם באמת בפנים אחרות היה בוולוז'ין רוח חדשה, ביחס לישיבות שרווחו בשנים עברו.

הישיבה האשכנזית היתה בכל השנים מוסד הסמוך על שולחן הקהילה המקומית. בראש הישיבה עמד בדרך כלל רבה של הקהילה. בחוזה הרבנות נקבע מספר הבחורים שבני הקהילה מתחייבים לספק פרנסתם. אף הוועדים העל-קהילתיים הקפידו שהקהילות תשקודנה על מילוי חובתן בהחזקת הישיבות.

ודוקא בנקודה זו היה עקב חולשתן של הישיבות. כי כאשר התדלדלו הקהילות בעקבות הגזירות והצרות, נעשתה קשה עד בלתי אפשרית החזקת הישיבות מקופת הקהילה. ואכן בתקנות ועד מדינת ליטא, נמצא כי נושא החזקת הישיבות הפך לבעייתי מלאחר מאורעות ת"ח ות"ט ואילך. כמה וכמה מן הוועדים שהתכנסו בתקופה שלאחר מכן, קובלים בחריפות על שאין הקהילות ממלאות עוד את חובתן בהחזקת הישיבות. לא רק הקשיים הכלכליים, אלא גם ירידת קרן התורה ולומדיה (כמפורט לעיל) תרמה לחוסר הרצון להתאמץ בעד החזקת

ישיבה בקהילה.

גם עצם הדרך בה מתנהלת הישיבה, כשהבחורים נזקקים לחסדי הפרנסים ואוכלים בבתי הבעה"ב, לא תרמה להרמת כבוד התורה. ובענין זה היה אופיה של ישיבת וולוז'ין מהפכה.

מוסד עצמאי

ראשית כל, וולוז'ין לא נסמכה על הקהילה המקומית, אלא היתה מוסד עצמאי, שמחזיק את עצמו מתרומותיהם של יהודים בכל מקום (וכמו הישיבות בתקופתנו).

עם הקמת הישיבה ניגש רבינו להקים עבורה בית מדרש גדול, ובכך נצטרף חידוש נוסף במושג הישיבה, דבר שלא היה מעולם. לא עוד הידחקות לבית הכנסת או הקלוז' של העיירה, לא עוד הזדקקות לטובתם של גבאים ופרנסי קהילות. לא עוד הגבלות וצמצומים למקומות ושעות. רק בנין מיוחד ומרווח לה לישיבה לבדה, יום ולילה לא ישבותו.

ובאשר לחלק החומרי: בוולוז'ין אמנם לא היתה פנימיה ומגורי התלמידים היו עדיין בבתי העיר, וגם את סעודותיהם היו אוכלים אצל הבעלי בתים, אולם החידוש היה שהישיבה היתה פורעת מדי חודש בחודשו את החשבון, כולל דמי שכירות והוצאת מחיה. במשך השנים הגיעו הדברים לידי כך שכמעט לא היה בית יהודי בוולוז'ין שבעליו לא צירפו לו חדר או שנים לשימוש התלמידים. נמצא שלא זו בלבד שהבעלי בתים לא הוצרכו לנטות חסד עם הבחורים, אלא שהסדר זה העניק פרנסה לתושבים, וכך לא היה בדבר צד

הישיבה כיום

שפלות ונזקקות מצד הבחורים.

מקובל שגם את השפה בה מתייחסים לבני הישיבות, נקט רבינו ברענון, ובמקום לכנות אותם "בחורי ישיבה" או "תלמידי ישיבה", קבע את המטבע "בן ישיבה", המכובד.

שלבי צמיחת הישיבה

בערך בשנת תקס"ב נעשה הצעד הראשון. התייסד קיבוץ קטן של לומדים סביב הגר"ח, כאשר הוא בעצמו מחזיקם על שלחנו. הדבר התאפשר לאור העובדה שהיה רבי חיים איש אמיד מרווחי בית החרושת לבדים שברשותו. עובדה זו הוא מזכיר במכתבו על דבר הישיבה: "ובחסד ה' הרועה אותי מעודי בהרוחה, בו בטחוני ובו חסיתי שימציא לי ברוח על הספקת התלמידים כפי המצטרך להם".

עוד כתב: "במעט הזמן אשר החיליתי, ונאספו אלי מעט צאן קדשים שבה לית"ש, שנכנס חשק טעם התורה ברובם ככולם, וקבלו עליהם עול תורה באמת ב"ה".

אולם כשהחלו התלמידים להתרבות, יצא אל הציבור הרחב במכתב נרגש ונרחב המבקש לרתום אותם לטובת הישיבה, הן ע"י שהראויים לכך יבואו ללמוד עם התלמידים, והן בתמיכה כספית (אותה הוא מזכיר בקצרה). למכתב צורף "כתב יושר" של השר הגדול רבי יהושע צייטלין. ולא היה בידו להחזיקם, ומאידך לא הסכים שיסעודו את ארוחותיהם ע"י אכית "ימים" דבר שגרם ללומדי התורה להתבזות ולהשפלתם, מצא לנחוץ לפנות אל כלל האומה במכתב נלהב שנדפס בכמה מקומות.

תלמיד אחד, ר' יחיאל מיכל מנישביז מספר: "וכמה פעמים הכלימני מורי על החידושים שחידשתי ע"פ דרך העיון שהיו רגילות, שהיו חשובים בעיני מתוקים כדבש. וכמעט משך שתי שנים טרח מורי עלי, עד שנקבע בלבי הדרך הלימוד הלז ותועלתו". (הקדמה לספר לזכר לישראל עמ"ס אבות).

ובמקור אחר: "קלקול סדר הלימוד אשר היה נהוג בימי עלומי בין הלומדים, כי בילו ימיהם ושנותיהם בפלפולים עקומים... רק כי בוילנא ובסביבותיה כבר אחזו סדר הלימוד של רבינו אליהו הגה"ח זלה"ה. ואח"כ ערך ותיקן מרן הר"ח וואלוזין את הלימוד הישר הזה בישיבתו בוולוז'ין".

דרכו בלימוד היתה כפי שקיבל מרבו הגר"א, לשים העיקר בלימוד הגמרא, והעיון הישר.

הרוצה לעמוד מקרוב אחר צורת העיון (ומאחר ולצערנו הרוב המכריע של כתביו ותשובותיו של הגר"ח עצמו היו למאכולת אש), יפנה לספרי תלמידיו הגדולים בעל משכנות יעקב, ובעל נחלת דוד, מהם אנו רואים את הדרך שירשו מרבים. [כמו"כ ניתן לראות את דרכו של הגר"א בלימוד הגמ', בספר 'גאון יעקב' עמ"ס עירובין].

הדרכתו לבנו

אין בידינו לעמוד מרחוק על הווי הלימוד שהיה בישיבה, וקשה לקבל מושג אמיתי דרך עדויות שנמסרו בכתב. אמנם זהו הדבר שעולה מכל העדויות, שהיתה רוח התלהבות עצומה בין ספסלי הישיבה, וצמאון שאינו יודע רויה, ללמוד ולגדול בתורה. אין כאן מקום להביא עדויות שונות. אמנם ניתן ללמוד ממכתב ששלח הגר"ח לבנו ר' יוסף מרשוב, שם ניבטת גם מקצת מדרך הלימוד:

"מחמת כי ת"ת הוא מהדברים הצריכים חיזוק לא מנעת מלחזק אותך ולזרז למזורז ללמוד בזריזות וחשק גדול, כי מה שלומדים בעצלות כל היום יכולים בזריזות בכמה שעות ללמוד כן. והגיון לבך יהיה תמיד בד"ת אף בעת האוכל ועל משכבך רעיונך יהי בד"ת ותלמודך יהי בד"ת עד שיהי ד"ת שנונים בפך. ורק לדקדק בישוב הדעת בפעם אחת ועי"ז תזכור א"ה, וגם אשר יקשה בפעם ראשון יתורץ בפעם שני בעת חזרתך בדיוק. גם העיקר לאחוז בסברא ישרה, ואשר אינה ישרה לאמיתה של תורה אף אם מחודדת, אותה תרחיק. וכד דייקית שפיר תשכח שכל גדולי הראשונים והאחרונים לא נשתבחו אלא בסברא ישרה, כל הישר בסברא גדול מחבריו".

וכאן עובר רבינו להדגיש את העדינות הנצרכת והיחס הנאות לזולת, גם בלימוד: "וחלילה חלילה שלא להשיב בקינטור לשום אדם בפלפול אם הסברא לא יכשר בעיניך, כי אין דעות בנ"א דומין זל", וזאת היתה מדת ב"ה שהיו שושנים גם דברי חבריהם, אך להקדים שלום ולהשיב בנחת עם כל..."

להעמיד צורה שלימה של ת"ח

הישיבה בוולוז'ין לא היתה רק בית מדרש תוסס, אלא גם בית חינוך.

ר' דוד בונימוביץ חתן ר' הירש ברוידא כתב: "כי מרן הגר"ח מואלוזין היה לכל תלמידיו ממש כמו כור לזהב ומצרף לכסף, להסיר כל בדיליהם, ולכל אחד ואחד מצא נתיבה לחדור תוך לבבו ולצקת בקרבו רוח מוסרו, ולהפיח בלבו רוח חדש..."

בכמה מקורות מופיעה מסורת לפיה ר' חיים יסד הישיבה ע"פ הוראתו ועצתו של רבו הגר"א. אמנם מאידך במכתבו המפורסם אין משמע כן, שהרי מזכיר באריכות את רבו הגר"א, ואינו מוסיף שישנה זיקה בינו ובין הקמת הישיבה, אלא אדרבה מייחס הרעיון לאנשים אחרים שעוררוהו. ומסתבר שאם שמו הגדול של רבו נקרא על הרעיון, לא היה נמנע מלהזכיר זאת, שכן הדבר היה מוסיף רבות לתועלת הענין.

יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך

נינו הגר"ח ברלין כתב: "בימי התיסדות הישיבה ע"י הגאון מוהר"ח ז"ל, לא היה שום אדם לו לעזר (-שותף בהקמה), ורק משמיה קא זכו לו לעצמו במצוה רבה זו". ורבינו בעצמו כתב בחתימת מכתבו המפורסם: "הקורא ברוב הבושה וכו' ואינו מאמין בעצמו שיגולגל זכות כזה על ידו..."

במקור אחר אנו למדים כי אף קמו מפריעים בדרכו של הגר"ח להקמת הישיבה, דוקא מתוך גדולי תורה (אשר כנראה לא ראו בעין יפה את החידוש שבדבר או מסיבות אחרות), וכך נכתב באיגרת של רבי זלמן בריט לרצ"ה קלישר: "אל ידמה כבודו, כי אך בשלום והשקט גמר את הפעולה הנכבדה הזאת, כי רבים היו גם מקדושי ישראל אשר עמדו על אם הדרך להניא את לבב העם ללכת בדרך ההוא. ולולא קיים הגאון ז"ל בנפשו משנת ר' יהודה בן תימא להיות קל כנשר ועז כנמר לעשות רצון אביו שבשמים וכו' - כי עתה גם הוא לא השלים חפצו".

שלוש התקופות

מקובל לחלק את דברי ימיה של הישיבה לשלוש תקופות: התקופה הראשונה של קיום הישיבה היתה בין השנים תקס"ג ועד סביבות ת"ר - שנים ששימשו בה הגר"ח, בנו רבי יצחק, וחתנו רבי אליעזר פריד. תקופת הבינים היא בשנים שעמד הנצי"ב בראשה, והיא היתה כיוכל שנים, עד סגירתה בתרנ"ב. במרוצת אותן השנים כיהנו לצידו של הנצי"ב כר"מים משניים - הבית הלוי, רבי רפאל שפירא וחתנו רבי חיים מבריסק, רבי חיים ברלין ועוד. באמצע התקופה הזו עלה בנין הישיבה באש יחד עם בתים רבים בעיירה, ועממם נשרפו ספרים רבים וכתבי יד יקרים מהגר"ח ובנו. תוך זמן קצר עלה בידי הנצי"ב לבנות את בית הישיבה מחדש ביתר הרחבה והדר (בקומות התחתונות התגוררו רבני הישיבה ומשפחותיהם). כעבור עשרים שנה שוב פרצה דליקה שכלתה את הבנין, ושוב בנאה הנצי"ב בעזרת נדיבי עמך ישראל.

התקופה השלישית והאחרונה, היא כשלאחר סגירתה, היא נפתחה שוב כעבור שלש שנים (בשנת תרנ"ה) באופן קצת שונה, ע"י רבי רפאל שפירא חתנו של הנצי"ב (וחמיו של הגר"ח מבריסק) והתקיימה עד השואה. אך בתקופה זו השנייה, כבר לא שבה לתפוס מקום מרכזי בעולם התורה כמו בימי תפארתה. מן הסתם תרמה לכך העובדה שיישיבות אחרות כמו מיר, סלבודקה ועוד, כבר נעמדו במרכז הבמה ומשכו אליהם את טובי הבחורים.

דרך הלימוד

מלבד עצם הרבצת התורה והפצתה, מטרה נוספת היתה לרבינו בהקמת הישיבה, והיא להשריש את דרך הלימוד שקיבל מרבו הגר"א, אשר היא שונה מהסגנון שהיה מקובל בקרב רבים, להתמקד בפלפולים שאינם

חלקת הקברים מקום מנוחת רבינו חיים מוולוז'ין

רבינו היה מזמין את המצוינים לסעוד על שלחנו בשבת, שם היה משמיע ממוסריו הטובים והישרים.

כדי לשמח את לב כל תלמידיו, היה מזמין אליו בכל ליל פסח. תקנה זו נוסדה בעיקרה מתוך חיבתו לתלמידיו, הוא ידע היטב את געגועיהם לבית כל השנה, וביחוד יתרבו הגעגועים בימי החגים והמועדים, ולכן תקן את הסדרים הידועים בישיבת ולוז'ין אשר כל התלמידים כנער כגדול נקראו לשבת על שלחנו. נודע לתהילה במיוחד הסדר של בני הישיבה במחיצת הנצי"ב, וכמתואר בקורות העתים.

גם את שאר המועדים היו חוגגים בישיבה ברוב שמחה וחוץ, כגון שמחת תורה ופורים וזכרונות רבים מבוגרי הישיבה מתארים את החגיגות הללו בגעגועים גדולים. כל זאת תרם לעיצוב קומתם הרוחנית והתקשרותם לבית האולפנה.

פתגם שגור אז היה בפי בני ליטא, בעת שאחד רצה לחנך את בנו על פי רוח התורה ויחד עם זה לעשותו לאיש שיהיה ראוי לבא בין האנשים היו אומרים לו מכיריו: שלח אותו ואלוז'ינה ויחכם. בני ליטא ידעו מן הנסיון כי בן ישיבת ולוז'ין הוא איש המוכתר בתורה ובדרך ארץ.

משמרות

ר' דוד מנובהרדוק בגליא מסכת (חלק הדרוש עמ' 65): הוא תקן שבישיבה יהיו משמרות בכל לילה ולילה, שיהיו משמר יוצא ומשמר נכנס, ואף בלילי שבתות ויו"ט לא פסקו אלו המשמרות. והוא בעצמו ובכבודו היה משתדל לפרקים להיות יוצא ונכנס אף בלילי שבתות כדי להתודע ולהתגלות היכן תינוקות של בית רבן קורין בכדי שלא יפסיקו.

פרקי אבות ו'חומש שיעור'

בשבתות הקיץ היה מנהגו למסור שיעור במסכת אבות, וממנו נוסד הספר רוח חיים. גם בנו הגר"צ המשיך נוהג זה ודבריו נדפסו בספר 'מילי דאבות'.

ספר רוח חיים על פרקי אבות, לא רבנו כתבו אלא תלמידיו שומעי לקחו. ברשימה מכתב ידו של תלמידו ר' זונדל מסלנט נכתב שאותם כתבים "אינם כטיפה מן הים, חלק אחד מאלף מתכלית כוונתו של הגר"ח, אשר נובע מליבו הרחבה מני ים, כי מי הוא אשר יוכל להקרא בשם תלמיד תלמידיו להבין ולהשיג אפילו חלק אחד מאלף מנועם דברי קדשו וכוונתו, רק כל מה שהשיגו וכל מה שכתבו, כל דיבור ודיבור המה ככוכבים הנראים קטנים ועומדים ברומו של עולם ומזהירים לכל יושבי תבל".

לפחות מתקופת הגר"צ ועד תום תקופת הנצי"ב, היו פותחים את סדר היום בישיבה עם לימוד החומש. תיכף אחר התפילה היו מתכנסים בני אצל השולחנות הארוכים, וראש הישיבה היה קורא "פרשה חומש", ומבאר ומחדש כדרכו. שני חיבורים התפתחו מאותו שיעור: פה קדוש עה"ת לרי"צ, והעמק דבר לנצי"ב. גם הגר"ח היה מוסר שיעור בחומש, אם כי בבהכ"נ של הקהילה, לא בישיבה. ומפי השמועה שמענו שאף מבני הישיבה היו באים להשתתף בשיעור. ר' דוד טעביל תלמידו מעיר כי מלבד דרכי הפלפול והעיון הישר בתלמוד "גם דרכי הדרוש במאמרי חז"ל ובמקראות תנ"ך, מאתנו היתה לי זאת". וכן העיד

מסורת זו של שיעור בחומש הנמסר ע"י ראשי הישיבה, נמשך עד היום אצל הישיבות לבית בריסק.

"הברודסקאים"

בשנת תרמ"ו נוסד בוולוז'ין "כולל ברודסקי" הנודע, עבור מצוינים

שיבואו "להשלים את עצמם להיות מורי הוראות בישראל". המסגרת התקיימה בזכות תרומתו של הנדיב הידוע ישראל ברודסקי, בעל בית חרושת לסוכר בקייב. משגיח הישיבה ר' שלמה דוד דינקין כתב בשם הנצי"ב: שמטרת הכולל "להיות לעשרה ת"ח מופלגים אשר ישבו לפני ה' בישיבת וולוז'ין להכין עצמם להוראה בישראל, לא פחות משלש שנים ולא יותר מחמש, ואח"כ יפנו מקום לעשרה מופלגים אחרים".

שד"רים ותועלת כפולה

עם התרחבות הישיבה וריבוי ההוצאות, אימץ הגר"ח את רעיון ה"משולחים", המוכרים גם בשם "שד"רים". הם נדדו בעיירות והתרימו את העם למען הישיבה. המשולחים פיזרו במשך השנים קופות צדקה בעיירות ובכפרים, ורבים מהמון העם עשו להם מנהג של קבע לתרום את פרוטותיהם, בפרט בשעת הדלקת נרות שבת, למען החזקת תורה. נוסע פולני שתיאר את מסעו בליטא של אותם הימים כתב: "בכל בית יהודי, בעיקר בעיירות, מצויות קופסאות ירושלמיות (-לקופת ר"מ בעל הנס ליושבי א"י), וולוז'ינאיות ליד הדלת".

נוסף על תרומתם לכלכלת הישיבה, היתה בתופעה זו תועלת גדולה לעם שבשדות, כאשר המשולחים היו מקהילים קהילות בכל מקום ומשמיעים דרשות מלהיבות להתחזקות בתורה ושמירת המצוות. כמו"כ, אם גילו המשולחים איזה נער או בחור בעל כשרון מעולה, היו משדלים אותו בדברים ולוקחים אותו עמם לישיבה. אותם בחורי חמד, עילויים, שבאו אל הישיבה מכל קצו ארץ, היו לברכה גדולה עבור הישיבה לא פחות מהנדבות הממוניות.

מן התלמידים הבולטים

נביא מקצת מן המקצת מהתלמידים שעברו בבית אולפנה רבתא זו, ויצאו והאירו את העולם.

תקופת רבי חיים: ר' זונדל מסלנט. ר' יעקב ברוכין בעל משכנות יעקב. ר' יצחק מינקובסקי בעל הקרן אורה. ר' דוד טביל בעל הנחלת דוד. ר' דוד מנובהרדוק בעל גליא מסכת. ר' יוסף מסלוצק. ר' שמואל סלנט. ר' אליהו מקאליש בעל יד אליהו.

תקופת בנו רבי איצלה: ר' יחיאל מיכל בעל ערוה"ש. ר' יעקב יוסף חרין רבה של ניו יורק. ר' שמואל מוהליבר. ר' מרדכי גימפל יפה. ר' אליהו חיים מייזל. ר' יצחק יעקב ריינס.

תקופת הנצי"ב ורבי חיים סולובייצ'יק: ר' אהרן וולקין. ר' שמעון שקאפ. ר' חנוך אייגעש בעל מרחשת. ר' מלכיאל צבי טננבוים בעל דברי מלכיאל. ר' זליג ראובן בנגיס. ר' אברהם יצחק הכהן קוק. ר' חיים עוזר גרודזינסקי. ר' ברוך דב לייבוויץ. ר' איסר זלמן מלצר. ר' משה מרדכי אפשטיין. ר' שלמה פוליצ'ק העילוי ממייצ'ט. ר' יוסף זונדל הוטנר מאיישישוק בעל חדרי דעה. ר' ברוך אפשטיין בעל תורה תמימה. ר' אברהם דב כהנא שפירא בעל דבר אברהם.

כאילן המשלח שורשיו

כאילן המשלח פארות למרחוק, עם השנים הוקמו שלוחות וסניפים לישיבה, ביניהם בוילנא, במינסק, בבורויסק ועוד. וגם כיום, כאשר שנים רבות חלפו מאז שנדם קול ה' בהדר בהיכל הישיבה בוולוז'ין, קול התורה הולך וחזק מאד בכל רחבי תבל, כתבערה גדולה שאינה יודעת שובע, והיכן ראשית אותה להבת אדירים - באם הישיבות, וולוז'ין.

לקראת שנת מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 278

פנינים לפרשת שלח

בן-אחי המתגורר בארה"ב, הרה"ג רבי אברהם יעקב זילברשטיין, שיגר אלי שאלה ובה הוא מספר על יהודי שעמד בשעה מאוחרת בלילה בתחנת הרכבת. המקום היה ריק מאנשים, לפתע מגיעים שני ברנשים, ודורשים ממנו למסור להם את כספו. היהודי לבש עוז ותעצומות, והחליט להתרות בשודדים ב'סגנון יהודי', ואמר להם...

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, על כוחה של מצוות ציצית

"ועשו להם ציצת" (במדבר ט"ו, ל"ח)

"שורש המצוה נגלה בכתוב, שהיא למען נזכור כל מצוות השם תמיד, ואין דבר בעולם יותר טוב לזיכרון, כמו נושא חותם אדוניו קבוע בכסותו אשר יכסה בו תמיד, ועיניו ולבו עליו כל היום. וזהו שנאמר בו בכתוב (במדבר, ט"ו ל"ט) 'וזכרתם את כל מצוות ה'". ואמרו זכרונם לברכה, כי מילת ציצית תרמוז לתרי"ג מצוות, עם צירוף שמונה חוטין שבציצית וחמשה קשרין שבו. ועוד אומר לי לבי, שיש בו רמז וזכרון שגופו של אדם ונפשו - הכל לה' ברוך הוא, כי הלבן מרמז לגוף שהוא מן הארץ שנבראת מן השלג שהוא לבן, כדאשכחן בפרקי רבי אליעזר (פ"ג), הארץ מהיכן נבראת, משלג שתחת כסא הכבוד. וחוטין רמז אל הגוף, כענין אמרם כי תחילת בריאת הגוף הוא כעין חוטין".

(מתוך ספר החינוך)

וכך ניצל מן החטא. ויכולני לספר על יהודי יקר, ר' צבי-נתן פינקלשטיין ז"ל, שעבר את כל מוראות השואה, ומצוות ציצית שנוהר בה ביותר - הצילתהו כמה וכמה פעמים ממוות בטוח. באחת הפעמים נתקל היהודי החשוב הזה בנאצי ימ"ש שהתכוון להרוג יהודי, וכבר שלף את אקדחו כדי לירות בקורבנו.

ראה ר' צבי נתן כך, ומיהר לעמוד ולחצוץ בין הרשע ליהודי האומלל, תוך שהוא צועק לנאצי באומץ-לב: 'אם אתה רוצה להרוג מישהו, תהרוג אותי!'. הגרמני ההוא התרגז מאד, וכבר כיוון את אקדחו

מצוות ציצית מלפפת אכן את כל גופו של האדם, מעניקה כוח רוחני לכל אברי הגוף ומזכירה לו בכל ימי חייו: 'רמז וזכרון שגופו של אדם ונפשו - הכל לה' ברוך הוא', כמו שכותב רבינו.

ובגלל זה, יש בה גם סגולה להצלת האדם מן החטא, וכמו שמובא בגמרא (מנחות, מ"ד א'), על אותו אדם שנסע עד לקצה העולם על מנת לחטוא, ובסופו של דבר "באו ד' ציציותיו וטפחו לו על פניו",

הסתפק בשאלה, האם נכון היה ליהנות מהשודד השני, ולקבל את 'שירותי ההסעה' שהציע לו.

שהרי, ההצעה הנדיבה הזו באה רק מאחר ששודד זה סבר, שהחוטאים שהיו בכיסו מלמדים על כך שמדובר באדם עם 'כוחות מופלגים', אבל לו היה יודע שבסך-הכל מדובר בבגד ובחוטאים הנמצאים על גופו של כל יהודי שומר-מצוות, הרי היה ממשיך במעשה-השודד, ובוודאי שלא היה מסיע אותו ממקום למקום. נמצא שהמתנה הזו ניתנה בטעות.

אחייני שליט"א הזכיר בדבריו את דברי חז"ל על הפסוק (זכריה, ח' כ"ג) "... בימים ההמה אשר יחזיק ועשרה אנשים מכל לשונות הגויים, והחזיק ובכנף איש יהודי לאמר נלכה עמם ושמונה מאות עבדים" וברש"י: "יחזיקו בכנף עשרה אנשים מכל לשון, וארבע כנפות יש לו" וכו'.

נמצא אם כן שבזכות מצוות הציצית של היהודי ההוא, מגיע לו אכן שרות מהגוי, והוא מקבל את שלו...

ויש לומר עוד, הוסיף בן-אחי, שאם הגוי היה מבין את כוחו האמיתי של היהודי בעל-הציצית, היה מעניק לו שרות כפול ומשולש...

ואנו השבנו כדלהלן: כשאדם טועה מעצמו, מבלי שמאן-דהו מכון להטעותו, אין בכך חטא, כמבואר במסכת חולין (צ"ד ב') 'אינהו דקא מטעו אנפשייהו', ובתוספות שם.

ולכן, לא מיבעי אם הגוי היה לוקח את היהודי הביתה, שאין בכך חטא, אלא גם אם יתן לו מתנה מתוך טעות, הרי טעות גוי מותרת, ואין בכך כל איסור.

הסגולה למאור העיניים

שאל אותי רופא עיניים בכיר, על טעם הסגולה המובאת במשנה ברורה, שמי שמניח הציציות על עיניו בעת אמירת פרשת ציצית בק"ש - מובטח לו שעינו לא תכהנה.

והשבתי לו על פי החיד"א, הכותב בטעם מכת חושך שבאה על מצרים, בגלל ששכחו את הטובות שעם ישראל עשו להם, בעת שיעקב אבינו היה שם, ולכן מידה כנגד מידה חשכו עיניהם. החיד"א מוסיף ואומר שהדברים רמוזים במילה 'חשך' שהתחלפה במילה 'שכח', ואפשר לכלול בענין זה גם את המילה 'כחש', מי שמתכחש לטובות שעשו איתו.

ואולי זו הסיבה לסגולה הנפלאה המובאת במשנה ברורה. שהרי כאשר יהודי מניח את הציציות על שתי עיניו נעשה כמי שאומר

לעבר פינקלשטיין, שהפריע לו 'במילוי משימתו'. אבל אז פתח היהודי - המציל את פיו, ואמר: "אם תהרוג אותי, מהיכן ימצא הרייך השלישי עובד מסור ונאמן יותר ממני?!", ובניסי ניסים הוריד הנאצי את אצבעו מעל ההדק, ושחרר את ר' צבי-נתן. 'הרייך השלישי' היה כידוע שמו של הצבא הנאצי, אבל לאחר-מכן אמר ר' צבי-נתן, שבאמרו את המשפט ההוא לנאצי, התכוון ל'אדון העולם', שהוא עובדו בנאמנות ובמסירות, ומעל לכל - מוכיח את דבקותו במצוות ציצית, אותה קיים גם בתקופות הקשות ביותר שפקדוהו בשואה.

ואגב, היהודי שהנאצי ביקש להורגו בתחילה, וניצל על ידי ר' צבי-נתן, חי עד היום במינכן שבגרמניה...

'החוטאים המוזרים' שהפחידו את השודדים

והנה סיפור נוסף הממחיש את השמירה שבמצוות ציצית. בן-אחי המתגורר בארה"ב, הרה"ג רבי אברהם יעקב זילברשטיין, שיגר אלי שאלה, ובה הוא מספר על יהודי שעמד בשעה מאוחרת בלילה בתחנת הרכבת והמתין לרכבת שתבוא. המקום היה ריק מאנשים, ונפש חיה לא נראתה באזור.

לפתע מגיעים שני ברנשים, ודורשים ממנו למסור להם את כספו. היהודי לבש עוז ותעצומות, והחליט להתרות בשודדים ב'סגנון יהודי', ואמר להם: "תראו, יש אלוקים בשמים, והוא יושב ורואה את הכל; אם תגזלו ממני את הכסף, תענשו!".

הם כמובן לא השגיחו בדבריו, ואחד מהם אף תחב את אצבעותיו לכיסו של היהודי, כדי לשלוף משם את הארנק האישי שלו. פתאום הוא מרגיש ב... חוטאים מוזרים המשתרכים מהכיס, ולא ידע מה החוטאים הללו עושים שם...

באופן בלתי צפוי התחילו השניים להתלחש ביניהם, שאולי החוטאים הללו הם סימני-היכר ל'כוחות עצומים' בהם שולט האיש, ובאמצעותם הוא עלול לפגוע בהם... השודד שהכניס את ידו לכיס, והרגיש בחוטאים המוזרים, שהיו כמובן חוטי הציצית, החליט לברוח מהמקום כל עוד נפשו בו, ואילו השני הכניע את עצמו כלפי היהודי, והציע לו להסיעו לכל מקום שירצה...

האם היה נכון לקבל את

'שירותי ההסעה' של השודד השני?

למדנו גם מכאן על כוחה העצום של מצוות ציצית, אבל אחייני הנ"ל

המשך בעמוד 30

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות
'אמונה וחסד' דפוס וכריכתה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לעיי"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל
גלב"ע ר"ח אב תשע"ו

'ועיניכם הרואות, שרדתי! מה הנכם חושבים, שהשבת נשארה חייבת?! 'ברכת ה' היא תעשיר', זה יום השבת! זכיתי להקים כזו משפחה, בלי עין הרע. ולעמוד בראש מוסדות תורה, ולהפיץ תורה. היש ברכה גדולה מזו?!'

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל על כוחה של ברכת השבת

"מקשיש עצים ביום השבת" (במדבר ט"ו, ל"ב)

סיפר הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל: "בי היה מעשה: ששעטו הגייסות הגרמניים לתוך רוסיה והצבא הסובייטי נסוג מוכה וחבול, ערכו הרוסים גיוס חירום למלא את השורות המדלדלות. לשם כך גייסו את שומרי מחנה הכפיה שלנו סיביר, ופיזרו אותנו ישובים סביב תחת השגחה קפדנית. פעמיים בשבוע חילקו מזון, שהספיק אך בקושי להחזיקנו בחיים, ולמעון היה עלינו לדאוג בעצמנו. מצאתי מקלט בבית יהודי שרחוק היה מקיום תורה ומצוות, אבל תכונת הרחמנות וגמילות החסד מסממני היהדות היתה טבועה בו. ובעל הבית ייחד לי פניה בביתו. לא מיטה, גם לא מזון, אבל פינה להניח בה את הנפש העייפה - שכבר היתה 'שק עצמות' - וליהנות מחום הבית, בתנור המוסק בתוכו כשמבחוץ שרר קור מקפיא, פשוטו כמשמעו, בחורף הסיבירי הנורא.

"בעל הבית מיטיבי ואישי חסדי, היה גבוה קומה, ענק, מגודל ומגושם, עולמי היה רחוק ממנו כרחוק שמים משאל תחתית. והקב"ה המכין מזון לכל בריותיו אשר ברא, נתן את אכלו בעתו: עובד היה במאפיית לחם המקומית. לא ניתן לתאר איזו עבודה נפלאה ומשרה רמה זו היתה: שכן לשהות כל היום במקום מוסק וחם, ולחם לשובע כאוות נפשו. ואם התמזל מזלו ועלה בידו להבריח כיכר לחם, היה המאושר באדם. רק לסבר את האוזן, ככר לחם במשקל קילוגרם עלתה עשרים קופיקות באופן רשמי, למציגי 'תלושים' בחלוקה הקצובה פעמיים בשבוע. בשוק השחור האמיר מחירה לכדי מאתים רובלים שוותה משקלה בזהב! מובן שמארחי לא זיכני בפירור מאוצרו, גם לא צפיתי לכך. די היה לי בחסדו, בהעניקו קורת גג ומקלט מאימי החורף המושלג."

"יום אחד חזר מארחי בעל הבית מעבודה שמח וצוהל, מחה כפים בצעדי ריקוד מסורבלים. 'שיחק לי המזל', הרעים לעומתי, 'השגתי לך עבודה', כמה נפלא! וסיפר היכן, ואיזו עבודה - ממש אור בעינים! 'מאפיית הלחם עבדה בשיטת 'סרטנע'. כל פועל היה ממונה על קטע בקו היצור. אלו לשו, אלו רדדו, אלו קטפו, אלו ערכו, אלו הכניסו לתנור ואלו רדו. היה שם פועל שתפקידו לשמן את התבניות לפני הכנסת הבצק, שלא ידבק לתחתיתן. היום הפועל גוייס לצבא. האיש שאירח אותי אמר למנהל המאפייה שיש לו מועמד בחור נאמן שיעבוד בהתמדה ולא יתעצל. הסכים, והורה לו שיביאו אותו, כלומר, שיביאו אותי לעבודה במאפיית הלחם.

"איזה אושר! 'הקץ לבטלה' - לא היתה בפיו הגדרה אחת לשוטטות שלנו להיפגש וללמוד בצותא ולאסוף ילדים יהודיים כדי ללמדם אל"ף ב"ת של יהדות - והעבודה קלה אינה דורשת התמחות ומאמץ. ולחם לשובע, מעתה לא אראה כה שדוף. 'מחר אבוא אתו'. הודיע למנהל עבודה. בשמוע את הצעתו, הגבתי ואמרתי לו: 'אני מאד מודה לך'. באמת, כוונתך רצויה. 'אבל לא אוכל לבוא'. האיש עמד מולי, באמת כדוב. עיני רשפו זיקים, לרגע חשבתי שבא לקרוע אותי לגזרים: 'למה', נהם בקול תקיף ועצבני, תוך שזוקר אצבע מאשימה: 'אתה מעדיף את הבטלה, את השוטטות, את הטפילות הא?!!' הצעקה הדהדה, כאילו ביקש לבלעני.

התנצלתי: 'לא, אינני מעדיף את הבטלה אבל תבין, איני יכול - המאפייה עובדת בשבת!' - 'מה?! שאג, 'איזו חוצפה! צא מביתי, מיד! הסתלק, שלא אראה אותך יותר!' הוא ביקש להיטיב, לספק לי אוכל ומשכורת, ובטחון כלכלי. ואני חשון חסר תקנה, בועט במתנתנו! מיהרתי וליקטתי את צרורי הדל. הכתונת, ותפילין, ויצאתי.

"יצאתי, לאן? אל החשיכה המאיימת. אל השלג העמוק ההולך ומתעבה בעקביות. אל הרוח המייבבת, המצמיתה, והמטיחה בפניך אין ספור מדקרות קרח דקיקות וחדות. לא היה לי לאן ללכת, ולא יכול הייתי לעמוד, הופך הייתי לנציב קרח בתוך דקות. בהבזק פתח הצלתי את חיי. זחלתי והחלקתי לתוך המלונה שבחצר. כלב השמירה הענק כבעליו הכירני. ויחד עם הכלב שרדתי את הלילה הנורא. עם שחר הגחתי רחצתי פני וידי בשלג, ויצאתי לחפש מקום לתפילת שחרית."

עדיין לא תם סיפור הבריחה, המשיך הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל

וסיפר: "בחיפוש פגש בי יהודי חביב. פליט מסטאלניגרד ששהה שם בדירת בתו וחתנו. גם הוא היה רחוק משמירת התורה והמצוות, אבל צרפנו את נכדיו לילדים שחינכנו, ודרכם התקרב גם הוא. משם הכיר אותי כבחור חייכן ונמרץ, והנה ראני עצוב ונבוך. התעניין ושאל אותי: 'מה קרה?'

סיפרתי לו בקצרה את הסיפור עם מארחי הקודם, על שדאג לי לעבודה במאפיה ולבסוף שלא חפצתי לעבוד שם סילק אותי מביתו. אני מחפש כעת מקום לינה, ואמרת לי, 'אולי מוכן תבוא הישועה?'

"התנצל האיש ואמר לי: 'לא אוכל לעזרך, אני בעצמי לנטל על חתני. ואין אורח מכניס אורח. אבל דבר אחד אוכל לומר לך'. זר היה האיש, לא עבד, ועתותיו בידו, וכן היה לו זמן למכור לי מעשה'לאך. וכך סיפר לי: 'אבי היה עגלון, בקושי הרויח את לחמו. לפני פטירתו אמר לי: עני מרוד הייתי. כסף אינני מוריש לך, אבל חכמת חיים אוכל להנחילך. הסכת ושמע אם יבוא אדם ויציע לך את סוסו תמורת סוסך, התייחס אליו בחשדנות: מדוע מבקש הוא להיפטר מסוסו? ולמה תמסור את סוסך? אתה רגיל אליו, והוא אליך. יתכן וכדאי הדבר, אבל אין למהרה בהחלטה - - ברם, אם יבוא אדם ויציע לך להתחלף בסוסים והוא מוכן להוסיף לך כסף עבור הסכמתך, ענהו מיד בשלילה מוחלטת! סימן מובהק הוא, שסוסו עומד להתפגר! - - לעומת זאת, אם תראה עגלון שאינו מוכן למסור את סוסו תמורת כל הון שבעולם, דע לך שהוא סוס טוב מאין כמותו! זו היתה צוואת האב".

וסיים האיש: 'שמע נא, רחוק אני מעולמך. אבל אם היית מסוגל לוותר על עבודה קלה ומכניסה, במקום מוסק, חם עם אוכל ללא הגבלה. ועוד להיות מגורש ממקום מקלטך ולהפוך לנע ונד. מבין אני שהשבת היא אוצר יקר, שווה את ההקרבה!'

רבי יעקב זצ"ל גילה את אשר היה על לבבו עת סיפר לו האיש את צוואת אביו, באמרו: איש שגם הוא היה ללא דירה והתגורר אצל חתנו, בסיפורו האיר את עיני, חימם את ליבי. כי יודעים אתם, בסתר ליבי כבר היצר הרע, חתר חתירה. הלא אין זה חילול שבת, למרות תבניות, והלחם הוא סם חיים, פיקוח נפש, לא בכדי קרוי היצר הרע 'מלך זקן', שקנה חכמה. פוסק הדור הוא. והנה יהודי שמבין בשבת לא עובדים! בלי פלפולים!

"ועיניכם הרואות, שרדתי! תשע שנים לאחר מכן, בשנת תשי"א, פגשתי בארץ ישראל את ראש הישיבה, הגאון רבי אברהם יפה'ן זצ"ל. סיפרתי לו כל אותו מעשה. הפטיר ואמר: 'א צווייטער משוגענער וואלט דאס נישט געטאהן', - 'משוגע אחר לא היה נוהג כן'. אין מחמאה גדולה מזו בנובהרדוק!

"ומה הנכם חושבים, שהשבת נשארה חייבת?! 'ברכת ה' היא תעשיר', זה יום השבת! זכיתי להקים כזו משפחה, בלי עין הרע. ולעמוד בראש מוסדות תורה, ולהפיץ תורה. היש ברכה גדולה מזו?"

לבער את הגוי שבקרב ושלא ישבות עמו בשבת

עוד סיפר הגה"צ רבי יעקב זצ"ל במתק שפתותיו: "מעשה ביהודי

שחכר פונדק מן הפריץ. הפריץ היה קונה אצלו מצרכי משתאותיו, יינות שרף וחביות שכר, גבינות ומליחים, וזוקף על חשבון דמי החכירה השנתיים. כלתה השנה, ולחוכר אין את דמי החכירה. וההוצאות רבות, ולא עלה בידו לחסוך. עלה לטירת הפריץ וביקש ארכה, בשנה הבאה ישלם עבור שנתיים, נאות הפריץ. אבל מה שלא עלה בידו בשנה זו לא הסתייע בשנה האחרת, ושוב עלה לבקש ארכה. אמר הפריץ: 'דע שזו הפעם האחרונה! אם בשנה הבאה יחסר ולו רובל אחד מדמי החכירה לשלוש השנים תושלך לבור הכלא שבחצר ולא תראה אור השמש עד לתשלום החוב במלואו!'

"מאליו יובן, שכל מאמציו לחסוך כשחרב האיום מונפת על ראשו לא הניבו אלא דמי חכירה לשנה, ועוד כמה רובלים, ליבו המה, נפרד בבכיות מבני משפחתו, מי יודע האם ישוב ויראם. אמר וידוי ולבש תכריכים מבעד לבגדיו. נשא בלבו תפילה למרום שהפריץ יאות להסתפק בדמי החכירה לשנה זו ואת החוב יפרוס לתקופה ארוכה, אולי יוכל לעמוד בו - - נו, מושקה. הבאת את הכסף?! שאל הפריץ בזחיות. המילים נתגלעו בפיו, הפריץ אמר: 'הבנה נעשה חשבון'. לקח דף ניר, ומתח קו לארכו. בחלקו השמאלי רשם את דמי החכירה לשנה הזו, ושנה שלפניה, ולשנה הקודמת לה, וסיכם. בטור הימני רשם את המצרכים שרכשו עבורו בפונדק: כך וכך בקבוקי יי"ש וכך וכך קנקני שכר, כל פריט ומחירו, וסיכם, הפחית את הטור הימני מהטור השמאלי - אולי היה בגילופין אולי פזור דעת. בטעות חשב שהטור הימני הוא חוב החוכך, והשמאלי חובו שלו. סיכם ועינו התעגלו בתמהון והפטיר: 'מה, אני עוד חייב לך?! - וכה הרבה?!

"קילל קללה נמרצת, בחרון אף השליך את הנירות אל אש התנור הבוערת מאחוריו, פתח את הכספת והוציא צרור שטרות, מנה והשליך על השולחן: 'קח ולך, הסתלק מנגד עיניו! החוכר גרף את השטרות, ונמלט. נס נעשה לו, נס גלוי. כספו נשאר עמו. ועוד זכה באוצר!

"כרוח סערה פרץ לביתו, בישר על ההצלה המופלאה. אך נו"ב שפכה קיתון מים צוננים על מדורת התלהבותו. וכששופכים מים צוננים על מדורה מתפרץ קיטור: 'ומה, כסבור אתה שהפריץ שוטה וסכל? שלא יעמוד ויתהה, ויחשב מחדש, ויעמוד על הטעות. ויגבה ממוך את החוב במלואו, ועוד ייסרך במלקות על שנטלת את הכס וניצלת את טעותו?! צודקת, אין מה לומר. מבחינת ההלכה 'טעות הגוי מותרת' במקום שאין חשש לחילול השם (בבא קמא דף קי"ג ע"ב). אבל כאן, אם יזכר, גם חילול השם יהיה - מה עושים?!

"שם פעמיו אל הרבי, הרה"ק המגיד רבי דוד מטאלנא זי"ע, סח את כל הסיפור ואמר: 'הלא הרבי פועל ישועות. יפעל הרבי שהפריץ לא יהרהר ויזכר ויחשב וימצא, שהענין יוסח מדעתו! ענהו המגיד: 'תנוח דעתך! מה פתאום שיחשוב ויזכר ויהרהר ויחשב - הרי הוא לא עומד שמונה עשרה!'

"כמה פשוט: כלומר, גם יהודי שעומד שמונה עשרה אינו מחשב מחשבות זרות, אבל הגוי שביהודי, בעמדו שמונה עשרה, אינו מסוגל להתנתק מענייני החולין. והוא שמעורר בו את המחשבות ומונע ממנו את הכוונה בתפילה. - סיים רבי יעקב את דרשתו

המאלפת: - "איי, אבל בשבת, שאני! ומדוע? כי הלכה היא: 'נכרי בשבת, חייב מיתה' (סנהדרין דף נ"ח ע"ב). וכיון שכך, אמר הרה"ק חידושי הרי"מ זי"ע, שחייב היהודי לבער את הגוי שבקרבו לפני שבת, שלא ישבות עמו. ולהתנתק כליל מחיי החולין ושבאמת יהא בעיניו כאילו כל מלאכתו עשויה".

"מצוה לכבד את השבת בדיבור שנאמר: 'וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר', ופירשו חכמים (שבת דף קי"ג, ע"א): 'שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול'. והכוונה, שלא ידבר אדם בשבת על מה שאסור לו לעשות. לפיכך, לא יאמר מחר אסע למקום פלוני. או אקנה דבר. וקל וחומר שאסור לאדם לבקש מחבירו שלמחרת יסע בשליחותו או יקנה דבר בשבילו (שו"ע סימן ש"ז, ס"א).

"אך יש אנשים שמצאו היתרים להסתדר על הלכה זו, שמקדימים ואומרים 'נישט אין שבת גערעדט' - כאילו לא דיברנו בשבת. מה זה? אם לא: יודעים את בוראם, ומתכוונים למרוד בו חלילה. בדרך כלל אמירה זו היא בחצי בדיחה, אבל מומשיכים... יודעים איך צריך להתפלל, ומה. יודעים מה העונש המפסיק ממשנתו, ומה. והכתוב אומר (מלכים ב' י"ח, כ'): 'על מי בטחת, כי מרדת בי'. על מי בטחו? שם היה להם על מי לבטוח!

"כשהכריזו על המרד נגד הרומאים בטחו בחומות העיר הוצרות ובמחסנים שהכילו תבואה ויין שמן ומלח ועצים לעשרים ואחת שנות מצור, ועם כל זה הזהירו חכמים שלא יעלה בידם (גיטין דף נ"ו ע"א) - והתוצאה ידועה.

"אבל כשאדם, בשר ודם, מוחו עשוי קציפת חלבונים, בכל יום נוצרים בגופו כחמשת אלפים תאים מאירים שבחסידי שמים אינם מתפרצים, שמודה בכל יום 'על נסיך שבכל יום עמנו, ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת, ערב ובוקר וצהרים'. החיים מהבורא והבריאות מהבורא, המזון והלבוש, המעון והריהוט, הפרנסה והנחת והוא - מורד?! נתעלם כרגע מחובת הכרת הטוב. אבל: 'על מי בטחת כי מרדת בי?' איזו עזות - ועיוורות!

"משל למה הדבר דומה? אני זוכר לאחר המלחמה, מה היה לנו. כמה בגדים, כמה כלים, מעט מטלטלין, אלו היו כל רכושנו עלי אדמות. נשאנו אותם בצרור. והיו גנבים, וגם הם היו חסרי כל. והמלחמה השחיתה את המידות, הרעב והמחסור. היה שם אחד שלעג לנו: 'אתם עם האמתחות, הלא יגנבו מכם הכל!' הלה התהדר במזודה שלו, קשיחה היתה, ומנעול לה. נו, יד מי השיגה לרכוש מזוודה? פעם באיזו תחנה ישב ליד המזודה, ולפתע הגיח אדם בריצה, תפס במזודה ונמלט! האיש נתקף בהלם, אפילו לא קם. ואז צחק, בא לי לבכות כשאני נזכר בצחוק שלו: 'קח, קח - המפתחות אצלי... מה יועיל והמפתחות, אם המזודה נלקחה... ואנו, במה אנו מתגאים? על מה אנו בטוחים? אם יחליט הבורא לקחת את 'המזודה' - ושליו היא, עם מה נשאר, עם המפתחות?... והמפתחות, הנם בידו?!

כולנו ביד הבורא יתברך

המשיך הגה"צ רבי יעקב זצ"ל: "אספר מה שמצאתי בספר ישן:

מעשה בעשיר גדול, שכגודל עשרו כן גודל קמצנותו. כולו היה קפוז יד ולב. ביתו ריקם, רק שתי קערות עץ, לו ולנו"ב. שתי כפות ושני מזלגות. אורח לא עבר את סף ביתו. והכל הכירוהו והוקירו רגליהם ממעונו.

"יום אחד אמרה לו נו"ב: 'ראה, הורי הודיעוני שיבואו להתארח בביתנו. ובמה נכבדם? ואין בביתנו כוס וצלחת בעבורם! אמר: 'יאכלו הם בצלחותינו, ואנו נאכל משיירי מאכלם! - - - נפתח מקור דמעותיה ואמר כשהיא מתייפחת: 'הוי בעלי, הן הכל אומרים כי עשיר אתה. להיכן הוליך את חרפתי, כשיראו שכה מעטים כלי ביתנו! חשב הבעל ומצא עצה: 'פלוגי נדיב הוא, ומשאל כלים לשמחות. הן ביקור הורייך שמחה הוא לך, אם כן, אשאל ממנו כלים ביד רחבה, ויראו כי ביתנו גדוש בכלים נאים ומרחיבים דעתה של אשה! מחתה את דמעותיה והתרחצה.

"הלך הבעל אל משאל הכלים, ובחר את היפים והנאים, וחתם על התחייבות לשלם כל כלי שישבר, וביקש לארוז לו את הכלים בארגז. 'מי ישאם לביתי?' שאל את המשאל. 'בכרך השוק תמצא את יוסף הסבל' ענה האיש. 'תמורת פרוטות מעטות ישא את הארגז', אומר לו המשאל. התחלחל השואל העשיר הקמצן לשמע ההוצאה הגדולה. אך מה יעשה והארגז כבד מכווחותיו? הלך לשוק ופנה אל הסבל: 'רואה אני שאתה עומד מובטל, והבטלה אם כל חטאת. בביתו של פלוגי יש לי ארגז. אם תסכים לשאתו לביתי, אשיא לך שלוש עצות יקרות מפז!

"התעוררה סקרנותו של הסבל. 'הבה ואשמע', אמר הסבל. 'לא כן' אמר העשיר הקמצן, אשר נהג בחסכנות אף בעצותיו: 'תשא את הארגז, ואני אלך לצדך. בשליש הדרך, אשמיעך את העצה הראשונה. בשליש השני, את העצה השנייה. וכשתגיע לפתח ביתי, אומר לך את השלישית'. אמר הסבל: 'הן בין כה וכה איני עובד היום. מי יודע, אולי עצותיו טובות ונבונות, ואכן יקרות הם מזהב ומפז'. הסכים להצעתו, והלך עמו אל בית המשאל, ונאנק בנשאו את הארגז הכבד. הלך כפוף תחת משאו, ופלגי זיעה זולגים על פניו, והגביר הקמצן הולך ופוסע לצידו עדינות, שמח וטוב לב על הפרוטות שחסף. כעבור זמן אמר הסבל: 'דומני שהגענו כבר לשליש הדרך! - 'אכן, אישר הגביר בזחיות הדעת: 'והנה עצתי הראשונה: אל תתפתה להאמין - לעולם, שהליכה ברגל דומה לנסיעה!

"בהנאה ציין לעצמו, שהסבל הגיב בדומיית מבוכה. מצחו נחרש קמטים, כשהשתדל, לשוא, לרדת לעומקה של עצה. דקות אחדות פסעו בדומיה, והסבל הפר אותה באמרו: 'השליש השני הנה עבר'. 'אכן כן' הסכים הגביר: 'ועתה הסכת ושמעף אל תאמין, לעולם, שהרעב דומה לשבע'. האיש חייך לעצמו בראותו שהסבל אינו מגיב, אכן, קמצנותו השתלמה, אך הסיבה לו שעה של הנאה. 'הנה הגענו, סוף סוף', אמר לסבל. 'אם תעלה את הארגז לקומה הרביעית בה אני מתגורר. אעניק לך את העצה השלישית'. הסבל באין אומר ודברים, החל לפסוע במעלה המדרגות העקלתוניות, עלה קומה אחר קומה, סחור סחור, עד שהגיע לקומה הרביעית, כשהוא נושם ונושף, שטוף זיעה... בהגיעו לישורת המדרגות בקומה הרביעית,

וכאן נקט הרבי בצעד יוצא דופן: הוציא מכיס בגדו מכתב ומסרו לידי הרב. כשהסתכל הרב בשורות - חשכו עיניו, וכמעט נפל תחתיו מתעלף. תוכן המכתב היה שורות צפופות, מלאות דברי עלבונות צורבים ולשונות חרופים וגידופים, אשר תצילנה אוזניים משמעם, שכתב איש פוחז נגד הרבי הקדוש...

הגה"צ רבי אהרן טויסיג, בסיפורי הוד ממסכת חייו של כ"ק אדמו"ר ה'אמרי אמת' מגור זצ"ל

"וַיְהִי סֵפֶר אֶת הָעַם" (במדבר י"ג ל')

קורנות שמחה עילאית, עד שהרואה אותו היה סבור שהוא האדם המאושר ביותר עלי אדמות. היה מקבל כל אדם באשר הוא בפנים שוחקות, באהבה ובחמלה, והאיר פנים לכל ילד יהודי ובחור צעיר, באופן בלתי ניתן לתאור.

מחילה למרות הפשע הנתעב

וכה מסופר בספר 'ראש גולת אריאל', המתאר את תולדות חייו של הרבי הקדוש מגור, סיפור חיים מבהיל על הרעיון ממש: בנו של הרבי, הרה"ק רבי מאיר הי"ד, ראה תקופה אחת שיהודי מסויים, שחזותו העידה עליו שאינו מן החסידים יראי ה', נכנס לחצר הקודש והרבי מקרבו בימין צדקו, ומאיר עליו פנים שוחקות באופן מיוחד, והיה תמוה בעיניו: על מה ולמה זכה אותו יהודי לקרבה גדולה מאת צדיק הדור. כמה פעמים ניסה לעמוד על פשר הדבר - ולא עלה בידו.

עד שביום מן הימים התוודע לסיבה:

באחד הימים הוא נכנס לחדר קדשו של הרבי, וראה אותו מחזיק בידו מכתב מסויים. כשהבין הרבי שבנו רוצה לדעת את תוכן המכתב, פתח וסיפר לו על היהודי הנ"ל, שלפני תקופה לא ארוכה נטפל להוציא עליו דיבה רעה, אצל השלטון הקומוניסטי הידוע ברשעותו, וגם ערך שני מכתבים; מכתב אחד ממוען אליו - דהיינו אל הרבי -

נשיחה נא עתה כמה מילים אודות מעלתה של מידה טובה זו - אהבת ישראל, ועד כמה מחוייב בר ישראל לשנס מתניו, ולהתאמץ בכל מיני מאמצים לשמור על כבוד הזולת, ולהתנהג כהוגן בדברים שבינו לבין חברו, ותקוותנו איתנה שבזכות ההתחזקות באהבת חנים נזכה, שימחר הקב"ה לגאלנו ולבנות לנו את בית מקדשנו. ראש לכל, נעלה סיפורי הוד ממסכת חייו של כ"ק אדמו"ר ה'אמרי אמת' מגור זצ"ל, שמהם נוכל ללמוד על מדרגה גבוהה ביותר של אהבת ישראל כנה ואמיתית, והלוואי ונזכה ללמוד מארחות צדיק לחיים.

וטרם נספר סיפורי צדיק - שבאמת אינם לפי השגתנו כלל - עלינו לצטט את אמרת קדשו של הרה"ק רבי שלמה מזויעהל זצ"ל, שנשאל פעם אחת על ידי נאמן ביתו הרה"ח רבי אליהו ראטה זצ"ל, מה טעם אנו מספרים סיפורי צדיקים כאלו, שאנו רחוקים מהם מרחק של אלפי שנות אור, הרבה יותר ממרחק מזרח ממערב, הלא ממילא אין אנו יכולים להגיע למדרגות הגבוהות הללו, ואולי מוטב להמנע מלספר זאת, כדי שלא תהא חכמתנו מרובה ממעשינו.

והשיבו הרבי הקדוש מזויעהל זצ"ל, שלדעתו צריך לספר סיפורי צדיקים הרבה מאד, ללא הרף, ואפילו מעשיות כאלו, שאדם מרגיש בחוש שאינו במדרגה זו כלל ועיקר. וטעם פשוט יש בדבר, כי באמת לא ימלט שאחד מהשומעים, או אפילו המספר בעצמו יזכה לקבל איזו הארה של התעוררות, בעקבות סיפורי הצדיקים שהוא שומע או משמיע, ובזכותם ישנה את מעשיו לטובה, יתכן אפוא, שכל הסיפורים שמספרים לפני השומעים במשך שעה ארוכה, נועדו רק כדי לעורר נפש אחת לתשובה ולתיקון המעשים, וכדאית היא אותה התעוררות שיספרו בעבורה סיפורים הרבה לאין שיעור.

וכיון שהזכרנו את הרה"ח רבי אליהו ראטה זצ"ל, מצווה רבה להזכיר מעלותיו והליכותיו של יהודי יקר רוח זה, איש חסיד נעלה ומרומם במלוא מובן המשמעות, ירא אלוקים ותלמיד חכם מופלג, מלא וגדוש בתורה, יראת שמים וחסידות. כל ימי חייו היה מקשה אחת של ייסורים מרים, בגוף ובנפש. ידוע חולי ומכאוב היה, בכל חלקי גופו השבור והנדכה, ועם כל זה התהלך תמיד בהארת פנים, פניו

מאחר ואנו מבינים שהשעות האלו, שלפני התפילה, הוקדשו בוודאי לעבודה נעלית ומרוכמת, מה שאין הפה יכול להגדיר, ואין המחשבה יכולה להבין, ולמה אם כן, בחר לעשות פעולה זו אז? והגם שלאחיו, הרה"ק רבי משה בצלאל הי"ד, אמר פעם, שכוונתו בקריאת מכתב זה היא כדי שיעמוד על טיבו באמת, לדעת מי הוא ומה מעשיו, אמנם זה ניחא לדידיה, שמחמת גודל ענוותנותו אמר כך, אבל לדידן שיודעים ומכירים ברום ערכו - הדרא קושיא לדוכתא ואולי ניתן לומר בדרך אפשר, שהיות ושעת התפילה של הרבי, היתה מיוחדת להעתיר ולבקש רחמי שמים מרובים, עבור צרכי עם ישראל הנתונים בצרה ובמצוקה, לכן הקדים מעשה זה לפני התפילה, כדי להיות בא בטענה צודקת כלפי שמיא, ולומר לפניו: "ריבוננו של עולם! כמו שאני מחלתי בלב שלם לאיש זה שפשע נגדי על לא עוול בכפי, ואף מוסיף להתפלל עליו שלא תאונה לו רעה- כך עשה נא אתה למען בניך אהוביך. ואפילו יש ביניהם כאלו שנכשלו והמרו את פיך בשוגג או במזיד, אנא מחל להם על עוונותיהם מחילה, סליחה וכפרה, והמצא להם פדות ורווחה מאוצר מתנת חינם".

לימוד מהמעשים הלכה למעשה

חושבני, שדבר שפתיים אך למחסור, אם נרצה להתבונן בעומק הסיפורים הללו, הלא נשגבים הם מבינת אנוש, להבין מדרגה גבוהה ובלתי נתפסת כזו, שלא די שלא העניש את האנשים המופקרים על מעשיהם החמורים, ומה גם שאותו אדם, שבמעשהו עלול היה להמיט צרות צרורות עליו ועל בני ביתו, אלא חלף כך קרב את היהודי הזה בסימני קרבה מיוחדת, והרעיף עליו אהבה באופן יוצא מן הכלל, ועל השני אף העתיר בתפילה מיוחדת שלא יענש בסיבתו כלום.

בוודאי שלא כל מוחא סביל דא, וזוהי מדרגה נעלה, שאין אנו יכולים להשיג, אבל מידי לימוד לא נפטרנו!

ומה גם, אשר עתה אנו יושבים בגלות ארוכה ונוראה, על חורבן בית המקדש שנחרב בעוון שנאת חנם, בוודאי שחובה כפולה ומכופלת מוטלת עלינו, לשים לב ולידע שמעשיות אלו צריכות להיות נר להגלינו ואור לנתיבותינו, שכאשר יהודי נמצא בניסיון הנוגע לבין אדם לחברו, כשאחד פוגע בו באיזה אופן שיהיה - לא ימהר לשפוט את הפוגע בדין, ולא ימהר להשיבו מנה אחת אפיים, אלא ישתדל בכל עוז לשלוט על רוחו ולהתאפק מלהשיב לחורפו דבר.

ובאותה עת יעלה לנגד עינינו סיפור מפעים זה, ויאמר בליבו: 'אם הרבי הקדוש היה יכול להבליג, על מעשהו של איש רע מעללים שפל ונבזה, גם אני יכול להבליג על איזה מעשה שובבות קטן ובלתי מורגש כמעט'.

(מתוך הספר 'כבודם של ישראל')

שם הרעיף דברי חנופה לרוב, ומכתב שני ממוען אל פקיד השלטון בפטרבורג הבירה, שם משתלח בשצף קצף, ומעליל עלילות שווא והלשנות חמורות, שאין להן בסיס אמת.

אבל מזלו של האיש לא שפר עליו, וכשעמד לשלוח את המכתבים בדואר, החליף את המעטפות, ואת המכתב הממוען לגור שלח לפטרבורג, ואת המכתב הממוען לפטרבורג שלח לגור...

וכאן פנה הרבי ואמר לבנו: "כשראיתי את המכתב הזה מגיע לשולחני, הבנתי מיד את הטעות החמורה שקרתה כאן. ידעתי שנס גדול נעשה לי, כי אילו היה מכתב זה מגיע ליעדו, לכאורה הייתי נלקח אחר כבוד לבית המעצר.

"אבל יודע אני שהאיש הזה לא עשה שום דבר מעצמו, אלא אלוקים אמר לו 'קלל', ולכן הסירותי מלבי כל טינה עליו, ובגלל כן אני משתדל בכל עת לקרבו בכל מיני קרובים, כדי לשרש את הטענות והתרעומת שהיו עולים בליבי עליו, לגלות בדעתי, שבאמת אין לי עליו כלום!"...

לא רק מוחל אלא אף מתפלל עליו!

עוד מסופר שם - על זו הדרך - סיפור מבהיל נוסף:

פעם נכנס אל הרבי יהודי נכבד, ששימש כרב בעיירה אחת בפולין, והתלונן בפניו על אדם מאנשי קהילתו, שירד לחייו באופן מבהיל ואינו נותן לו מנוחה, ורדיפותיו גורמות לו חלישות הדעת גדולה.

כשניסה הרבי להרגיעו ולדבר על ליבו דברי תנחומין, ראה שאין הדברים מתקבלים על הלב, והרב אינו מסוגל למחול לאיש הזה על מעשיו.

וכאן נקט הרבי בצעד יוצא דופן: הוציא מכיס בגדו מכתב ומסרו לידי הרב, תוך שהוא מבקש ממנו לקרוא את המכתב הזה עד תומו. כשהסתכל הרב בשורות - חשכו עיניו, וכמעט נפל תחתיו מתעלף, כי תוכן המכתב היה שורות צפופות מלאות דברי עלבונות צורבים ולשונות חרופים וגידופים, אשר תצילנה אוזניים משמעם, שכתב איש פוחז נגד הרבי הקדוש.

כשגמר לקרוא את המכתב אמר לו הרבי: "דע לך שבכל יום ויום בשעות הבוקר לפני התפילה, אני מוציא מכתב זה מחיקי, וקורא את שורותיו כמה פעמים, ובשעה זו אני מגלה דעתי לפני הקב"ה, שלא זו בלבד שהנני מוחל לו בלב שלם, אלא אף מתפלל ומבקש מלפני השי"ת שלא יאונה לאיש זה כל אוון, ולא ינזק כלום על המעשה הרע שעשה".

והנה, אף שאין אני הקטן ראוי להעריך את עוצם מדרגותיו של הרבי הקדוש מגור זצ"ל, אבל ידוע שהנהגותיהם של הצדיקים "תורה היא" ולימוד הן צריכות, לכן מן הסתם מותר לנו להתבונן בטעמו של דבר: למה בחר הרבי לקרוא מכתב זה דווקא לפני התפילה? וכי חסרות שעות אחרות במשך היום לעריכת חשבון זה? והתמיהה מתעצמת,

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?

שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

סיפר לי שכני וידידי, שאביו הגאון הצדיק רבי וועלוול צ'צ'יק זצ"ל, תלמידו ומקורבו של הבריסקער רב, אמר פעם לפניו, שאילו היה בא לכאן עשיר אחד, ותורם תרומה נכבדה של רבע מיליון לירות, ניתן לסגור את הכסף בתכנית היסכון טובה, ובפירות אחוזי הרווח החודשיים אפשר לכסות הוצאות הכולל, כך לא יצטרך הרב להיות מוטרד מידי חודש בהשגת הסכום, ענה לו הרב בגודל אמונתו...

הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א על האמונה והבטחון בהקב"ה

"וַיְהִי כִּלְבָב אֶת הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עֲלֵה נַעֲלָה וַיִּרְשָׁנוּ אֹתָהּ כִּי יָכוֹל נֹכַח לָהּ" (במדבר י"ג, ל')

בספר הקדוש 'באר מים חיים' מפרש כאן יפה המחבר זצוק"ל, זכותו תגן עלינו, פנימיות כוונת מאמר כלב וזעקתו, בהסתות את העם 'אל משה'. נעתיק כאן מתקן לשונו הזהב, שהוא כקילורין לעיניים בקנין מידת הביטחון בהשם יתברך, בכל עת ומצב וזה לשון קדשו: "ויהי כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה וגו' כלומר, השתיק את כולם והראם 'אל משה', לומר הן זה ודאי אמת, אשר תוקף העמים וחוזקם גדולה עד מאד. אבל הביטו אל משה, וכי יש דבר בעולם שיעמוד נגדו, הלא הוא המשדד ומשבר בכוחו של שמו יתברך, את כל מערכת השמים וכוכביהם, ומכל שכן את כל טבע עולם הזה.

"מה עשה בפרעה ובכל עבדיו, להכותם עשר מכות שלא בטבע העולם, וגער בים סוף ויחרב, וכו'. וכיון שהוא עושה דברים שלא בטבע העולם, כי אם במאמר פיו יתברך, ודאי הלא כל הגויים כאין נגדו, כאפס ותוהו נחשבו לו, וכל דיירי ארעה כלא חשובין, ובוה ודאי עלה נעלה וירשנו אותה וכו'. והנה בדברים האלה השתיק כל העם, כי מי מהם לא ראה את מעשה ה' הגדול והנורא, אשר עשה עמהם מעת צאתם ממצרים עד היום הזה, ומה יענו כל הדבר מה שלמעלה מהטבע" וכו' עד כאן לשונו הטהור.

למדנו אם כן, פרק חשוב בדרכי אמונה וביטחון בצור עולמים ברוך הוא, המנהיג ומשיג בעולמו בכל רגע, אפילו בניקוף אצבע קטנה (חולין ז:), 'והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים'. והרי הוא 'כל יכול', תקיף בעל היכולת ובעל הכוחות כולם, וכל דיירי ארעה כלא חשובין לפניו. ובקנין מידת הביטחון 'עלה נעלה' במסילה הישרה, 'וירשנו אותה' בקרבת אלוקים חיים, ודבקות תורה ויראת שמים, בהצלחה נכונה ברוחניות ובגשמיות ובכל העניינים לטובה, אמון".

בבית מדרשו 'כולל אברכים' של תלמידי חכמים חשובים. הוא הקפיד מאוד שלא לאחר בתשלום המילגות, והיה משלם לכולם עד הפרוטה האחרונה ביום ראש חודש עצמו! כיצד השיג את הכסף ובמה התבטאה השתדלותו לכך? הוא היה מפורסם בשלמות מידת האמונה והביטחון שבו [כפי שהעיד פעם על עצמו, שבכח הביטחון עבר את מוראות השואה האיזומה וניצלו חייו, על פי מה שכתב זקנו הקדוש ב'נפש החיים' (שער ג פרק יב) 'ענין גדול וסגולה נפלאה' בזה, עיין שם] ולפיכך עד אחר תפילת מעריב דראש חודש, לא נתן אל ליבו ולא היה חושב ודואג כלל להמציא המומון.

אולם בהגיעו לביתו אחר מעריב, היו תכף מתחילים בעסק השתדלות נמרצת, לחשוב ולחשב כיצד להשיג תכף ומיד סכומים רבים ונכבדים, הכל בתוך שעות ספורות... באותן שעות היו אנשי שלומו ובעיקר בנו הגאון ר' רפאל זצ"ל, נחלצים מאד לעזרתו. הם לא נחו ולא שקטו עד אשר הושג כל הסכום, ובכל חודש ראו נפלאות עין בעין השגחת הבורא, וברוב רחמיו וחסדיו אל ייראו ומייחלים לחסדו.

סיפר לי שכני וידידי הרב ר' שמואל צ'צ'יק שליט"א, שאביו הגאון הצדיק רבי וועלוול צ'צ'יק זצ"ל, תלמידו ומקורבו של הבריסקער רב, אמר פעם לפניו, שאילו היה בא לכאן עשיר אחד ותורם תרומה

מורן הגרי"ז סולובייצ'יק זצוק"ל - הבריסקער רב, החזיק כידוע

ומי יכול לתאר גודל מידת בטחונו בהשם יתברך. בכל יום הם היו גומרים את כל האוכל שבבית, בלא להשאיר שום דבר לצורך מחר! בגודל הביטחון בחסדו יתברך, שודאי ימציא להם למחר כל צרכם

מנין יש לו לחמור כח לנסיעות ארוכות שכאלו, ולנסוע קילומטרים רבים בדהירה רצופה?" אמר האיש: "הלא בשביל כך עוצרים אנו בתחנות שעל אם הדרך ונכנסים לפוש קמעא באכסניות ובפונדקי דרכים, שם יש גם מקום מיוחד לתזונת הבהמות. מכניסים, אפוא, את החמור אל האורווה, תולים לו על צוארו שק מלא שעורים, וכך משביע הוא רעבונו וצובר כוחות להמשך הדרך..."

- "ומה עם השתיה?"
- "לשם כך לוקחים את החמור אל הנהרות ואל האגמים שבדרך, שם מרווה החמור את צמאונו!"

- "האם שמת לב אולי, מה עושה החמור ברגליו כשהוא שותה מן הנהר?"

"כן" עונה האיש, "אמנם שמתי לב לתופעה משונה, בכל פעם שמרכין החמור את ראשו אל הנהר לשתות, מיד מתחיל הוא לרקוע ברגליו על המים. מתחילה היה זה מוזר לי, חששתי שמא קורה לו משהו, אבל עם הזמן הכרתי שכך היא דרך שתיית החמור, וכך נוהגים כל החמורים בשתייתם!"

אמר הרבי: "וכי מדוע לא תבין? הרי זה פשוט ביותר - כשמגיע החמור אל הנהר, רואה הוא במים הצלולים המשקפים הכל כמו מראה, שמתחתיו ממש ניצב לו חמור נוסף, הבא גם הוא לשתות מאותם מים... חושש הוא מאוד שמא חלילה יגמור החמור שמתחתיו [שאינו אלא הוא בעצמו...] את כל המים כולם, ולא ישאיר לו כלום! לכן רוקע עליו ברגליו כדי לדחותו..."

"ברם אין החמור הטיפש מבין, שאף אם יש כאן חמור נוסף כטעותו - על אף שהגיע אותו חמור מסיג גבול לשתות דווקא בתחום טריטוריית המים שלו, הרי יש בנהר מים די והותר, בשביל כל החמורים כולם!"

אבל חמור נשאר חמור, ובבערותו הוא אינו קולט זאת, ורוקע כל העת ברגליו על חברו [על עצמו...] ומלכלך לעצמו את מימיו בטיט. עד שלבסוף שותה בוץ... והכל מחמת דמיון בעלמא".

(מתוך הספר 'טיב המעשיות')

נכבדה של רבע מיליון לירות, היתה לו זכות גדולה, שכן ניתן לסגור את הכסף בתכנית חיסכון טובה, ובפירות אחוזי הרווח החודשיים אפשר לכסות חלק גדול מן הסכום מידי חודש חדשו, כשהקרן כולה שמורה ועומדת לימים רבים! כך לא יצטרך הרב להיות מוטרד מידי חודש בהשגת הסכום, עבודה שלפעמים לקחה לו לילה שלם.

ענה לו הרב בגודל אמונתו: "גם אם תבוא לפני הצעה כזו, לא אסכים לקבל את התרומה! שהרי כך מרוויח אני מידי חודש, לחזק יותר ויותר את מצוות הבטחון בהשם יתברך!"

ומי יכול לתאר גודל מידת בטחונו בהשם יתברך. בכל יום הם היו גומרים את כל האוכל שבבית, בלא להשאיר שום דבר לצורך מחר! בגודל הביטחון בחסדו יתברך, שודאי ימציא להם למחר כל צרכם. [כדאיתא להדיא בזוהר הקודש ח"ב דף סב.]: "לא לבעי ליה לאיניש לבשלא מזונא מן יומא אחרינא, ולא לעכב מיומא ליומא אחרא" וכו' עד כאן לשון קדשו עיין שם. וכן מנהג הרבה צדיקים, עיין מה שכתו בזה במשנה ברורה (סימן ר"נ סעיף קטן ב) עיין שם]. קרה פעם, ביום שלפני ערב יום הכיפורים, אמרו לו שאולי ביום זה מן הראוי להשאיר מעט אוכל למחר - ערב יום הכיפורים, שאכילתו מצוה כאילו התענה תשיעי ועשירי (יומא פא.). חכך הרב בדעתו, והחליט להשאיר כזית אחד של פת למצוות אכילת ערב יום הכיפורים.

והנה למחרת נודע שאותו כזית, שהכינו לסעודת היום - נשרף בתנור... אמר הרב שהוא סימן מן השמים שלא היה צריך להשאיר הפת לצורך מחר.

אחד מחסידיו של הרב הקדוש בעל 'דברי חיים' מצאנו זצוק"ל היה איש אמיד, מגדולי התומכים בחצר הקודש. תדיר היה מביא אל הרבי ממונן רב, בשביל ענייני הצדקה הרבים והמסועפים שהיה עוסק בהם, כידוע.

באחד מביקוריו בצאנו, בהכנסו בקודש פנימה, לאחר שהגיש 'פתקא' (קויטל) עם 'פדיון נפש' הגון כנהוג, היתה בפיו בקשה מוזרה מעט, היות שיהודי אחד בעירו פתח לאחרונה חנות סמוך לחנות שלו, והרי זו ממש הסגת גבול - הוא מקלקל לו את פרנסתו, לפיכך מבקש הוא שהרבי יקלל את אותו יהודי!

"סהדי במרומים" - הוסיף הגביר - "שכל כוונתי היא רק לשם שמים... כדי שתהיה הפרנסה מצויה ברווח לבני ביתי, וגם להחזיק כאן את חצר הקודש כמנהגי מימים ימימה..."

תמה ה'דברי חיים' והתפלא: "וכי עולה על דעתך שהצאנזער-רב יקלל יהודי?"

אמר האיש: "אם כן, שיקלל נא הרבי לפחות את הפרנסה שלו, אם לא אותו בעצמו... ואם לא את פרנסתו, לפחות את החנות הזאת שפתח על ידי, שהורסת לי את כל הפרנסה!"

אבל הרבי באחת: "כיצד יתכן לקלל ממונו של איש יהודי?" כראות הרבי שהאיש אינו מניח, ומודאג מאוד על פרנסתו, פנה ואמר לו: "הסכת ושמע, ואסביר לך הענין לאשורו:

"תאמר נא לי יהודי יקר, הרי נוסע אתה רבות בדרכים עם חמורך,

החליטו הבחורים כי כאשר יזדמן לידם קרש קטן - יישאו אותו בשניים, ואם גדול הוא - יוסיפו גם עצירה מידי שלוש אמות. באופן הזה נהגו כל השבת, וסבורים היו כי אין בכך כל בעיה. ואולם לא ידעו, כי פעילותם זו נצפתה ממגדל התצפית של המחנה

הגה"צ רבי יצחק זילבר זצ"ל, על הסיפור המיוחד של מסירות נפש לשמירת השבת

"מקשיש עצים ביום השבת" (במדבר ט"ו, ל"ב)

מיד התקבלה החלטה להעמידם לדין. הושיבו אותם על ספסל הנאשמים, והמשפט נמשך ונמשך. אחד הבחורים שלא יכול היה עוד להתאפק, קרא: "אנחנו דתיים! פעלנו כך על מנת להקטין את חטא המלאכה בשבת!".

כוונתו היתה טובה, הוא חשב להקל את המצב. אך התוצאה היתה גרועה ביותר. המנהל התפרץ: "את מי בדעתכם לרמות? מכיר אני את דתכם, דברי שטות מן הסוג הזה, דבריכם הם שקר גס!".

הכל היה נראה אבוד לחלוטין. מה יהיה? והנה, לפתע הגיעו למחנה שישה אנשים - היו אלה אנשים מההנהלה ממוסקבה. היה זה די מוזר, שכן בדרך כלל כאשר הגיעו היה זה בשלוש-ארבע בצהריים, ואילו כעת היתה השעה כבר אחרי שש בערב.

אחד המבקרים ניגש אליהם, לקח עמו את אחד הבחורים הצידה, כביכול כדי לברר את הפרטים ובשקט, כך שאיש מסביב לא שמע, אמר לו בידיש: "א גוטע וואך (- שבוע טוב) גם אני יהודי. היכן למדתם?"

כאשר הזכיר הבחור את שמו של הרב ברוך-בער מקמניץ, פתח המבקר בסיפור מדהים:

"אמי ילידת סלוצק. תמיד נהגה לומר לי על עבודתי בנ.ק.וו.ד הרוסי: 'דינגן שתישרף לעד בגיהנום, אז אנא ממך, עשה פעם מעשה טוב ליהודי שומר מצוות!'. עד היום הזה לא הזדמן לי לקיים את ציוויה. כפי הנראה, הגיע כעת הזמן, ולא בכדי נקלענו לכאן בשעה כה מאוחרת. מעולם לא קרה לי, שמכונתי התקלקלה בדרך. הדבר

כאשר חולקה פולין בין רוסיה הסובייטית לבין גרמניה, במסגרת הסכם מולוטוב-ריבנטרופ, ברחו ישיבות רבות לשטח ליטא, שם עדיין לא שלטו לא הגרמנים ואף לא ברית המועצות. אך בשנות ה-40 הגיע השלטון הסובייטי גם למדינות הבלטיות, ובהן ליטא. כך אירע שבשנת תש"א (1941) נקלעו למחנה העבודה בקומי מספר בחורי ישיבה. היו אלו בחורים שלמדו תחילה אצל הרב אלחנן וסרמן בברנוביץ', ולאחר מכן אצל הרב ברוך-בער ליבוביץ' בקמניץ. האמת היא, כי את סיפור המעשה שמעתי לפני זמן רב, אך העדפתי לברר את העובדות. כאשר שהיתי בניו יורק, הצלחתי לאתר את אחד מגיבורי הסיפור - הרב טוביה גולדשטיין. נפגשתי עימו והוא סיפר לי את הסיפור ממקור ראשון.

באביב תש"א, הגיעו הבחורים למחנה העבודה. במהלך השבוע הראשון עבדו כראוי - סחבו קרשים. כאשר הגיעה שבת נתקלו בבעיה: כיצד יוכלו להתחמק מעשיית מלאכה? על פי הדין, אם המשא מתאים לאדם אחד, אזי כאשר סוחבים אותו שני אנשים זו אינה מלאכה גמורה, ואין בה משום חילול שבת גמור. ואם המשא כבד ויש צורך בקבוצת אנשים לשאתו, כדי למנוע חילול שבת גמור - על ידי העברתו בכל פעם למרחק של פחות מארבע אמות (אמה - כחצי מטר).

החליטו הבחורים כי כאשר יזדמן לידם קרש קטן - יישאו אותו בשניים, ואם גדול הוא - יוסיפו גם עצירה מידי שלוש אמות. באופן הזה נהגו כל השבת, וסבורים היו כי אין בכך כל בעיה. ואולם לא ידעו, כי פעילותם זו נצפתה ממגדל התצפית של המחנה.

היה זה בסיומו של יום העבודה. הרב טוביה סיפר לי, כי זוכר הוא את הערב ההוא כמו היה זה היום. עייפים ורעבים התכוננו ללכת יחד עם כולם לחדר האוכל, לאכול מעט לחם ולשתות מים חמים (הם לא אכלו במחנה דבר מלבד לחם ומים). באותו רגע עצרו אותם השומרים, קראו לאנשי ההנהלה של המחנה ודווחו: "האנשים הללו נותרו בחיים רק בזכותנו. את קרוביהם מן הסתם כבר לקחו הנאצים. הענקנו להם מגורים וגם עבודה, והנה הם משלמים לנו בכפיות טובה ממדרגה ראשונה. רואים את הקרשים הקטנים הללו? בעבורם הם גדולים מידי. הם עוצרים כל שלושה צעדים בנושאם אותם, זוהי חבלת עבודה טיפוסית!".

תלמידיו של המשגיח, הגאון הצדיק רבי מאיר חדש זצ"ל, ביקשו ממנו פעם שימסור להם 'ועד' על איסור לשון הרע. רבי מאיר הסכים ומסר להם שיחה ארוכה בנושא 'טוב לב'. התלמידים היו בטוחים שבשלב כלשהו של השיחה, הוא יעבור לדבר על הנושא שעליו ביקשו שידבר, אבל להפתעתם כל השיחה נסבה אך ורק על ענין טוב לב

"אם תהיו אנשים טובים, לעולם לא תדברו לשון הרע" - מדור מיוחד על כוחה של מילה

הרב יהושע לייבזון

"יְיָ צִיָּאן דְּפִת הָאָרְץ" (במדבר י"ג, ל"ב)

כשהתחלתי לעיין בספרים, כדי למצוא משהו מעניין שקשור לפרשת השבוע, נתפסתי דווקא לנושא שנראה, שכאילו כבר הכל נכתב עליו. 'לשון הרע'. נו... חשבתי מה כבר ניתן לומר שלא נאמר. אז הנה דווקא מצאתי משהו מעניין, מהגה"צ רבי יצחק פינחס גולדווטר שליט"א, וכך מובא בשמו, בספר 'שוחר טוב':

תלמידיו של המשגיח, הגאון הצדיק רבי מאיר חדש זצ"ל, ביקשו ממנו פעם שימסור להם 'ועד' על איסור לשון הרע. רבי מאיר הסכים ומסר להם שיחה ארוכה בנושא 'טוב לב'. התלמידים היו בטוחים שבשלב כלשהו של השיחה, הוא יעבור לדבר על הנושא שעליו ביקשו שידבר, אבל להפתעתם כל השיחה נסבה אך ורק על ענין 'טוב לב'.

כאשר סיים את השיחה, העלו השומעים בפניו את תמיהתם, מדוע לא דיבר על הנושא עליו ביקשו שידבר? השיב להם רבי מאיר: "על לשון הרע ביקשתם שאדבר? וכי מי הוא זה המדבר לשון הרע? רק אדם רע מדבר לשון הרע, אם תהיו אנשים טובים, לעולם לא תדברו לשון הרע!"

הרי שהמדבר לשון הרע הוא אדם רע בעצמותו, איש אכזר, וכיצד יכול אדם שכזה לצפות לטוב ה' ורחמי? והרי אם הקב"ה לא יחוס עליו, אנה הוא בא? איזה סיכוי יש לו?

אין עוד עבירה, שאפשר לקרוא על העובר עליה בקביעות את התואר 'אדם רע', כמו לשון הרע.

חז"ל (סוטה מב ע"ב) אומרים, שכת מספרי לשון הרע אינם מקבלים פני שכנה, ומביאים ראיה מהפסוק "לא יגרך רע". מי שמוגדר בתואר 'רע', אינו נמצא במחיצתו של הקב"ה.

מי אמר לחז"ל שמדובר במדברי לשון הרע? אולי מדובר על רוצחים, גולנים, או מחללי שבת?

התשובה היא, שכל החוטאים הללו, עם כל החומרה שבחטאיהם, אינם עסוקים ב'רע', ורצונם הוא להיטיב עם עצמם, גם אם בדרך אסורה ומכוערת. אבל בעל לשון הרע, רבותינו השוו אותו לנחש. בשונה מכל בעלי החיים, הנחש אינו טורף את הקרבן שלו, הוא

לא נהנה הנאת החיך או הנאת הגרון, הוא לא שבע, אלא רק נושך את הקרבן עם שיניו, ומטיל בו את ארסו. הוא הורג אותו סתם כך, בלי כל תועלת. זו אכזריות 'לשמה'. כך גם בעל הלשון, הוא עוסק בלהרע לזולת, מבלי שלו עצמו יש איזו תועלת מכך.

פעם אמר לי יהודי פשוט פשוט, בתפילה שאנו מתפללים מדי יום ביומו. אומרים לנו בברכות השחר: "שתצילני היום ובכל יום מאדם רע, מחבר רע, משכן רע, מפגע רע, מלשון הרע...". ולכאורה צריך להבין, כל הבקשות אומרים בלי ה"א הידיעה - "אדם רע, חבר רע", מדוע אין אומרים גם 'לשון רע' אלא 'לשון הרע'? והתשובה פשוטה: הלשון אינה יכולה להיות 'רעה', היא סך הכל חתיכת בשר. בעל הלשון - הוא 'הרע'! לכן אומרים 'לשון' של האיש 'הרע'. מי שמדבר על הזולת, הריהו איש רע בעצמותו!

ה'חפץ חיים' מונה בעבירות הדיבור י"ז לאוין, י"ד עשין וג' ארורים. אמנם לא בכל דיבור יש את כל האיסורים הללו, אבל בכללות, כל דיבור ודיבור כולל כמה וכמה איסורים חמורים. הגאון מוילנא אומר שבכל מילה ומילה של תורה, מקיימים מצוות תלמוד תורה, ומנגד - בכל מילה של לשון הרע, עוברים על כל האיסורים הכלולים בה. ה'חפץ חיים' עושה חשבון, שאפשר לדבר בדקה אחת מאתיים

המעשה הזה כל כך ריגש אותה, עד שאמרה: "אם זו הרמה המוסרית שלהם, אני רוצה להיות אחת כמותם!". והתוצאות? משפחה שלימה של בני תורה! משפחה חרדית - בארבעה שקלים ושמונים אגורות!...

שעמדו לעשות לו פאות, ילדים עדינים, יופי של משפחה. הוא בן למדען מרמת גן, היא בת באר שבע - מאזור יוקרה. הוא סיפר שהיה רחוק כל כך, עד שאפילו לא ידע שצריך לשנא דתיים... מה בכל זאת קרה שגרם לו לשנות את כל אורחות חייו? אשתו היתה חיילת בבסיס צבאי ליד רמלה, ובשלב מסוים סבלה מבעיה כלשהי. חברתה לחדר, חילונית לגמרי, אמרה לה: "את סובלת והעניין מציק לך, שמעתי שאומרים שלייד רמת גן, בבני ברק, גרה אשה שנקראת הרבנית קנייבסקי, והיא נותנת עצות וברכות. בואי ניסע אליה!".

היא החליטה לנסות. עלתה על האוטובוס שלקח אותה מרמלה עד רחוב ז'בוטינסקי, משם אמרו לה לעלות על קו 54 שמגיע עד בית הרבנית.

היה יום קיצי חם. שתי החיילות, שנראו כמו שתי חיילות בקיץ, עולות על קו האוטובוס, ומגלות אוטובוס מלא באנשים מזרזים, כולם לבושים שחור למרות הקיץ והחום, וכולם עם משהו שחור על הראש. הכל מזוזר, הכל משונה - אבל מה אפשר לעשות? כך מגיעים לרבנית קנייבסקי.

האוטובוס מתחיל לנסוע, ואחרי זמן מה הן מחליטות שעליהן לשאול איפה לרדת. את מי ישאלו? כל אחד באוטובוס נראה מפחד יותר מהשני. הביטו בכולם, עד שמצאו בחור שנראה כמעט נורמאלי. הן החליטו לשאול אותו: "איפה צריך לרדת לרבנית קנייבסקי?". הבחור לא טרח להגביה את עפעפיו והפטיר: "תרדו כאן, בתחנה הקרובה". האוטובוס עצר ושתי החיילות ירדו בתחנה הקרובה. עברה שם אשה הן ניגשו אליה: "איפה גרה הרבנית קנייבסקי?"

"אתן צריכות לרבנית קנייבסקי?" - התפלאה - "למה ירדתן עכשיו? הייתן צריכות להמשיך באוטובוס. הוא היה מביא אתכן בדיוק עד הבית שלה. אתן צריכות ללכת כמעט חצי בני ברק... מה עשיתן?" היא כל כך לא הבינה, עד שהן התחילו להתנצל שכך אמרו להן, והבטיחו שעוד פעם לא יעשו את זה... בסופו של דבר הן קיבלו ממנה הדרכה, והתחילו בצעידה קשה עד שנכנסו אל בית הרבנית.

מילים, ואם, חלילה, מדברים לשון הרע, אפשר לעבור בדקה אחת מאתיים עברות של לשון הרע, שכל אחת מהן כוללת כמה לאוין, עשין וארורים. וכל זה כאשר מדברים על אדם אחד, ואם חלילה מדברים על ציבור, הרי צריך להכפיל את האיסורים על פי מספר האנשים עליהם דיברו.

נורא נוראות! כמה מאות או אלפי איסורים, אפשר לעבור בדקה אחת! אין מציאות כזאת בעבירות אחרות. כל עברה צריכה תנאים מסויימים, כדי שניתן יהיה לעבור עליה. אי אפשר לחלל שבת ביום ראשון או שני, צריך דווקא בשבת. גם לא ניתן לאכול נבילות בלי הגבלה, צריך קודם כל למצוא בשר לא שחוט, וגם אז, כמה 'כזיתים' כבר יכול אדם לאכול ממנו? אפילו רציחה מוגבלת, וכי כמה אנשים כבר יכול אדם לרצוח בלי שיעצרו אותו? לעומת זאת, דיבור לשון הרע אינו מוגבל בזמן, בשעה, בכמות. אין כל תנאים מוקדמים לכך, ובכל עת וזמן אפשר, חלילה לעבור על רבבות איסורים באין מפריע. הרי מול המצוות שאדם מקיים, ניצבות העבירות הללו בהמוניהן והן עלולות להכריע את כף החובה. ואף שאנו רואים בעינינו בעלי לשון הרע חיים וקיימים, צריך להבין כי עיקר הזכיה בדין היא לחיי נצח. יכול אדם להכרת מחיי הנצח ולהמשיך לחיות בעולם הזה, כדי לקבל את השכר על מעט המצוות שעשה. הקב"ה 'משלם לשונאיו אל פניו להאבידו' חלילה, כך שגם אם לא רואים את הדין, לא ניתן להשאר שווה-נפש לנוכח הידיעה על כמות האיסורים שעוברים בעת דיבור לשון הרע, ועל הסכנה המוחשית שעברות אלו תכרענה את האדם לכף חובה ה' ישמרנו'.

ואם כבר דיברנו על כוחה של מילה וכוחו של מעשה, הנה סיפור מיוחד שמצאתי, שמובא גם הוא בספר 'שוחר טוב' אלול, מרבי משה פרידמן שליט"א:

ישנו פסוק מבהיל בנביא - פחד לומר אותו, אבל לשתוק זהו פחד גדול יותר.

הפסוק אומר: "ארור עושה מלאכת ה' רמיה" (ירמיה מו, י) - אדם שלא ממלא את היעוד שלו ומי שלא עושה את תפקידו הוא ארור! ומה לגבי מי שכן עושה את תפקידו? כתוב שמידה טובה מרובה ממידת פורענות פי חמש מאות. אם התורה אומרת ארור על מי שאינו עושה מלאכתו, מה צפוי למי שכן עושה מלאכתו? - הוא יהיה ברוך פי חמש מאות!

כל אדם יכול להיות בבחינת 'עושה מלאכתו באמונה' ולהתברך פי חמש מאות!

לא די לנסוע לצפון או לדרום כדי לקבל ברכות! צריך לעשות את המלאכה באמונה!

כדי להבין מה פירוש לעשות את המלאכה באמונה אתן דוגמא אחת, שמבטאת הרבה -

ב'רמת אלחנן' בבני ברק, גרה משפחה צעירה מאד נחמדה, בעלי תשובה. האיש מלא בחן ובעדינות, לאשה יש טוהר מיוחד על פניה. כשהכרתי אותם הם היו הורים לשניים - בת שעולה לגן חובה ובן

המפקד התבונן שוב מסביב וכאשר הבחין שאיש אינו מביט בהם, שלף מכיסו כרטיס חלופי לקרון חמים יותר, והגישו לרבי יחזקאל אברמסקי

רבי אלחנן לרבי יחזקאל נכון שיצאתם מסיביר בערב יום כיפור, השיב לו רבי יחזקאל אמת ונכון הדבר! אבל מנין לכם זאת? והלא אפילו בביתי לא ידעו מכל זה? השיב רבי אלחנן, מה פירוש מנין אני יודע? בערב יום כיפור בבוקר, הלכתי עם החפץ חיים מן הישיבה לאחר התפילה, ובאמצע הדרך הוא נעצר ואמר, נו הבולשביקים לא הצליחו, עכשיו שיחררו את הרב דסלוצק מבית האסורים.

לחפץ חיים הייתה אמונה שלמה ותמימה בהקב"ה, הוא עבד על בכל כוחו וגם בדברים שהיו נראים שבלתי אפשריים, תמיד האמין בהקב"ה, והוא זכה לראות באמונה חושית לראות את הנהגת הקב"ה גם בדברים שאין בני אדם זוכים לראות. הוא האמין שהקב"ה ידאג לשחרר את הגר"י אברמסקי ממאסרו, והוא זכה לראות בזה בחוש אמונתו ממרחק של אלפי קילומטרים! [אור דניאל]

לשליחת תגובות לכותב הטור הרה"ג רבי בנימין בירנצווייג,
כתבו ל: 7622500@gmail.com

להגר"י זצ"ל, יודע אתה, נתנו לך כרטיס לקרון קר מאוד, ואם תסע בקרון זה אין סיכוי שתגיע הביתה, כי אתה עלול לקפוא באמצע הדרך, שכן כך היו עושים הסובייטים לאסירים שרצו להמיתם, המפקד התבונן שוב מסביב וכאשר הבחין שאיש אינו מביט בהם, שלף מכיסו כרטיס חלופי לקרון חמים יותר, והגישו לרבי יחזקאל אברמסקי.

המפקד לא הסתפק בכך, אלא אף עמד וביקש ממנו סליחה על כל מה שפגע בו בזמן שהותו בכלא, כשהוא מציין שהוא אנוס לפעול כך, גם אני יהודי! סיים המפקד את דבריו, ואני מבקש ממך מחילה. המפקד נפרד מהגר"י זצ"ל שהמתין עד לבואה של הרכבת, משזו הגיעה, אכן קיבל הגר"י זצ"ל מקום בקרון מחומם, ובמהלך הנסיעה הבחין כיצד משליכים מהקרונות האחוריים הקפואים, אנשים שקפאו בגלל הקור העז ששרר באותם ימים.

כאמור, היה זה ערב יום כיפור, והוא לא הספיק להגיע לביתו בו ביום, וכדי לא לחלל את היום הקדוש, ירד הגר"י זצ"ל מהרכבת באחת העיירות הקטנות בטרם תשקע השמש, הוא אפילו לא הספיק לאכול סעודה מפסקת כי מיד עשה את דרכו לבית הכנסת, שם הניח את צרורו, ובו עשה את כל יום הכיפורים.

רק למחרת יום הכיפורים יצא בדרכו לביתו, אולם נכוננו לו תלאות רבות בדרך מאחר והשלטונות הסובייטים שנענו למסע השתדלנות של יהודי העולם לשחרר את הגר"י, הסכימו לשחררו, אולם עשו כל שביכולתם למנוע ממנו להגיע בריא ושלם לביתו, אולם יושב בשמים ישחק למו יד ההשגחה העליונה ליוותה את הגר"י זצ"ל לכל אורך המסע.

והנה בעודו על הרכבת שעשתה את דרכה מאחת העיירות בליטא בדרכה לעיר הגדולה וורשא, פגש הגר"י אברמסקי את מורן רבי אלחנן ווסרמן הי"ד, שני הגדולים הופתעו מהמפגש האקראי ונפלו חבוקים זה בזרועות זה, ובפרט הופתע עד מאד ר' אלחנן שהיה מודע למסע חובק העולם לשחרר את הרב אברמסקי, והנה הוא כאן לפניו! הם הודו להקב"ה על השחרור מהמאסר, ולפתע אומר

המשך מעמוד 19 | הרב יהושע לייבזון

חדר ההמתנה שאליו הוכנסו היה משונה - שום מסך לא היה על הקיר, שום סלסילה עם עיתונים. הן עמדו וחיכו לתורן. עברו דקות אחדות, ופתאום מגיע לחדר בחור. הן הביטו בו, הוא היה מוכר להן מאיזשהו מקום... הבחור עוצר לידן, מבקש מהן לפתוח את היד וזורק להן כמה מטבעות על כף היד.

הן מבקשות להבין את פשר התרומה הזאת, והוא מסביר להן: "יש כאן ארבע שקלים ושמונים אגורות. אתן שאלתן אותי איפה גרה הרבנית קנייבסקי, לא שמתי לב איפה אנחנו נמצאים, ובטעות אמרתי לכן לרדת. אחר כך חשבת: הוי מה עשיתי? המסכנות האלו צריכות לקחת עוד אוטובוס. נסיעה כזו עולה שני שקל וארבעים אגורות לכל אחת. זה גזל! נכשלתי בגזל! לכן באתי לכאן והבאתי

לכן ארבע שמונים".

המעשה הזה כל כך ריגש את אותה חיילת, עד שאמרה: "אם זו הרמה המוסרית שלהם, אני רוצה להיות אחת כמותם!".

והתנצאות? משפחה שלימה של בני תורה!

משפחה חרדית - בארבעה שקלים ושמונים אגורות!...

אם אנשים מבקשים לדעת מה הם מסוגלים לעשות בהתנהגות שלהם, מה הם מסוגלים לעשות בתור לאוטובוס, או בסופר, מה הם יכולים לחולל בלבוש שלהם, בעדינות ובכל האישיות שלהם - כדאי להם לתת את הדעת לסיפור הזה!

מי שעושה מלאכתו רמיה הוא ארור, ומי שממלא את תפקידו ברוך לה!

מים אחרונים, ולכן הוא סובל מ'כתף' שהיא היפוכה של המילה 'תכף'.

יתכן שהבחור נעקץ, כי 'עקץ' את חבריו

ובאותו ענין:

תופעה משונה אירעה פעם בטיול של בחורים בימי בין הזמנים. אחד הבחורים הותקף עשרות פעמים על ידי דבורים, וכמעט שהתעלף, ואילו יתר המטיילים לא נעקצו. שאלוני, מה יכולה להיות הסיבה לכך? והשבת, שיתכן שהוא 'עקץ' את חבריו, ולכן הקב"ה הביא עליו את הדבורים במידה כנגד מידה, ויעוין במסכת מגילה (י"ד ב'). ויתכן גם שהוא דיבר בזלזול על תלמידי חכמים, שעקיצתן עקיצת עקרב, והשי"ת המיר את העקרב לדבור.

(מתוך 'מצוות בשמחה' בעריכת הרב משה מיכאל צורן)

להקב"ה, שהוא, היהודי, לא מתנהג כמו המצרים, אלא זוכר את יציאת מצרים ואת הטובות שעשה עמנו הקב"ה, ואם כן מגיע לו שלא תכהינה עיניו כמו במצרים, אלא יראה אור גדול בזכות ה'למען תזכרו'.

ובענין החלפת האותיות, מצינו עוד מספר דוגמאות. המקובל רבי שמשון מאוסטרופולי, שחמי הגרי"ש אלישיב הוא מצאצאיו, הסביר שמדוע קוראים לרב בשם 'רבי', כדי ששם זה ירחיק ממנו את הקליפה הקרויה 'ריב', ובאותיות הפוכות 'רבי'. כלומר: העושה לו רבי, מונע עצמו מריב בינו לאשתו ובינו לחבריו.

רבי חיים ויטאל, תלמידו של האר"י, סיפר על יהודי שהתלונן על כאבים בכתפיו והרופאים לא מצאו כל סיבה לכך. הביאו רבי חיים ויטאל בפני האר"י ז"ל, והנה לאחר שהביט בו אמר, שיהודי זה אינו מקיים את מצות 'תיכף', ואינו מסמיך את ברכת המזון שלו לנטילת

המשך מעמוד 5 | הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל

כשארגו כליו ביד הסבל? איך הרשה לעצמו להתעלל כך ברגשותיו, ולא פחד מנקמה מוחצת?! ושאלה זו נשאל, למעשה כלפינו! הרי 'כולנו' ביד הבורא יתברך! בריאותנו בידיו, חיינו בידיו, משפחתנו בידיו, עבודתנו בידיו, פרנסתנו בידיו, כבודנו בידיו, ואושרנו בידיו. על מה בטחנו כשעברנו על מצוותיו, כשהמרנו את פיו?! כלום יש לכך תשובה, מלבד זחיחות רוח בלא כל הצדקה?!...!"

(מתוך נועם שיה, הרב טוביה פריינד, המודיע, כ"א שבט תשע"ז)

השעין את הארגו הכבד על המעקה מוחה מצחו ואמר לגבירי-הקמצן: 'אל תטרח להשמיע באזני את העצה השלישית, הנח לי להשמיעה באזנך, הסכת ושמע: אל תאמין לעולם, כי בארגו הזה יש כלים שלמים!' ובאמרו זאת, גחן ושטט ארצה את הארגו מגובה ארבע קומות ---

עד כאן הסיפור של הקמצן שהגדיש את הסאה. ועד כאן, הסיפור עלינו - - - איי, 'על מי בטחת, בי מרדת!' על מה בטח הקמצן,

המשך מעמוד 12 | הגה"צ רבי יצחק זילבר זצ"ל

"כנ"ל. ביום חמישי אף אירעה לנו תקלה והם פשוט הצילו את המצב!".

"ואם כך, ברור שלא מדובר בחבלת עבודה מכוונת. אולי הם נחלשו. לפי החלטתי יש להמשיך במעקב שלושה ימים - בימים ראשון, שני ושלישי. אם יעצרו כל שלושה צעדים - יש לדון אותם לפי חומרת החוק. אך אם יעבדו בצורה סבירה - יש להוסיף למנת האוכל היומית שלהם מאתיים גרם לחם..."

מני אז נהגו הבחורים הללו לחגוג את היום הזה, י"ב בתמוז, כיום הצלתם.

(מתוך הספר 'להשאר יהודי')

נראה מכוון, ואפשר לראות בכך את ידו של אלוקים. אנא, ספר לי מהו העניין ואשתדל לעזור!".

לאחר ששמע את הסיפור כולו, פנה המבקר אל מנהל המחנה וביקש: "התרשה לי לערוך את המשפט בעצמו?"

הלה הנהן, כמובן, בראשו. והמבקר פתח: "מותי הובאו האסירים למחנה?"

"ביום שלישי".

"ואיך הם עבדו?"

"כראוי!".

"וביום רביעי?"

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

תוצר חדש מבית ההוצאה לאור צוף

חכמה לנפשך

והיא 'כתר לראשך'

שוק הספרים היהודי, רווי כידוע במאות אלפי חיבורים שיצאו לאור במרוצת הדור. במיוחד הדברים אמורים בעשורים האחרונים, בהם היבול התורני הניב פירות לאלפים, בכל מקצועות התורה.

עם זאת, כאשר מדובר בחיבור בענייני השקפה ומוסר למשל, הרי שלא קל להתבלט ולתפוס מקום של כבוד במדף הספרים העמוס לעייפה, ביצירותיהם של מחברים שונים. צריך הרבה סייעתא דשמיא לכך.

בימים אלו רואה אור ספר נפלא ונדיר בתחומו.

זהו הספר 'חכמה לנפשך', יצירה מונומנטלית מיוחדת במינה, פרי הגיגיו של הרב הגאון רבי אליהו אורלנסקי שליט"א, המשמש כמשפיע רוחני בישיבה המכוננת 'אור אלחנן' בירושלים.

בספרו המצוין, עוסק הרב המחבר בדרכים המאלפות ללמד לאדם דעת ותבונה – להכיר את נפשו ומחשבתו הפנימית, בהכרה ובמודעות למעורבות 'הנגיעות האישיות' האופפות את האדם בכל שעות היממה, בכל מקום שהוא.

הספר מבוסס כמובן על מקורות נפלאים ביותר מדברי חז"ל, המעמידים את האדם במקומו ומהווים עבורו בבואה חותכת, האם תורתו, מצוותיו ומעשיו הרוחניים, הם אכן לשם שמים או חלילה נגועות בשיקולים זרים או מניעים בלתי הולמים.

לדוגמה, מביא הרב המחבר שליט"א בהקדמתו סיפור מחכים ומאלף, על מרן החזון איש זי"ע, שביקש לברר אודות ת"ח ומרביץ תורה מסוים, אם אכן ראוי לכהן באצטלת רבנות.

מבירור שעשה החזו"א - עלה, כי לאותו ת"ח ישנה חולשה בולטת ולפיה, כאשר ישנה נגיעה אישית בכל נושא שנקרה לפניו, הוא מאבד את שיקול הדעת האמתי, שכן ה'אינטרסנטיות' כלשון העם, פשוט מסנוורת אותו ומעוותת את טוהר המחשבה והדרך הרצויה.

לאור הממצאים, פסל החזו"א את מועמדתו לתפקיד רב ואף נימק את צעדו:

"חסרון שגרתי אחד באמת אינו פוסל את האדם, ואינו מבטל את אישיותו. אולם שונה הדבר אם המגרעה באה בדמות 'נגיעה אישית', שכן כל תורתו, תפילותיו ומעשי החסד שלו 'נגועים' וממילא, כל המעלות שמנו בו אינן מעלות..."

הספר זכה להסכמותיהם הנלהבות של הגאון רבי יגאל רוזן שליט"א ר"י אור ישראל, הגאון רבי נפתלי חדש שליט"א משגיח ישיבת אור אלחנן והגאון רבי שמאי גרוס שליט"א חבר ה'בד"ץ מחזיקי הדת- בעלזא, שהפליגו בשבחיו של התוכן הבלתי שגרתי המופיע בספר, שללא ספק רבים וטובים יאותו לאורו ויבשמו ממנו בכל הליכותיהם.

הספר יו"ל בהוצאת צוף שבראשותו של הרב נתן פלדמן ניתן להשיג את הספר בחנויות הספרים המובחרות.

הספר שיסייע לך להכיר את הנגיעות הפנימיות שלך!

חכמה לנפשך

ההתמודדות והמודעות מול הנגיעות האישיות
שׁוּחַד • כבוד • מחלוקת • הכרת הטוב • אמונה • קנאות • פרומקייט
• הרבצת תורה • קבלת תוכחה • הנגיעות החיוביות ועוד

מחכים מעשיר ומרתק!

הספר נכתב בטוב טעם ודעת בלשון בהירה ונעימה, ובנוי בעמקות רבה ע"פ יסודות מתורה שבכתב ותורה שבע"פ והרבה מרבותינו גדולי הדורות.

הספר נוגע במיתרים העדינים שבנפש האדם, ומביא הרבה תובנות המשכילות את לב המעיין. תוך צירוף עובדות רבות אודות המודעות וההתמודדות של רבותינו בעלי המוסר והחסידות בהבחנתם הבהירה בכל ענין וענין שבנושאים אלו.

40
מחיר מיוחד
לרגל הוצאה

בשורה משמחת לעולם התורה
יצא לאור ספר

סולם יעקב

על כל מסכת יומא
מדישא ועד גמידא

הנושא ונותן בעומק העיון, כולל עניני קדשים ועבודת יוה"כ, הרכה עניני פרק יום הכיפורים, נכתב בלשון צה וברור, תוכן ענינים מפורט בסוף הספר

מתוך הסכמת הגאון הגדול
רבי יוסף מערמעלשטיין שליט"א
ראש ישיבת נאזואמינסק

"מכירו הייתי לשעבר הרב המחבר הרה"ג ר' יעקב יהודה דאויד שליט"א, לת"ח מאוד נעלה הלן בעומקה של הלכה ברב עמל ויגיעה וכו', עת הראה לפני דברי תורתו אשר בכתובים, אשר ניכרים בהם רוב אהבתו לתורה והרגשת אחריות לפרש ולבאר הסוגיות לעומקה ולרוחבה של תורה כיד השם הטובה עליו, ומובטחני אשר מי שעוסק בענינים אלו יהיו הדברים לתועלת רב"

מתוך מכתב ברכה של הגאון הגדול
רבי דוד כהן שליט"א
ראש ישיבת חברון כנסת ישראל

"ספר שלם על מסכת יומא ענינים מסודרים על סוגיא וסוגיא כסדר הדין במסכת יומא, ומקיף היטב כל נושא בכל היקפו לכל פרטיו, ודבריו בעומק העיון ובכל היקף הסוגיא בסברא ישרה ובבהירת הסוגיא, ונראה שיהיה תועלת רבה לכל לומדי מסכת יומא להכנס בשער מסכת זו"

ספר
סולם יעקב
יסודי הסוגיות שבמסכת יומא

ציבור תופסי התורה בכלל ועולם הישיבות בפרט, מקבל בסיפוק רב את הבשורה על הופעתו של ספר 'סולם יעקב' על מסכת יומא, פרי עבודתו של הגאון רבי יעקב יהודה דאוויד שליט"א, מחכמי ורבני הישיבה המעטירה 'עמק הלכה' שבעיר התורה ליקוואד.

הספר מקיף ביסודיות את כל סוגיות מסכת יומא, דף אחר דף, ומהווה למעשה סיכום בהיר ביותר של היסודות העיקריים בכל סוגיא וסוגיא, כשהוא מסדר באמנות את כל שיטות הראשונים שבסוגיא לצד הסברות שהעלו רבותינו האחרונים.

בעזרת הספר יכול כל לומד לעבור בקלות על עיקרי סוגיות המסכת, וכן לחזור עליהם כפעם בפעם, כאשר למותר להאריך בחסרון המורגש אצל כל לומד בתחום זה של חזרת ושינון סוגיות שנלמדו בעבר בעיון.

המחבר מעיד בהקדמה כי מלכתחילה לא חשב כלל להדפיס את הדברים כספר, אלא עיקר מטרתו בכתובה היתה לסדר את הדברים וללבנם היטב לעצמו למען יעמדו ימים רבים, ורק אחרי שנוכח בתועלת העצומה שיש בכך, ובעיקר בעת השינון והחזרה, שרק כך ניתן לחזור על שורשי הסוגיות במהירות יחסית, גמלה בליבו ההחלטה לזכות גם את שאר לומדי המסכת ולהעלות את הדברים על שולחנם.

ברור אפוא שציבור הלומדים יפיק מהספר תועלת עצומה והנאה מרובה, שהרי הדברים נכתבו מתוך הלימוד בעומק, בדגש על בהירות ועל הימנעות מאריכות יתר.

כאמור, הספר מקיף ממש את כל מסכת יומא מרישא ועד גמירא, כשולחן ערוך ומוכן עבור לומדי המסכת בעיון. הספר פותח בסוגיות הפרק הראשון, דין הפרישה שבעת ימים, דין ריבוי בגדים ודיני קדושת לשכת פרהדרין וחיובה במזוזה, עובר לדיני תרומת הדשן וגדרי עבודה תמה שבפרק השני, זמן תפילת מנחה, דיני תדיר, דיני אין מעבירין על המצוות, ושאר הסוגיות ברבות שבפרק השלישי, סוגיא דהגרלה וקביעת שם החטאת ואיסור כיבוי גחלת המזבח שבפרק טרף בקלפי, הסוגיות היסודיות של ענייני קדשים שבפרק החמישי, שחוטי חוץ ודיני שעייר לעזאזל שבפרק שישי ושביעי, ועוד סוגיות רבות שנידונו בהרחבה בכל פרק ופרק.

קובע ברכה לעצמו הפרק השמיני של המסכת, פרק יום הכיפורים, בו נכללים כידוע דינים והלכות רבות הנוגעים לכל חלקי התורה ונוהגים גם בזמן הזה. כך זכינו בספר לסימנים עמוקים בענייני איסור אכילת יוה"כ, דיני חצי שיעור, הרחבה מיוחדת בענין איסור נעילת הסנדל ושיטות הראשונים שנאמרו בזה, דיני 'בריה' לברכה אחרונה ושאר דיני ברכת הנהנין שנידונו בפרק, קונטרס מיוחד בענין חובת חינוך הבנים ובירור השאלה על מי היא מוטלת, סימן בענין פיקוח נפש בשבת ובשאר איסורים, והרחבה בענין טבילת עזרא שנידונה גם היא בסוף המסכת.

הספר מכיל 640 עמודים, מופיע בדפוס נאה תורה מפוארה בכלי מפואר כבקשתו המפורסמת של הגרעק"א זי"ע וכיאה לכבודה של תורה.

הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א מעיד בהסכמתו כי הספר 'מקיף היטב כל נושא בכל היקפו לכל פרטיו, ודבריו בעומק העיון ובכל היקף הסוגיא בסברא ישרה ובבהירות הסוגיא'.

אביו של המחבר הגאון רבי משה אשר דאוויד שליט"א ראש ישיבת 'עמק הלכה' המפורסמת בעיר התורה ליקוואד מעיד במכתבו שבראש הספר, כי בנו המחבר שליט"א קיבל הרבה מסורת אבות מזקנו הגדול, מגדולי הפוסקים בארה"ב של הדור הקודם, הגאון הגדול רבי טוביה גאלדשטיין זצוק"ל בעל ספרי 'עמק הלכה'. הוא מספר כי המחבר שגדל עמו בבית אחד השכיל היטב לשמשו בשימוש חכמים ולקבל ממנו את יסודות ההוראה של גדולי ופוסקי הדור הקודם.

ספר 'סולם יעקב' הוא בגדר בשורה לציבור לומדי מסכת יומא, הן לעוסקים בענייני הקדשים שבה והן לעוסקים בשאר העניינים שנידונו במסכת, ויגדיל תורה ויאדיר.

מופיע על ידי 'צוף הוצאה לאור' בראשות הרב נתן פלדמן, ומופץ בימים אלו בחנויות הספרים ובישיבות הקדושות ברחבי תבל.

ספר

אהלי יעקב

תניינא

במדבר - דברים

בירורי הלכה ואגדה בענינים רבים על סדר פרשיות התורה,
פוחח סוגיות ונידונים חדשים פעמים בקצרה ופעמים בארוכה,
ומבוסס היטב בפסוקים ודברי חז"ל ראשונים ואחרונים.

ספר המיועד ללומדי ושוחרי תורה והלכה,
גם אלו שזמנם מוגבל בלימוד פרשת השבוע לשבת בלבד

המחבר

הרה"ג ר' יעקב מאיר פרבשטיין שליט"א

ניתן להשיג בחנויות המובחרות **קולמוס**

הפנת ספרים שגברות

ניתן להשיג באמריקא בטלפון 7183750140 | הפצה: לעוויתץ 7183770047

לחתן את כולם בכבוד? איתנו זה אפשרי!

הפתרון הבלעדי לחיסכון לחתונות הילדים מגילאי 6-16

עפ"י המודל הפיננסי של גמ"ח 'אושר בכבוד' הבנוי על חסד ועזרה הדדית, ההורים מפקידים סכום לפי בחירתם והזוג הצעיר מקבל הלוואה עד 300,000₪ בפריסה נוחה במיוחד!

שקיפות מלאה ונגישות
נוחה למידע האישי

תוכנית משפחתית ייחודית
למשפחות מ-5 ילדים

מסלולים מותאמים
לכל כיס

מודל פיננסי שנבדק ואושר
ע"י בכירי הכלכלנים

ט.ל.ח.

למידע מפורט צור קשר עכשיו <<<

073-3679295

פיקוח הלכתי: גלאטרהון

ועד ההלכה שע"י דייני בתי הדין של הגר"י קרליץ והגר"ש ואזנר זצ"ל חברי הועד: רבי יעקב לנדו ורבי נעם פל שליט"א

HERZOG
CONSULTING GROUP

Wise
Consulting Group

פיקוח פיננסי
וליווי משפטי:

חברת וויז, סטודיו כלכלי | הרצוג פיקוס ואזנר ע"ר

סוגרים שידוך?

זכרו להתחייב **רק*** עם 'זכרון דברים' לשטר תנאים המהודר' של גמ"ח אושר בכבוד,

שנערך ע"י גלאט הון בהתייעצות ובהכוונת גדולי הפוסקים, וע"ז תנצלו מאיסורי ריבית ולכל הדעות תוכלו לקיים את התחייבותכם מכספי מעשה.

*ולכה"פ לציין בהתחייבות שהיא כפופה אליו.

לקבלת השטר ללא עלות פנו ל:

073-3679295
או למייל info@osher-b.org

ספר יוצא לאור בצוף

תמיד ידעת שתוציא ספר אבל לא ידעת איך עושים את זה !?

בצוף הוצאת ספרים, הוצאת הספרים המובילה בציבור התורני תקבל שירות אישי ומקצועי מכל שלב שבו החומר לספר נמצא ועד לתוצאה המוגמרת המושלמת

- יח"צ
- פרסום
- הפצה
- הדפסה
- גרפיקה
- עימוד
- עריכה לשונית
- עריכה תורנית
- הקלדה